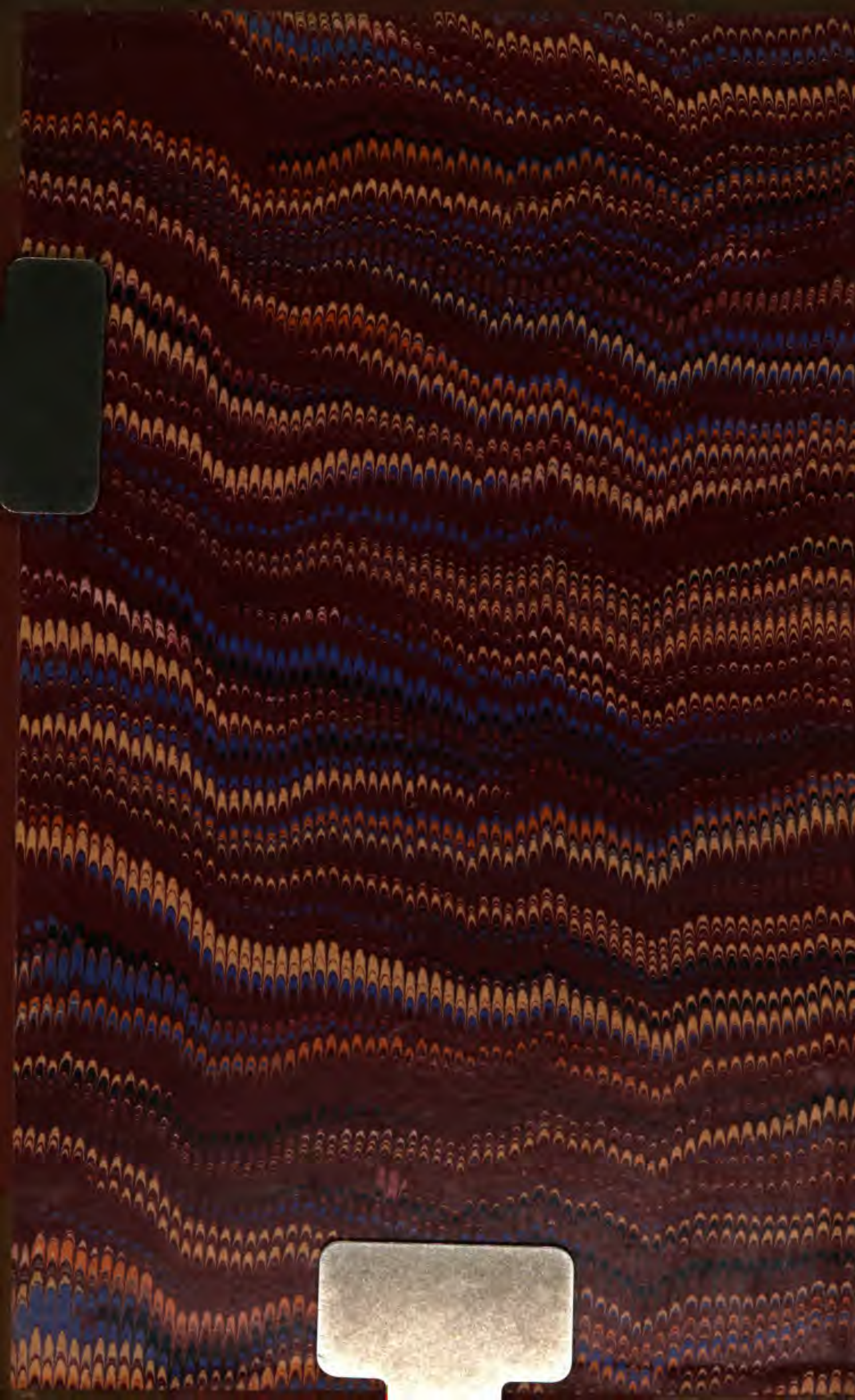

303134292R

Henry Bolton
Fairfield

HEIMSKRINGLA

EÐA

SÖGUR NOREGS KONUNGA

SNORRA STURLUSONAR.

III.

UPPSALA,
W. SCHULTZ.

UPPSALA 1872.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
ED. BERLING.

SAGAN AF MAGNÚSI GÓÐA.

SAGAN AF HARALDI HARÐRÁÐA.

SAGA ÓLAFS KYRRA.

SAGA MAGNÚS KONUNGS BERFŒTTS.

SAGA SIGURÐAR JÓRSALAFARA, EYSTEINS OK ÓLAFS.

SAGA MAGNÚS BLINDA OK HARALDS GILLA.

SAGA INGA HARALDSSONAR OK BRŒÐRA HANS.

SAGAN AF HÁKONI HERÐIBREIÐ.

SAGA MAGNÚS KONUNGS ERLINGSSONAR.

SAGAN AF MAGNÚSI GÓÐA.

---

1. *Upphaf Magnús konungs góða.*

Magnús Ólafsson byrjaði ferð sína eptir jólin austan af Hólmgarði ofan til Aldeigjuborgar; taka þeir at búa skip sín, er ísa leysti um várit. Þess getr Arnórr jarlaskáld í Magnúsdrápu:

Nú hykk rjóðanda réðu
rógörs, því at veitk görva,
þegi seimbrotar segja,
seggjum hneitis eggja.
Varat ellifu allra
ormsetrs hati vetra,
hraustr þá er herskip glæsti
Hörða vinr or Görðum.

Magnús konungr hélt austan um várit til Svíþjóðar. Svá segir Arnórr:

Þing bauð út hinn ungi
eggrjóðandi þjóðum,
fim bar hirð til hömlu
hervæðr ara bræðis.
Salt skar húfi héltum
hraustr þjóðkonungr austan,
báru brimlogs rýri
brún veðr at Sigtúnum.

Hér segir, at Magnús konungr, þá er hann fór austan or Garðaríki, at hann sigldi fyrst til Svíþjóðar ok upp til Sigtúna. Þá var konungr í Svíþjóð Emundr Ólafsson; þar var þá ok Ástríðr dróttning, er átt hafði hinn helgi Ólafr konungr; hon fagnaði forkunnar vel Magnúsi stjúpsyni sínum, ok lét þegar stefna fjölment þing, þar sem kallat er á Höngrum. En á því þingi talaði Ástríðr ok sagði svá: Hér er nú kominn með oss son hins helga Ólafs konungs, er Magnús heitir; ætlar nú ferð sína

til Noregs at sœkja föðurarf sinn; er mér skylda mikil at styrkja hann til þessar ferðar, því at hann er stjúpson minn, svá sem þat er öllum kunnigt, bæði Svíum ok Norðmönnum; skal ek hér engan hlut til spara, þann er ek hefi föng á, at hans styrkr mætti mestr verða, bæði fjölmenni, þat er ek á forráð á, ok svá fé; svá þeir allir, er til þessar ferðar ráðast með honum, skulu eiga heimila mína vináttu fullkomna. Ek vil því ok lýsa, at ek skal ráðast til ferðarinnar með honum; mun þat þá öllum auðsýnt, at ek spari eigi aðra hluti til liðsemdar við hann, þá er ek má honum veita. Síðan talaði hon langt ok snjalt. En er hon hætti, þá svöruðu margir, sögðu svá: at Svíar höfðu litla tírarför farit til Noregs, þá er þeir fylgðu Ólafi konungi feðr hans, ok er eigi hér betra at ván, er þessi konungr er, sögðu þeir; eru menn fyrir þá sök úfúsir þessar ferðar. Ástríðr svarar: Allir þeir menn, er nökkurir hreystimenn vilja vera, munu ekki æðrast um slíkt. En ef menn hafa látit frændr sína með hinum helga Ólafi konungi, eða sjálfir sár fengit, þá er þat drengskapr at fara nú til Noregs ok hefna þess. Kom Ástríðr svá orðum sínum ok liðveizlu, at fjöldi liðs varð til með Ástríði at fylgja honum til Noregs. Þess getr Sigvatr skáld:

Hrein getum hála launa
hnossfjöld lofi ossu
Ólafs dœtr, er átti
jöfurr sigrhvatastr digri.
Þings beið herr á Höngrum
hundmargr Svía grundar
austr, er Ástríðr lýsti
Ólafs sonar málum.

Máttit hon við hættna
heilráð Svía deila
meir, þótt Magnús væri
margnenninn son hennar.
Ölli hon því, at allri
áttleifð Haralds knátti,
mest með mátkum Kristi,
Magnús konungr fagna.

Mildr á mensku at gjalda
Magnús, en því fögnum,
þat gerði vin virða
víðlendan, Ástríði.
Hon hefir svá komit sínum,
sönn, at fá mun önnur,
orð geri ek drós til dýrðar,
djúpráð kona stjúpi.

Svá segir Þjóðólfr skáld í Magnúsflokki:

Út réttu, allvaldr! skjóta,
ekin dúðisk rá, snekkju,
en þrítugt skip þrautar
þann tíð í haf skríða.

Vægðit vendi sveigðum
veðr ótt um þér, dróttinn!
hlóðu hirðmenn prúðir
húnskript í Sigtúnum.

2. *Austanferð Magnús konungs.*

Magnús Ólafsson hóf ferð sína af Sigtúnum ok hafði þá lið mikit, er Svíar höfðu fengit honum. Þeir fóru fœti um Svíþjóð, ok svá til Helsingjalands. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Rauðar bárut randir síðan,
rimmu yggr! um sœnskar bygðir,
eigi gaztu liðskost lágan,
landsfólk sótti þér til handa.

Austan þurðut, úlfa ferðar
öldum kunnr, með hvíta skjöldu,
tungu rjóðr! til tírar þinga,
teknir menn, ok dörrin rekna.

Síðan fór Magnús Ólafsson austan um Jamtaland ok um Kjöl ok ofan í Þrándheim, ok tók þegar alt landsfólk vel við honum. En menn Sveins konungs, þegar er þeir spurðu, at Magnús son Ólafs konungs var þar í land kominn, þá flýðu allir víðs vegar ok forðuðu sér; varð þar engi mótstaða veitt Magnúsi. Var Sveinn konungr suðr í landi. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Austan komtu með allra hæstum,
Yggjar más, í Þrœnda bygðir,
fiðrirjóðr! en fjandmenn yðra
fálma kváðu, œgishjálmi.

Breiðask vissu, blágamms fœðir
benja kólgu! yðrir dólgar,
hræddir urðu fjörvi at forða
fjandmenn þínir, vesöld sína.

3. *Magnús til konungs tekinn.*

Magnús Ólafsson fór með liði sínu út til kaupangs; var honum þar vel fagnat. Síðan lét hann stefna Eyraþing. En er bóndafólkit kom til þings, þá var þar Magnús til konungs tekinn yfir land alt, svá vítt sem haft hafði Ólafr konungr faðir hans. Síðan tók Magnús konungr sér hirð ok gerði lenda menn, hann skipaði alt í heröðum mönnum í ármenningar ok í sýslur. Magnús konungr bauð út leiðangri þegar um haustit um allan Þrándheim; varð honum gott til liðs; hélt síðan herinum suðr með landi.

4. *Flótti Sveins konungs.*

Sveinn konungr Alfífuson var þá staddr á Sunnhörðalandi, er hann spurði hersögu þessa; lét hann þegar skera upp herör ok senda fjóra vega frá sér; stefndi til sín bóndafólki, ok lét þat fylgja, at úti skyldi vera allmenningr at liði ok skipum ok verja land með honum. Lið þat alt, er þannug var næst konungi, sótti á fund hans; átti konungr þá þing ok tal við bœndr ok bar þá upp erendi sín, sagði svá: at hann vill halda til móts við Magnús konung, son Ólafs konungs, ok halda við hann orrostu, ef bœndr vilja fylgja honum. Mælti konungr heldr skamt. Bœndr gerðu lítinn róm at máli hans. Síðan töluðu danskir höfðingjar, þeir er með konungi váru, langar tölur ok snjallar. En bœndr svöruðu ok töluðu í mót, sögðu margir, at þeir vildi fylgja Sveini konungi ok berjast með honum, en sumir neittu; sumir þögðu með öllu, sumir sögðu svá, at þeir mundu leita á fund Magnús konungs, þegar er þeir næði. Þá svaraði Sveinn konungr: Svá lízt mér sem hér sé komit fátt bóndafólk, þat er vér höfðum orð send, en þessir bœndr, er hér eru ok segja sjálfum oss, at þeir vilja fylgja Magnúsi konungi, þá sýnist mér sem oss muni allir einir til liðsemdar ok hinir, er segja at kyrrir vili vera; slíkt sama þeir er þegja um; en hinir er segja at oss vili fylgja, þá mun sá vera annarrhverr eða fleiri, er oss muni ekki tiltak til vera, ef vér leggjum til orrostu við Magnús konung; er þat mitt ráð, at vér leggim oss ekki á trúnað þessa bónda, förum heldr þannug, er oss er fólk alt tryggt ok trútt, höfum vér þar gnógan styrk at vinna undir oss land þetta. En þegar er konungr hafði þenna orskurð veitt, þá fylgðu allir hans menn þessu ráði. Snúa þeir þá um stöfnum ok drógu segl sín; sigldi Sveinn konungr þá austr með landi, ok létti eigi fyrr, en hann kom til Danmerkr; var honum þar vel fagnat. En er hann hitti Hörðaknút bróður sinn, þá bauð hann

Sveini konungi at hafa þar ríki með sér í Danmörk, ok þektist Sveinn þat.

5. 6. *Andlát Knúts ríka ok Sveins.*

Magnús konungr fór um haustit alt austr til landsenda, ok var hann til konungs tekinn um alt land, ok varð alt landsfólk því fegit, er Magnús var konungr orðinn. Þat sama haust andaðist Knútr hinn ríki á Englandi idus Novembris; þá var hann fertugr at aldri; hann var jarðaðr í Vincestr. Þá hafði hann verit konungr yfir Danmörk 27 vetr, en bæði yfir Danmörk ok Englandi 24 vetr, en þar með yfir Noregi 7 vetr. Þá var til konungs tekinn á Englandi Haraldr son Knúts. Þann sama vetr andaðist Sveinn Alfífuson í Danmörk. Þjóðólfr kvað svá um Magnús konung:

Aur spornuðut, arnar
ilrjóðr! af Svíþjóðu;
herr fylgði þér, harri!
hraustr í Noreg austan.

Flýði Sveinn en síðan
sannráðinn frá láði,
erlendis frá ek undan
Alfífu son drífa.

Bjarni Gullbrárskáld orti um Kálf Árnason:

Hafa léztu unga jöfra
erfð, sem til réð hverfa;
satt er at sitja knátti
Sveinn at Danmörk einni.

Kendut, Kálfr! til landa
kappfúsum Magnúsi,
ollut ér því er stillir
jörð um fékk, or Görðum.

Magnús konungr var þann vetr yfir Noregi, en Hörðaknútr yfir Danmörk.

7. *Sætt Magnús konungs ok Knúts konungs.*

Eptir um várit bauð hvárrtveggi konunganna leiðangri út, ok fóru þau orð um, at þeir mundu til orrostu leggja við Elfi. En er hvárrtveggi herrinn sótti til móts við annan, þá gerðu lendir menn njósn or hvárratveggju liði til frænda sinna ok vina, ok fylgði þat orðsending hvárratveggju, at menn skyldu gera frið milli konunganna. En fyrir því at konungar váru báðir bernskir ok ungir,

þá höfðu landráð fyrir þeim ríkismenn, þeir er til þess váru teknir í hvárutveggja liði; kom þá svá, at sáttarstefna var lögð með konungum. Síðan funnust þeir sjálfir, ok var þá rœtt um sættir, ok kom þat í sáttmál, at konungarnir svörðust í brœðralag ok settu frið milli sín, meðan beggja þeirra líf væri; en ef annarr þeirra andaðist sonlauss, þá skyldi sá þeirra, er eptir lifði, taka eptir hann lönd ok þegna. Tólf menn, þeir er ágætastir váru af hváru ríkinu, svörðu þar til með konungunum, at þessi sætt skyldi haldast, meðan nökkurr þeirra lifði. Skildust þá konungarnir, ok fór hvárrtveggi heim í sitt ríki, ok hélzt þessi sátt, meðan þeir lifðu.

8. *Frá Ástríði dróttning.*

Ástríðr dróttning, er átt hafði Ólafr konungr hinn helgi, kom í Noreg með Magnúsi konungi stjúpsyni sínum ok var með honum í góðu yfirlæti, sem vert var. Þá kom ok til hirðarinnar Álfhildr móðir Magnús konungs; tók konungr hana þegar með hinum mestum kærleikum ok setti hana vegsamliga. En Álfhildi varð, sem mörgum kann verða, þeim er fá ríkdóminn, at henni aflaðist eigi seinna metnaðrinn, svá at henni líkaði illa, þat er Ástríðr dróttning var nökkuru meira metin en hon í sessi eða annarri þjónostu; vildi Álfhildr sitja nærr konungi, en Ástríðr kallaði hana ambátt sína, svá sem fyrr hafði verit, þá er Ástríðr var dróttning yfir Noregi, þá er Ólafr konungr réð landi; vildi Ástríðr fyrir engan mun eiga sess við Álfhildi, ok máttu þær ekki í einu herbergi vera.

9. *Frá Sigvati skáldi.*

Sigvatr skáld hafði farit til Rúms, þá er orrosta var á Stiklastöðum. En er hann var sunnan á leið, spurði hann fall Ólafs konungs; var honum þat hinn mesti harmr; hann kvað þá:

Stóð ek á Munt ok mintumk,
mörg hvar sundr flaug targa
breið ok brynjur síðar,
borgum nær um morgin.
Munda ek þann er undi
öndverðan brum löndum,
faðir minn var þar þenna
Þorroðr, konung, forðum.

Sigvatr gékk einn dag um þorp nökkut ok heyrði, at einnhverr húsbóndi veinaði mjök, er hann hafði mist konu sinnar, barði á brjóst sér ok reif klæði af sér, grét mjök ok sagði, at hann vildi gjarna deyja. Sigvatr kvað:

Fúss læzk maðr, ef missir
meyjar faðms, at deyja;
keypt er ást, ef eptir
oflátinn skal gráta.
En fullhugi fellir
flóttstyggr sá er varð dróttin,
várt torrek lízk verra,
vígtár, konungs árum.

Sigvatr kom heim í Noreg, hann átti bú ok börn í Þrándheimi. Fór hann sunnan fyrir land á byrðingi; en er þeir lágu í Hillarsundi, þá sá þeir, hvar hrafnar margir flugu. Sigvatr kvað:

Hrafna sé ek til hafnar,
hræs minnask þeir, sinna,
þar er flaut und nið nýtum
Norðmanna skip forðum.
Gjalla hátt fyrir Hillar
hvern dag frekir ernir,
endr þeir er Ólafr grendi,
innan, mörgu sinni.

En er Sigvatr kom norðr til kaupangs, þá var þar Sveinn konungr ok bauð Sigvati at fara til sín, því at hann hafði verit fyrr með Knúti hinum ríka feðr Sveins konungs. Sigvatr sagði, at hann vill fara heim til bús síns. Þat var einn dag, er Sigvatr gékk út á stræti, hann sá, hvar konungs menn léku. Sigvatr kvað:

Geng ek um þvert frá þengils,
þróask ekki mér, rekka,
því em ek sem bast, í brjósti,
bleikr, verðungar leiki.
Minnumk ek, hvar manna
minn dróttinn lék sinna
opt á óðalstoptum
orðsæll ok vér forðum.

Síðan fór hann til bús síns. Hann heyrði marga menn ámæla sér ok segja, at hann hefði hlaupizt frá Ólafi konungi. Sigvatr kvað:

Hafa láti mik heitan
Hvítakristr at víti
eld, ef ek Ólaf vilda,
em ek skírr um þat, firrask.

Vatnœrin hefi ek vitni,
vask til Rúms í háska,
öld leyni ek því aldri,
annarra þau manna.

Sigvatr undi illa heima, hann gékk úti um dag ok kvað:

Há þótti mér hlæja
höll um Noreg allan,
fyrr var ek kendr á knörrum,
klif, meðan Ólafr lifði.

Nú þykki mér miklu
mitt stríð er svá, hlíðir,
jöfurs hylli varð ek alla,
úblíðari síðan.

Sigvatr fór öndverðan vetr austr um Kjöl til Jamtalands ok þá til Helsingjalands ok kom fram í Svíþjóð, ok fór þegar til Ástríðar dróttningar, ok var með henni í góðu yfirlæti langa hríð. Ok var hann ok með Emundi konungi bróður hennar, ok þá af honum 10 merkr brendar, svá sem segir í Knútsdrápu. Sigvatr spurði optliga, er hann fann kaupmenn Hólmgarðsfara, hvat þeir kynni segja honum til Magnús Ólafssonar. Hann kvað:

Enn lystir mik austan,
erut um spörð, or Görðum
frá öðlingi ungum,
opt byrjuð lof, spyrja.

Frétti ek, smás, þó at smæstir,
smugul er, ástar, fuglar,
þinnig hœgjumk, för, fljúgi,
fylkis niðs, á miðli.

10. *Frá því er Magnús konungr kom fyrst í Svíþjóð.*

En er Magnús Ólafsson kom til Svíþjóðar or Garðaríki, þá var Sigvatr þar fyrir með Ástríði dróttning, ok urðu þau öll fegin mjök. Þá kvað Sigvatr:

Heim sóttir þú hættinn
hönd, en vel mátt löndum,
þinn stoða ek mátt, sem mönnum
Magnús konungr! fagna.

Fœra ek víst, því at várum
varðr, at þér í Garða,
skrifnask skírinafna
skript, þjóðkonungr! niptar.

Síðan réðst Sigvatr í ferð með Ástríði dróttningu at fylgja Magnúsi til Noregs. Sigvatr kvað:

Minn hug segi ek mönnum,
Magnús! at ek fagna,
guðs lán er þat, þínu,
þingdrífu, vel lífi.

Ætti, drengja dróttinn
dýrðar son ef yrði,
þjóð mætti fá fœðask,
feðr líkr, konung slíkan.

En er Magnús var konungr orðinn at Noregi, þá fylgði Sigvatr skáld honum ok var hinn kærsti konungi. Hann kvað þá þetta, þá er Ástríðr dróttning ok Álfhildr konungs móðir höfðu skotizt á orðum nökkurum:

Ástríði láttu œðri,
Álfhildr! en þik sjálfa,
þér þótt þinn hagr stórum,
þat vildi guð, batni.

11. *Skrínlagðr Ólafr konungr.*

Magnús konungr lét gera skrín ok búa gulli ok silfri ok setja steinum. En skrín þat var svá gert bæði at mikilleik ok at öðrum vexti sem líkkista, en svalir undir niðri, en yfir uppi vett vaxit sem ræfr, ok þar af upp höfuð ok burst; eru á vettinu lamar á bak, en hespur fyrir, ok þar læst með lukli. Síðan lét Magnús konungr leggja í skrín þat helgan dóm Ólafs konungs. Urðu þar margar jartegnir at helgum dómi Ólafs konungs. Þess getr Sigvatr skáld:

Gört er, þeim er gott bar hjarta,
gullit skrín at mínum,
hrósa ek helgi ræsis,
hann sótti guð, dróttni.

Árr gengr margr frá mæru
meiðr þess konungs leiði
hreins með heilar sjónir
hrings, er blindr kom þingat.

Þá var þat í lög tekit um allan Noreg at halda heilagt hátíð Ólafs konungs, var þá sá dagr þegar þar svá haldinn, sem hinar œztu hátíðir. Þess getr Sigvatr skáld:

Oss dugir Ólafs messu,
jöfur magnar guð, fagna
meinalaust í mínu,
Magnús föður, húsi.

Skyldr em ek skilfings halda
skollaust, þess er bjó golli,
helgi, handar tjálgur,
harmdauða, mér rauðu.

12. *Frá Þóri hund.*

Þórir hundr fór af landi í brott litlu eptir fall Ólafs konungs. Þórir fór út til Jórsala, ok er þat margra manna sögn, at hann hafi eigi aptr komit. Sigurðr hét son Þóris hunds, faðir Rannveigar, er átti Jóan son Árna Árnasonar; þeirra börn váru Víðkunnr í Bjarkey ok Sigurðr hundr, Erlingr ok Jarðþrúðr.

13. *Dráp Háreks or Þjóttu.*

Hárekr or Þjóttu sat heima at búum sínum alt þar til, er Magnús Ólafsson kom í land ok hann var konungr. Þá fór Hárekr suðr til Þrándheims á fund Magnús konungs. Þá var þar með Magnúsi konungi Ásmundr Grankelsson. En er Hárekr gékk upp af skipi, er hann kom til Niðaróss, en Ásmundr stóð í loptsvölum hjá konungi, þeir sá Hárek ok kendu, þá mælti Ásmundr til konungs: Nú vil ek gjalda Háreki dráp föður míns. Hann hafði í hendi breiðöxi litla ok þunnslegna. Konungr leit til hans ok mælti: Haf heldr öxi mína.. Sú var veggslegin ok þykk. Enn mælti konungr: Ætla svá, Ásmundr, at hörð munu bein í þeim karli. Ásmundr tók öxina ok gékk ofan or garðinum, ok er hann kom ofan á þverstrætit, þá géngu þeir Hárekr neðan í móti. Ásmundr hjó í höfuð Háreki, svá at þegar stóð öxin í heila niðri; var þat bani Háreks. En Asmundr gékk upp aptr í garðinn til konungs, ok var egg öll fallin or öxinni. Þá mælti konungr: Hvernug mundi nú hafa dugat hin þunna öx? mér sýnist sem þessi sé nú únýt. Síðan gaf Magnús konungr Ásmundi lén ok sýslu á Hálogalandi; ok eru þar margar frásagnir miklar um skipti þeirra Ásmundar ok sona Háreks.

14. *Frá Þorgeiri flekk.*

Kálfr Árnason hafði landráð mest með Magnúsi konungi fyrst nökkura stund. En þá gerðust menn til

áminningar við konung, hvar Kálfr hafði verit á Stiklastöðum; gerðist Kálfi þá nökkuru vandgættara til skaps konungs. Þat bar at eitt sinn, þá er fjölment var með konungi ok kærðu menn mál sín, þá kom þar fyrir hann með sín skyld erendi sá maðr, er fyrr er nefndr, Þorgeirr af Súlu or Veradal; konungr gaf ekki gaum at orðum hans ok hlýddi þeim, er honum váru nærri. Þá mælti Þorgeirr til konungs hátt, svá at allir heyrðu, þeir er nær váru:

Mæl þú við mik,
Magnús konungr,
ek var í fylgju
með föður þínum;
þá bar ek höggvinn
hans minn þaðan,
er þeir um dauðan
dögling stigu.
Þú elskar
þá arma þjóð
dróttinssvika,
er djöful hlægðu.

Þá gerðu menn at úhljóð, en sumir báðu Þorgeir út ganga. Konungr kallaði hann til sín, ok lauk síðan erendum hans svá, at Þorgeiri líkaði vel, ok hét honum vináttu sinni.

15. *Frá Magnúsi konungi ok Kálfi.*

Þat var litlu síðar, er Magnús konungr var á veizlu at Haugi í Veradal. En er konungr sat at matborði, þá sat á aðra hönd honum Kálfr Árnason, en á aðra hönd Einarr þambarskelfir. Þá var svá komit, at konungr gerði fæð á við Kálf, en virði þá Einar mest. Konungr mælti við Einar: Vit skulum ríða í dag á Stiklastaði, vil ek sjá þau merki, er þar hafa orðit. Einarr svarar: Ekki kann ek þér þar af at segja; láttu Kálf fara fóstra þinn, hann mun þar kunna at segja frá tíðindum. En er borð váru uppi, þá bjóst konungr til farar; hann mælti til Kálfs: Þú skalt fara með mér á Stiklastaði. Kálfr sagði, at þat var ekki skylt. Þá stóð konungr upp ok mælti heldr reiðuliga: Fara skaltu, Kálfr. Síðan gékk konungr út. Kálfr klæddist skjótt ok mælti til sveins síns: Þú skalt ríða inn á Eggju ok biðja húskarla

mína hafa hvert fat á skipi fyrir sólarfall. Konungr reið á Stiklastaði, ok Kálfr með honum, stigu af hestum ok géngu þar til, er bardaginn hafði verit. Þá mælti konungr til Kálfs: Hvar er sá staðr, er konungrinn féll? Kálfr svarar, ok rétti frá sér spjótskaptit: Hér lá hann fallinn, sagði hann. Konungr mælti þá: Hvar vartu þá, Kálfr? Hann svaraði: Hér sem nú stend ek. Konungr mælti, ok var þá rauðr sem dreyri: Taka mundi þá öx þín til hans. Kálfr svarar: Ekki tók öx mín til hans. Gékk hann þá í brott ok til hests síns, hlóp á bak ok reið leið sína, ok allir hans menn. En konungr reið aptr til Haugs. Kálfr kom um kveldit inn á Eggju; lá skip hans búit fyrir bryggjum, ok á komit lausafé alt, ok skipat af húskörlum hans; héldu þeir þegar um nóttina út eptir firði, fór Kálfr síðan dag ok nótt, svá sem byr gaf; sigldi hann þá vestr um haf ok dvaldist þar lengi, herjaði um Skotland ok um Írland ok Suðreyjar. Þessa getr Bjarni Gullbrárskáld í Kálfs flokki:

Þér frá ek, Þorbergs hlýri!
þess gerðuzk þér verðir,
hélt því, unz herr um spilti,
Haralds bróðurson góðan.

Vöktu öfundmenn ykkar
iðula róg á miðlum,
úþörf lízk mér arfa
Ólafs í þeim málum.

16. *Frá Magnúsi konungi Ólafssyni.*

Magnús konungr kastaði eigu sinni á Viggju, er Hrútr hafði átt, ok Kviststaði, er Þorgeirr hafði átt, svá ok á Eggju ok á alt þat fé, er Kálfr átti eptir, ok margar aðrar stórar eignir lét hann þá falla í konungsgarð, þær er þeir höfðu átt, er fallit höfðu á Stiklastöðum í bóndaliði; hann gerði ok við marga þá menn stórar refsingar, er í þeirri orrostu höfðu verit í mót Ólafi konungi: suma rak hann af landi, ok af sumum tók hann stórfé, fyrir sumum lét hann bú höggva. Þá tóku bœndr at gera kurr ok mæltu sín í milli: Hvat mun konungr þessi fyrirætla, er hann brýtr lög á oss, þau er setti Hákon konungr hinn góði? Man hann eigi þat, at vér

höfum jafnan eigi þolat vanréttit? Mun hann hafa farar föður síns, eða annarra höfðingja, þeirra er vér höfum af lífi tekit, þá er oss leiddist ofsi þeirra ok lögleysa. Þessi kurr var víða í landi. Sygnir höfðu liðsamnað, ok þat orð á, at þeir mundu halda til orrostu við Magnús konung, ef hann fœri þar. Magnús konungr var þá á Hörðalandi ok hafði þar dvalzt mjök lengi ok hafði lið mikit, ok lét sem þá ok þá mundi hann fara norðr í Sogn. Þessa urðu varir vinir konungs, ok géngu 12 menn á málstefnu, ok samdist þat með þeim at hluta til einn mann at segja konungi þenna kurr; en svá var til stilt, at Sigvatr skáld hlaut.

17. *Bersöglivísur.*

Sigvatr orti flokk, er kallaðr er Bersöglisvísur, ok hefr hann fyrst um þat, at þeim þótti konungr ofmjök velkja ráðin at setja bœndr aptr, þá er heituðust at reisa úfrið í móti honum. Hann kvað:

Fregn ek at suðr með Sygnum;
Sigvatr hefir gram lattan
fólkorrostu at freista;
fer ek, ef þó skulum berjask.
Förum í vápn ok verjum
vel, trist, konung, lystir,
hve lengi skal, hringum,
hans grund. til þess fundar.

Í því sama kvæði eru þessar vísur:

Hét sá er féll á Fitjum
fjölgegn ok réð hegna
heiptar rán, en hánum,
Hákun, fírar unnu;
þjóð hélt fast á fóstra
fjölblíðs lögum síðan,
enn eru af því minni,
Aðalsteins, búendr seinir.

Rétt hygg ek kjósa knáttu
karlfólk ok svá jarla,
af því at eignum lofða
Óláfar frið gáfu.
Haralds arfi lét haldask
hvardyggr ok sonr Tryggva
lög þau, er lýðar þágu,
laukjöfn, af þeim nöfnum.

Skulut ráðgjöfum reiðask,
ryðr þat, konungr! yðrum,
dróttins orð til dýrðar,
döglingr! við bersögli.
Hafa kveðask lög, nema ljúgi
landherr, búendr verri
endr í Úlfasundum
önnur en þú hézt mönnum.

Hverr eggjar þik, harri
heiptar strangr! at ganga,
opt reynir þú, þínum,
þunn stál, á bak málum.
Fastorðr skyli fyrða
fengsæll vera þengill;
hœfir heit at rjúfa,
hjaldrmagnaðr! þér aldri.

Hverr eggjar þik höggva,
hjaldrgegnir! bú þegna;
ofrausn er þat jöfri
innan lands at vinna.
Engr hafði svá ungum
áðr bragningi ráðit;
rán hygg ek rekkum þínum,
reiðr er herr, konungr! leiðask.

Gjaltu varhuga, veltir,
viðr þeim, er nú ferr héðra,
þjófs! skal hönd í hófi,
hölda kvitt, um stytta.
Vinr er sá er, varmra benja,
varnað býðr, en hlýðit,
tármútaris teitir!
til, hvat búmenn vilja.

Hætt er þat, er allir heitask,
áðr skal við því ráða,
hárir menn, er ek heyri,
hót, skjöldungi at móti.
Greypt er þat höfðum hnepta
heldr ok niðr í feldi,
slegit hefir þögn á þegna,
þingmenn nösum stinga.

Eitt er mál, þat er mæla,
minn dróttinn leggr sína
eign á óðöl þegna,
öfgast, búendr göfgir.
Rán mun seggr, er sína
selr út, í því telja,
flaums at fellidómi
föðurleifð konungs greifum.

Eptir þessa áminning skipaðist konungr vel við, fluttu ok margir þessi orð fyrir konungi. Kom þá svá, at konungr átti tal við hina vitrustu menn, ok sömdu þeir þá lög sín. Síðan lét Magnús konungr ríta lögbók, þá er enn er í Þrándheimi ok kölluð er Grágás. Magnús konungr gerðist síðan vinsæll ok ástsæll af öllu landsfólki, var hann fyrir þá sök kallaðr Magnús hinn góði.

18. *Frá Knýtlingum.*

Haraldr Englakonungr andaðist 5 vetrum eptir andlát Knúts hins ríka föður síns; hann var jarðaðr hjá feðr sínum í Vincestr. Eptir andlát hans tók konungdóm í Englandi Knútr bróðir Haralds, annarr son gamla Knúts; var hann þá konungr bæði yfir Englandi ok Danaveldi, réð hann þar fyrir 2 vetr; hann varð sóttdauðr á Englandi ok er jarðaðr í Vincestr hjá feðr sínum. Eptir andlát hans var til konungs tekinn á Englandi

Jatvarðr hinn góði, son Aðalráðs Englakonungs ok Emmu dróttningar, dóttur Rikarðar Rúðujarls. Jatvarðr konungr var bróðir sammœðri Haralds ok Hörðaknúts. Gunnhildr hét dóttir gamla Knúts ok Emmu; hon var gipt Heinreki keisara í Saxlandi; hann var kallaðr Heinrekr mildi. Gunnhildr var 3 vetr í Saxlandi, áðr hon tók sótt; hon andaðist 5 vetrum eptir andlát Knúts konungs föður síns.

19. *Magnús konungr fékk Danmörk.*

Magnús konungr Ólafsson spurði andlát Hörðaknúts; þá sendi hann þegar menn suðr til Danmerkr ok gerði með þeim orðsendingar til þeirra manna, er svardögum höfðu við hann bundizt, þá er sætt þeirra ok einkamál váru gör Magnús ok Hörðaknúts, ok minti þá á orð sín, lét þat ok fylgja, at hann sjálfr mundi koma þegar um sumarit til Danmerkr með liði sínu, ok lét þar fylgja ályktarorð, at hann skyldi eignast alt Danaveldi, svá sem stóðu til einkamál ok svardagar, eða falla sjálfr í orrostu með her sínum. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Afkárlig varð jarla
orðgnótt sú er hlaut dróttinn,
fylgði efnd því er ylgjar
angrtælir réð mæla:

at fram í gný grimmum
grafnings und kló hrafni
fáss lésk falla ræsir
feigr, eða Danmörk eiga.

20. *Leiðangr Magnús konungs.*

Þá samnar Magnús konungr liði saman, stefndi til sín lendum mönnum ok ríkum bóndum, aflaði sér langskipa. En er lið þat kom saman, þá var þat hit fríðasta ok allvel búit. Hann hafði 70 skipa, er hann sigldi af Noregi. Svá segir Þjóðólfr:

Djarft neyttir þú, dróttinn
dólgstrangr! skipa langra,
af því at ýtar höfðu,
austr, sjau tigu flausta.

Suðr gnauðuðu súðir,
segl hýnd við stag rýndu,
vík skar vandlangt eiki,
Vísundr hneigði þröm sveigðan

Hér getr þess, at Magnús konungr hafði þá Vísund hinn mikla, er hinn helgi Ólafr konungr hafði gera látit; hann var meir en þrítugr at rúmatali, var á framstafni vísundarhöfuð, en aptr sporðr, var höfuðit ok sporðrinn ok báðir svírarnir alt gulli lagt. Þess getr Arnórr jarlaskáld:

Ljótu dreif á lypting utan
lauðri, bifðisk gullit rauða,
fastligr hneigði furu geystri
fyris garmr, um skeiðar stýri.
Stirðum hélztu um Stafangr norðan
stálum, bifðusk fyrir álar,
uppi glóðu élmars typpi
eldi glík í Danaveldi.

Magnús konungr hélt út af Ögðum ok yfir til Jótlands. Svá segir Arnórr:

Segja mun ek, hve Sygna
snarfengjan bar þengil
hallr ok hrími sollinn
hléborðs Vísundr norðan.
Setti þjóðr at breiðu
brynþings, fetilstinga
fús tók öld við ósi,
Jótlandi gramr branda.

21. *Magnús konungr kom til Danmerkr.*

En er Magnús konungr kom til Danmerkr, þá var honum þar vel fagnat; átti hann brátt þing ok stefnur við landsmenn ok beiddi sér viðtöku, svá sem einkamál váru til. En fyrir því at landshöfðingjar, þeir er ágætastir váru í Danmörk, váru eiðum bundnir við Magnús konung ok vildu halda orð sín ok eiða, þá fluttu þeir þetta mjök fyrir fólkinu; þat bar ok annat til, at þá var andaðr Knútr hinn ríki, ok dautt alt hans afkvæmi; hinn inn þriði hlutr, at þá var alkunnig orðin helgi Ólafs konungs um öll lönd ok jartegnagerð hans.

22. *Magnús til konungs tekinn í Danmörk.*

Síðan lét Magnús konungr stefna Vebjarga þing; þar taka Danir sér konung bæði at fornu ok at nýju. En á því þingi tóku Danir Magnús Ólafsson til konungs yfir alt Danaveldi. Dvaldist Magnús konungr í Danmörk lengi um sumarit, ok fagnaði alt fólk honum vel, hvar

sem hann kom, ok veittu honum hlýðni; skipaði hann þá alt land, sýslur ok heruð, ok veitti veizlur ríkismönnum. En er á leið haustit, hélt hann liði sínu til Noregs, ok dvaldist í Elfinni nökkura hríð.

23. *Upphaf Sveins Úlfssonar.*

Sveinn er maðr nefndr, son Úlfs jarls Þorgilssonar sprakaleggs; móðir Sveins var Ástríðr, dóttir Sveins konungs tjúguskeggs; hon var systir Knúts hins ríka samfeðra, en hon var sammœðra við Ólaf Svíakonung Eiríksson; þeirra móðir var Sigríðr dróttning hin stórláta, dóttir Sköglartosta. Sveinn Úlfsson hafði þá dvalzt langa hríð með Svíakonungum frændum sínum, jafnan síðan er fallit hafði Úlfr jarl faðir hans, svá sem ritat er í sögu Knúts hins gamla, at hann lét drepa Úlf jarl mág sinn í Róiskeldu; var Sveinn fyrir þá sök ekki í Danmörk síðan. Sveínn Úlfsson var allra manna fríðastr sýnum, manna var hann ok mestr ok sterkastr, ok hinn mesti íþróttamaðr ok snildarmaðr; þat var allra manna mál, þeirra er hann var kunnigr, at hann hefði alla hluti til, þá er fríða góðan höfðingja. Sveinn Úlfsson kom á fund Magnús konungs, þá er hann sat í Elfinni, svá sem áðr er ritat; tók konungr vel við honum, váru þar ok margir flutningsmenn til, því at Sveinn var hinn vinsælsti maðr; talaði hann ok sjálfr sitt mál fyrir konungi fagrt ok snjalt; ok kom svá, at Sveinn gékk til handa Magnúsi konungi ok gerðist hans maðr. Síðan töluðu þeir konungrinn ok Sveinn marga hluti í einmælum.

24. *Gefit Sveini jarls nafn.*

Einn dag, þá er Magnús konungr sat í hásæti ok var fjölment um hann, sat Sveinn Úlfsson á fótskörinni fyrir konunginum; þá tók konungr til máls: Kunnigt vil ek gera höfðingjum ok allri alþýðu þá ráðagerð, er ek vil vera láta; hér er kominn til mín ágætr maðr, bæði at ættum ok af sjálfum sér, Sveinn Úlfsson; hann hefir nú

gerzt minn maðr ok selt mér trú sína til þess; en svá sem þér vitut, at allir Danir hafa í sumar gerzt mínir menn, þá er nú landit höfðingjalaust, er ek em í brott farinn, en þar er, sem þér vitut, mjök herskátt af Vindum ok Kúrum ok öðrum Austrvegsmönnum, eða svá Söxum; hét ek þeim ok at fá höfðingja til landvarnar ok landstjórnar; sé ek þar engan mann jafnvel til fallinn fyrir allra hluta sakir sem Sveinn Úlfsson, hefir hann ætt til þess at vera höfðingi; nú mun ek gera hann jarl minn ok fá honum í hendr Danaveldi til yfirsóknar, meðan ek em í Noregi, svá sem Knútr hinn ríki setti Úlf jarl föður hans höfðingja yfir Danmörk, þá er Knútr var á Englandi. Einarr þambarskelfir svaraði: Ofjarl, ofjarl, fóstri! Konungr mælti reiðuliga: Fátt þykkir yðr ek kunna, en mér lízt sem yðr þykki sumt ofjarlar, en sumt ekki at mönnum. Þá stóð konungr upp ok tók sverð ok festi á linda Sveini; síðan tók hann skjöld ok festi á öxl honum, setti síðan hjálm á höfuð honum ok gaf honum jarls nafn ok veizlur slíkar í Danmörk, sem þar hafði áðr haft Úlfr jarl faðir hans. Síðan var fram borit skrín með helgum dómum; lagði Sveinn þar á hendr sínar ok sór trúnaðareiða Magnúsi konungi. Síðan leiddi konungr jarl til hásætis með sér. Svá segir Þjóðólfr:

Sjálfr var austr við Elfi
Úlfs mögr, ok hét fögru
þar réð Sveinn at sverja
sínar hendr at skríni;
réð Ólafs sonr eiðum,
átt hafa þeirra sáttir
skemra aldr en skyldi,
Skánunga gramr, hánum.

Fór þá Sveinn jarl til Danmerkr, ok var þar við honum vel tekit af allri alþýðu. Tók hann sér þá hirð ok gerðist brátt höfðingi mikill. Fór hann um vetrinn víða um landit ok vingaðist mjök við stórmennit, var hann ok vinsæll við alþýðu.

25. *Hernaðr til Vindlands.*

Magnús konungr hélt liði sínu norðr í Noreg ok dvaldist þar um vetrinn. En er vár kom, þá hafði

Magnús konungr úti lið mikit, ok hélt því suðr til Danmerkr. En er hann kom þar, spurði hann þau tíðindi af Vindlandi, at Vindr höfðu horfit undan hlýðni við hann í Jómsborg; þar höfðu Danakonungar haft jarlsríki mikit; höfu þeir Jómsborg at upphafi, ok var þat orðit allstyrkt vígi. En er Magnús konungr heyrði slíkt sagt, þá bauð hann út af Danmörk skipaher miklum, ok hélt um sumarit til Vindlands með allan herinn, ok hafði allmikit lið. Þess getr Arnórr jarlaskáld:

Heyra skaltu, hve herskjöld bárut,
hilmis kundr! til Vinda grundar,
heppinn dróttu af hlunni sléttum
hélug börð, í stefjaméli.

Aldri frá ek, enn, vísi! valdit
Vinda sorg, at döglingr spendi,
flaustum var þá flóð um ristit,
fleiri skip til óðals þeirra.

En er Magnús konungr kom til Vindlands, þá lagði hann til Jómsborgar ok vann þegar borgina, drap þar mikit fólk ok brendi borgina ok landit víða út í frá, ok gerði þar hit mesta hervirki. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Skjöldungr! fórtu um óþjóð eldi,
auðit var þá flotnum dauða,
hæstan kyndut, hlenna þrýstir!
hyrjar ljóma suðr á Jómi.

Hvergi þorði hallir varða
heiðit fólk í virki breiðu,
buðlungr! unnut borgar mönnum
björtum eldi stalldræp hjörtu.

Mikit fólk á Vindlandi gékk til handa Magnúsi konungi, en miklu var hitt fleira, er undan flýði. Fór þá Magnús konungr til Danmerkr aptr, bjó sér þar til vetrsetu, en sendi frá sér herinn bæði hinn danska ok svá mart lið, þat er honum hafði fylgt af Noregi.

26. *Gefit Sveini konungs nafn.*

Hinn sama vetr er Sveinn Úlfsson hafði fengit yfirsókn um Danaveldi, ok hann hafði vingazt við allmikit stórmenni ok fengit alþýðu lof, þá lét hann gefa sér konungs nafn, ok hurfu at því ráði margir höfðingjar. En um várit er hann spurði, at Magnús konungr fór norðan or Noregi ok hafði her mikinn, þá fór Sveinn til

Skáneyjar, ok þaðan upp á Gautland, ok svá til Svíþjóðar á fund Emundar konungs frænda síns, ok dvaldist þar um sumarit, en hafði njósnir í Danmörk um ferð Magnús konungs eða um fjölmenni hans. En er Sveinn konungr spurði, at Magnús konungr hafði látit frá sér fara mikinn hluta liðs síns, ok svá þat, at hann var suðr á Jótlandi, þá reið Sveinn ofan af Svíþjóð ok hafði þá lið mikit, er Svíakonungr fékk honum. En er Sveinn kom út á Skáney, þá tóku Skáneyingar vel við honum ok héldu hann þar fyrir konung; dreif þá lið mikit til hans. Síðan fór hann út til Sjálands, ok var þar vel við honum tekit, lagði hann þar alt undir sik. Þá fór hann í Fjón ok lagði undir sik allar eyjar, ok gékk fólk undir hann; hafði Sveinn her mikinn ok mart skipa.

27. *Frá her Magnús konungs.*

Magnús konungr spurði þessi tíðindi, ok þat með, at Vindr höfðu her úti. Síðan stefndi Magnús konungr liði til sín, ok dróst honum brátt herr um alt Jótland. Kom til hans Otta hertogi af Saxlandi or Brúnsvik; hann átti Úlfhildi, dóttur Ólafs konungs hins helga, systur Magnús konungs; hertoginn hafði mikla sveit manna. Danahöfðingjar eggjuðu Magnús konung at fara í móti Vindaherinum ok láta eigi heiðit fólk ganga þar yfir land ok eyða; ok var þat ráð tekit, at konungr snýr her sínum suðr á leið til Heiðabœjar. En er Magnús konungr lá við Skotborgará á Hlýrskógs heiði, þá kom honum njósn af her Vinda, ok þat með, at þeir höfðu svá mikinn her, at engi fékk talt, ok Magnús konungr hafði engan hlut við fjölmennis, ok honum væri sá einn til at flýja undan. Magnús konungr vildi þó berjast, ef mönnum þœtti nökkur föng á, at hann mætti sigrast; en flestir löttu, ok sögðu allir eitt til, at Vindr höfðu úflýjanda her. En Otta hertogi fýsti heldr at berjast. Lét konungr þá blása saman öllum herinum ok lét alla menn herklæðast, ok lágu þeir úti um nóttina undir skjöldum sínum, því at

þeim var sagt, at herr Vinda var kominn nær þeim, ok var konungr mjök hugsjúkr, þótti honum ilt, ef hann skyldi flýja verða, því at hann hafði þat aldri reynt; svaf hann lítit um nóttina ok söng bœnir sínar.

28. *Draumr Magnús konungs.*

Eptir um daginn var Mikjálmessu aptann. En er komit var at degi, þá sofnaði konungr ok dreymdi, at hann sá hinn helga Ólaf konung föður sinn, ok mælti við hann: Ertu nú mjök hugsjúkr ok óttafullr, er Vindr fara móti þér með her mikinn; ekki skaltu hræðast heiðinn her, þótt þeir sé margir saman: ek mun fylgja þér í orrostu þessi; ráðit þér þá til bardaga við Vindr, er þér heyrit lúðr minn. En er konungr vaknaði, þá sagði hann draum sinn. Tók þá at lýsa af degi; þá heyrði alt fólk í lopt upp klukkuhljóð, ok kendu Magnús konungs menn, þeir er verit höfðu í Niðarósi, at svá þótti sem Glöð væri hringt; þá klukku hafði Ólafr konungr gefit til Klemenskirkju í kaupangi.

29. *Orrosta á Hlýrskógs heiði.*

Þá stóð upp Magnús konungr, ok kallaði at blása skyldi herblástr. Fór þá Vindaherrinn sunnan yfir ána at þeim; hljóp þá upp allr konungsherrinn ok stefndi í móti heiðingjum. Magnús konungr steypti af sér hringabrynju ok hafði yzta rauða silkiskyrtu, ok tók í hönd sér öxina Hel, er átt hafði Ólafr konungr. Magnús konungr rann fyrir öllum mönnum öðrum í móti herinum, ok hjó þegar tveim höndum hvern mann at öðrum. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Óð með öxi breiða
ódæsinn fram ræsir,
varð um hilmi Hörða
hjördynr, en varp brynju.

Þá er um skapt, en skipti
skapvörðr himins jörðu,
Hel klauf hausa fölva,
hendr tvær jöfurs spendu.

Orrosta þessi var ekki löng; váru konungs menn hinir áköfustu. En hvar sem þeir kómu saman, féllu Vindr

svá þykt sem unnvörp lægi; en þeir er síðar stóðu sneru á flótta, ok váru þeir þá höggnir niðr sem búfé. Rak konungr sjálfr flóttann austr yfir heiðina, ok féll fólkit um alla heiðina. Svá segir Þjóðólfr:

Hykk í hundraðs flokki
Haralds bróðurson stóðu,
hrafn vissi sér hvassast
hungrbann, framast manna.
Vítt lá Vinda flótti;
varð, þar er Magnús barðisk,
höggvinn valr at hylja
heiði rastar breiða.

Þat er alþýðu mál, at ekki mannfall hafi orðit jafnmikit á Norðrlöndum í kristnum sið, sem þat er varð á Hlýrskógs heiði af Vindum. En af liði Magnús konungs féll ekki mart, en fjöldi varð sárt. Eptir orrostu lét Magnús konungr binda sár sinna manna, en læknar váru ekki svá margir í herinum, sem þá þurfti; þá gékk konungr til þeirra manna, er honum sýndist, ok þreifaði um hendr þeim; en er hann tók í lófana ok strauk um, þá nefndi hann til 12 menn, þá er honum sýndist sem mjúkhenztir mundu vera, ok sagði, at þeir skyldu binda sár manna, en engi þeirra hafði fyrr sár bundit; en allir þessir urðu hinir mestu læknar. Þar váru tveir íslenzkir menn, var annarr Þorkell Geirason af Lyngum, annarr Atli, faðir Bárðar svarta or Selárdal, ok kómu frá þeim margir læknar síðan. Eptir þessa orrostu varð frægt mjök víða um lönd jartegn sú, er gert hafði hinn helgi Ólafr konungr; ok var þat alþýðu mál, at engi maðr mundi þurfa at berjast við Magnús konung Ólafsson, ok Ólafr konungr faðir hans væri honum svá nákvæmr, at úvinir hans mætti enga mótstöðu veita honum fyrir þá sök.

30. *Orrosta á Ré.*

Magnús konungr sneri þegar herinum móti Sveini, er hann kallaði jarl sinn, þótt Danir kallaði hann konung. Réð Magnús konungr sér til skipa ok bjó herinn, fjölmentu þá hvárirtveggju mjök. Váru þá margir höfðingjar í liði Sveins, Skánungar, Hallandsfarar, Sjálandsfarar, Fjónbúar; en Magnús konungr hafði mest Norðmenn

ok Jóta; hélt hann þá liði sínu til móts við Svein. Varð fundr þeirra fyrir Vestlandi á Ré, varð þar orrosta mikil, ok lauk svá, at Magnús konungr hafði sigr, en Sveinn kom á flótta ok lét lið mikit; flýði hann þá aptr á Skáney, því at hann átti hæli uppi á Gautlandi, ef hann þurfti til at taka. En Magnús konungr fór þá aptr til Jótlands ok sat þar um vetrinn fjölmennr ok hafði gæzlu á skipum sínum. Þessa getr Arnórr jarlaskáld:

Fúss lét á Ré ræsir
rammþing háit glamma,
valska rauð fyrir víðu
Vestlandi gramr branda.

31. *Orrosta við Árós.*

Sveinn Úlfsson fór þegar á skip sín, er hann spurði, at Magnús konungr var genginn af skipum. Dró Sveinn lið at sér, alt þat er hann fékk, ok fór þá um vetrinn um Sjáland ok um Fjón ok um eyjar; ok er dró at jólum, hélt hann suðr til Jótlands, lagði fyrst til Limafjarðar, ok gékk þar mart fólk undir hann, en hann tók gjöld af sumum, sumir fóru á fund Magnús konungs. En er þetta spurði Magnús konungr, hvat Sveinn hafðist at, þá fór hann til skipa sinna ok hafði með sér Norðmanna lið þat, er þá var í Danmörk, en sumt Dana lið, hélt þá sunnan fyrir land. Sveinn var þá í Árósi ok hafði mikit lið; en er hann spurði til hers Magnús konungs, þá lagði hann sínu liði or bœnum ok bjóst til orrostu. En er Magnús konungr hafði spurt, hvar Sveinn var, ok hann vissi, at þá mundi vera skamt millim þeirra, þá átti hann húsþing ok talaði við lið sitt, sagði svá: Nú höfum vér spurt, at jarl með lið sitt mun hér nú liggja fyrir oss; er mér svá sagt, at þeir hafi lið mikit; ok vil ek gera yðr kunnigt um ætlan mína: vil ek leggja til fundar við jarl ok berjast við hann, þótt vér hafim lið nökkuru færa; munum vér traust várt eiga enn sem fyrr, þar er guð sjálfr er ok hinn helgi Ólafr konungr, faðir minn; hefir hann oss nökkurum sinnum fyrr sigr gefit, þá er vér höfum barizt, ok höfum vér opt haft lið

minna en úvinir várir. Nú vil ek, at menn búist svá við, at vér skulum leita þeirra, ok þegar er fund várn berr saman, þá skulum vér at róa ok taka þegar til bardaga; veri þá allir búnir mínir menn at berjast. Síðan herklæddust þeir, ok bjó hverr sik ok sitt rúm; reru þeir Magnús konungr fram þar til, er þeir sá lið jarls, greiddu þegar atróðrinn. En Sveins menn vápnúðust ok tengdu saman skip sín; tókst þá þegar hörð orrosta. Svá segir Þjóðólfr:

Lögðu, grœðis glóða,
gramr ok jarl fyrir skömmu,
þar kom bitr á börva
brandleikr, saman randir,
svá at manþinga mundut
merkendr Heðins serkjar,
herr náði gný gerva
geirs, orrostu meiri.

Þeir börðust um stafna, ok máttu þeir einir höggum við koma, er í stafni váru, en þeir lögðu kesjum, er í fyrirrúmi váru, en allir þeir, er aptar váru, skutu snœrispjótum eða gaflökum eða vígörum, en sumir börðu grjóti eða skeptiflettum, en þeir, er fyrir aptan siglu váru, skutu bogaskotum. Þess getr Þjóðólfr:

Skotit frá ek skeptiflettum
skjótt ok mörgu spjóti,
bráð fékk hrafn, er háðum
hjaldr, á breiða skjöldu.
Neyttu mest sem máttu
menn at vápna sennu,
baugs en barðir lágu
börvar, grjóts ok örva.
Bárut böslar fleiri
bogmenn at hör tognum,
mundit þann dag Þrœndi
þreyta fyrr at skeytum.
Svá þykt flugu síðan
snœridörr um skœru,
ótt var ördrif látit,
illa sáttu á milli.

Hér segir þat, hvernog var áköf skothríðin. Magnús konungr var fyrst öndverða orrostu í skjaldborg, en er honum þótti seint á orkast, þá hljóp hann fram or skjaldborginni, ok svá eptir skipinu, ok kallaði hátt ok eggjaði sína menn, ok gékk alt fram í stafninn í höggorrostu. En er þat sá hans menn, þá eggjaði hverr annan; var þá kall mikit um allan herinn. Svá segir Þjóðólfr;

Mjök bað Magnús rekka
mannr röskliga annan,
hörð þrifusk borð, þar er börðusk,
böðský framar knýja.

Gerðist þá hin ákafasta orrosta. Í þeirri hríð hrauðst skip Sveins framan um stafninn ok söxin; þá gékk sjálfr Magnús konungr með sína sveit upp á skipit Sveins, ok síðan hans maðr hverr at öðrum; gerði þa svá harða atgöngu, at Sveins menn hrukku fyrir, ok hrauð Magnús konungr þat skip, ok sídan hvert at öðru. Flýði þá Sveinn ok mikill hluti liðs hans, en fjöldi féll hans manna, ok mart fékk grið. Svá segir Þjóðólfr:

Vörðr gékk meir at morði
Magnús kjalar vagna,
Þat var frægt, í fagran
framstafn varar hrafni.

Gerðum þar svá at þverði,
þengils en óx fengi,
skeiðr nam herr at hrjóða,
húskarla lið jarli.

Áðr svanfoldar seldi
sólrýrandi hinn dýri,
jarls lá ferð á ferli,
fjörgrið stöfum hjörva.

Þessi orrosta var dróttinsdag hinn næsta fyrir jól. Svá segir Þjóðólfr:

Römm var hildr sú er Hramma
harðéls viðir börðusk,
herr gékk snart at snerru,
sunnudag um unnin.

Flaut, þá er feigir létu
fjör gnýstafir hjörva,
þjóð sökk niðr at nauðum,
nár á hverri báru.

Magnús konungr tók þar 7 skip af Sveins mönnum. Svá segir Þjóðólfr:

Hrauð Ólafs mögr áðan,
jöfurr vá sigr, hins digra,
fregnat slíkt or Sogni,
sjau skip, konur hnípnar.

Ok enn kvað hann:

Mist hafa Sveins at sýnu,
sverðgautr! förunautar,
hörð er heldr um orðin,
heimkvámu, för beima.

Hrœrir hausa þeirra
hreggi œst ok leggi,
sjár þýtr auðs um árum,
unnr á sanda grunni.

Sveinn flýði þegar um nóttina til Sjálands með því liði, sem undan hafði komizt ok honum vildi fylgja, en Magnús konungr lagði at landi skip sín, ok lét þegar um nóttina lið sitt fara á land, en snimma um morgininn eptir kómu þeir ofan með strandhögg mikil. Þess getr Þjóðólfr:

Gær sá ek grjóti stóru,
gein hauss fyrir steini,
fór á fylking þeirra
fast, harðliga kastat.

Ofan keyrðum vér, orðum
jörð muna Sveinn um varða,
staðar hefir stafn í miðju,
strandhögg, numit landi.

Flótti Sveins konungs.

32. Magnús konungr hélt þegar sunnan sínu liði til Sjálands eptir Sveini. En þegar er Magnús konungs lið kom at, þá flýði Sveinn þegar á land upp, ok alt lið hans; en Magnús konungr sótti eptir þeim ok rak flóttann; drápu slíkt er þeir náðu. Svá segir Þjóðólfr;

Spurði einu orði,
öld, blóðroðna skjöldu,
satt er at svá mörg átti,
Selunds mær, hverr, ve, bæri.
Auðtróðu varð auðit
yfir um skóg at spróga,
títt bar týmargr flótti
til Hringstaða iljar.

Saurstokkinn bar svíra
snarr Skánunga harri,
undr er nema allvaldr Lundar
aldrprúðr fyrir haldi.
Gær flugu mold ok mýrar
merki jarls hins sterka,
slóð drap, fram at flœði,
flaugar dörr um hauga.

Sveinn flýði þá yfir á Fjón; en Magnús konungr fór þá herskildi yfir Sjáland ok brendi víða fyrir þeim mönnum, er um haustit höfðu slegizt í flokk með Sveini. Svá segir Þjóðólfr:

Náði jarl at eyða
jöfra setr á vetri.
lézt eigi þú litla
landvörn af þér standa.
Máttir, Magnús! hætta
mildr í fólk und skildi,
nefa Knúts var þá nýtum
nær sem hann ráðinn væri.

Rönd, léztu, ræsir Þrœnda!
reiðr þorðir þú meiða,
hús, namtu hvert ok eisu
hyrfeld, gefa eldi.
Grá vildir þú gjalda,
gœðinga vin! skœðar,
ört rendu þeir undan,
jarls fylgjurum dylgjur.

Rán ok brenna.

33. Þegar er Magnús konungr spurði til Sveins, þá hélt hann liði sínu yfir til Fjóns. En þegar er Sveinn spurði þat, þá gékk hann á skip ok sigldi, ok kom fram á Skáni; fór þaðan í Gautland ok síðan á fund Svíakonungs. En Magnús konungr gékk upp á Fjóni, lét þar brenna ok ræna fyrir mörgum. Allir Sveins menn, þeir sem þar váru, flýðu brott víðs vegar. Svá segir Þjóðólfr:

Hrindr á hróka landi
hregg af eikiveggjum,
suðr leikr eldr um unninn
óðr, í lopt upp glóðum.

Bœr logar hálfu hæra,
hjónum nær, á Fjóni,
ræfr þola nauð ok næfrar,
Norðmenn sali brenna.

Menn eigu þess minnask
manna Sveins ok kanna
víga Freys sízt vágu,
vefgefn! þrjár stefnur.
Ván er fagrs á Fjóni
fljóðs, dugir vápn at rjóða,
verum með fylktu fólki
framm í vápna glammi.

Eptir þetta gékk alt fólk undir Magnús konung i Danmörk. Þá var þar friðr góðr hinn efra hlut vetrar; setti þá Magnús konungr sína menn til stjórnar um alt land þar í Danmörk. En er á leið várit, þá fór hann herliði sínu norðr í Noreg ok dvaldist þar mjök lengi um sumarit.

Orrosta við Helganes.

34. En er Sveinn spurði þat, þá reið hann þegar út á Skáni, ok hafði lið mikit or Svíaveldi. Tóku Skáneyingar vel við honum; efldist hann þá at liði; fór síðan út í Sjáland ok lagði þar undir sik; svá Fjón ok allar eyjar. En er þat spurði Magnús konungr, þá efldist hann at liði ok at skipum ok hélt síðan suðr til Danmarkar. Hann spurði, hvar Sveinn lá með her sinn; hélt Magnús konungr þá til móts við hann, varð fundr þeirra, þar sem Helganes heitir, ok var þat at kveldi dags. En er orrosta tókst, hafði Magnús konungr lið minna, en skip stœrri ok skipuð betr. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Vítt hefi ek heyrt at heiti
Helganes, þar er elgi
vágs hinn víða frægi
vargteitir hrauð marga.
Røkkr öndurt bað randir
reggbuss saman leggja,
rógskýja hélt, Rygjar,
regni haustnótt gegnum.

Orrosta var hin snarpasta, en er á leið nóttina, gerðist mikit mannfall. Magnús konungr skaut alla nóttina handskoti. Þess getr Þjóðólfr:

Hizig laut er heitir
Helganes fyrir kesjum,
sukku sárir rekkar,
Sveins ferð, bana verðir.
Mætr hélt mörgu spjóti
Mœra gramr í snœri,
odd rauð aski studdan
örr landreki dörrum.

Þat er skjótast at segja af orrostu þessi, at Magnús konungr hafði sigr, en Sveinn flýði; var skip hans hroðit með stöfnum, ok öll skip Sveins önnur váru hroðin. Svá segir Þjóðólfr:

Flýði jarl af auðu,
otvin, skipi sínu,
morð þar er Magnús gerði
meinfœrt, þaðan, Sveini.

Réð herkonungr hrjóða
hneitis egg í sveita,
sprændi blóð á brýndan
brand, vá gramr til landa.

Ok enn segir Arnórr:

Skeiðr tók Bjarnar bróður
ballr Skánungum allar,

þjóð reri þeirrar tíðar
þingat, gramr með hringum.

Þar féll mikit lið af Sveins mönnum; fékk Magnús konungr ok hans menn mikit hlutskipti. Svá segir Þjóðólfr:

Skjöld bar ek heim frá hjaldri,
hlauzk mér til þess, gauzkan,
ramr var suðr á sumri
sverðdynr, ok þó brynju.

Vápn gat ek fríð, en fljóði
fyrr sagða ek þat kyrru,
þar fékk ek hjálm er hilmir
harðfengr Dani barði.

Sveinn flýði þá upp á Skáni, ok alt lið hans, þat er undan komst, en Magnús konungr ok hans lið ráku flóttann langt á land upp, ok varð þá lítil viðrtaka af Sveins mönnum eða bóndum. Svá segir Þjóðólfr:

Bauð Ólafs sonr áðan
upp á land at standa,
gékk með manndýrð mikla
Magnús reiðr af skeiðum.

Snarr bað hilmir herja,
hér er skark í Danmörku,
fleygir hvast um hauga
hestr um Skáney vestan.

Síðan lét Magnús konungr fara herskildi alt um bygðina. Svá segir Þjóðólfr:

Nú taka Norðmenn knýja,
nær göngum vér stöngum,
berka ek, Magnús merki,
minn skjöld á hlið sjaldan.

Skýtra skeifum fœti
Skáney yfir sláni,
fár vegr er mér fegri
fundinn, suðr til Lundar.

Síðan tóku þeir at brenna bygðina; flýði þá fólk alt víðs vegar undan. Svá segir Þjóðólfr:

Bárum járn at œrnu
ískölд á lið vísa,
skjótt ríða nú skreyttar
Skánunga lokvánir.
Rauðr leikr um bœ breiðan
bráðr at váru ráði
eldr, en ernir valda
atblásendr því vási.

Svíðr um seggja búðir,
siklingr í her miklum
eyðir bygð, sem bráðast
bjartr eldr, Danaveldi.
Móðr berr halr um heiði
hjaldrs Danmarkar skjöldu,
vér hlutum sigr, en sárir
Sveins menn fyrir renna.

Fjörð lét fylkir verða
forntraddan mó spornat,
leynumk lítt, á Fjóni,
liðs skjöldunga á miðli.
Muna fyrir Magnús synja
menn Sveins, þeir er nú renna,
upp fara mörg í morgin
merki, stórra verka.

Sveinn flýði þá austr fyrir Skáni. Magnús konungr fór þá til skipa sinna ok hélt síðan austr fyrir Skáneyjar síðu, ok varð mjök búizt af skyndingu. Þá kvað Þjóðólfr þetta:

Ek hefi ekki at drekka
annars nema sjá þenna,
sýg ek or söltum œgi
sylg, er ek jöfri fylgi.
Liggr fyrir oss, en uggum
allítt Svía köllum,
drýgt höfum vás fyrir vísa,
við Skáneyjar síða.

Sveinn flýði upp á Gautland, ok sótti síðan á fund Svíakonungs, ok dvaldist þar um vetrinn í góðu yfirlæti.

Hernaðr Magnús konungs.

35. Magnús konunger sneri aptr ferð sinni, þá er hann hafði undir sik lagt alt Skáni; hélt þá fyrst í Falstr, veitti þar uppgöngu ok herjaði þar; drap hann mikit lið, þat er áðr var gengit undir Svein. Þess getr Arnórr:

Svik réð eigi eklu
allvaldr Dönum gjalda,
lét fullhugaðr falla
Falstrbyggva lið tiggi.
Hlóð, en hála tœðu
hirðmenn ara grenni,
auðar þorn fyrir örnu
ungr valköstu þunga.

Síðan hélt Magnús konungr liði sínu til Fjóns ok herjaði ok vann þar þá mikit hervirki. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Enn rauð frán á Fjóni,
fold sótti gramr dróttar,
ráns galt herr frá hánum,
hringserks litaðr merki.
Minnisk öld, hverr annan
jafnþarfr blám hrafni,
ört gat hilmir hjarta,
herskyldir; tøg fyldi.

Magnús konungr sat í Danmörk.

36. Magnús konungr sat þann vetr í Danmörk, ok var þá góðr friðr. Hann hafði átt í Danmörk orrostur margar ok haft í öllum sigr. Oddr Kikinaskáld segir svá:

Vas fyrir Mikjálsmessu
málmgrimm háið rimma,
féllu Vindr, en vöndusk
vápnhljóði mjök þjóðir.

En fyrir jól var önnur
óhlífulig litlu,
upp hófsk grimm með gumnum
gunnr, fyrir Árós sunnan.

Enn segir Arnórr:

Hefnir! féngut yrkis efni,
Ólafs, gervi ek slíkt at málum,
Hlakkar lætr þú hrælög drekka
hauka, nú mun kvæðit aukask.
Fjórar hefir þú, randa rýrir
reyrar setrs! á einum vetri,
allvaldr ertu ofvægr kallaðr,
örva hríðir frœkn um gervar.

Þrjár orrostur átti Magnús konungr við Svein Úlfsson. Svá segir Þjóðólfr:

Háðisk heilli góðu
hildr, sem Magnús vildi,
selr um sigr at þylja
sóknstœrir mér fœri.
Brand rauð buðlungr Þrœnda,
berr iðula síðan
hann ept hervíg þrennin
hæra skjöld at gjöldum.

Orðsending Magnús konungs til Englands.

37. 38. Magnús konungr réð þá bæði fyrir Danmörk ok Noregi. En eptir þat er hann hafði eignazt Danaveldi, þá gerði hann sendimenn vestr til Englands; fóru þeir á fund Jatvarðar konungs ok fluttu honum bréf ok innsigli Magnús konungs. En þat stóð á bréfum með kveðjusending Magnús konungs: Þér munut spurt hafa einkamál þau, er vér Hörðaknútr gerðum með oss, at hvárr okkarr er lifði eptir annan sonlausan, þá skyldi sá taka lönd ok þegna, þau er hinn hafði átt. Nú er þat svá orðit, sem ek veit, at þér hafit spurt, at ek hefi tekit Danaveldi í arf eptir Hörðaknút; hann átti, þá er hann andaðist, engum mun síðr England en Danmörk; köllumst ek nú eiga England eptir réttum máldögum. Vil ek, at þú gefir upp ríkit fyrir mér, en at öðrum kosti mun ek sœkja til með styrk hers bæði af Danaveldi ok Noregi; mun þá sá ráða löndum, er sigrs verðr auðit.

Svör Jatvarðar konungs.

39. En er Jatvarðr konungr hafði lesit bréf þessi, þá svaraði hann svá: Þat er öllum mönnum kunnigt hér í landi, at Aðalráðr konungr, faðir minn, var óðalborinn til

ríkis þessa bædi at fornu ok nýju. Váru vér 4 synir hans; en er hann var fallinn frá löndum, þá tók ríki ok konungdóm Jatmundr, bróðir minn, því at hann var elztr várr brœðra; unda ek þá vel við, meðan hann lifði. En eptir hann tók ríkit Knútr konungr, stjúpfaðir minn; var þá eigi dælt til at kalla, meðan hann lifði. En eptir hann var konungr Haraldr, bróðir minn, meðan honum varð lífs auðit. En er hann andaðist, þá réð Hörðaknútr, bróðir minn, fyrir Danaveldi, ok þótti þat þá einu rétt brœðraskipti með okkr, at hann væri konungr bæði yfir Englandi ok Danmörk; en ek hafða ekki ríki til forráða. Nú andaðist hann; var þat þá ráð hér allra landsmanna at taka mik til konungs hér í Englandi. En meðan ek bar ekki tignarnafn, þjónaða ek mínum höfðingjum eigi stórligar en þeir menn, er enga ætt áttu hér til ríkis. Nú hefi ek tekit hér konungs vígslu, ok svá fulliga konungdóm, sem faðir minn hafði fyrir mér; nú mun ek þetta nafn eigi upp gefa at mér lifanda. En ef Magnús konungr kemr hingat til lands með her sinn, þá mun ek eigi liði samna í mót honum; mun hann kost eiga at eignast England ok taka mik áðr af lífdögum. Segit honum svá mín orð. Fóru þá sendimenn aptr ok kómu á fund Magnús konungs ok segja honum alt sitt erendi. Konungr svaraði tómliga ok mælti svá: Ek ætla hitt munu vera sannast ok bezt fallit, at láta Jatvarð konung hafa ríki sitt í ró fyrir mér, en halda þessu ríki, er guð hefir mik eignast látit.

SAGAN AF HARALDI HARÐRÁÐA.

Upphaf Haralds konungs harðráða.

1. Haraldr, son Sigurðar sýr, bróðir Ólafs konungs hins helga sammœðri, var á Stiklastöðum í orrustu, þá er hinn helgi Ólafr konungr féll. Varð Haraldr þá sárr ok komst í brott með öðrum flóttamönnum. Svá segir Þjóðólfr:

Hvast frá ek Haugi hit næsta
hlífél á gram drífa,
enn Bolgara brennir
brœðr sínum vel tœði.
Skildist hann ok huldi
hjálmsetr gamall vetra
tiggi tólf ok þriggja
trauðr við Ólaf dauðan.

Rögnvaldr Brúsason flutti Harald or orrustu, ok kom honum til bónda nökkurs, er bjó í skógi langt frá öðrum mönnum; var Haraldr þar læknaðr, til þess er hann var heill. Síðan fylgði son bónda honum austr um Kjöl, ok fóru þeir alt markleiði, þat er svá mátti, en ekki alþýðu veg. Vissi bónda son ekki til, hverjum hann fylgði; ok er þeir riðu milli eyðiskóga nökkurra, þá kvað Haraldr þetta:

Nú læt ek skóg af skógi
skreiðask lítils heiðar,
hverr veit nema ek verða
víða frægr um síðir.

Hann fór austr um Jamtaland ok Helsingjaland ok svá til Svíþjóðar; fann hann þar Rögnvald Brúsason ok mjök marga aðra þá menn, er komizt höfðu af Stiklastöðum or orrustu, menn Ólafs konungs.

Haraldr kom í Garðaríki.

2. Eptir um várit fengu þeir sér skipan ok fóru um sumarit austr í Garðaríki á fund Jarizleifs konungs; váru þar um vetrinn. Svá segir Bölverkr:

Mildingr! strauktu um mækis
munn er lézt af gunni,
holds vant hrafn um fyldan
hrás, þaut vargr í ási.

En gramr, né ek frá fremra
friðskerði þér verða,
austr vartu ár hit næsta
örðiglyndr í Görðum.

Jarizleifr konungr tók vel við þeim Haraldi; gerðist Haraldr þá höfðingi yfir landvarnarmönnum konungs, ok annarr Eilífr, son Rögnvalds jarls. Svá segir Þjóðólfr:

Eitt höfðusk at,
Eilífr þar er sat,
höfðingjar tveir,
hamalt fylktu þeir.

Austrvindum ók
í öngvan krók,
vara Læsum léttr
liðsmanna réttr.

Haraldr dvaldist í Garðaríki nökkura vetr ok fór víða um Austrveg. Síðan byrjaði hann ferð sína út í Grikkland ok hafði mikla sveit manna; þá hélt hann til Miklagarðs. Svá segir Bölverkr:

Hart kníði svöl svartan
snekkju brand fyrir landi
skúr, en skrautla báru
skeiðr brynjaðar reiði.

Mætr hilmir sá málma
Miklagarðs fyrir barði,
mörg skriðu beit at borgar
barmfögr hám armi.

Haraldr gékk á mála í Miklagarði.

3. Þá réð fyrir Grikklandi Zoe dróttning hin ríka, ok med henni Michael Katalaktus. En er Haraldr kom til Miklagarðs á fund dróttningarinnar, þá gékk hann þar á mála, ok fór þegar um haustit á galeiðr með hermönnum, þeim er fóru út í Grikklandshaf. Hélt Haraldr sveit af sínum mönnum. Þá var höfðingi yfir herinum sá maðr, er nefndr er Gyrgir; hann var frændi dróttningar. En Haraldr hafði verit litla hríd í herinum, áðr en Væringjar þýddust mjök til hans, ok fóru þeir allir saman, þegar er bardagar váru; kom þá svá, at Haraldr gerðist höfðingi yfir öllum Væringjum. Fóru þeir Gyrgir víða um Grikklands eyjar; unnu þar herskap mikinn á kussarum.

Frá Væringjum ok Gyrgi.

4. Þat var eitthvert sinn, er þeir höfðu farit um land ok skyldu taka sér náttból við skóga nökkurra, ok kómu

Væringjar fyrstir til náttstaðar, ok völdu þeir sér tjaldstaði, þá er þeir sá bezta ok hæst lágu, því at þar er svá háttat, at land er blautt, ok þegar er regn koma þar, þá er ilt at búa, þar er lágt liggr. Þá kom Gyrgr, höfðingi hersins, ok er hann sá, hvar Væringjar höfðu tjaldat, bað hann þá í brott fara ok tjalda í öðrum stað, segir at hann vill þar tjalda. Haraldr svaraði svá: Ef þér komit fyrri til náttbóls, þá takit þér yðr náttstað, þá munu vér þar tjalda í öðrum stað, som oss líkar; gerit þér nú ok svá, tjaldit þar sem þér vilit í öðrum stað; hugða ek, at þat væri réttr Væringja hér í veldi Grikkjakonungs, at þeir skulu vera sjálfráða ok frjálsir um alla hluti fyrir öllum mönnum, en vera konungi einum ok dróttningu þjónostu skyldir. Þreyttu þetta með kappmæli, þar til er hvárirtveggju vápnuðust; var þá við sjálft, at þeir mundu berjast. Kómu þá til hinir vitrustu menn ok skildu þá; sögðu þeir svá, at betr var fallit, at þeir sættist um þetta mál, ok gerði skipan á með sér gløggliga, svá at eigi þyrfti optar slíka deilu um. Var þá stefnulagi á komit með þeim, ok skipuðu hinir beztu menn ok hinir vitrustu. En á þeirri stefnu réðu þeir þat svá, at samt kom með öllum, at hluti skyldi í skaut bera, ok hluta með Grikkjum ok Væringjum, hvárir fyrri skyldi ríða eða róa eða til hafnar leggja ok kjósa um tjaldstaði; skyldi því hvárrtveggi una þá, sem hlutr segði. Síðan váru hlutir ok markaðir. Þá mælti Haraldr við Gyrgi: Ek vil sjá, hversu þú markar þinn hlut, at eigi markim vit á eina lund báðir. Hann gerði svá. Síðan markaði Haraldr sinn hlut ok kastaði í skautit, ok svá báðir þeir. En sá maðr, er hlutinn skyldi upp taka, þá tók hann upp annan ok hélt milli fingra sér ok brá upp hendinni ok mælti: Þessir skulu fyrri ríða ok róa ok til hafnar leggja ok kjósa sér um tjaldstaði. Haraldr greip til handarinnar ok tók hlutinn ok kastaði út á sjá. Síðan mælti hann: Þessi var várr hlutr. Gyrgir sagði: Hví léztu eigi sjá fleiri menn? Sé nú, sagði Haraldr, þann er eptir er, muntu þar kenna þitt mark. Síðan var athugat um

þann hlutinn, ok kendu allir þar mark Gyrgis. Var þat dœmt, at Væringjar skyldi kørna kosti hafa um alt, þat er þeir þreyttu um. Fleri hlutir urðu til þess, er þeir urðu eigi ásáttir, ok lauk jafnan svá, at Haraldr hafði sitt mál.

Hernaðr Haralds ok Gyrgis.

5. Þeir fóru allir samt um sumarit ok herjuðu. Þá er allr var herrinn saman, lét Haraldr sína menn vera fyrir utan bardaga, eða ella þar er minst var mannhætta, ok lézt varast vilja, at hann týndi herliði sínu. En er hann var einn saman með sínu liði, lagðist hann svá fast til at berjast, at annattveggja skyldi hann fá sigr eða bana. Svá bar optliga til, þá er Haraldr var höfðingi yfir herinum, at hann vann sigr, þá er Gyrgir vann ekki. Þetta funnu hermenn ok kölluðu betr fara mundu sitt mál, ef Haraldr væri einn höfðingi yfir öllum herinum, ok ámæltu hertoganum, at ekki yrði af honum eða hans liði. Gyrgir sagði, at Væringjar vildu ekki lið veita honum; bað þá fara í annan stað, en hann fœri með öðrum herinum, ok vinna þvílíkt sem þeir mætti. Fór þá Haraldr frá herinum, ok Væringjar með honum ok Latínumenn. Gyrgir fór mę́ð Grikkja her. Sýndist þá, hvat hvárr mátti; fékk Haraldr jafnan sigr ok fé, en Grikkir fóru heim til Miklagarðs, nema ungir drengir, þeir er fá vildu sér fjár, sömnuðust til Haralds ok höfðu hann þá fyrir hertoga. Lagðist hann þá með her sinn vestr í Áffrika, er Væringjar kalla Serkland; efldist hann þá mjök at liði. Í Serklandi eignaðist hann 80 borga: váru sumar gefnar upp, en sumar tók hann með valdi. Síðan fór hann til Sikileyjar. Svá segir Þjóðólfr:

Togu mátt tekna segja,
tandrauðs, á Serklandi,
ungr hætti sér, átta,
ormtorgs hötuðr, borga,
áðr herskorðaðr harðan
hildar leik und skildi
Serkjum hættr í sléttri
Sikileyju gékk heyja.

Svá segir Illugi Bryndœlaskáld:

Brauztu und Mikjál mæztan,
mágum heim sem frágum
sonr Buðla bauð sínum,
Sunnlönd, Haraldr! röndu.

Hér segir þat, at þá var Mikjáll Grikkjakonungr í þenna tíma. Haraldr dvaldist marga vetr í Affrika, fékk of lausafjár, gull ok allskonar dýrgripi. En alt þat fé, er hann fékk, ok eigi þurfti hann at hafa til kostnaðar sér, sendi hann með trúnaðarmönnum sínum norðr í Hólmgarð í vald ok gæzlu Jarizleifs konungs, ok dróst þar saman úgrynni fjár, sem líkligt er at vera mundi, er hann herjaði þann hluta heims, er auðgastr var at gulli ok dýrgripum, ok svá mikit sem hann gerði at, er með sönnu var áðr sagt, at hann mundi eignazt hafa 80 borga.

Haraldr vann borg í Sikiley.

6. En er Haraldr kom til Sikileyjar, þá herjaði hann þar, ok lagði þar með liði sínu til einnar borgar mikillar ok fjölmennrar. Settist hann um borgina, því at þar váru sterkir veggir, svá at honum þótti úsýnt at brjóta mundi mega. Borgarmenn höfðu vist gnóga ok önnur föng, þau er þurftu til varnar. Þá leitaði hann þess ráðs, at fuglarar hans tóku smáfugla, er hreiðruðust í borginni ok flugu á skóg um daga at taka sér mat. Haraldr lét binda á bak fuglunum lokarspánu af tyrvitré ok steypti í vaxi ok brennusteini ok lét slá eldi í; flugu fuglarnir, þegar er lausir urðu, allir senn í borgina at vitja unga sinna ok híbýla, er þeir áttu í húsþekjum, þar er þakt var reyr eða hálmi; þá laust eldinum af fuglunum í húsþekjurnar. En þótt einnhverr bæri litla byrði elds, þá varð þat skjótt mikill eldr, er margir fuglar báru til víða um borgina í þekjur, ok því næst brann hvert hús at öðru, þar til er borgin logaði. Þá gékk fólkit alt or borginni ok bað sér miskunnar, þeir hinir sömu, er áðr höfðu margan dag drembiliga mælt ok háðuliga til Grikkja hers ok höfðingja þeirra. Gaf Haraldr öllum mönnum grið, þeim er þess beiddu; fékk síðan vald yfir þeirri borg.

Haraldr vann aðra borg.

7. Önnur borg var sú, er Haraldr lagði til liði sínu; sú var bæði fjölmenn ok sterk, svá at engi var ván, at þeir féngi brotit. Vellir harðir ok sléttir váru umhverfis borgina. Þá lét Haraldr taka til at grafa gröft, frá þar sem féll bekkr einn, ok var þar djúpt gil, svá at ekki mátti þannug sjá or borginni. Þeir fluttu moldina út á vatnit ok létu straum í brott bera. Váru þeir at þessu verki bæði dag ok nótt; var skipt til sveitum; en herrinn gékk alla daga utan at borginni, en borgarmenn géngu í vígskörð ok skutu hvárir á aðra, en um nætr sváfu þeir hvárirtveggju. En er Haraldr skildi þat, at jardhús þat var svá langt, at þá mundi vera komit inn um borgarvegginn, þá lét hann vápnast lið sitt. Þat var móti degi, er þeir géngu inn í jarðhúsit. En er þeir kómu til enda, grófu þeir upp yfir höfuð sér, þar til er steinar urðu fyrir límí settir; þat var gólf í steinhöllinni. Síðan brutu þeir upp gólfit ok géngu upp í höllina. Þar sátu fyrir menn margir af borgarmönnum, snæddu þar ok drukku, ok var þeim þat hinn mesti úvísavargr, því at Væringjar géngu þar við brugðnum sverðum ok drápu þar þegar suma, en sumir flýðu, þeir er því kómu við. Væringjar sóttu eptir þeim, en sumir tóku borgarhliðin ok luku upp; gékk þar inn allr fjöldi hersins. En er þeir kómu í borgina, þá flýði borgarlýðrinn, en margir báðu griða, ok féngu þat allir, er upp gáfust. Eignaðist hann borgina með þessum hætti ok þar með úgrynni fjár.

Haraldr vann hina þriðju borg.

8. Hina þriðju borg hittu þeir, þá er mest var af þessum öllum ok sterkust ok ríkust at fé ok fjölmenni. Váru um þá borg díki stór, svá at þeir sá, at ekki mátti þar vinna með þvílíkum brögðum sem hinar fyrri borgir. Lágu þeir þar mjök lengi, svá at þeir féngu ekki atgert. En er borgarmenn sá þat, þá dirfðust þeir við. Þeir settu fylkingar sínar uppi á borgarveggjum, síðan luku þeir upp

borgarhliðum ok œptu á Væringja, eggjuðu þá ok báðu þá ganga í borgina ok frýðu þeim hugar, sögðu, at þeir væri ekki betri til orrustu en hœsn. Haraldr bað sína menn láta, sem eigi vissi, hvat þeir sögðu: Vér gerum ekki at, sagði hann, þótt vér rennim til borgarinnar; þeir bera vápn sín á oss undir fœtr sér niðr; en þótt vér komim í borgina með nökkura sveit, þá hafa þeir vald at byrgja inni þá er þeir vilja, en suma úti, því at þeir hafa yfir öll borgarhlið gæzlu sett; vér skulum gera þeim eigi minna spott, ok skulum láta þá sjá, at vér óttumst þá ekki; skulu várir menn ganga fram á völluna sem næst borginni, ok gæta þó þess at ganga eigi í skotmál þeirra; skulu várir menn allir fara vápnlausir ok gera sér leik, ok láta þat sjá borgarmenn, at vér hirðum ekki um fylkingar þeirra. Síðan var svá nökkura daga.

Frá Úlfi ok Halldóri.

9. Menn íslenzkir eru nefndir, þeir er fóru þar með Haraldi: Halldórr, son Snorra goða — hann hafði þessa frásögn hingat til lands, — annarr var Úlfr Úspaksson, Úsvifrssonar hins spaka. Þeir váru báðir hinir sterkustu menn ok allvápndjarfir, ok váru hinir kærstu Haraldi; þeir váru báðir í leikinum. En er þessa leið hafði farit nökkura daga, þá vildu borgarmenn sýna enn meira kapp; géngu þeir þá ekki með vápnum upp á borgarveggina, en létu þó opin standa borgarhliðin. En er þat sá Væringjar, þá géngu þeir einn dag svá til leiksins, at þeir höfðu sverð undir mötlum ok hjálma undir höttum. En er þeir höfðu leikit um hríð, þá sá þeir, at borgarmenn undruðust ekki; þá tóku þeir skjótt vápnin, runnu síðan at borgarhliðinu. En er borgarmenn sá þat, géngu þeir í móti vel ok höfðu sín alvæpni; tókst þar bardagi í borgarhliðinu. Væringjar höfðu engar hlífar, nema þat er þeir sveipuðu mötlum um vinstri hönd sér; urðu þeir sárir, en sumir féllu, en allir váru nauðuliga staddir. Haraldr ok þat lið með honum, er var í herbúðum, sótti til at veita mönnum sínum. En

borgarmenn váru þá komnir upp á borgarveggi, skutu ok grýttu á þá; varð þá hörð orrosta; þótti þeim, er í borgarhliðinu váru, vera seinna gengit at hjálpa sér, en þeir vildu. En er Haraldr kom at borgarhliðinu, þá féll merkismaðr hans; þá mælti hann: Halldórr, tak upp merkit! Halldórr svaraði ok tók upp merkistöngina ok mælti úvitrliga: Hverr mun merki bera fyrir þér, ef þú fylgir svá blauðliga, sem nú er um hríð? Var þat meir reiðimál en sannyrði, því at Haraldr var hinn vápndjarfasti maðr. Sóttu þeir þá í borgina; var þá bardagi harðr, ok lauk svá, at Haraldr hafði sigr ok vann borgina. Halldórr varð sárr mjök, hafði sár mikit í andliti, ok var þat lýti alla æfi, meðan hann lifði.

Haraldr vann hina fjórðu borg.

10. Nú var hin fjórða borg, er Haraldr kom til með her sinn, er mest var af öllum þeim, er áðr var frásagt, ok svá var hon styrk, at þeir sá enga ván vera, at þeir féngi hana brotit. Síðan sátu þeir um borgina ok gerðu umsátir, svá at engi föng mátti til flytja borgarinnar. En er þeir höfðu litla hríð dvalzt, þá fékk Haraldr sjúkleik, svá at hann lagðist í rekkju; lét hann setja sitt landtjald brott frá öðrum landtjöldum, því at honum þótti sér þat ró at heyra eigi gný ok glaum herliðsins. Menn hans kómu tíðum með flokka til hans ok frá, ok spyrja hann ráðagerðar; þat sá borgarmenn, at nökkurar nýlundur váru með Væringjum; gerðu þeir til njósnarmenn at forvitnast, hverju slíkt mundi gegna. En er njósnarmenn kómu aptr til borgarinnar, þá kunnu þeir segja þau tíðindi, at höfðingi Væringja væri sjúkr, ok fyrir þá sök var engi atsókn til borgarinnar. En er svá hafði liðit fram um hríð, þá minkaði mátt Haralds; gerðust þá hans menn mjök hugsjúkir ok daprir; slíkt alt spurðu borgarmenn. Þar kom, at svá þrengði sótt Haraldi, at andlát hans var sagt um allan herinn. Síðan fóru Væringjar till tals við borgarmenn, ok sögðu þeim líflát höfðingja síns; báðu kenni-

menn veita honum gröft í borginni. En er borgarmenn spurðu þessi tíðindi, þá váru þeir margir, er þar réðu fyrir klaustrum eða öðrum stórstöðum í borginni, þá vildi hverr gjarna þat lík hafa til sinnar kirkju, því at þeir vissu, at þar mundi fylgja ofrmikit fé. Skrýddist þá allr fjöldi kennimanna ok gékk út or borginni með skrín ok helga dóma, ok gerðu fagra processionem. En Væringjar gerðu ok mikla líkferð; var þá líkkistan borin hátt ok tjaldat yfir pellum, borin yfir merki mörg. En er slík var borit inn um borgarhliðit, þá skutu þeir niðr kistunni um þvert hliðit borgarinnar fyrir hurðinar; blésu þá Væringjar í alla lúðra sína herblástr ok brugðu sverðunum; þusti þá allr Væringja herr or herbúðunum með alvæpni ok hljópu þá til borgarinnar með ópi ok kalli. En munkar ok aðrir kennimenn, þeir er út höfðu gengit í líkferð þessa, keptust hvárir við aðra, at fyrstir ok fremstir vildi út ganga at taka við ofrinu, þá var þeim nú hálfu meira kapp á því at vera sem first Væringjum, því at þeir drápu hvern þann, er þeim var næst, hvárt er hann var klerkr eða úvígðr. Væringjar géngu svá um alla borgina þessa, at þeir drápu mannfólkit, en ræntu alla staði í borginni, ok tóku þar úgrynni fjár.

Frá Haraldi Sigurðarsyni.

11. Haraldr var marga vetr í hernaði þessum, er nú var frásagt, bæði í Serklandi ok Sikileyju. Síðan fór hann aptr til Miklagarðs með her þenna, ok dvaldist þar litla hríð, áðr hann byrjaði ferð sína út í Jórsalaheim. Þá lét hann eptir málagull Grikkjakonungs, ok allir Væringjar, þeir er til ferðar réðust með honum. Svá er sagt, at í öllum ferðum þessum hafði Haraldr áttar 18 fólkorrostur. Svá segir Þjóðólfr:

Þjóð veit at hefir háðar
hvargrimmligar rimmur,
rofizk hafa opt fyrir jöfri,
áttján Haraldr, sáttir.

Höss arnar rauttu hvassar,
hróðigr konungr! blóði,
imr gat krás hvar kómut,
klœr áðr hingat fœrir.

Jórsalaferð Haralds.

12. Haraldr fór liði sínu út til Jórsalalands, fór þá síðan upp til Jórsalaborgar, en hvar sem hann fór um Jórsalaland, váru allar borgir ok kastalar gefnir í vald hans. Svá segir Stúfr skáld, er heyrt hafði konunginn sjálfan frá þessum tíðindum segja:

Fór ofrhugi, hin efri,
eggdjarfr und sik leggja,
fold var víga valdi
virk, Jórsali, ok Girkjum.
Ok med œrnu ríki
úbrunnin kom gunnar
heimil jörð und herði.
Hafi ríks þars vel líkar.

Hér segir frá því, at þetta land kom úbrunnit ok úherjat í vald Haralds. Fór hann þá út til Jórdanar ok laugaði sik þar, sem háttr er til annara pálmara. Haraldr varði stórfé til grafar dróttins ok kross hins helga ok til annarra heilagra dóma á Jórsalalandi. Þá friðaði hann veginn alt út til Jórdanar, ok drap raufara ok annat hernaðarfólk. Svá segir Stúfr:

Stóðusk ráð ok reiði,
rann þat, svikum manna
Egða grams á ymsum,
orð, Jórdanar borðum.
En fyrir afgerð sanna
illa galt frá stilli
þjóð, fékk vísan váða,
víst um aldr með Kristi.

Þá fór hann aptr til Miklagarðs.

Haraldr settr í dýflizu.

13. Þá er Haraldr var kominn til Miklagarðs af Jórsalalandi, fýsti hann at fara í Norðrlönd til óðala sinna; hafði hann þá spurt, at Magnús Ólafsson, bróðurson hans, var orðinn konungr í Noregi ok svá í Danmörk; segir hann þá upp þjónostu við Grikkjakonung. En er Zoe dróttning varð þessa vör, varð hon reið mjök ok hóf upp sakagiptir við Harald; taldi þat, at hann mundi hafa misfarit með Grikkjakonungs fé, því er fengizt hefði í hernaði, þá er Haraldr hafði verit höfðingi yfir herinum. María hét ein mær ung ok fríð; hon var bróðurdóttir Zoe dróttningar; þeirrar meyjar hafði Haraldr beðit, en dróttn-

ing synjaði. Svá hafa sagt Væringjar norðr hingat, þeir er verit hafa í Miklagarði á mála, at sú sögn væri þar höfð af fróðum mönnum, at Zoe dróttning vildi sjálf hafa Harald sér til manns, ok sú sök væri reyndar mest við Harald, er hann vildi brott fara or Miklagarði, þó at annat væri upp borit fyrir alþýðu. Þá var sá Grikkjakonungr, er hét Constantinus Monomakus; hann réð ríkinu með Zoe dróttningu. Af þessum sökum lét Grikkjakonungr taka höndum Harald ok fœra hann til dýflizu.

Haraldr komst or dýflizu.

14. En er Haraldr kom mjök svá til dýflizunnar, þá sýndist honum hinn helgi Ólafr konungr, ok sagði, at hann mundi hjálpa honum. Þar á strætinu var síðan ger kapella ok helguð Ólafi konungi, ok hefir sú kapella þar staðit síðan. Dýfliza sú var þannug ger, at þar er turn hár ok opinn ofan, en dyrr af strætinu í at ganga; var Haraldr þar inn látinn, ok með honum Halldórr ok Úlfr. Næstu nótt eptir kom ein rík kona ofan á dýflizuna, ok hafði gengit upp með stigum nökkurum, ok þjónostumenn hennar 2; þau létu síga ofan streng nökkurn í dýflizuna ok drógu þá upp. Þessarri konu hafði hinn helgi Ólafr konungr unnit bót fyrr, ok hafði þá vitrazt henni, at hon skyldi leysa bróður hans or prísund. Þá fór Haraldr þegar til Væringja, ok stóðu þeir upp allir í mót honum ok fögnuðu honum vel. Síðan vápnaðist allr herrinn, ok géngu þar til er konungrinn svaf; þeir taka konunginn höndum ok stinga or bæði augun. Svá segir Þórarinn Skeggjason skáld í sinni drápu:

Náði gørr, en, glóðum
Grikklands jöfurr handa,
stólþengill gékk ströngu
steinblindr aðalmeini.

Svá segir ok Þjóðólfr skáld:

Stólþengils lét stinga,
styrjöld var þá byrjuð,
eyðir augun bæði
út heiðingja sútar.
Lagði allvaldr Egða
austr á bragning hraustan
gráligt mark, en Girkja
götu illa fór stillir.

Í þessum tveim drápum Haralds ok mörgum öðrum kvæðum hans er getit þess, at Haraldr blindaði sjálfan Grikkjakonung; nefna mætti til þess hertoga eða greifa eða annarskonar tignarmenn, ef þeir vissi, at þat væri sannara, því at sjálfr Haraldr flutti þessa sögn, ok þeir menn aðrir, er þar váru með honum.

Ferð Haralds or Miklagarði.

15. Um þá sömu nótt géngu þeir Haraldr at þeim herbergjum, er María svaf í, ok taka hana í brott með valdi. Síðan géngu þeir til galeiða Væringja ok tóku tvær galeiðrnar; reru síðan inn í Sjáviðarsund. En er þeir kómu þar, er járnrekendr lágu um þvert sundit, þá mælti Haraldr, at menn skyldi skipast til ára á hvárritveggju galeiðinni, en þeir menn, er eigi reru, skyldu allir hlaupa aptr í galeiðina, ok hafa hverr húðfat sitt í faðmi sér; rendu svá galeiðrnar upp á járnrekendr. Þegar er festi ok skriðinn tók af, þá bað hann alla menn hlaupa fram í. Þá steypti galeið þeirri, er Haraldr var á, ok stökk sú af járnum við riðinn, en önnur sprakk, er reið á járnum, ok týndist þar mart, en sumt var tekit af sundi. Með þessu komst Haraldr út af Miklagarði; fór svá inn í Svartahaf. En áðr en hann sigldi frá landi, setti hann upp á land jungfrúna ok fékk henni gott föruneyti aptr til Miklagarðs; bað hana segja Zoe, frændkonu sinni, hversu mikit hon hafði vald á Haraldi, eða hvárt nökkut hafði dróttningar ríki fyrir staðit, at hann mætti fá jungfrúna. Þá sigldi Haraldr norðr í Ellipalta; fór þaðan alt um Austrríki. Í þessum ferðum orti Haraldr gamanvísur, ok eru saman 16, ok er eitt niðrlag at öllum. Þessi er ein:

Sneið fyrir Sikiley víða
súð, várum þá prúðir,
brýnt skreið vel til vánar
vengis hjörtr und drengjum.

Vætti ek minnr at motti
muni enn þinnig nenna,
þó lætr gerðr í Görðum
gollhrings við mér skolla.

Því veik hann til Ellisif, dóttur Jarizleifs konungs í Hólmgarði.

Haraldr kom í Hólmgarð.

16. En er Haraldr kom til Hólmgarðs, fagnaði Jarizleifr konungr honum forkunnar vel; dvaldist hann þar um vetrinn; tók þá í sína varðveizlu gull þat alt, er hann hafði þannug áðr sent utan af Miklagarði, ok margskonar dýrgripi; var þat svá mikit fé, at engi maðr í Norðrlöndum hafði sét slíkt í eins manns eigu. Haraldr hafði þrysvar komit í polutasvarf, meðan hann var í Miklagarði. Þat eru þar lög, at hvert sinn er Grikkjakonungr deyr, þá skulu Væringjar hafa polutasvarf; þeir skulu þá ganga um allar polutir konungs, þar sem féhirzlur hans eru, ok skal hverr þat eignast at frjálsu, er höndum kemr á.

Haraldr fékk dóttur Jarizleifs konungs.

17. Þann vetr gipti Jarizleifr konungr dóttur sína Haraldi; sú hét Elisabeth, þá kalla Norðmenn Ellisif. Þetta tjár Stúfr blindi:

Mægð gat allvaldr Egða
ógnar mildr þá er vildi,
gulls tók gumna spjalli
gnótt ok bragnings dóttur.

En at vári byrjaði hann ferð sína or Hólmgarði, ok fór um várit til Aldeigjuborgar; fékk sér þar skip ok sigldi austan um sumarit. Sneri fyrst til Svíþjóðar ok lagði til Sigtúna. Svá segir Valgarðr af Velli:

Skauztu und farm hinn frízta,
frami veitisk þér, beiti,
farðir þú gull or Görðum,
grunlaust, Haraldr! austan.
Stýrðir hvatt í hörðu
hvardyggr jöfurr glyggvi,
sáttu þá er sjádrif létti
Sigtún, en skip hnigðu.

Fundr þeirra Haralds konungs ok Sveins Úlfssonar.

18. Haraldr fann þar Svein Úlfsson þat haust; hafði hann flýit fyrir Magnúsi konungi við Helganes. En er þeir funnust, fagnaði hvárr öðrum vel. Ólafr sœnski Svíakonungr var móðurfaðir Ellisifar, konu Haralds. En Ástríðr, móðir Sveins, var systir Ólafs konungs. Gerðu þeir Haraldr ok Sveinn félagskap sinn ok bundu þat einkamálum.

Allir Svíar váru vinir Sveins, því at hann átti þar hina stœrstu ætt í landi. Gerðust þá ok allir Svíar vinir Haralds ok liðsinnismenn; var þar mart stórmenni bundit í mægðum við hann. Svá segir Þjóðólfr:

Reist eikikjölr austan
örðigt vatn or Görðum,
Svíar tœðu þér síðan,
snjallr landreki! allir.

Gékk með gulli miklu,
glygg féll ótt um tiggja,
höll á hléborð sollin
Haralds skeið und vef breiðum.

Hernaðr Haralds konungs.

19. Síðan réðu þeir sér til skipa, Haraldr ok Sveinn, ok dróst þeim brátt herr mikill; ok er lið þat var búit, þá sigla þeir austan til Danmerkr. Svá segir Valgarðr:

Eik slöng und þér, yngvi
ógnblíðr! í haf síðan,
rétt var yðr um ætlat
óðal, frá Svíþjóðu.

Hund bar rif, þar er rendut
rétt á stag, fyrir slétta,
skeiðr en skelktu brúðir,
Skáney, Dönum nánar.

Þeir lögðu fyrst til Sjálands ok herjuðu þar ok brendu víða. Síðan héldu þeir til Fjóns; géngu þar upp ok herjuðu. Svá segir Valgarðr:

Haraldr gerva léztu herjat,
hnyggr þú andskotum, tiggi!
hvatt rann vargr at vitja
valfalls, Selund alla.
Gékk á Fjón en fékkat
fjölmennr konungr hjálmum,
brast ríkula ristin
rít, erfiði lítit.

Brann í bœ fyrir sunnan
bjartr eldr Hróiskeldu,
rönn lét ræsir nenninn
reykvell ofan fella.
Lágu landsmenn gnógir,
ló hels sumum frelsi,
drósk harmvesalt hyski
hljótt í skóg á flótta.

Dvaldi daprt um skilda,
drifu þeir er eptir lifðu,
ferð, en fengin urðu
fögr sprund, Danir undan.

Láss hélt líki drósar,
leið fyrir yðr til skeiða,
bitu fíkula fjötrar,
fljóð mart hörundbjarta.

Magnús konungr bauð út leiðangri.

20. Magnús konungr Ólafsson hélt um haustit norðr í Noreg eptir Helganess bardaga. Þá spurði hann þau tíðindi, at Haraldr Sigurðarson, frændi hans, var kominn

til Svíþjóðar, ok þat með, at þeir Sveinn Úlfsson höfðu gert félag sitt ok höfðu her úti mikinn ok ætluðu enn at leggja undir sik Danaveldi, en síðan Noreg. Magnús konungr býðr leiðangri út or Noregi, ok dregst honum brátt herr mikill. Hann spurði þá, at þeir Haraldr ok Sveinn váru komnir til Danmerkr, brendu þar alt ok bældu, en landsmenn géngu víða undir þá. Þat var ok sagt með, at Haraldr væri meiri en aðrir menn ok sterkari ok svá vitr, at honum var ekki úfœrt, ok hann hafði ávalt sigr, er hann barðist; hann var ok svá auðigr at gulli, at engi vissi dœmi til. Svá segir Þjóðólfr:

Nú er valmeiðum víðis,
veit drótt mikinn ótta,
skeiðr hefir hann fyrir hauðri,
hætt góðs friðar vætta.

Mildr vill Magnús halda
morðs hlunngotum norðan
ítr en önnur skreytir
unnvigg Haraldr sunnan.

Sætta umleitan milli Magnús konungs ok Haralds.

21. Menn Magnús konungs, þeir er váru í ráðagerð með honum, tala þat, at þeim þykkir í vant efni komit, ef þeir Haraldr frændr skulu berast banaspjót eptir; bjóðast margir menn til þess at fara ok leita um sættir með þeim, ok af þeim fyrirtölum samþykkist konungr því. Váru þá menn gervir á hleypiskútu, ok fóru þeir sem skyndiligast suðr til Danmerkr; féngu þar til danska menn, þá er fullkomnir váru vinir Magnús konungs, at bera þetta erendi Haraldi. Þetta mál fór mjök af hljóði. En er Haraldr heyrði þat sagt, at Magnús konungr, frændi hans, mundi bjóða honum sætt ok félagskap, ok hann mundi hafa skulu hálfan Noreg við Magnús konung, en hvárr þeirra við annan hálft lausafé beggja þeirra, [þá játtaði Haraldr því boði]. Fóru þessi einkamál þá aptr til Magnús konungs.

Skilit samband þeirra Sveins konungs ok Haralds.

22. Litlu síðar var þat, at Haraldr ok Sveinn töluðu kveld eitt við drykkju; spurði Sveinn, hverja gripi Haraldr hefði, þá er honum væri mest virkt á. Hann svaraði svá,

at þat var merki hans Landeyðan. Þá spurði Sveinn, hvat merkinu fylgði þess, er þat var svá mikil gersimi. Haraldr sagði, at þat var mælt, at sá mundi hafa sigr, er merkit var fyrir borit; sagði, at svá hafði orðit, síðan er hann fékk þat. Sveinn svarar: Þá mun ek trúa, at sú náttúra fylgi merkinu, ef þú átt 3 orrostur við Magnús konung, frænda þinn, ok hefir þú sigr í öllum. Þá svaraði Haraldr styggliga: Veit ek frændsemi okkra Magnús konungs, þótt þú minnir mik ekki á þat, ok er eigi fyrir því svá, at vit farimst í mót með herskildi, at eigi mundi okkrir fundir aðrir vera skapligri. Sveinn brá þá lit við ok mælti: Geta þess sumir, Haraldr! at þú hafir gert svá fyrr, at halda þat eina af einkamálum, er þér þykkir, sem þitt mál dragi helzt fram. Haraldr svarar: Minni staði muntu á vita, at ek hafa eigi haldit einkamálin; en ek veit, at Magnús konungr muni kalla, at þú hafir haldit við hann. Gékk þá sína leið hvárr þeirra. Um kveldit er Haraldr gékk til svefns í lypting á skipi sínu, þá mælti hann við skósvein sinn: Nú mun ek eigi liggja í hvílunni í nótt, því at mér er grunr á, at eigi muni alt vera svikalaust; ek fann í kveld, at Sveinn, mágr minn, varð reiðr mjök við bermæli mína; skaltu halda vörð á, ef hér verðr nökkut í nótt til tíðinda. Gékk þá Háraldr í annan stað at sofa, en lagði þar í rúm sitt tréstobba einn. En um nóttina var róit á báti at lyptingunni, ok gékk þar maðr upp ok spretti lyptingartjaldinu, gékk síðan upp hjá ok hjó í rúm Haralds með mikilli öxi, svá at föst stóð í trénu. Hljóp maðr sjá þegar út í bátinn; en niðamyrkr var á; reri hann þegar í brott, en öxin var eptir til jartegna; stóð hon föst í trénu. Síðan vakti Haraldr upp menn sína ok lét þá vita, við hver svik þeir váru komnir: megum vér þat sjá, sagði hann, at vér höfum hér ekki liðs við Svein, þegar er hann slæst á svikræði við oss; mun sá vera hinn bezti kostr at leita á brott héðan, meðan kostr er; leysum vér nú skip vár ok róm leyniliga í brott. Þeir gera svá, róa um nóttina norðr með landi; fara dag ok nótt, þar til er

þeir finna Magnús konung, þar er hann lá með her sínum. Gékk þá Haraldr á fund Magnús konungs, frænda síns, ok varð þar fagnafundr, svá sem Þjóðólfr segir:

Vatn léztu, vísi, slitna,
víðkunnr! um skör þunnri,
dýr klufu flóð þar er fórut
flaust í Danmörk austan.
Bauð hálf við sik síðan
sonr Ólafs þér hála,
frændr hykk at þar fyndisk
fegnir, lönd ok þegna.

Síðan töluðu þeir frændr milli sín; fór þat alt sáttgjarnliga.

Magnús konungr gaf Haraldi hálft ríki.

23. Magnús konungr lá við land ok hafði landtjald á landi uppi; hann bauð þá Haraldi, frænda sínum, til borðs, ok gékk Haraldr til veizlunnar með 60 manna; var þar allfögr veizla. En er á leið daginn, gékk Magnús konungr inn í tjaldit, þar sem Haraldr sat; menn géngu með honum ok báru byrðar; þat váru vápn ok klæði. Þá gékk konungr at hinum yzta manni ok gaf þeim sverð gott, ok öðrum skjöld, þá klæði, eða vápn, eða gull, þeim stœrra, er tignari váru. Síðan kom hann fyrir Harald, frænda sinn, ok hafði í hendi sér reyrteina þvá, ok mælti svá: Hvárn viltu hér þiggja teininn? Þá svaraði Haraldr: Þann er nærri mér er. Þá mælti Magnús konungr: Með þessum reyrsprota gef ek yðr hálft Noregs veldi með öllum skyldum ok sköttum, ok allri eign, er þar liggr til, með þeim formála, at þú skalt jafnréttr konungr í öllum stöðum í Noregi sem ek; en þá er vér erum allir saman, skal ek vera fyrirmaðr í heilsan ok þjónan ok at sæti; ef þrír eru tignir menn, skal ek í milli sitja; ek skal hafa konungs lægi ok konungs bryggju; þér skulut ok styðja ok styrkja várt ríki í þann stað, at vér gerðum yðr at þeim manni í Noregi, er vér hugðum, at engi skyldi vera, meðan várr hauss væri uppi fyrir ofan mold. Þá stóð upp Haraldr ok þakkaði honum vel tign ok vegsemd. Setjast þá niðr báðir ok váru allkátir. Þann dag um kveldit gékk Haraldr ok hans menn til skips síns.

Haraldr konungr gaf Magnúsi konungi gersimar.

24. Eptir um morgininn lét Magnús konungr blása til þings öllu liðinu. En er þing var sett, þá lýsti Magnús konungr fyrir öllum mönnum gjöf þeirri, er hann hafði gefit Haraldi, frænda sínum. Þórir af Steig gaf Haraldi konungs nafn þar á þinginu. Þann dag bauð Haraldr konungr Magnúsi konungi til borðs síns, ok gékk hann um daginn med 60 manna til landtjalds Haralds konungs, þar sem hann hafði veizlu búit. Váru þar þá báðir konungarnir í samsæti, ok var þar veizla fögr ok veitt kappsamliga; váru konungarnir kátir ok glaðir. En er á leið daginn, þá lét Haraldr konungr bera í tjaldit töskur mjök margar; þar báru menn ok klæði och vápn ok annarskonar gripi; þat fé miðlaði hann, gaf ok skipti með mönnum Magnús konungs, þeim er þar váru í veizlunni. Síðan lét hann leysa töskurnar, mælti þá til Magnús konungs: Þér veittut oss fyrra dag ríki mikit, er þér höfðut unnit áðr af úvinum yðrum ok várum, en tókut oss til samlags við yðr; var þat vel gert, því at þér hafit mikit til unnit. Nú er hér í annan stað, at vér höfum verit útlendis, ok höfum þó verit í nökkurum mannhættum, áðr en ek hefi saman komit þessu gulli, er þér munut nú sjá mega; vil ek þetta leggja til félags við yðr; skulum vit eiga lausafé alt jöfnum höndum, svá sem vit eigum ríki hálft hvárr okkarr í Noregi. Ek veit, at skaplyndi okkat er úlikt; ertu maðr miklu örvari en ek, munu vit skipta fé þessu með okkr at jafnaði; ferr þá hvárr með sinn hlut sem vil. Síðan lét Haraldr breiða niðr nautshúð mikla ok steypa þar á gullinu or töskunum; síðan váru skálir teknar ok met, reitt í sundr féit, skipt öllu með vágum, ok þótti öllum er sá mikil furða, er í Norðrlöndum skyldi vera svá mikit gull saman komit í einn stað. Þetta var þó reyndar Grikkjakonungs eiga ok auðr, sem allir menn segja, at þar sé rautt gull húsum fullum. Konungarnir váru þá allkátir. Þá kom upp staup eitt, þat var svá mikit sem mannshöfuð; tók Haraldr konungr upp staupit ok mælti:

Hvar er nú þat gull, Magnús frændi! er þú reiðir í móti þessum knapphöfða? Þá svaradi Magnús konungr: Svá hefir gefizt úfriðr ok stórir leiðangrar, at náliga alt gull ok silfr er upp gengit, þat er í minni varðveizlu er. Nú er eigi meira gull en hringr þessi í minni eign. Tók hringinn ok seldi Haraldi. Hann leit á ok mælti: Þat er lítit gull, frændi! þeim konungi er tveggja konunga ríki á, en þó munu sumir ifa um, hvárt þú átt þenna hring med réttu. Þá svaraði Magnús konungr áhyggjusamliga: Ef ek á eigi þenna hring med réttu, þá veit ek eigi, hvat ek hefi rétt fengit; því at Ólafr konungr hinn helgi, faðir minn, gaf mér þenna hring at hinum efsta skilnaði. Þá svaraði Haraldr konungr hlæjandi: Satt segir þú, Magnús konungr! faðir þinn gaf þér hringinn, en þann hring tók hann af föður mínum fyrir ekki mikla sök; er þat ok satt, at þá var ekki gott smákonungum í Noregi, er faðir þinn var sem ríkastr. Haraldr konungr gaf Steigarþóri at veizlunni mösurbolla; hann var gyrðr með silfri, ok silfrhadda yfir, ok gylt hvártveggja, ok fullr upp af skírum silfrpenningum; þar fylgðu ok tveir gullhringar, ok stóðu mörk báðir saman; hann gaf honom ok skikkju sína, þat var brúnn purpuri, hvít skinn með, ok hét honum miklum metnaði ok vináttu sinni. Þorgils Snorrason sagði svá, at hann sá altarisklæðit, þat er gert var or mötlinum, en Guðríðr, dóttir Guthorms Steigarþórissonar, kvað Guthorm, föður sinn, eiga bollann, svá at hon sá. Svá segir Bölverkr:

Heimil varð er ek heyrða,
hoddstríðir! þér síðan
grœn, en gull bautt hánum,
grund, er Magnús fundut.

Endisk ykkar frænda
allfriðliga á miðli
sátt, en síðan vætti
Sveinn rómöldu einnar.

Frá Magnúsi konungi ok Haraldi konungi.

25. Magnús konungr ok Haraldr konungr réðu báðir Noregi hinn næsta vetr eptir sætt þeirra, ok hafði sína hirð hvárr þeirra. Þeir fóru um vetrinn um Upplönd at veizlum, ok váru stundum báðir samt, en stundum sér

hvárr þeirra. Þeir fóru alt norðr til Þrándheims ok til Niðaróss. Magnús konungr hafði varðveitt helgan dóm Ólafs konungs, síðan er hann kom í land, klipti hár hans ok negl á hverjum 12 mánuðum, ok hafði sjálf lykil, þann er skrínit mátti upplúka með. Urðu þá margskonar jartegnir at helgum dómi Ólafs konungs. Brátt gerðust greinir í um samþykki konunganna, ok váru margir svá illgjarnir, at þeirra géngu svá illa í milli.

Sveinn konungr fór til Danmerkr.

26. Sveinn Úlfsson lá eptir í svefni, þá er Haraldr hafði brott farit. Síðan leiddi Sveinn atspurningum um farar Haralds. En er hann spurði, at Haraldr ok Magnús höfðu sæzt, ok þeir höfðu þá einn her báðir, þá hélt hann liði sínu austr fyrir Skáneyjar síðu, ok dvaldist þar til þess, er hann spurði um vetrinn, at Magnús konungr ok Haraldr konungr höfðu norðr haldit liði sínu til Noregs. Síðan hélt Sveinn sínu liði suðr til Danmerkr, ok tók hann þar allar konungstekjur þann vetr.

Haraldr konungr þreytti um konungs lægi.

27. En er vára tók, buðu þeir út leiðangri or Noregi Magnús konungr ok Haraldr konungr. Þat bar at eitt sinn, at Magnús konungr ok Haraldr konungr lágu um nótt í einni höfn, en um daginn eptir var Haraldr konungr fyrri búinn, ok sigldi hann þegar, en at kveldi lagði hann til hafnar þar, sem þeir Magnús konungr höfðu ætlat at vera þá nótt. Haraldr lagði sínu skipi í konungs lægi ok tjaldaði þar. Magnús konungr sigldi síðar um daginn, ok kómu þeir svá til hafnar, at þeir Haraldr höfðu tjaldat áðr. Sjá þeir, at Haraldr hafði lagit í konungs lægi, ok hann ætlaði þar at liggja. En er þeir Magnús konungr höfðu hlaðit seglum sínum, þá mælti Magnús konungr: Greiði menn nú róðrinn, ok setist með endilöngum borðum; sumir brjóti upp vápn sín ok vápnist; en með því at þeir vili eigi brott leggja, þá skulum vér berjast. En er Haraldr

konungr sér, at Magnús konungr ætlaði at leggja til orrostu við þá, mælti hann við sína menn: Höggvit þér festarnar, ok látit slá skipunum or lægi; reiðr er Magnús frændi. Svá gerðu þeir, at þeir lögðu skipin or læginu. Magnús konungr leggr sínum skipum í lægit. Þá er hvárrtveggi hafði umbúizt, gékk Haraldr konungr með nökkura menn á skip Magnús konungs. Konungr fagnaði honum vel, bað hann vel kominn. Þá svaraði Haraldr konungr: Þat hugða ek, at vér værim með vinum komnir, en nökkut grunaði mik um hríð, hvárt þér mundut svá vilja vera láta; en þat er satt, er mælt er, at bráðgeð er bernska; vil ek virða eigi á aðra lund, en þetta væri œskubragð. Þá sagði Magnús konungr: Þat var ættarbragð en eigi œsku, þótt ek mætta muna, hvat ek gaf eða hvat ek varnaða; ef þessi litli hlutr væri nú tekinn fyrir várt ráð, þá mundi brátt vera annarr; en alla sætt viljum vér halda, þá er ger er, en þat sama viljum vér af yðr hafa, sem vér eigum skilt. Þá svarar Haraldr konungr: Þat er ok forn siðr, at hinn vitrari vægi. Gékk þá aptr á skip sitt. Í þvílíkum viðskiptum konunganna fannst þat, at vant var at gæta til; töldu menn Magnús konungs, at hann hefði rétt at mæla, en þeir, er úvitrir váru, töldu þat, at Haraldr væri nökkut svívirðr. En Haralds menn sögðu þat, at eigi væri á aðra lund skilt, en Magnús konungr skyldi lægi hafa, ef þeir kœmi jafnsnimma; en Haraldr væri eigi skyldr at leggja or læginu, ef hann lægi fyrir; töldu hafa Harald gert vitrliga ok vel. En þeir, er verr vildu um rœða, töldu at Magnús konungr vildi rjúfa sætt, ok töldu at hann hefði gert rangt ok úsœmd Haraldi konungi. Við slíkar greinir gerðist brátt umrœða úvitra manna til þess, at konungum varð sundrþykki at; mart fannst þá til þess, er konungunum þótti sinn veg hvárum, þótt hér sé fátt ritat.

Andlát Magnús konungs góða.

28. Magnús konungr ok Haraldr konungr héldu her þeim suðr til Danmerkr. En er Sveinn spurði þat, þá

flýði hann undan austr á Skáni. þeir Magnús konungr ok Haraldr konungr dvöldust lengi um sumarit í Danmörk; lögðu þá land alt undir sik. Þeir váru á Jótlandi um haustit. Þat var eina nótt, þá er Magnús konungr lá í hvílu sinni, at hann dreymdi, ok þóttist staddr þar sem var faðir hans, hinn helgi Ólafr konungr, ok þótti hann mæla við sik: Hvárn kost viltu nú, sonr minn, at fara með mér, eða verða allra konunga ríkastr ok lifa lengi ok gera þann glœp, at þú fáir annathvárt bœtt trautt eða eigi? En hann þóttist svara: Ek vil at þú kjósir fyrir mína hönd. Þá þótti honum konungrinn svara: Þá skaltu með mér fara. Magnús konungr sagði draum þenna mönnum sínum. En litlu síðar fékk hann sótt, ok lá þar sem heitir Suðaþorp. En er hann var nær kominn bana, þá sendi hann Þóri, bróður sinn, til Sveins Úlfssonar, at hann skyldi veita hjálp Þóri, þá sem hann þyrfti; þat fylgði orðsendingunni, at Magnús konungr gaf Sveini Danaveldi eptir sinn dag; sagði at þat var makligt, at Haraldr réði fyrir Noregi, en Sveinn fyrir Danmörk. Síðan andaðist Magnús konungr góði, ok var hann allmjök harmdauði allri alþýðu. Svá segir Oddr Kikinaskald:

Feldu menn, þá er mildan,
mörg tár, í gröf báru,
þung byrðr var sú, þengil,
þeim er hann gaf seima.

Deildisk hugr svá at héldu
húskarlar grams varla,
siklings þjóð en síðan
sat opt hnípin, vatni.

Líkferð Magnús konungs til Noregs.

29. Eptir þessi tíðindi hafði Haraldr konungr þing við liðit; sagði mönnum ætlan sína, at hann vill fara með herinum til Vebjargaþings, ok láta sik taka til konungs yfir Danaveldi, vinna síðan landit; telr þat jafnvel sína erfð sem Noregsveldi eptir Magnús konung, frænda sinn; biðr þá liðit efla sik, lætr þá munu Norðmenn vera allan aldr yfirmenn Dana. Þá svarar Einarr þambarskelfir, lét sér vera skyldra at flytja lík Magnús konungs, fóstra sins, til graptar, ok fœra hann feðr sínum, Ólafi konungi, en

berjast útlendis eða girnast annars konungs veldi ok eign; lýkr svá málinu, at betra þótti honum at fylgja Magnúsi konungi dauðum en hverjum annarra konunga lifanda; lét síðan taka líkit ok búa um vegliga, svá at sjá mátti umbúnaðinn á konungsskipit. Þá bjoggust allir Þrœndir ok Nordmenn til heimfarar með líki Magnús konungs; raufst þá leiðangrinn. Sér þá Haraldr konungr þann kost hinn bezta, at fara aptr til Noregs ok eignast fyrst þat veldi, ok eflast þaðan at liði. Fór nú Haraldr konungr aptr með öllu liðinu í Noreg. En þegar er hann kom í Noreg, þá átti hann þing við landsmenn ok lét taka sik til konungs um alt land; fór hann svá alt austan um Víkina, at hann var til konungs tekinn í hverju fylki í Noregi. Einarr þambarskelfir fór með líki Magnús konungs, ok með honum allr Þrœndaherr, ok fluttu til Niðaróss, ok var hann jarðaðr at Klemenskirkju; þar var þá skrín hins helga Ólafs konungs. Magnús konungr hafði verit meðalmaðr á vöxt, réttleitr ok ljósleitr ok ljóss á hár, snjallmæltr ok skjótráðr, skörunglyndr, hinn mildasti af fé, hermaðr mikill ok hinn vápndjarfasti, allra konunga var hann vinsælstr; bæði lofuðu hann vinir ok úvinir.

Frá Sveini konungi Úlfssyni.

30. Sveinn Úlfsson var þat haust staddr á Skáni, ok byrjaði ferð sína austr í Svíaveldi, ok ætlaði at gefa upp tignarnafn þat, er hann hafði tekit í Danmörk. En er hann var kominn til hests síns, þá riðu þar til hans menn nökkurir ok sögðu honum tíðindin, þau hin fyrstu, at andaðr er Magnús konungr Ólafsson, ok þat með, at allr Norðmanna herr var í brott farinn or Danmörk. Sveinn svarar því skjótt ok mælti: Því skýt ek til guðs, at aldri síðan skal ek flýja Danaveldi, meðan ek lifi. Stígr hann þá á hest sinn ok ríðr þá suðr á Skáni; dreif þá þegar mikit lið til hans. Þann vetr lagði hann undir sik alt Danaveldi; tóku þá allir Danir hann til konungs. Þórir,

bróðir Magnús konungs, kom til Sveins um haustit með orðsendingum Magnús konungs, svá sem fyrr var ritat; tók Sveinn vel við honum, ok var Þórir lengi með honum síðan í góðu yfirlæti.

Einvald Haralds konungs.

31. Haraldr konungr Sigurðarson tók konungdóm yfir öllum Noregi eptir andlát Magnús konungs Ólafssonar. En er hann hafði ráðit Noregi einn vetr, ok er at vári kom, þá bauð hann leiðangri út af öllu landi, hálfum almenningi at liði ok skipum, ok hélt suðr til Jótlands; hann herjaði um sumarit víða ok brendi, ok lagði inn í Goðnarfjörð. Þá orti Haraldr konungr þetta:

Látum vér meðan lirlar
líneik veri sínum,
gerdr! í Goðnarfirði,
galdrs, akkeri halda.

Þá mælti hann til Þjóðólfs skálds, bað hann þar við yrkja; hann kvað:

Sumar annat skal sunnar,
segi ek eina spá, fleini,
vér aukum kaf króki,
kaldnefr furu halda.

Til þessa vísar Bölverkr í sinni drápu, at Haraldr fór hit næsta sumar eptir andlát Magnús konungs til Danmerkr:

Leiðangr bjóttu af láði,
lögr gékk um skip fögru,
gjálfrstóðum reistu grœði
glæstum, ár it næsta.
Skokkr lá dýrr á døkkri,
Danir váru þá, báru,
skeiðr sá herr fyrir hauðri
hlaðnar, illa staðnir.

Frá dœtrum Þorkels geysu.

32. Þá brendu þeir bœ Þorkels geysu; hann var höfðingi mikill; váru þá leiddar dœtr hans bundnar til skipa. Þær höfðu gert spott mikit áðr um vetrinn um þat, at Haraldr konungr mundi fara til Danmerkr með herskipum; þær skáru or osti akkeri, ok sögðu, at slík mundu vel halda skipum Noregs konungs. Þá var þetta kveðit:

Skáru jast or osti
eybangs Dana meyjar,
þat angraði þengil
þing, akkeris hringa.
Nú sér mörg, í morgun,
mær, hlær at því færi,
œrnan krók or járni
allvalds skipum halda.

Svá segja menn, at njósnarmaðr mælti, sá er sét hafði flota Haralds konungs, við dœtr Þorkels geysu: Þat sögðu þér, Geysudœtr! at Haraldr konungr mundi eigi koma til Danmerkr. Dótta svaraði: Svá var í gjárna. Þorkell leysti út dœtr sínar með úgrynni fjár. Svá segir Grani:

Lét aldregi úti
úsvífr Kraka drífu
hlökk í harða þjokkum
Hornskógi brá þorna.
Fila dróttin rak flótta
fjánda grams til strandar,
auð varð út at reiða
allskjótt faðir Dóttu.

Haraldr konungr herjaði alt þetta sumar í Danaveldi ok fékk úgrynni fjár, en ekki varð hann ílendr á því sumri í Danmörk. Fór hann aptr um haustit til Noregs ok var þar um vetrinn.

Frá börnum Haralds konungs.

33. Haraldr konungr fékk Þóru Þorbergsdóttur Árnasonar hinn næsta vetr eptir, er Magnús konungr hinn góði andaðist. Þau áttu tvá sonu; hét hinn ellri Magnús, en annarr Ólafr. Haraldr konungr ok Ellisif dróttning áttu dœtr tvær; hét önnur María, en önnur Ingigerðr. En hit næsta vár eptir þessa herför, er nú var áðr frásagt, bauð Haraldr konungr liði út, ok fór um sumarit til Danmerkr ok herjaði, ok síðan hvert sumar eptir annat. Svá segir Stúfr skáld:

Autt varð Falstr at fréttum,
fékk drótt mikinn ótta,
gœddr var hrafn, en hræddir
hvert ár Danir váru.

Brendr Heiðabœr.

34. Sveinn konungr réð fyrir öllu Danaveldi, síðan er Magnús konungr andaðist; hann sat um kyrt á vetrum, en lá úti með almenning á sumrum, ok heitaðist at fara norðr í Noreg með Danaher, ok gera þar eigi minna ílt, en Haraldr konungr gerði í Danaveldi. Sveinn konungr

bauð Haraldi konungi um vetrinn, at þeir skyldi finnast um sumarit eptir í Elfinni ok berjast þar til þrautar eða sættast ella. Þá tóku hvárirtveggju allan vetrinn at búa skip sín, ok hafa úti hálfan almenning báðir eptir um sumarit. Þat sumar kom utan af Íslandi Þorleikr fagri, ok tók at yrkja flokk um Svein konung Úlfsson; hann spurði, þá er hann kom norðr í Noreg, at Haraldr konungr var farinn suðr til Elfar móti Sveini konungi. Þá kvað Þorleikr þetta:

Ván er at vísa kœnan
vígs á rakna stígum
ört í odda snertu
Innþrœnda lið finni.
Þar má enn hvárr annan
öndu nemr eða löndum,
lítt hyggr Sveinn á sáttir
sjaldfestar, guð valda.

Ok enn kvað hann þetta:

Fœrir reiðr, sá er rauða
rönd hefir opt fyrir landi,
breið á Buðla slóðir
borðrökn Haraldr norðan.
En lauks um sjá sœkja
Sveins fagrdrifin steini
glæsidýr, þess er geira,
gullmunnuð, rýðr, sunnan.

Haraldr konungr kom til ákveðinnar stefnu með her sinn; þá spurði hann, at Sveinn konungr lá suðr við Sjáland með flota sínum. Þá skipti Haraldr konungr liði sínu, lét aptr fara flestan bóndaherinn; hann fór með hirð sinni ok lendum mönnum ok vildarliðinu ok þat alt af bóndaliðinu, er næst var Dönum. Þeir fóru suðr til Jótlands fyrir sunnan Vendilskaga, svá suðr um Þjóðu, fóru þar alt herskildi. Svá segir Stúfr skáld:

Flýðu þeir á Þjóðu
þengils fund af stundu,
stórt réð hugprútt hjarta.
Haralds önd ofar löndum.

Alt fóru þeir suðr til Heiðabœjar, tóku kaupstaðinn ok brendu. Þá ortu menn Haralds konungs þetta:

Brendr var upp með endum
allr, en þat má kalla
hraustligt bragð er ek hugða,
Heiðabœr af reiði.
Ván er at vinnim Sveini,
vask í nótt fyrir óttu,
gaus hár logi or húsum,
harm, á borgar armi.

Þessa getr Þorleikr ok í sínum flokki, þá er hann hafði spurt, at eigi hafði tekizt orrosta við Elfi:

Hve hefir til Heiðabœjar
heiptgjarn konungr arnat,
fólkrögnir getr fregna
fylkis sveit, hinn er veitat;
þá er til þengils bœjar
þarflaust Haraldr austan
ár, þat án um væri,
endr byrskíðum rendi.

Undanferð Haralds konungs á Jótlands hafi.

35. Þá fór Haraldr konungr norðr ok hafði 60 skipa, ok váru flest stór ok hlaðin mjök af herfangi, er þeir höfðu tekit um sumarit. En er þeir kómu norðr fyrir Þjóðu, þá kom Sveinn konungr ofan af landi með her mikinn; hann bauð þá Haraldi konungi at berjast ok ganga á land. Haraldr konungr hafði lið meir en hálfu minna; hann bauð þá Sveini konungi at berjast á skipum við sik. Svá segir Þorleikr fagri:

Bauð, sá er beztrar tíðar
borinn varð und miðgarði,
ríkri þjóð at rjóða
randir Sveinn á landi.
Þó lézt heldr, ef héldi
hvatráðr konungr láði,
á byrjar val berjask
bilstyggr Haraldr vilja.

Eptir þetta sigldi Haraldr konungr norðr fyrir Vendilskaga, bægði þeim þá veðr, ok lögðu undir Hlésey, ok lágu þar um nótt. Þá gerði mjorkva sælægjan. En er mornaði, ok sól rann upp, þá sá þeir annan veg á hafit, sem eldar nökkurir brynni. Þá var þat sagt Haraldi konungi; þá sá hann ok mælti þegar: Láti tjöld af skipunum, ok taki menn róðr; Danaherr mun kominn at oss, mun hroðit myrkvanum þar sem þeir eru, mun sól skína á drekahöfuð þeirra, þau er gullögð eru. Svá var, sem hann sagði: var þar þá kominn Sveinn Danakonungr með úvígjan her. Reru þá hvárirtveggju, sem mest máttu. Danir höfðu skip árfljótari, en Norðmanna skip váru bæði sollin ok sett mjök; dró þá saman mjök með þeim. Þá sá Haraldr konungr, at eigi mundi hlýða svá búit. Dreki Haralds konungs fór síðast allra skipa hans. Þá mælti Haraldr konungr, at kasta skyldi fyrir borð viðum ok láta á koma klæði ok gripi góða. Logn var svá mikit, at þetta hóf fyrir straumi. En er Danir sá fé sitt reka á hafinu, þá viku þeir þar til, er fyrstir fóru; þótti þetta dælla at taka,

er laust flaut, en sœkja inn um borð at Norðmönnum; dvaldist þá eptirróðrinn. En er Sveinn konungr kom eptir þeim með sín skip, eggjaði hann ok kvað skömm mikla vera, svá mikinn her sem þeir höfðu, ef þeir skyldu eigi fá tekit þá, er þeir höfðu lið lítit, ok eiga vald þeirra. Þá tóku Danir ok herðu róðrinn í annat sinn. En er Haraldr konungr sá, at meira géngu skipin Dana, þá bað hann sína menn létta skipin ok bera fyrir borð malt ok hveiti ok flesk, ok höggva niðr drykk sinn; stóð þá við um hríð. Þá lét Haraldr konungr taka víggyrðla ok verpla, ok tunnur, er tómar váru, ok kasta fyrir borð, ok þar með herteknum mönnum. En er þat rak alt saman á sjánum, þá bað Sveinn konungr hjálpa mönnum, ok var svá gert. Í þeirri dvöl dró sundr með þeim. Sneru þá Danir aptr, en Norðmenn fóru leið sína. Svá segir Þorleikr fagri:

Alt um frá ek hve elti
Austmenn á veg flausta
Sveinn, en siklingr annarr
snarlundaðr hélt undan.

Fengr varð Þrœnda þengils,
þeir létu skip fleiri,
allr á éli sollnu
Jótlands hafi fljóta.

Sveinn konungr veik aptr flotanum undir Hlésey, hitti þar 7 skip af Norðmönnum; þat var leiðangrslið ok bœndr einir. En er Sveinn konungr kom at þeim, þá báðu þeir sér griða ok buðu fé fyrir sik. Svá segir Þorleikr fagri:

Sætt buðu seggja dróttni
siklings vinir mikla,
svæfðu hjaldr þeir er höfðu,
hugstinnir, lið minna.

Ok snarráðir síðan
sókn er orðum tókusk,
önd var ýta kindum
úföl, búendr dvöldu.

Frá Haraldi konungi Sigurðarsyni.

36. Haraldr konungr var maðr ríkr ok stjórnsamr innanlands, spekingr mikill at viti, svá at þat er alþýðu mál, at engi höfðingi hafi sá verit á Norðrlöndum, er jafndjúpvitr hafi verit sem Haraldr eða ráðsnjallr. Hann var orrostumaðr mikill ok hinn vápndjarfasti; hann var sterkr ok vápnfœrr betr en hverr maðr annarra, svá sem

fyrr er ritat. En þó er miklu fleira úritat hans frægðarverka; kemr til þess úfrœði vár, ok þat annat, at vér viljum eigi setja á bœkir vitnislausar sögur, þótt vér hafim heyrt rœður eða getit fleiri hluta; þá þykkir oss héðan í frá betra, at við sé aukit, en þetta sama þurfi or at taka. Er saga mikil frá Haraldi konungi sett í kvæði, þau er íslenzkir menn fœrðu honum sjálfum eða sonum hans; var hann fyrir þá sök vinr þeirra mikill. Hann var ok hinn mesti vin hingat til allra landsmanna; ok þá er var mikit hallæri á Íslandi, þá leyfði Haraldr konungr fjórum skipum mjölleyfi til Íslands, ok kvað á, at ekki skippund skyldi vera dýrra en fyrir hundrað vaðmála; hann leyfði utanferð öllum fátœkjum mönnum, þeim er sér féngi vistir um haf, ok þaðan af nœrdist land þetta til árferðar ok batnaðar. Haraldr konungr sendi út hingat klukku til kirkju þeirrar, er hinn helgi Ólafr konungr sendi við til, er sett var á alþingi. Þvílík minni hafa menn hingat Haralds konungs, ok mörg önnur í stórgjöfum, er hann veitti þeim mönnum, er hann sóttu heim.

Frá Halldóri Snorrasyni.

37. Halldórr Snorrason ok Úlfr Úspaksson, þeir er fyrr var getit, kómu í Noreg með Haraldi konungi. Þeim var úlíkt farit at mörgu. Halldórr var manna mestr ok sterkastr ok hinn fríðasti. Þat vitni bar Haraldr konungr honum, at hann hafi verit þeirra manna með honum, er sízt brygði við váveifliga hluti, hvárt er þat var mannháski eða fagnaðartíðindi, eða hvat sem at hendi kom í háska, þá var hann eigi glaðari ok eigi úglaðari; eigi svaf hann meira né minna, eða drakk eða neytti matar, en svá sem vandi hans var til. Halldórr var maðr fámæltr ok stirðorðr, bermæltr ok stríðlundaðr ok úmjúkr, en þat kom illa þá við konung, er hann hafði gnóga aðra með sér göfga menn ok þjónostufulla. Dvaldist Halldórr litla hríð með konungi; fór hann til Íslands, gerði þar bú í Hjarðarholti, bjó þar til elli ok varð gamall.

Frá Úlfi Úspakssyni.

38. Úlfr Úspaksson var með Haraldi konungi í miklum kærleikum; hann var hinn vitrasti maðr, snjallr í máli, skörungr mikill, tryggr ok einfaldr. Haraldr konungr gerði Úlf stallara sinn ok gipti honum Jórunni Þorbergsdóttur, systur Þóru, er Haraldr konungr átti. Börn Úlfs ok Jórunnar váru þau Jóan sterki á Rásvelli ok Brigiða, móðir Sauðaúlfs, föður Pétrs byrðarsveins, föður þeirra Úlfs flýs [ok Sigríðar]. Son Jóans sterka var Erlendr hímaldi, faðir Eysteins erkibyskups ok brœðra hans. Haraldr konungr gaf Úlfi stallara lends manns rétt ok 12 marka veizlur, ok umfram hálft fylki í Þrándheimi. Svá segir Steinn Herdísarson í Úlfs flokki.

Frá Magnúsi konungi.

39. Magnús konungr Ólafsson lét gera Ólafskirkju í kaupangi; í þeim stað hafði náttsett verit lík Ólafs konungs; þat var þá fyrir ofan bœinn. Hann lét þar ok reisa konungsgarðinn. Kirkjan varð eigi alger áðr konungrinn andaðist. Lét Haraldr konungr fylla þat er á skorti. Hann lét ok efna þar í garðinum at gera sér steinhöll, ok varð hon eigi fullger áðr hann lézt. Haraldr konungr lét reisa af grundvelli Maríukirkju uppi á melinum, nær því er heilagr dómr konungsins lá í jörðu hinn fyrsta vetr eptir fall hans; þat var mikit musteri, ok gert sterkliga at líminu, svá at varla fékk brotit, þá er Eysteinn erkibyskup lét ofan taka. Heilagr dómr Ólafs konungs var varðveittr í Ólafskirkju, meðan Maríukirkja var í gerð. Haraldr konungr lét húsa konungsgarð ofan frá Maríukirkju við ána, þar sem nú er; en þar sem hann hafði höllina látit gera, lét hann vígja hús til Gregoriuskirkju.

Upphaf Hákonar hvíta Ívarssonar.

40. Ívarr hvíti er maðr nefndr, er var lendr maðr göfugr; hann átti bú á Upplöndum; hann var dótturson

Hákonar jarls hins ríka. Ívarr var allra manna fríðastr sýnum. Sonr Ívars hét Hákon; frá honum er svá sagt, at hann var umfram alla menn, þá er váru þann tíma í Noregi, at frœknleik ok at afli ok atgervi; hann var þegar á unga aldri í herförum ok aflaði sér þar mikillar fremðar, ok gerðist Hákon hinn ágætasti maðr.

Frá Einari þambarskelfi.

41. Einarr þambarskelfir var ríkastr lendra manna í Þrándheimi. Heldr var fátt um með þeim Haraldi konungi; hafði Einarr þó veizlur sínar, þær er han hafði haft, meðan Magnús konungr lifði. Einarr var mjök stórauðigr; hann átti Bergljótu, dóttur Hákonar jarls, sem fyrr var ritat. Eindriði var þá alroskinn, son þeirra; hann átti þá Sigríði, dóttur Ketils kálfs ok Gunnhildar, systurdóttur Haralds konungs. Eindriði hafði fríðleik ok fegrð af móðurfrændum sínum, Hákoni jarli eða sonum hans, en vöxt ok afl hafði hann af feðr sínum, Einari, ok alla þá atgervi, er Einarr hafði umfram aðra menn; han var ok hinn vinsælsti maðr.

Frá Ormi jarli.

42. Ormr var þá jarl á Upplöndum; móðir hans var Ragnhildr, dóttir Hákonar jarls hins ríka. Ormr var hinn mesti ágætismaðr. Þá var á Jaðri austr á Sóla Áslákr Erlingsson; hann átti Sigríði, dóttur Sveins jarls Hákonarsonar. Gunnhildi, aðra dóttur Sveins jarls, átti Sveinn Úlfsson Danakonungr. Slíkt var afkvæmi Hákonar jarls þá í Noregi, ok mart annat göfugra manna, ok var ætt sú öll miklu fríðari en annat mannfólk, ok flest atgervimenn miklir, en alt göfugmenni.

Harðýðgi Haralds konungs.

43. Haraldr konungr var ríklundaðr, ok óx þat, sem hann festist í landinu, ok kom svá, at flestum mönnum

dugði illa at mæla í móti honum, eða draga fram annat mál, en hann vildi vera láta. Svá segir Þjóðólfr skáld:

Gegn skyli herr, sem hugnar,
hjaldrvitjaðar, sitja,
dólgstœranda dýrum,
dróttinvandr, ok standa.

Lýtr fólkstara feiti,
fátt er til nema játta
þat sem þá vill gotnum,
þjóð öll, konungr bjóða.

Missætti Haralds konungs ok Einars Þambarskelfis.

44. Einarr þambarskelfir var mest forstjóri fyrir bóndum alt um Þrándheim; hélt hann upp svörum fyrir þá á þingum, er konungs menn sóttu. Einarr kunni vel til laga; skorti hann eigi dirfð til at flytja þat fram á þingum, þó at sjálfr konungr væri við; veittu honum lið allir bœndr. Konungr reiddist því mjök, ok kom svá at lyktum, at þeir þreyttu kappmæli með sér. Sagði Einarr, at bœndr vildi eigi þola honum úlög, ef hann bryti landsrétt á þeim; ok fór svá nökkurum sinnum milli þeirra. Þá tók Einarr at hafa fjölmenni um sik heima, en þó miklu flera, er hann fór til bœjar, svá at konungr var þar fyrir. Þat var eitt sinn, at Einarr fór inn til bœjar, ok hafði lið mikit, langskip 8 eða 9 ok nær 500 manna. En er hann kom til bœjar, gékk hann upp með lið þat. Haraldr konungr var í garði sínum, ok stóð út í loptsvölum ok sá, er lið Einars gékk af skipum; ok segja menn, at Haraldr kvað þá:

Hér sé ek upp enn örva
Einar þann er kann skeina
þjálma þambarskelmi
þangs fjölmennan ganga.

Fullafli bíðr fyllar,
finn ek opt at drífr minna,
hilmis stóls, á hæla
húskarla lið jarli.

Rjóðandi mun ráða
randabliks or landi
oss nema Einarr kyssi
öxar munn hinn þunna.

Einarr dvaldist í bœnum nökkura daga.

Fall Einars ok Eindriða.

45. Einn dag var átt mót, ok var konungr sjálfr á mótinu. Hafði verit tekinn í bœnum þjófr einn, ok var

hafðr á mótinu. Maðrinn hafði verit fyrr með Einari, ok hafði honum vel getizt at manninum. Var Einari sagt; þá þóttist hann vita, at konungr mundi eigi manninn láta undan ganga fyrir því at heldr, þótt Einari þœtti þat máli skipta. Lét þá Einarr vápnast lið sitt, ok ganga síðan á mótit; tekr Einarr manninn af mótinu með valdi. Eptir þetta géngu at beggja vinir ok báru sáttmál milli þeirra; kom þá svá, at stefnulagi var á komit, ok skyldu þeir hittast sjálfir. Málstofa var í konungsgarði við ána Nið; gékk konungr í stofuna við fá menn, en annat lið hans stóð úti í garðinum. Konungr lét snúa fjöl yfir ljórann, ok var lítit opit á. Þá kom Einarr í garðinn við sitt lið; hann mælti við Eindriða, son sinn: Ver þú með liðinu úti, við engu mun mér þá hætt. Eindriði stóð úti við stofudyrrin. En er Einarr kom inn í stofuna, mælti hann: Myrkt er í málstofu konungsins. Jafnskjótt hljópu menn at honum, ok lögðu sumir, en sumir hjoggu. En er Eindriði heyrði þat, brá hann sverðinu ok hljóp inn í stofuna; var hann þegar feldr, ok báðir þeir. Þá hljópu konungsmenn at stofunni ok fyrir dyrrin, en bóndum féllust hendr, því at þeir höfðu þá engan forgöngumann; eggjaði hverr annan, sögðu at skömm var, er þeir skyldu eigi hefna höfðingja síns, en þó varð ekki af atgöngunni. Konungr gékk út til liðs síns, ok skaut á fylking ok setti upp merki sitt, en engi varð atganga búandanna. Þá gékk konungr út á skip sitt, ok alt lið hans, reri síðan út eptir ánni, ok svá út á fjörð leið sína. Bergljót, kona Einars, spurði fall hans; var hon þá í herbergi því, er þau Einarr höfðu áðr haft út í bœnum; gékk hon þegar upp í konungsgarð, þar sem bóndaliðit var; hon eggjaði þá mjök til orrostu; en í því bili reri konungr út eptir ánni. Þá mælti Bergljót: Missum vér nú Hákonar Ívarssonar, frænda míns; eigi mundu banamenn Eindriða róa hér út eptir ánni, ef Hákon stœði hér á árbakkanum. Síðan lét Bergljót búa um lík þeirra Einars ok Eindriða; váru þeir jarðaðir at Ólafskirkju hjá leiði Magnús konungs Ólafssonar.

Eptir fall Einars var Haraldr konungr svá mjök úþokkaðr af verki þessu, at þat eina skorti á, er lendir menn ok bœndr veittu eigi atferð ok héldu bardaga við hann, at engi varð forgöngumaðr til at reisa merki fyrir búandaherinum.

Frá Haraldi konungi ok Finni Árnasyni.

46. Finnr Árnason bjó þá á Yrjum á Austrátt; hann var þá lendr maðr Haralds konungs. Finnr átti Bergljótu, dóttur Hálfdanar Sigurðarsonar sýr. Hálfdan var bróðir Ólafs konungs hins helga ok Haralds konungs. Þóra, kona Haralds konungs, var bróðurdóttir Finns Árnasonar; var Finn hinn kærsti konungi, ok allir þeir brœðr. Finnr Árnason hafði verit nökkur sumur í vestrvíking, ok höfðu þeir þá verit allir saman í hernaði, Finnr ok Guthormr Gunnhildarson ok Hákon Ívarsson. Haraldr konungr fór út eptir Þrándheimi ok út á Austrátt; var honum þar vel fagnat. Síðan töluðust þeir við, konungr ok Finnr, ok rœddu sín á milli um þessi tíðindi, er þá höfðu gerzt fyrir skemstu: aftöku Einars ok þeirra feðga, ok svá kurr þann ok þys, er bœndr gerðu at konungi. Finnr svarar skjótt: Þér er verst farit at hvívetna, þú gerir hvatvetna ilt, en síðan ertu svá hræddr, at þú veizt eigi, hvar þú hefir þik. Konungr svaraði hlæjandi: Mágr! ek vil nú senda þik inn til bœjar; ek vil, at þú sættir bœndr við mik; vil ek, ef þat gengr eigi, at þú farir til Upplanda ok komir því við Hákon Ívarsson, at hann sé eigi mótgöngumaðr minn. Finnr svarar: Hvat skaltu til leggja við mik, ef ek fer forsendu þessa, því at bæði Þrœndir ok Upplendingar eru fjándr þínir svá miklir, at engum sendimönnum þínum er fœrt þannug, nema sín njóti við. Konungr svarar: Far þú, mágr! sendiförna, því at ek veit, at þú kemr áleiðis, ef nökkurr kemr, at gera oss sátta, ok kjós þú bœn at oss. Finnr sagði: Halt þú þá orð þín, en ek mun kjósa bœnina; ek kýs grið ok landsvist Kálfi, bróður mínum, ok eignir hans allar, ok þat með,

at hann hafi nafnbœtr sínar ok alt ríki sitt, slíkt er hann hafði, áðr hann fór or landi. Konungr svaraði ok játti öllu þessu, er Finnr mælti. Höfðu at þessu vitni ok handfestar. Síðan mælti Finnr: Hvat skal ek Hákoni fram bjóða til þess, at hann játti þér griðum; hann ræðr nú mest fyrir þeim frændum. Konungr svarar: Hitt skaltu nú fyrst heyra, hvat Hákon mælir til sættar fyrir sína hönd. Síðan kom þú mínu máli, sem framast mátt þú, en at lyktum þá neita þú konungdóminum einum. Síðan fór Haraldr konungr suðr á Mœri ok dró at sér lið ok gerðist fjölmennr.

Ferð Finns Árnasonar.

47. Finnr Árnason fór inn til bœjar ok hafði með sér húskarla sína nær 80 manna. En er hann kom til bœjarins, þá átti hann þing við bœjarmenn. Finnr talaði á þinginu langt ok snjalt, bað bœjarmenn ok bœndr taka alt annat ráð en hatast við konung sinn eða reka hann í brott; minti þá á, hversu mart ilt hafði yfir þá gengit, síðan er þeir höfðu þat fyrr gert við hinn helga Óláf konung; sagði ok, at konungr vill bœta víg þessi, svá sem hinir beztu menn ok hinir vitrustu vilja dœma. Lauk Finnr svá sinni rœðu, at menn vildu láta standa mál þetta kyrt, þar til er aptr kœmi sendimenn þeir, er Bergljót hafði gert til Upplanda á fund Hákonar Ívarssonar. Síðan fór Finnr út til Orkadals með þá menn, er honum höfðu fylgt til bœjar; síðan fór hann upp til Dofrafjalls ok austr um fjall. Fór Finnr fyrst á fund Orms jarls, mágs síns; jarl átti Sigríði, dóttur Finns, ok sagði honum til erenda sinna.

Frá Finni ok Hákoni Ívarssyni.

48. Síðan leggja þeir stefnulag við Hákon Ívarsson. En er þeir finnast, þá bar Finnr upp erendi sín fyrir Hákon, þau er Haraldr konungr bauð honum; fannst þat

brátt í rœðu Hákonar, at honum þótti sér skylda mikil á vera at hefna Eindriða, frænda síns; sagði, at honum váru þau ord komin or Þrándheimi, at honum mundi þar fást gnógr styrkr til uppreistar í móti konungi. Síðan tjáði Finnr fyrir Hákoni, hversu mikill munr þar var, at betra var at taka af konungi svá mikil metorð, sem hann kynni sjálfr at beiða, heldr en hætta til þess, at reisa orrostu í móti konungi þeim, er hann var áðr þjónostubundinn við; sagði, at hann mun fara úsigr, ok hefir þú þá fyrirgert bæði fé ok friði; en ef þú sigrast á konungi, þá muntu heita dróttinsviki. Jarlinn studdi ok þessa rœðu með Finni. En er Hákon hugsaði þetta fyrir sér, þá lauk hann þat upp, er honum bjó í skapi; sagði svá: Ek mun sættast við Harald konung, ef hann vill gipta mér Ragnhildi, dóttur Magnús konungs Ólafssonar, frœndkonu sína, með þvílíkri heimanfylgju, sem henni sómir ok henni líkar. Finnr sagði, at hann vill þessu játta af konungs hendi. Staðfesta þeir þetta mál milli sín. Síðan ferr Finnr norðr til Þrándheims; settist þá niðr þessi úfriðr ok agi, svá at konungr hélt þá enn ríki sínu í friði innanlands, því at þá var niðrdrepit sambandi því öllu, er frændr Eindriða höfðu haft til mótstöðu við Harald konung.

Frá Hákoni Ívarssyni.

49. En er sú stefna kom, er Hákon skyldi vitja þessa einkamála, þá fór hann á fund Haralds konungs. En er þeir taka tal sitt, þá segir konungr, att hann vill halda alt þat af sinni hendi, sem í sætt hafði komit með þeim Finni. Skaltu, Hákon, sagði konungr, tala mál þetta við Ragnhildi, hvárt hon vill samþykkja þetta ráð; en eigi er þér ok engum öðrum at ráðanda at fá Ragnhildar, svá at eigi sé hennar samþykki við. Síðan gékk Hákon á fund Ragnhildar ok bar upp fyrir hana bónorð þetta. Hon svaraði svá: Opt finn ek þat, at mér er aldauði Magnús konungr, faðir minn, ef ek skal giptast bónda einum, þó

at þú sér fríðr maðr eða vel búinn at íþróttum; ef Magnús konungr lifði, þá mundi hann eigi gipta mik minna manni en konungi. Nú er þess eigi ván, at ek vilja giptast útignum manni. Síðan gékk Hákon á fund Haralds konungs ok sagði honum rœðu þeirra Ragnhildar, innir þá upp einkamál þeirra Finns; var þá ok Finnr hjá, ok fleiri menn, þeir er við rœðu þeirra Finns höfðu verit; segir Hákon svá til allra þeirra vitnis, at svá var skilit, at konungr skyldi svá Ragnhildi heiman gera, at henni líkaði. Nú vill hon eigi eiga útiginn mann, þá megut þér gefa mér tignarnafn; hefi ek til þess ætt, at ek má heita jarl, ok nökkura hluti aðra, at því er menn kalla. Konungr svarar: Ólafr konungr, bróðir minn, ok Magnús konungr, son hans, þá er þeir réðu ríki, létu þeir einn jarl vera senn í landi; hefi ek ok svá gert, síðan er ek var konungr; vil ek eigi taka tign af Ormi jarli, þá er ek hefi áðr gefit honum. Sá þá Hákon sitt mál, at þat mundi eigi við gangast; líkaði honum þá stórilla. Finnr var ok allreiðr; sögðu þeir, at konungr héldi ekki orð sín, ok skildust at svá búnu.

Hákon fór til Danmerkr.

50. Hákon fór þá þegar or landi ok hafði langskip vel skipat; hann kom fram suðr í Danmörk, ok fór þegar á fund Sveins konungs, mágs síns. Tók konungr vegsamliga við honum, ok fékk honum þar veizlur miklar; gerðist Hákon þar landvarnarmaðr Sveins konungs fyrir víkingum, er mjök herjuðu á Danáveldi, Vindr ok Kúrir ok aðrir Austrvegsmenn; lá han úti á herskipum vetr sem sumar.

Dráp Ásmundar.

51. Ásmundr er maðr nefndr, er sagt er, at væri systurson Sveins konungs ok fóstrson hans. Ásmundr var allra manna gerviligastr; unni konungr honum mikit. En er Ásmundr dróst á legg, var hann brátt ofstopamaðr

mikill, ok hann gerðist vígamaðr. Konungi líkaði þat illa, ok lét hann fara frá sér; fékk honum lén gott, þat er hann mátti vel halda sik ok sveit með sér. En þegar er Ásmundr tók við konungs fé, dró hann lið mikit at sér; en honum endist ekki þat fé til síns kostnaðar, er konungr hafði veitt honum, þá tók hann annat miklu meira, þat er konungr átti. En er konungr spurði þat, þá stefndi hann Ásmundi á fund sinn. En er þeir hittust, þá sagði konungr, at Ásmundr skyldi vera í hirð hans ok hafa enga sveit; ok varð svá at vera, sem konungr vildi. En er Ásmundr hafði verit litla hríð með konungi, þá undi hann ekki þar, ok hljópst á brott um nótt ok kom aptr til sveitar sinnar, ok gerði þá enn fleira ilt en fyrr. En er konungr reið yfir land ok kom þar nær, sem Ásmundr var, þá sendi hann lið til at taka Ásmund með valdi. Síðan lét konungr setja hann í járn ok halda hann svá um hríð, ok hugði, at hann mundi spekjast. En er Ásmundr kom or járni, þá hljóp hann þegar í brott ok fékk sér lið ok herskip; tók hann þá ok herjaði bæði utanlands ok innanlands, ok gerði hit mesta hervirki, drap mart manna ok rænti víða. En þeir menn, er fyrir þessum úfriði urðu, kómu til konungs ok kærðu skaða sinn fyrir honum. Hann svarar: Hvat segit þér mér til þess? Hví farit þér eigi til Hákonar Ívarssonar; hann er landvarnarmaðr minn ok til þess settr at friða fyrir yðr bóndum, en hegna víkingum; var mér sagt, at Hákon væri djarfr maðr ok frœkn, en nú lízt mér, sem hann vili hvergi þar til leggja, er honom þykki mannhætta í vera. Þessi orð konungs váru flutt til Hákonar, ok mörgum við aukit. Síðan fór Hákon með liði sínu at leita Ásmundar; varð fundr þeirra á skipum; lagði Hákon þegar til orrostu; varð þar hörð orrosta ok mikil. Hákon gékk upp á skip Ásmundar ok hrauð skipit; kom svá, at þeir Ásmundr skiptust sjálfir vápnum viðr ok höggum; þar féll Ásmundr; Hákon hjó höfuð af honum. Síðan fór Hákon skyndiliga á fund Sveins konungs ok kom svá til hans, at konungr

sat um matborði. Hákon gékk fyrir borðit ok lagði höfuð Ásmundar á borðit fyrir konunginn, ok spurði, ef hann kendi? Konungr svaraði engu ok var dreyrrauðr á at sjá. Síðan gékk Hákon í brott. Litlu síðar sendi konungr menn til hans, ok bað þann fara í brott or sinni þjónostu; segit at ek vil ekki mein gera honum, en ekki má ek gæta frænda várra allra.

Kvánfang Hákonar Ívarssonar.

52. Síðan fór Hákon í brott or Danmörk ok norðr í Noreg til eigna sinna. Þá var andaðr Ormr jarl, frændi hans. Menn urðu Hákoni fegnir mjök, frændr ok vinir; urðu þá til þess margir göfgir menn at ganga um sættir milli þeirra Haralds konungs; kom svá, at þeir sættust með því móti, at Hákon fékk Ragnhildar konungsdóttur, en Haraldr konungr gaf Hákoni jarlsnafn ok veldi slíkt sem haft hafði Ormr jarl. Hákon sór Haraldi konungi trúnaðareiða til þeirrar þjónostu, som hann var skyldr til.

Sætt Haralds konungs ok Kálfs.

53. Kálfr Árnason hafði verit í vestrvíking, síðan er hann fór or Noregi, en opt á vetrum var hann í Orkneyjum með Þorfinni jarli, mági sínum. Finnr Árnason, bróðir hans, gerði orð Kálfi ok lét segja honum einkamál þau, er þeir Haraldr konungr höfðu við mælzt, at Kálfr skyldi hafa landsvist í Noregi ok eignir sínar ok slíkar veizlur, sem hann haft hafði af Magnúsi konungi. En er Kálfi kom sjá orðsending, þá bjóst hann þegar til farar; fór hann austr í Noreg fyrst á fund Finns, bróður síns, síðan tók Finnr Kálfi grið, ok fundust þeir sjálfir, konungr ok Kálfr; gerðu þá sætt sína, eptir því sem konungr ok Finnr höfðu fyrr bundit einkamálum með sér. Gékk Kálfr til festu við konung ok alls skildaga slíks, sem hann hafði bundit fyrr við Magnús konung, at Kálfr væri skyldr at gera þau verk öll, sem Haraldr konungr vildi, ok honum þœtti sitt ríki bœta. Tók Kálfr þá upp eignir sínar allar ok veizlur, sem hann hafði fyrr haft.

Fall Kálfs Árnasonar.

54. En hit næsta sumar eptir hafði Haraldr konungr leiðangr úti, fór suðr til Danmerkr ok herjaði þar um sumarit. En er hann kom suðr til Fjóns, þá var þar liðsamnaðr mikill fyrir þeim. Þá lét konungr lið sitt ganga af skipum, ok bjóst til uppgöngu; hann skipaði liði sínu, lét vera fyrir sveit Kálf Árnason, ok bað þá ganga fyrsta upp, ok sagði þeim, hvert þeir skyldu stefna; en hann kvezt mundu ganga upp eptir þeim ok koma þeim at liði. Þeir Kálfr géngu upp, ok kom brátt lið í móti þeim; réð Kálfr þegar til orrostu, ok varð sá bardagi eigi langr, því at Kálfr var brátt ofrliði borinn, ok kom hann á flótta ok lið hans, en Danir fylgðu þeim, ok féll mart af Norðmönnum. Þar féll Kálfr Árnason. Haraldr konungr gékk upp á land með fylking sína; var þat brátt á leið hans, at þeir sá fyrir sér valinn, ok fundu brátt lík Kálfs; var þat borit ofan til skipa; en konungr gékk á land upp ok herjaði ok drap þar mart manna. Svá segir Árnórr:

Rauð, en rýrt varð síðan, frána egg á Fjóni,
rann eldr um sjöt manna, Fjónbyggva lið, tiggi.

Ferð Finns Árnasonar or landi.

55. Eptir þat lét Finnr Árnason sér fjándskap í þykkja við konung um fall Kálfs, bróður síns, kallaði, at konungr væri ráðbani Kálfs, en þat væri blekking ein við Finn, er hann hafði teygt Kálf, bróður sinn, vestan um haf á vald ok trúnað Haralds konungs. En er þessi rœða kom á lopt, þá mæltu þat margir menn, at þat þótti grunnsæligt, er Finnr hafði trúat því, at Kálfr mundi fá trúnað Haralds konungs; þótti þeim, sem konungr væri heiptrækr um smæri hluti, en þá er Kálfr hafði gert til saka við Harald konung. Konungr lét hér rœða um hvern slíkt er vildi; sannaði þat ekki, synjaði ok eigi; fannst þat eitt á, at konungi þótti þat vel orðit. Haraldr konungr kvað vísu þessa:

Nú emk ellifu allra,
eggjumk vígs, ok tveggja,
þau eru enn svá at ok man, manna,
morð, ráðbani orðinn.

Ginn, enn gráleik inna
golls, er ferr með skolli,
lýtendr, kveða lítit,
lauki gæft til auka.

Finnr Árnason lét sér svá mikit um finnast þetta mál, at hann fór af landi brott, ok kom fram suðr í Danmörk; fór á fund Sveins konungs ok fékk þar góðar viðtökur, ok töluðu þeir löngum einmæli, ok kom þat upp at lyktum, at Finnr gékk til handa Sveini konungi ok gerðist hans maðr. En Sveinn konungr gaf Finni jarldóm ok Halland til yfirsóknar, ok var hann þar til landvarnar fyrir Norðmönnum.

Frá Guthormi Gunnhildarsyni.

56. Guthormr hét son Ketils kálfs ok Gunnhildar á Ringunesi, systurson Ólafs konungs oh Haralds konungs. Guthormr var maðr gerviligr ok snimma roskinmannligr. Var Guthormr opt með Haraldi konungi ok þar í miklum kærleikum ok ráðagerðum með konungi, því at Guthormr var vitr maðr; hann var hinn vinsælsti maðr. Guthormr var optliga í hernaði ok herjaði mjök í Vestrlönd; hann hafði lið mikit. Friðland hafði hann ok vetrsetu í Dýflinni á Írlandi, ok var í kærleikum miklum með Margaði konungi.

Viðskipti Guthorms ok Margaðs Írakonungs.

57. Um sumarit eptir fór Margaðr konungr ok Guthormr með honum, ok herjuði á Bretland ok féngu þar úgrynni fjár. Síðan lögðu þeir í Öngulseyjarsund. Þeir skyldu þar skipta herfangi sínu. En er fram var borit þat mikla silfr, ok konungr sá þat, þá vildi hann einn samt hafa féit alt, ok virði þá lítils vingan sína við Guthorm. Guthormi líkaði þat illa, er hann skyldi vera hlutræningr ok hans menn. Konungr sagði, at hann skyldi eiga tvá kosti fyrir höndum, sá annarr at una því, sem vér viljum vera láta, en annarr sá, at halda við oss orrostu, ok hafi

sá þá fé, er sigr hefir, ok þat með, at þú skalt ganga af skipum þínum, ok skal ek þau hafa. Guthormi sýndist vandi mikill til beggja handa; þóttist eigi sœmiliga mega láta skip sín ok fé fyrir enga tilgerning; þat var ok allháskasamligt at berjast við konung ok þat mikla lið, er konungi fylgði; en liðs þeirra var svá mikill munr, at konungr hafði 16 langskip, en Guthormr 5. Þá bað Guthormr konung ljá sér 3 nátta fresta um þetta mál til umráða við sína menn; hugðist hann konung mundu mýkja mega á þeirri stundu, ok koma sínu máli í betri vingan við konung með fortölum sinna manna; en þat fékkst ekki af konungi, sem hann mælti til. Þá var Ólafsvöku aptann. Nú kaus Guthormr heldr at deyja með drengskap eða vega sigr, heldr en hitt at þola skömm ok svívirðu ok klækisorð af svá mikilli missu. Þá kallaði hann á guð ok hinn helga Ólaf konung, frænda sinn, bað þá fulltings ok hjálpar, ok hét til þess helga manns húss at gefa tíund af öllu því herfangi, er þeir hlyti, ef þeir féngi sigr. Síðan skipaði hann liði sínu ok fylkti í móti þeim mikla her, ok réð til ok barðist við þá. En með fulltingi guðs ok hins helga Ólafs konungs fékk Guthormr sigr. Þar féll Margaðr konungr, ok hverr maðr er honum fylgði, ungr ok gamall. Ok eptir þann háleita sigr vendir Guthormr heim glaðr með öllum þeim fjárhlut, er þeir höfðu fengit í orrostu. Þá var af tekit silfrinu því, er þeir höfðu fengit, hinn tíundi hverr penningr, svá sem heitit hafði verit hinum helga Ólafi konungi, ok var þat ofa mikit fé, svá at af því silfri lét Guthormr gera róðu eptir vexti sínum eða stafnbúa síns, ok er þat líkneski 7 alna hátt. Guthormr gaf róðu þá svá búna til staðar hins helga Ólafs konungs; hefir hon þar verit síðan til minningar sigrs Guthorms ok jartegnar hins helga Ólafs konungs.

Jartegnir Ólafs konungs í Danmörk,

58. Greifi einn var í Danmörk illr ok öfundfullr; hann átti ambátt eina norrœna, æzkaða or Þrœndalögum;

hon dýrkaði hinn helga Óláf konung ok trúði fastliga hans heilagleik. En sá greifi, er áðan gat ek, tortrygði alt þat, er honum var frá sagt þess helga manns jartegnum, kvað ekki vera nema kvitt ok pata einn, gerði sér at gabbi ok gamni lof ok dýrð, þá er landsfólk alt veitti þeim góða konungi. En nú kom at þeim hátíðardegi, er hinn mildi konungr lét líf sitt á, ok allir Norðmenn héldu, þá vildi sá hinn úvitri greifi ekki heilagt halda, ok bauð hann ambátt sinni, at hon skyldi baka ok elda ofn til brauðs á þeim degi. Vita þóttist hon œði þess greifa, at hann mundi henni sárliga hefna, ef hon léti eigi at því, sem hann bauð henni; gengr hon til nauðig ok bakaði ofninn, ok kveinaði mjök, meðan hon starfaði, ok heitaðist við Óláf konung, ok kvaðst aldri mundu á hann trúa, [nema hann hefndi] með nökkurri bendingu þessa údœma. Nú megut þér hér heyra makligar refsingar ok sannligar jartegnir: alt var þat jafnskjótt ok á einni stundu, er greifi sá varð blindr báðum augum ok brauð þat varð at grjóti, er hon hafði í ofninn skotit. Komit er af því grjóti til staðar hins helga Óláfs konungs ok víða annarstaðar. Síðan hefir Óláfsmessa haldin verit ávalt í Danmörk.

Jartegnir Óláfs konungs við krypling.

59. Vestr á Vallandi var einn maðr vanheill, svá at hann var kryplingr, gékk á knjám ok á knúm. Hann var staddr um dag úti á veg ok var þá sofnaðr; þat dreymdi hann, at maðr kom til hans göfugligr, spurði hvert hann gerðist. En hann nefndi til einhvern bœ. En hinn göfgi maðr mælti við hann: Farðu til Óláfskirkju, þeirrar er í Lundúnum stendr, ok muntu þá heill verða. En síðan vaknaði hann, en fór þá á leit Óláfskirkju, en um síðir þá kom hann til Lundúnabryggju, ok spurði þar borgarmenn, ef þeir kynni segja honum, hvar Óláfskyrkja væri. En þeir svöruðu ok kváðu miklu fleiri kirkjur vera þar, heldr en þeir vissi, hverjum manni hver þeirra væri helguð. En litlu síðar gékk þar maðr at honum, ok spurði, hvert

hann gerðist. Hann sagði honum. En sá mælti síðan: Vit skulum fara báðir saman til kirkju Ólafs, ok kann ek leið þangat. Síðan fóru þeir yfir bryggjuna, ok fóru þat stræti, er til Ólafskirkju lá. En er þeir kómu til kirkjugarðshliðsins, þá sté sá yfir þresköld, þann er í hliðinu var, en kryplingrinn veltist þar inn yfir ok reis þegar heill upp. En þá er hann sást um, þá var horfinn förunautr hans.

Herför Haralds konungs í Danmörk.

60. Haraldr konungr lét reisa kaupstað austr í Osló, ok sat hann þar opt, því at þar var gott til atfanga, landsmegin mikit umhverfis; sat hann þar vel til landsgæzlu fyrir Dönum, svá ok til áhlaupa í Danmörk; hann var opt því vanr, þótt hann hefði eigi mikinn her úti. Þat bar til á einu sumri, at Haraldr konungr fór með nökkurum léttiskipum, ok hafði ekki mikit lið; hann hélt suðr í Víkina, en er byr gaf, siglir hann yfir undir Jótland, tók þá ok herjaði, en landsmenn sömnuðust saman ok vörðu land sitt. Þá hélt Haraldr konungr til Limafjarðar, ok lagði inn í fjörðinn. Svá er háttat Limafirði, at þar er inn at fara svá sem mjór áráll, en er inn kemr eptir firðinum, þá er þar sem mikit haf. Haraldr konungr herjaði þar á bæði lönd, en Danir höfðu hvarvetna samnað fyrir. Þá lagði Haraldr konungr skip sín at eyju nökkurri, þat var lítit land ok úbygt; en er þeir leituðu at, þá funnu þeir ekki vatn, ok sögðu til konungi. Hann lét leita, ef lyngormr nökkurr fynnist í eyjunni; en er hann fannst, þá fœrðu þeir hann konungi. Hann lét fœra orminn til elds, ok baka hann ok mœða, at hann skyldi þyrsta sem mest. Síðan var þráðr bundinn við sporðinn, ok ormrinn lauss látinn; hrøktist hann þá brátt, en þráðrinn raktist af tvinnahnoðanu; géngu menn eptir orminum, þar til er hann steyptist niðr í jörðina. Konungr bað þar grafa til vatns; svá var gert, funnu þeir þar vatn, svá at eigi skorti. Haraldr konungr spurði þau tíðindi af njósn-

armönnum sínum, at Sveinn konungr var kominn með skipaher mikinn fyrir fjarðarmynnit; ok varð honum seint inn at fara, er eitt mátti fara senn skipit. Haraldr konungr hélt skipum sínum inn í fjörðinn, ok þar er breiðastr er, (er) heitir Lúsbreið; en þar or víkinni innanverðri er eið mjótt vestr til hafs; þannug reru þeir Haraldr konungr um kveldit. En um nóttina, er myrkt var orðit, ruddu þeir skipin ok drógu um eiðit, ok höfðu þat sýslat alt fyrir dag, ok búin skipin öðru sinni, héldu þá norðr fyrir Jótland. Þá meltu þeir:

Skrapp or höndum
Haraldr Dönum.

Þá sagði konungr, at hann skyldi svá koma í Danmörk annat sinn, at hann skyldi meira lið hafa ok stœrri skip. Fór þá konungrinn norðr í Þrándheim.

Skipgerð Haralds konungs.

61. Haraldr konungr sat um vetrinn í Niðarósi; hann lét reisa skip um vetrinn út á Eyrum; þat var búzuskip. Skip þat var gert eptir vexti Orms hins langa ok vandat at öllu sem mest: var drekahöfuð á frammi, en aptr krókr, ok váru svírarnir allir gulli búnir. Þat var hálffertugt at rúmatali ok mikit at því, ok var hit fríðasta; lét konungr allan búnað vanda til skipsins, bæði segl ok reipareiða, akkeri ok strengi. Haraldr konungr gerði boð um vetrinn suðr til Danmerkr Sveini konungi, at hann skyldi eptir um várit koma sunnan til Elfar til móts við sik ok berjast, svá at þeir skipti þá löndum, ok hafi annarrhvárr bæði konungsríkin.

Útboð Haralds konungs.

62. Þann vetr bauð Haraldr konungr út leiðangri, almenning or Noregi. En er váraði, dróst herr mikill saman. Þá lét Haraldr konungr setja út skip þat hit mikla á ána Nið; síðan lét hann upp setja drekahöfuðin. Þá kvað Þjóðólfr skáld:

Skeið sá ek fram at flóði,
fagrt sprund! í á hrundit,
kendu hvar liggr fyrir landi
löng súð drekans prúða.

Orms glóar fax um farmi
fráns sízt ýtt var hánum,
báru búnir svírar
brunnit gull, af hlunni.

Síðan býr Haraldr konungr skip þat ok ferð sína. En þá er hann var búinn, hélt hann út or ánni skipinu; þar var vandaðr reiði mjök. Svá segir Þjóðólfr:

Slyngr laugardag löngu
liðbaldr af sér tjaldi,
út þar er ekkjur líta
Orms súð or bœ prúðar.
Vestr réð or Nið næsta
nýri skeið at stýra
ungr, en árar drengja,
allvaldr, í sjá falla.

Rétt kann rœði slíta
ræsis herr or verri,
ekkjan stendr ok undrask
áraburð sem furðu.
Ert mun snót áðr svörtu
sjáfang í tvau gangi,
þöll leggr við frið fallan,
ferkleyf, á þat leyfi.

Sorgar veit áðr slíti
sjáfang or mar ströngum,
herr þar er heldr til varra,
hár, sjau tigum ára,

Norðmeðr róa naðri
negldum straum hinn heglda
út, er sem innan líti
arnar væng af járni.

Haraldr konungr hélt herinum suðr með landi ok hafði úti almenning at liði ok skipum. En er þeir sœkja austr í Víkina, fengu þeir andviðri stór, ok lágu þeir víða í höfnum, bæði við úteyjar ok inn í fjörðum. Svá segir Þjóðólfr:

Eigu skjól und skógi
skafnir snekkju stafnar,
læsir leiðangrs vísi
lönd herskipa bröndum.

Almenningr liggr innan,
eið láta sér skeiðar
hábrynjaðar hlýja,
hverja vík í skerjum.

En í stórviðrum, þeim er á lögðust, þá þurfti hit mikla skip góðra grunnfœra. Svá segir Þjóðólfr:

Hléseyjar lemr hávan
hryngarð konungr barði,
neytir þá til þrautar
þengill snekkju strengja.

Eigi er járni bjúgu
inndæll skaði lindis,
gnegr af gaddi digrum
grjót ok veðr hin ljótu.

En er byr gaf, hélt Haraldr konungr herinum austr til Elfar, ok kom þar at kveldi dags. Svá segir Þjóðólfr:

Haraldr þeysti nú hraustla
helfing sinn at Elfi,
náttar Noregs dróttinn
nær at landamæri.
Gramr á þing við Þumla,
þar er eindagaðr Sveini
hrafni skyldr, nema haldi,
hans fundr, Danir undan.

Frá her Haralds konungs.

63. En er Danir spyrja, at Norðmanna herr var kominn, þá flýja allir þeir, er því koma við. Norðmenn spyrja, at Danakonungr hefir ok úti her, ok liggr hann suðr um Fjón ok um Sjáland. En er Haraldr konungr spurði, at Sveinn konungr vildi eigi halda stefnulag við hann eða orrostu, sem mælt var, þá tók hann þat ráð enn sem fyrr, lét aptr fara bóndaliðit, en skipaði hálft annat hundrað skipa, hélt hann síðan liði því suðr fyrir Halland ok herjaði víða; hann lagði herinum inn í Lófufjörð ok herjaði þar á land upp. Litlu síðar kom at þeim þar Sveinn konungr með Danaher; hann hafði 300 skipa. En er Norðmenn sá herinn, þá lét Haraldr konungr blása saman herinum; mæltu þat margir, at þeir skyldu flýja, ok sögðu, at úfœrt væri at berjast. Konungrinn svarar svá: Fyrr skal hverr várr falla um þveran annan en flýja. Svá segir Steinn Herdísarson:

Sagði hitt er hugði
hauklyndr vera myndu,
þar kvað þengill eirar
þrotna ván frá hánum.
Heldr kvað hvern várn skyldu
hilmir frægr en vægja,
menn brutu upp, um annan,
öll vápn, þveran falla.

Síðan lét Haraldr konungr skipa her sínum til framlögu, lagði hann dreka sinn hinn mikla fram í miðju liði. Svá segir Þjóðólfr:

Lét vingjafa veitir
varghollr dreka skolla
lystr fyrir leiðangrs brjósti,
liðs oddr var þat, miðju.

Þat skip var allvel skipat ok fjölment á. Svá segir Þjóðólfr:

Fast bað fylking hrausta
friðvandr jöfurr standa,
hamalt sýndusk mér hömlur
hildings vinir skilda.
Ramsyndan lauk röndum
ráðandi manndáða
nýtr fyrir Nizi utan
naðr, svá at hver tók aðra.

Úlfr stallari lagði skip sitt á annat borð konungsskipinu; hann mælti við sína menn, at þeir skyldi vel fram leggja skipit. Steinn Herdísarson var á skipi Úlfs; hann kvað:

Hét á oss þá er, úti,
Úlfr hákesjur skulfu,
róðr var greiddr á grœði,
grams stallari alla.

Vel bað skip með skylja
skeleggjaðr fram leggja
sitt, en seggir játtu,
snjalls landreka spjalli.

Hákon Ívarsson lá yztr í arminn annan, ok fylgðu honum mörg skip, ok var þat lið allvel búit; en yzt í annan arminn lágu Þrœnda höfðingjar; var þat ok mikill herr ok fríðr.

Frá her Sveins konungs.

64. Sveinn konungr skipaði ok liði sínu; lagði hann sitt skip í móti skipi Haralds konungs í miðju liði, en næst honum lagði fram Finnr jarl sitt skip; skipuðu Danir þar næst öllu því liði, er frœknast var ok bezt búit. Síðan tengðu hvárirtveggju skip sín alt um miðjan flotann. En fyrir því at svá mikill var herrinn, þá var þat allr fjöldi skipanna, er laust fór, ok lagði þá svá fram hverr sitt skip, sem skap hafði til, en þat var allmisjafnt. En þótt liðsmunr væri allmikill, þá höfðu hvárirtveggju úvígjan her. Sveinn konungr hafði í liði með sér 7 jarla. Svá segir Steinn Herdísarson:

Hætti hersa dróttinn
hugstrangr skipa langra
hinn er með hálft beið annat
hundrað Dana fundar.

Næst var þat er réð rísta
reiðr atseti Hleiðrar
þangs láð mörum þingat
þrimr hundruðum sunda.

Upphaf Nizar orrostu.

65. Haraldr konungr lét blása herblástr, þegar er hann hafði búit skip sín, ok lét þá greiða atróðr sína menn. Svá segir Steinn Herdísarson:

Vann fyrir móðu mynni
meinfœrt Haraldr Sveini,
varð því at vísi gerði
viðrnám friðar biðja.

Herðu hjörvi gyrðir
Halland jöfurs spjallar
heit blés und, fyr utan,
atróðr, á lög blóði.

Síðan tókst orrosta ok var hin snarpasta; eggjar hvártveggi sitt lið. Svá segir Steinn Herdísarson:

Nýtr bað skjöldungr skjóta,
skamt var liðs á miðli,
hlífar styggr ok höggva
hvárrtveggi lið seggja.
Bæði fló þá er blóði
brandr hrauð af sér rauðu,
þat brá feigra flotna
fjörvi, grjót ok örvar.

Þat var síðarla dags, er orrosta seig saman, ok hélzt svá alla nóttina. Haraldr konungr skaut af boga langa hríð. Svá segir Þjóðólfr:

Álm dró upplenzkr hilmir
alla nótt hinn snjalli,
hremsur lét á hvítar
hlífar landreki drífa.
Brynmönnum smó benjar
blóðugr oddr, þar er stóðu,
flugr óx, fáfnis, vigra,
Finna gjöld í skjöldum.

Hákon jarl, ok þat lið er honum fylgði, tengði ekki sín skip, ok reri at Danaskipum þeim, er laus fóru, en hvert skip, er hann tengðist við, þá hrauð hann. En er þat funnu Danir, þá dró hverr þeirra frá sitt skip, þar er jarl fór; sótti hann eptir Dönum, svá sem þeir hömluðu undan, ok var þeim þá at komit flótta. Þá reri skúta at skipi jarls, ok var kallat á hann ok sagt, at fyrir léti annar fylkingararmrinn Haralds konungs, ok þar var fallit mart lið þeirra. Síðan reri jarl þangat til ok veitti þar harða atlögu, svá at Danir létu þá enn undan síga; fór jarl svá alla nóttina; lagði þar fram, er mest var þörf, en hvar sem hann kom til, þá hélt ekki við honum. Hákon reri hit ytra um bardagann. Hinn efra hlut nætr brast meginflóttinn á Dönum, því at þá hafði Haraldr konungr upp gengit með sína sveit á skip Sveins konungs; var þat svá vendiliga hroðit, at allir menn féllu, nema þeir er á kaf hljópu. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Gékkat Sveinn af snekkju
saklaust hinn forhrausti,
málmr kom harðr við hjálma,
hugi minn er þat, sinni.
Farskostr hlaut at fljóta
fljótmælts vinar Jóta,
áðr en öðlingr flýði,
auðr, frá verðung dauðri.

En er merki Sveins konungs var fallit ok autt skip hans, þá flýðu allir hans menn, en sumir féllu. En á þeim

skipum, er tengð váru, hljópu menn þar á kaf, en sumir kómust á önnur skip, þau er laus váru; en allir Sveins menn reru þá undan, þeir er því kómu við. Þar varð allmikit mannfall. En þar er konungarnir sjálfir höfðu barzt, ok tengð váru flest skipin, þar lágu eptir auð skip Sveins konungs meir en 7 tigir. Svá segir Þjóðólfr:

Sogns kváðu gram gegnan
glæst sjautigi hit fæsta
senn á svipstund einni
Sveins þjóðar skip hrjóða.

Haraldr konungr reri eptir Dönum ok rak þá; en þat var eigi hœgt, því at skipafloti var svá þröngr fyrir, at varla mátti fram koma. Finnr jarl vildi eigi flýja, ok var hann handtekinn; hann var lítt sýndr. Svá segir Þjóðólfr:

Sveinn! átt sigr at launa
sex, þeim er hvöt vexa,
innan eina gunni
örleiks Dana jörlum.
Varð, sá er vildit forða
vígbjartr snöru hjarta,
í fylkingu fenginn
Finnr Árnason miðri.

Frá Vandráði.

66. Hákon jarl lá með sitt skip eptir, er konungr ok annat lið rak flóttann, því at jarls skip mátti eigi þar fram fara fyrir skipum þeim, er fyrir váru. Þá reri einn maðr á báti at skipi jarls ok lagði at lyptingu; sá var mikill maðr ok hafði víðan hött. Sá kallar upp á skipit: Hvar er jarl? Hann var í fyrirrúmi ok stöðvaði blóð manni einum. Jarl sá til hattarmannsins ok spurði hann at nafni. Hann svaraði: Vandráðr er hér, mæl þú við mik, jarl! Jarlinn laut út yfir borðit til hans. Þá mælti bátmaðrinn: Þiggja mun ek líf at þér, ef þú vilt veita. Jarl reis upp ok nefndi til tvá menn sína, þá er honum váru báðir kærir; sagði svá: Stígit á bátinn ok flytit Vandráð til lands, fylgit honum til Karls bónda, vinar míns, segit honum þat til jartegna, at hann fái Vandráði hest þann, er ek gaf Karli fyrra dag, ok söðul sinn, ok son sinn til fylgðar. Síðan stigu þeir á bátinn ok taka til ára, en Vandráðr stýrði. Þetta var í brum lýsingarinnar; var þá ok sem mestr skipagangr; reru sumir til landsins, sumir

út til hafsins, bæði smám skipum ok stórum. Vandráðr stýrði þar, er honum þótti rýmst milli skipanna. En þar sem Norðmanna skip reru nær þeim, þá sögðu jarls menn til sín, ok létu allir þá fara, hvert er þeir vildu. Vandráðr stýrði fram med ströndunni, ok lagði eigi at landi, fyrr en þeir kómu umfram þat, er skipagnauðin var. Síðan géngu þeir upp til bœjar Karls, ok tók þá at lýsa; þeir géngu inn í stofu; var Karl þar, ok nýklæddr. Jarls menn sögðu honum erendi sín. Karl mælti, sagði at þeir skyldi snæða fyrst, ok lét setja þeim borð, ok fékk þeim laugar. Þá kom húsfreyja í stofu, ok mælti þegar: Undr mikit er þat, er vér fám aldri svefn eða ró í nátt fyrir ópi eða glammi. Karl svaraði: Veiztu eigi, at konungar hafa barzt í nátt. Hon spurði: Hvárr hefir betr haft. Karl svaraði: Norðmenn hafa sigrazt. Flýit mun enn hafa konungrinn várr, segir hon. Karl svaraði: Eigi vita menn þat, hvárt hann hefir flýit eða fallit. Hon svaraði: Vesöl eru vér konungs; hann er bæði haltr ok ragr. Þá mælti Vandráðr: Eigi mun konungr ragr, en ekki er hann sigrsæll. Vandráðr tók síðarst laugarnar, en er hann tók dúkinn, þá strauk hann sér kurteisliga á miðjum. Húsfreyja tók dúkinn ok kipti frá honum; hon mælti: Fátt gott kantu þér; þat er þorparligt at væta allan dúkinn senn. Vandráðr svaraði: Þar kem ek þá enn, er ek þerri mér meir á miðri þerru. Síðan tók Karl upp borð fyrir þá, ok settist Vandráðr í miðju. Snæddu þeir um hríð, en síðan géngu þeir út; var þá hestr búinn, ok Karls son at fylgja honum, ok hafði hann annan hest; ríða þeir brott til skógar, en jarls menn géngu til báts síns ok róa út til skips jarls.

Frá Haraldi konungi.

67. Haraldr konungr ok hans lið rak skamt flóttann, reru síðan aptr til skipanna þeirra, er auð váru; þá rannsökuðu þeir valinn; fannst á konungsskipinu fjöldi dauðra manna, en eigi fannst lík Sveins konungs, en þó þóttust þeir vita, at hann var fallinn. Lét þá Haraldr konungr

veita umbúnað líkum manna sinna, en binda sár þeirra, er þess þurftu. Síðan lét hann flytja til lands lík Sveins manna, en sendi boð bóndum, at þeir skyldu jarða líkin. Síðan lét hann skipta herfangi; hann dvaldist þar nökkura hríð. Þá spurði hann þau tíðindi, at Sveinn konungr var kominn til Sjálands, ok þá var kominn til hans herr sjá allr, er flýit hafði í orrostu, ok mikit lið annat, ok hafði hann úgrynni hers fengit.

Frá Finni jarli.

68. Finnr jarl Árnason varð handtekinn í orróstu, sem fyrr var ritat; hann var leiddr til konungsins. Haraldr konungr var þá allkátr ok mælti: Hér fundumst vit nú, Finnr! en næst í Noregi; hefir hirðin sú hin danska eigi staðit allfast fyrir þér, ok hafa Norðmenn ilt at verki, draga þik blindan eptir sér ok vinna þat til lífs þér. Þá svarar jarlinn: Mart verða Nordmenn ilt at gera, ok þat þó verst alt, er þú býðr. Þá mælti Haraldr konungr: Viltu nú grið, þóttu sér úmakligr? Jarlinn svarar: Eigi af hundinum þínum. Konungr mælti: Viltu þá, at Magnús, frændi þinn, gefi þér grið? Magnús, son Haralds konungs, stýrði þá skipi. Þá mælti jarlinn: Hvat mun hvelpr sá ráða griðum? Þá hló konungr, ok þótti skemtan at erta hann, ok mælti: Viltu taka grið af Þóru, frændkonu þinni? Þá sagði jarlinn: Er hon hér? Hér er hon, sagði konungr. Þá mælti Finnr jarl orðskrök þat, er síðan er uppi haft, hversu reiðr hann var, er hann fékk eigi stilt orðum sínum: Eigi er nú undarligt, at þú hafir vel bitizt, er merrin hefir fylgt þér. Finni jarli váru gefin grið, ok hafði Haraldr konungr hann með sér um hríð; var Finnr heldr úkátr ok úmjúkr í orðum. Þá mælti Haraldr konungr: Sé ek þat, Finnr! at þú vilt nú ekki þýðast við mik ok við frændr þína; vil ek nú gefa þér orlof at fara til Sveins konungs, mágs þíns. Jarl svarar: Þat vil ek þiggja, ok því þakksamligar, er ek kem fyrr í brott héðan. Síðan lét konungr flytja Finn jarl upp á land; tóku Hallands-

farar vel við honum. Haraldr konungr hélt þá liði sínu norðr í Noreg, fór fyrst til Oslóar, gaf þá heimleyfi öllu liði sínu, því er fara vildi.

Frá Sveini konungi.

69. Svá segja menn, at Sveinn konungr sat í Danmörk þann vetr ok hélt ríki sínu sem áðr. Hann sendi menn um vetrinn norðr á Halland eptir Karli bónda ok þeim hjónum. En er þau kómu til konungs, þá kallar hann Karl til sín; síðan spurði konungr, ef Karl kendi hann, eða þœttist sét hafa hann fyrr? Karl svarar: Kenni ek þik nú, konungr! ok kenda ek þik fyrr, þegar ek sá þik, ok er þat guði at þakka, er þér kom til gagns sá litli forbeini, er ek veitta þér. Konungr svarar: Alla þá daga, er ek lifi síðan, á ek þér at launa. Nú skal þat hit fyrsta, at ek gef þér bú þat á Sjálandi, er þú kýss þér, ok þat með, at ek skal gera þik mikinn mann, ef þú kant þat með höndum hafa. Karl þakkaði konungi vel orð sín, ok sagði, at enn er eptir bœn sú, er ek vil biðja. Konungr spurði, hvat þat væri. Karl sagði: Ek vil biðja þess, at þú, konungr! látir mik hafa með mér konu mína. Konungr svarar svá: Þat mun ek þér eigi veita, því at ek skal fá þér miklu betri konu ok vitrari; en kona þín fari með búkot þat, er þit hafit áðr haft; þat mun henni framflutning. Konungr gaf Karli mikit bú ok göfugligt, fékk honum gott kvánfang, ok varð hann þá mikill maðr fyrir sér. Varð þat frægt ok spurðist víða; þat kom norðr í Noreg.

Tal hirðmanna Haralds konungs.

70. Haraldr konungr sat þann vetr eptir Nizarorrostu í Osló. Um haustit er lið kom sunnan, þá var mikil umrœða ok frásögn um orrostu þá, er verit hafði um haustit fyrir Nizi; þóttist hverr sá, er þar hafði verit, nökkut kunna at segja frá. Þat var eitt sinn, at menn nökkurir sátu í undirskemmu einni ok drukku ok váru

allmálgir; þeir rœddu um Nizarorrostu, ok þat með, hverir þaðan höfðu borit orðstír mestan. Þeir urðu allir á eitt sáttir, at engi maðr hefði þar slíkr verit sem Hákon jarl; hann var vápndjarfastr ok hann var kœnstr ok hann var gæfumestr, ok þat varð alt at mestu liði, er hann gerði, ok hann vann sigrinn. Haraldr konungr var þar úti í garðinum ok talaði við menn nökkura. Síðan gékk hann fyrir skemmudyrnar ok mælti: Hákon mundi hér nú hverr heita vilja. Ok gékk leið sína.

Hákon jarl stökk or landi fyrir konungi.

71. Hákon jarl fór um haustit til Upplanda ok var þar um vetrinn í ríki sínu; hann var allvinsæll við Upplendinga. Þat var um várit er á leið eitt sinni, er menn sátu við drykkju, at rœtt var enn um Nizarorrostu, ok lofuðu menn mjök Hákon jarl, en sumir tóku eigi miðr aðra til. En er þeir höfðu þat rœtt um hríð, þá svarar maðr einnhverr: Vera kann, at fleiri menn hafi djarfliga barzt fyrir Nizi en Hákon jarl; en þó mun sá engi þar verit hafa, er ek hygg, at slíkt happ mun hafa sótt sem hann. Þeir segja, at þat mundi mest happ hans, er hann hafði rekit á flótta marga af Dönum. Sá sami svarar: Meira happ var þat, er hann gaf líf Sveini konungi. Einnhverr svarar honum: Þat muntu eigi vita, er þú segir. Hann svarar: Þetta veit ek allgerla, því at sá sagði mér sjálfr, er konung flutti til lands. En þá var, sem opt er mælt, at mörg eru konungs eyru; var konungi þetta sagt, ok jafnskjótt lét konungr taka marga hesta, ok reið þegar um nóttina með 200 manna; reið hann alla þá nótt ok eptir um daginn. Þá riðu í mót þeim menn þeir, er fóru út til bœjar með mjöl ok malt. Maðr hét Gamall, er í för var með konungi; hann reið at einum bóndanum; sá var kunningi hans; þeir mælti einmæli. Gamall sagði: Ek vil kaupa at þér, at þú ríðir sem ákafligast launstigu, þá er þú veizt skemsta, ok kom til Hákonar jarls; seg honum, at konungr vill drepa hann, því at konungr veit

nú, at jarl hefir skotit Sveini konungi á land fyrir Nizi. Kaupa þeir þessu saman. Reið sá bóndi ok kom til jarls; sat hann þá ok drakk ok var eigi sofa genginn. En er bóndi hafði sagt sitt erendi, stóð jarl þegar upp, ok allir hans menn; lét jarl flytja í brott lausafé sitt alt af bœnum til skógar; fóru ok brottu menn allir af bœnum um nóttina. Þá er konungr kom, dvaldist hann þar um nóttina. En Hákon jarl reið leið sína, ok kom fram austr í Svíaveldi til Steinkels konungs, ok dvaldist með honum um sumarit. Haraldr konungr sneri síðan aptr út til bœjar; fór konungr um sumarit norðr til Þrándheims, ok dvaldist þar, en fór aptr um haustit austr í Vík.

Frá ferðum Hákonar jarls.

72. Hákon jarl fór þegar um sumarit aptr til Upplanda, þegar er hann spurði, at konungr var norðr farinn; dvaldist þar til þess, er konungr kom norðan. Síðan fór jarl austr í Vermaland ok dvaldist þar lengi um vetrinn, veitti Steinkell konungr jarli þar yfirsókn. Hann fór um vetrinn, er á leið, vestr á Raumaríki, ok hafði hann lið mikit, er Gautar ok Vermir höfðu fengit honom. Þá tók hann landskyldir sínar ok skatta af Upplendingum, þá er hann átti. Síðan fór hann austr aptr til Gautlands, ok dvaldist þar um várit. Haraldr konungr sat um vetrinn í Osló ok gerði menn sína til Upplanda at heimta þar skatta ok landskyldir ok konungs sakeyri. En Upplendingar sögðu svá, at þeir mundu greiða allar skyldir, þær er þeir áttu at greiða, ok fá í hendr Hákoni jarli, meðan hann var á lífi, ok hann hafði ekki fyrirgert sér eða ríki sínu; ok fékk konungr þaðan engar landskyldir á þeim vetri.

Sætt Haralds konungs ok Sveins konungs.

73. Þann vetr fór boð ok sendimenn milli Noregs ok Danmerkr, ok var þat í bundit, at hvárirtveggju, Norð-

menn ok Danir, vildu gera frið milli sín ok sætt, ok báðu konunga til þess. Ok fóru þær orðsendingar heldr líkliga til sætta, ok kom svá at lyktum, at sættarfundr var stefndr í Elfi milli Haralds konungs ok Sveins konungs. En er várar, samnar hvártveggi konunga liði miklu ok skipum til þessarrar ferðar. Ok segir skáldit í einum flokki frá ferð þeirra:

Norðr lýkr gramr sá er gerðir
grund frá Eyrarsundi,
hrafngœlir sparn hæli
höfn, langskipa stöfnum.
Rísta gulli glæstir
gjálfr, en hlýður skjálfa,
hvast und her fyrir vestan
hallandi fram brandar.

Gerðir opt fyrir jörðu,
eiðfastr Haraldr! skeiðum
Sveinn skerr ok til annars
eysund konungs fundar.
Út hefra lið lítit
lofsnjallr Dana allra,
hinn er hvern vág, sunnan
hrafngrennir, lýkr stöfnum.

Hér segir þat, at konungar þessir halda stefnulag, þat er gert var milli þeirra, ok koma þeir báðir til landamæris. Svá sem hér segir:

Sýstut suðr, þar er æstu,
snjallr gramr! Danir allir,
enn sér eigi minni
efni, mæltrar stefnu.

Sveinn tekr norðr at nenna
nær til landamæris,
varð fyrir viðri jörðu
vindsamt, Harald finna.

En er konungarnir funnust, þá tóku menn at rœða um sættir konunganna. En þegar er þat var í munni haft, þá kærðu margir skaða sinn, er fengit höfðu af hernaði, rán ok mannalát, ok var þat langa hríð, er úlíkligt þótti um sættir. Svá sem hér segir:

Telja hátt er hittask
hvár(s)tveggja mjök seggir
orð þau er angra fyrða
allmörg búendr snjallir.

Láta þeir er þræta
þegnar alt í gegnum,
svellr ofrhugi jöfrum,
eigi brátt við sáttum.

Ofreiði verðr jöfra
allhætt, ef skal sættask,
menn þeir er miðla kunnu
mál öll vega í skálum.

Dúgir siklingum segja
slíkt alt er her líkar,
veldr ef verr skulu höldar
vili girndar því skiljask.

Síðan áttu hlut í hinir beztu menn, ok þeir er vitrastir váru; gékk þá saman sætt konunga með þeim hætti, at

Haraldr skyldi hafa Noreg, en Sveinn Danmörk til þess landamæris, sem at fornu hafði verit milli Noregs ok Danmerkr; skyldu hvárigir öðrum bœta; skyldi þar hernaðr leggjast, sem hafizt hafði, en sá hafa happ, er hlotit hafði. Sá friðr skyldi standa, meðan þeir væri konungar. Sú sætt var eiðum bundin. Síðan seldust konungarnir gislar, svá sem hér segir:

Hitt hefi ek heyrt at setti
Haraldr ok Sveinn við meinum,
guð sýslir þat, gisla
glaðr hvártveggi öðrum.
Þeir haldi svá sœrum,
sátt lauksk þar með váttum,
ok öllum frið fullum
ferð at hvárgi skerði.

Haraldr konungr hélt liði sínu norðr í Noreg, en Sveinn konungr fór suðr til Danmarkar.

Orrosta Haralds konungs ok Hákonar jarls.

74. Haraldr konungr var í Víkinni um sumarit, en hann gerði menn sína til Upplanda eptir skyldum sínum ok sköttum, er hann átti þar. Þá gerðu bœndr þar engan greiða á, ok kváðust mundu láta bíða alt þar Hákonar jarls, ef hann kœmi til þeirra. Hákon jarl var þá uppi á Gautlandi, ok hafði lið mikit. En er á leið sumarit, hélt Haraldr konungr suðr til Konungahellu. Síðan tók hann léttiskip öll, þau er hann fékk, ok hélt upp eptir Elfinni; lét hann draga af við forsa ok flutti skipin upp í vatnit Væni. Síðan reri hann austr yfir vatnit, þar sem hann spurði til Hákonar jarls. En er jarl fékk njósn af förum konungs, þá sótti hann ofan af landi ok vildi eigi, at konungr herjaði á þá. Hákon jarl hafði lið mikit, er Gautar höfðu fengit honum. Haraldr konungr lagði skipum sínum upp í móðu nökkura; sídan réð hann til landgöngu, en hann lét eptir sumt liðit at gæta skipa. Konungr sjálfr reið, ok sumt liðit, en miklu fleira gékk. Þeir áttu at fara yfir skóg nökkurn, ok þar váru fyrir þeim kjarrmýrar nökkurar, ok þá enn holt; en er þeir kómu upp á holtit, þá sá þeir lið jarls; var þá mýrr ein milli þeirra. Fylktu þá hvárirtveggju. Þá mælti Haraldr konungr, at

lið hans skyldi sitja uppi á bakkanum: Freistum fyrst, ef þeir vilja á ráða; Hákon jarl er úbilgjarn, sagði hann. Frost var veðrs ok snjádrif nökkut; sátu þeir Haraldr undir skjöldum sínum, en Gautar höfðu lítt klæzt, ok gerði þeim svalt. Jarl bað þá bíða þess, er konungr géngi at, ok þeir stœði allir jafnhátt. Hákon jarl hafði merki þau, er Magnús konungr Ólafsson hafði átt. Lögmaðr Gauta hét Þorviðr; hann sat á hesti, ok var bundinn taumrinn við hæl einn, er stóð í mýrinni; hann talaði ok mælti: Þat veit guð, at vér höfum herlið mikit, ok helzti frœkna menn; látum þat spyrja Steinkel konung, at vér veitim vel lið þessum góða jarli; veit ek þat, þótt Norðmenn leiti á oss, at vér tökum ørugt í mót þeim; en ef ungmennit skjalar ok vill eigi bíða, þá rennum eigi lengra en hér til bekksins; en ef meir skjalar ungmennit, sem ek veit at eigi mun vera, þá rennum eigi lengra en hér til haugsins. Í því bili hljóp upp herr Norðmanna ok œpti heróp ok börðu á skjöldu sína; tók þá Gautaherr at œpa. En hestr lögmanns hnykkir svá fast, er hann fældist við herópit, at hællinn gékk upp, ok hrøkti honum um höfuð lögmanninum; hann mælti: Skjóttu allra Norðmanna armastr. Hleypti lögmaðrinn þá í brott. Haraldr konungr hafði áðr sagt liði sínu svá: Þótt vér gerim brak ok óp um oss, þá göngum vér eigi fyrir bakkann, fyrr en þeir koma hér at oss. Ok gerðu þeir svá. En þegar er herópit kom upp, þá lét jarl fram bera sitt merki, en er þeir kómu undir bakkann, þá steyptist konungsliðit ofan á þá; féll þá þegar sumt lið jarls, en sumt flýði. Norðmenn ráku flóttann eigi langt, því at kveld var dags. Þá tóku þeir merki Hákonar jarls, ok slíkt af vápnum ok klæðum, sem þeir féngu. Konungr lét bera fyrir sér bæði merkin, er hann fór ofan. Þeir rœddu með sér, hvárt jarl mundi fallinn; en er þeir riðu ofan um skóginn, þá mátti einn ríða jafnfram. Maðr hleypti um þvera götuna ok lagði kesju í gegnum þann, er bar merki jarls; hann grípr merkistöngina ok hleypti annan veg í skóginn með merkit.

En er konungi var þat sagt, þá mælti hann: Lifir jarl; fái mér brynju mína. Ríðr konungr þá um nóttina til skipa sinna; mæltu margir, at jarl hefði hefnt sín. Þá kvað Þjóðólfr:

Öld er sú er jarli skyldi
ógnteitum lið veita,
sterkr olli því stillir,
Steinkels gefin helju.

En því at illa reyndisk
afls ván þaðan hánum
fyrir lét Hákon hörva
hvatt, segir hinn er þat fegrir.

Víg Halls Koðránsbana.

75. Haraldr konungr var þá nótt á skipum sínum, þat sem eptir var, en um morgininn, er ljóst var, þá var íss lagðr alt um skipin svá þykkr, at ganga mátti umhverfis skipin. Þá bað konungr sína menn, at þeir skyldi höggva ísinn frá skipunum ok út í vatnit; géngu menn þá til ok réðu á íshöggit. Magnús, son Haralds konungs, stýrði skipi því, er neðarst lá í móðunni ok næst lá út vatninu. En er menn höfðu mjök út höggvit ísinn, þá hljóp maðr út eptir ísinum, þar til er höggva skyldi, ok lét síðan sem óðr væri ok galinn at íshögginu. Þá mælti maðr: Nú er enn sem optar, at engi er jafnliðgóðr, hvar sem hann gengr til, sem hann Hallr Koðránsbani; sé nú, hversu han høggr ísinn. En maðr sá var á skipi Magnús, er Þormóðr hét Eindriðason; en er hann heyrði nefndan Koðránsbana, þá hljóp hann at Halli ok hjó hann banahögg. Koðrán var Guðmundarson Eyjólfssonar; en Valgerðr var systir Guðmundar, móðir Jórunnar, móður Þormóðar. Þormóðr var vetrgamall, þá er Koðrán var veginn, ok hafði hann aldri sét Hall Útrygsson fyrr en þá. Þá var ok íssinn út höggvinn í vatnit, ok lagði Magnús sitt skip út í vatnit, ok tók þegar til segls, ok sigldi vestr yfir vatnit. En konungsskip lá innarst í vökinni, ok komst hann seinst út. Hallr hafði verit í sveit konungs ok honum allkærr, ok var hann hinn reiðasti. Konungr kom síð til hafnar; hafði Magnús þá skotit vegandanum í skóg, ok

bauð boð fyrir hann; en við sjálft var, at konungr mundi ganga at þeim Magnúsi, áðr vinir þeirra kómu til ok sættu þá.

Frá Haraldi konungi.

76. Vetr þenna fór Haraldr konungr upp á Raumaríki ok hafði lið mikit; bar hann sakir á hendr bóndum þær, at þeir hefði haldit fyrir honum skyldum ok sköttum, en eflt fjándmenn hans til úfriðar við hann; han lét taka bœndr, hamla suma, suma drepa, en marga ræna aleigunni; þeir flýðu, er því kómu við; allvíða lét hann brenna heröðin ok gerði aleyðu. Svá segir Þjóðólfr:

Tók hólmbúa hneykir
harðan taum við Rauma,
þar hykk ek fast ins frœkna
fylking Haralds gingu.

Eldr var gerr at gjaldi,
gramr réð, en þá téði
hár í hóf at fœra
hrotgarmr búendr arma.

Síðan fór Haraldr konungr upp á Heiðmörk ok brendi þar, ok gerði þar hervirki eigi minna en hizug. Þaðan fór hann út á Haðaland ok út á Hringaríki, brendi þar ok fór alt herskildi. Svá segir Þjóðólfr:

Gagn brann greypra þegna,
glóð varð föst í tróði,
laust hertoga hristir
Heina illum steini.

Lífs báðu sér lýðir,
logi þingaði Hringum
nauðgan dóm, áðr næmisk
niðrfall Hálfs galla.

Eptir þat lögðu bœndr alt sitt mál undir konung.

Eptir þat er Magnús konungr var andaðr, liðu 15 vetr, áðr Nizarorrosta var, en síðan 2, áðr Haraldr ok Sveinn sættust. Svá segir Þjóðólfr:

Fœrði fylkir Hörða,
friðr namsk ár hit þriðja,

rendr bitu stál fyrir ströndu,
starfs til króks at hvarfi.

Eptir sætt þeirra var deila konungs við Upplendinga þrjú misseri. Svá segir Þjóðólfr:

Nú es um verk þau er vísi
vandmælt svá at af standisk
auðan plóg at eiga
Upplendingum kendi.

Sér hefir svá langs tírar
svinns, at æ mun vinnask,
þrjú misseri þessi
þengils höfuð fengit.

Frá Englands konungum.

77. Jatvarðr Aðalráðsson var konungr í Englandi eptir Hörðaknút, bróður sinn; hann var kallaðr Jatvarðr hinn góði; hann var svá. Móðir Jatvarðar konungs var Emma dróttning, dóttir Ríkarðar Rúðujarls; bróðir hennar var Roðbjartr jarl, faðir Vilhjálms bastarðs, er þá var hertogi í Rúðu í Norðmandí. Jatvarðr konungr átti Gyðu dróttning, dóttur Guðina jarls Úlfnaðrssonar. Brœðr Gyðu váru: Tosti jarl, hann var elztr, annarr Mörukári jarl, þriði Valþjófr jarl, fjórði Sveinn jarl, fimti Haraldr, hann var yngstr; hann fœddist upp í hirð Jatvarðar konungs ok var hans fóstrson, ok unni konungr honum geysi mikit ok hafði hann fyrir son; því at konungr átti ekki barn.

Frá Haraldi Guðinasyni.

78. Þat var á einu sumri, at Haraldr Guðinason átti ferð til Bretlands, ok fór á skipi; en er þeir kómu í haf, tók þá andviðri ok rak út í haf. Þeir tóku land vestr í Norðmandí ok höfðu fengit storm mannhættan. Þeir lögðu til borgarinnar Rúðu ok funnu þar Vilhjálm jarl; tók hann við Haraldi feginsamliga ok hans föruneyti; dvaldist Haraldr þar lengi um haustit í góðum fagnaði, því at stormar lágu á, ok var eigi í haf fœrt. En er at leið vetrinum, þá rœddu þeir þat, jarl ok Haraldr, at Haraldr mundi þar dveljast um vetrinn. Sat Haraldr í hásæti á aðra hönd jarli, en til annarrar handar kona jarls; hon var hverri konu fríðari, er menn hefði sét. Þau töluðu öll saman sér gaman jafnan við drykkju. Jarl gékk optast snimma at sofa, en Haraldr sat lengi á kveldum ok talaði við konu jarls; fór svá fram lengi um vetrinn. Eitt sinn, er þau töluðu, segir hon: Nú hefir jarl rœtt um við mik ok spurt, hvat vit talaðim svá þrátt, ok er hann nú reiðr. Haraldr svarar: Vit skulum hann nú láta vita sem skjótast allar rœður okrar. Eptir um daginn kallaði Haraldr jarl til máls við sik, ok géngu þeir í málstofu; þar var þá ok kona jarls ok ráðuneyti þeirra. Þá tók Haraldr til

máls: Þat er at segja yðr, jarl! at fleira býr í hingatkvámu minni, en þat er ek hefi enn upp borit fyrir yðr. Ek ætla at biðja dóttur þinnar til eiginkonu mér; hefi ek þetta rœtt fyrir móður hennar optliga, ok hefir hon mér því heitit, at liðsinna þetta mál vid yðr. En þegar er Haraldr hafði þetta uppborit, þá tóku allir því vel, þeir er við váru, ok fluttu þat fyrir jarli; kom þetta mál svá at lyktum, at mærin var föstnuð Haraldi. En fyrir því at hon var ung, þá var mælt nökkurra vetra frest á til bruðlaupsstefnu.

Dauði Jatvarðar konungs.

79. En er vár kom, þá bjó Haraldr skip sitt ok ferr í brott; skildust þeir jarl med kærleikum miklum; fór þá Haraldr út til Englands á fund Jatvarðar konungs, ok kom eigi til Vallands síðan at vitja ráðs þessa. Jatvarðr konungr var yfir Englandi 23 vetr, ok varð hann sóttdauðr í Lundúnum none Januarii; hann var jarðaðr at Pálskirkju, ok kalla enskir menn hann helgan.

Haraldr Guðinason til konungs tekinn.

80. Synir Guðina jarls váru þá ríkastir menn á Englandi; var Tosti settr höfðingi yfir her Englakonungs, ok var hann landvarnarmaðr, þá er konungr tók at eldast; hann var settr yfir alla jarla aðra. Haraldr, bróðir hans, var jafnan innan hirðar, ok var konungi hinn næsti maðr um alla þjónostu, ok hafði allar féhirzlur konungs at gæta. Þat er sögn manna, at þá er fram leið at andláti konungs, at þá var Haraldr nær ok fátt manna annat; þá laut Haraldr yfir konunginn ok mælti: Því skírskota ek undir alla yðr, at konungr gaf mér nú konungdóm ok alt ríki í Englandi. Því næst var konungr borinn dauðr or hvílunni. Þann sama dag var þar höfðingjastefna; var þá rœtt um konungstekju; lét þá Haraldr bera fram vitni sín þau, er Jatvarðr konungr gaf honum ríki á deyjanda degi. Lauk svá þeirri stefnu, at Haraldr var til konungs

tekinn ok vígðr konungsvígslu hinn 13 dag í Pálskirkju. Géngu þá allir höfðingjar til handa honum, ok alt fólk. En er þat spurði Tosti jarl, bróðir hans, líkaði honum illa; þóttist hann eigi verr tilkominn at vera konungr. Vil ek, sagði hann, at landshöfðingjar kjósi þann til konungs, er þeim þykkir bezt tilfallinn. Ok fóru þau orð milli þeirra brœðra. Haraldr konungr segir svá, at hann vill eigi upp gefa konungdóm, fyrir því at hann var stólsettr í þeim stað, sem konungr átti, en verit síðan smurðr ok vígðr konungsvígslu; hvarf ok til hans allr styrkr fjölmennis; hafði hann ok féhirzlur konungs allar.

Tosti jarl fann Svein konung.

81. En er Haraldr konungr varð þess varr, at Tosti, bróðir hans, vildi hafa hann af konungdóminum, þá trúði hann honum illa, því at Tosti var maðr forvitri ok hermaðr mikill, ok átti vel vingat við landshöfðingja. Tók þá Haraldr konungr af Tosta jarli herstjórnina ok alt þat vald, er hann hafði áðr haft framar en aðrir jarlar þar í landi. Tosti jarl vildi þat fyrir engan mun þola, at vera þjónostumaðr bróður síns samborins; fór hann þá í brott með liði sínu suðr um sjá í Flandr; dvaldist þar litla hríð, fór þá til Fríslands, ok svá þaðan til Danmerkr á fund Sveins konungs, frænda síns. Þau váru systkin: Úlfr jarl, faðir Sveins konungs, ok Gyða, móðir Tosta jarls. Jarl biðr Svein konung fulltings ok liðveizlu. Sveinn konungr bauð honum til sín, ok segir, at hann skal hafa jarlsríki í Danmörk, þat er hann megi vera þar sœmiligr höfðingi. Jarl svarar svá: Þess girnir mik at fara til Englands aptr til óðala minna; en ef ek fæ engan styrk til þess af yðr, konungr! þá vil ek heldr þat til leggja við yðr, at veita yðr allan styrk þann, er ek á kost í Englandi, ef þér vilit fara með Danaher til Englands at vinna land, svá sem Knútr, móðurbróðir yðarr. Konungr svarar: Svá miklu em ek minni maðr en frændi minn, Knútr konungr, at varla fæ ek haldit Danaveldi fyrir Norðmönnum; hinn

gamli Knútr eignaðist at erfð Danaríki, en með hernaði ok orrostu England, ok var þat um hríð þó eigi úvænna, at hann mundi þar eptir leggja líf sitt; Noreg fékk hann orrostulaust. Nú kann ek ætla mér hóf meir eptir mínu lítilræði en eptir framkvæmd Knúts konungs, frænda míns. Þá mælti Tosti jarl: Minna verðr mitt erendi hingat, en ek hugða, at þú mundir vera láta, svá göfugr maðr, í nauðsyn mína, frænda þíns. Kann nú vera, at ek leita þannug vináttunnar, er miklu er úmakligra; en þó má vera, at ek finna þann höfðingja, er miðr vaxi fyrir augum at ráða mjök stórt heldr en þér, konungr! Síðan skildust þeir konungr ok jarl, ok ekki mjök sáttir.

Ferð Tosta til Noregs.

82. Tosti jarl snýr þá ferðinni ok kom fram í Noreg, ok fór á fund Haralds konungs; hann var í Víkinni. En er þeir finnast, berr jarl upp fyrir konung erendi sín; segir honum alt um ferð sína, síðan er hann fór af Englandi; biðr konung fá sér styrk at sœkja ríki sitt í Englandi. Konungr svarar svá, at Norðmenn mun þess ekki fýsa at fara til Englands ok herja ok hafa þar enskan höfðingja yfir sér: mæla menn þat, segir hann, at þeir hinir ensku sé ekki alltrúir. Jarl svarar: Hvárt er þat með sannindum, er ek hefi heyrt menn segja í Englandi, at Magnús konungr, frændi þinn, sendi menn til Jatvarðar konungs, ok var þat í orðsending, at Magnús konungr átti England slíkt sem Danmörk, arftekit eptir Hörðaknút, svá sem svardagar þeirra höfðu tilstaðit? Konungr svarar: Hví hafði hann þat þá eigi, ef hann átti þat? Jarl segir: Hví hefir þú eigi Danmörk, svá sem Magnús konungr hafði fyrir þér? Konungr svarar: Ekki þurfu Danir at hœlast við oss Norðmenn; marga díla höfum vér brent þeim frændum þínum. Þá mælti jarl: Viltu eigi mér segja, þá mun ek þér segja; því eignaðist Magnús konungr Danmörk, at þar landshöfðingjar veittu honum, en því fékktu eigi, at alt landsfólk stóð í móti þér; því barðist

Magnús konungr eigi til Englands, at allr landslýðr vildi hafa Jatvarð at konungi. Viltu eignast England, þá má ek svá gera, at meiri hlutr höfðingja í Englandi munu vera vinir þínir ok liðsinnismenn; skortir mik eigi meira við Haraldr, bróður minn, en konungsnafn eitt. Þat vitu allir menn, at engi hermaðr hefir slíkr fœzt á Norðrlöndum sem þú, ok þat þykki mér undarligt, er þú barðist 15 vetr til Danmerkr, en þú vill eigi hafa England, er nú liggr laust fyrir þér. Haraldr konungr hugsaði vandliga, hvat jarl mælti, ok skildi, at hann sagði mart satt, ok í annan stað gerðist hann fúss til at fá ríkit. Síðan töluðu þeir konungr ok jarl löngum ok opt; settu þeir þá ráðagerð þessa, at þeir skyldu fara um sumarit til Englands ok vinna landit. Sendi Haraldr konungr orð um allan Noreg ok bauð út leiðangri, hálfum almenningi. Var þetta nú allfrægt, váru margar getur á, hvernug förin mundi verða; mæltu sumir ok töldu upp stórvirki Haralds konungs, at honum mundi ekki úfœrt verða, en sumir sögðu, at England mundi torsótt; mannfólk ofa mikit á, ok lið þat, er kallat er Þingamannalið, þeir váru menn svá frœknir, at betra var lið eins þeirra en tveggja Haralds manna hinna beztu. Þá svaraði Úlfr stallari:

Era stallarum stillis
stafnrúm Haralds, jafnan
únauðigr fæ ek auðar,
innan þörf at hvarfa,
ef, hörbrekkan, hrøkkva,
hrein! skulu tveir fyrir einum,
ungr kenda ek mér, undan,
annat, Þingamanni.

Úlfr stallari andaðist þat vár. Haraldr konungr stóð yfir grepti hans ok mælti, er hann gékk frá: Þar liggr nú sá, er dyggvastr var ok dróttinhollastr. Tosti jarl sigldi um várit vestr til Flæmingjalands á mót liði því, er honum hafði fylgt utan af Englandi, ok því öðru, er samnaðist til hans bæði af Englandi ok þar í Flæmingjalandi.

Draumr Gyrðar.

83. Herr Haralds konungs samnaðist saman í Sólundum. En er Haraldr konungr var búinn at leggja út or

Niðarósi, þá gékk hann áðr til skríns Ólafs konungs ok lauk upp ok klipti hár hans ok negl ok læsti síðan skríninu, en kastaði luklunum út á Nið; ok hefir ekki síðan upp verit lokit skríni hins helga Ólafs konungs. Þá var liðit frá falli hans 35 vetra; hann lifði ok hálfan fjórða tog vetra hér í heimi. Haraldr konungr hélt því liði, er honum fylgði, suðr til móts við lið sitt. Þar kom saman lið mikit, svá at þat er sögn manna, at Haraldr konungr hefði nær 200 skipa ok umfram vistabyrðingar ok smáskútur. Þá er þeir lágu í Sólundum, dreymdi mann þann, er var á konungsskipinu, er Gyrðr er nefndr. Hann þóttist þar vera staddr á konungsskipinu, ok sá upp á eyna, hvar tröllkona mikil stóð ok hafði skálm í hendi, en í annarri hendi trog; hann þóttist ok sjá yfir öll skip þeirra, ok honum þótti fugl sitja á hverjum skipstafni; þat váru alt ernir ok hrafnar. Tröllkonan kvað:

Víst er at allvaldr austan
eggjask vestr at leggja
mót við marga knútu,
minn snúðr er þat, prúða.

Kná valþiðurr velja,
veit œrna sér, beitu,
steik af stillis haukum
stafns, fylgi ek því jafnan.

Draumr Þórðar.

84. Þórðr er maðr nefndr, er var á skipi því, er skamt lá frá skipi konungs. Hann dreymdi um nótt, at hann þóttist sjá flota Haralds konungs fara at landi; þóttist vita, at þat var England; hann sá á landinu fylking mikla, ok þótti sem hvárirtveggju bjoggist til orrostu, ok höfðu merki mörg á lopti. En fyrir liði landsmanna reið tröllkona mikil, ok sat á vargi, ok hafði vargrinn manns hræ í munni, ok féll blóð um kjaptana. En er hann hafði þann etit, þá kastaði hon öðrum í munn honum, ok síðan hverjum at öðrum; en hann gleypti hvern. Hon kvað:

Skœð lætr skína rauðan
skjöld, er dregr at hjaldri,
brúðr sér örnis jóða
úför konungs görva.

Sviptir í sveiflankjapta
svanni holdi manna,
úlfs munn litar innan
óðlát kona blóði
ok óðlát kona blóði.

Draumr Haralds konungs.

85. Harald konung dreymdi enn um nótt, at hann var í Niðarósi ok hitti Ólaf konung, bróður sinn, ok kvað hann vísu fyrir honum:

Gramr vá frægr til fremdar
flestan sigr hinn digri,
hlaut ek því at heima sátum
heilagt fall til vallar.

Uggi ek enn at, tiggi!
yðr muni feigð um byrjuð,
trölls gefit fákum fyllar
fíks, veldra guð slíku.

Margir aðrir draumar váru þá sagðir ok annarskonar fyrirburðir, ok flestir daprligir. Haraldr konungr, áðr hann fœri or Þrándheimi, hafði þar látit taka til konungs Magnús, son sinn, ok setti hann til ríkis í Noregi, er Haraldr konungr fór í brott. Þóra Þorbergsdóttir var ok eptir, en Ellisif dróttning fór með honum, ok dœtr hennar María ok Ingigerðr. Ólafr, son Haralds konungs, fór ok með honum or landi.

Vestrferð Haralds konungs.

86. En er Haraldr konungr var búinn, ok byr gaf, sigldi hann út á haf, ok kom af hafi við Hjaltland, en sumt lið hans kom við Orkneyjar; lá Haraldr konungr þar litla hríð, áðr hann sigldi til Orkneyja, ok hafði þaðan með sér lið mikit, ok jarlana Pál ok Erlend, sonu Þorfinns jarls; en lét þar eptir Ellisif dróttning ok dœtr þeirra Maríu ok Ingigerði. Þaðan sigldi hann suðr fyrir Skotland ok svá fyrir England, ok kom þar við land, er heita Kliflönd; þar gékk hann á land ok herjaði þegar, ok lagði landit undir sik, fékk enga mótstöðu. Síðan lagði Haraldr konungr til Skarðaborgar, ok barðist þar við borgarmenn; hann gékk upp á bergit, þat sem þar verðr, ok lét þar gera bál mikit ok leggja í eld. En er bálit logaði, tóku þeir forka stóra ok skutu bálinu ofan í bœinn; tók þá at brenna hvert hús af öðru; gafst þá upp allr staðrinn; drápu þá Norðmenn þar mart manna, en tóku fé alt, þat er þeir féngu. Var enskum mönnum þá

engi kostr fyrir höndum, ef þeir skyldu halda lífinu, nema ganga til handa Haraldi konungi. Lagði hann þá undir sik land alt, þar sem hann fór. Síðan lagði Haraldr konungr með allan herinn suðr með landi, ok lagði at við Hellornes; kom þar samnaðr í móti honum, ok átti Haraldr konungr þar orrostu ok fékk sigr.

Frá fylking jarlanna.

87. Síðan fór Haraldr konungr til Humbru, ok upp eptir ánni, ok lagði þar við land. Þá váru jarlarnir upp í Jórvík, Mörukári jarl ok Valþjófr jarl, bróðir hans, ok höfðu úvígjan her. Þá lá Haraldr konungr í Úsu, er herr jarla sótti ofan. Þá gékk Haraldr konungr á land ok tók at fylkja liði sínu; stóð fylkingararmrinn annarr fram á árbakkan, en annar vissi upp á landit at díki nökkuru; þar var fen djúpt ok breitt ok fult af vatni. Jarlar létu síga fylking sína ofan með ánni með öllum múginum. Konungsmerkit var nær ánni; var þar allþykt fylkt, en þynst við díkit, ok lið þat útraustast. Þá sóttu jarlar ofan með díkinu; veik þá fyrir fylkingararmr Norðmanna, sá er vissi at díkinu, en enskir menn sóttu þar fram eptir þeim, ok hugðu, at Norðmenn vildu flýja. Fór þar fram merki Mörukára.

Dráp Mőrukára jarls.

88. En er Haraldr konungr sá, at fylking enskra manna var komin ofan með díkinu gegnt þeim, þá lét hann blása herblástrinn ok eggjaði herinn ákafliga; lét þá fram bera merkit Landeyðuna; snaraði þá atgönguna svá harða, at alt hrökk fyrir; gerðist þá mannfall mikit í liði jarla. Snerist þá liðit brátt á flótta; flýði sumt upp með ánni eða ofan, ok flest fólk hljóp út á díkit; lá þar svá þykt valrinn, at Norðmenn máttu ganga þurrfœtis yfir fenit. Þar týndist Mörukári jarl. Svá segir Steinn Herdísarson:

Þjóð fórsk mörg í móðu,
menn druknuðu sokknir,
drengr lá ár um ungan
úfár Mörukára.
Fíra dróttinn rak flótta,
framr tók herr á ramri
rás fyrir röskum vísa.
Ríklundaðr veit undir.

Þessa drápu orti Steinn Herdísarson um Ólaf, son Haralds konungs, ok getr hér þess, at Ólafr var í orrostu með Haraldi konungi, feðr sínum. Þessa getr ok í Haralds stikka:

Lágu fallnir
í fen ofan
Valþjófs liðar
vápnum höggnir,
svá at gunnhvatir
ganga máttu
Norðmenn yfir
at nám einum.

Valþjófr jarl, ok þat lið er undan komst, flýði upp til borgarinnar Jork; varð þar hit mesta mannfall. Orrosta var miðvikudag næsta dag fyrir Matheus messu.

Frá Tosta jarli.

89. Tosti jarl hafði komit vestan af Flæmingjalandi til Haralds konungs, þegar er hann kom til Englands, ok var jarl í öllum orrostum þessum. Fór þá svá, sem hann hafði sagt Haraldi, fyrr er þeir funnust, at fjöldi manns dreif til þeirra í Englandi; þat váru frændr ok vinir Tosta jarls, ok var konungi þat mikill styrkr liðs. Eptir þessa orrostu, er áðr var frá sagt, gékk undir Harald konung lið alt um hin næstu heruð, en sumt flýði. Þá byrjaði Haraldr konungr ferð sína at vinna borgina, ok lagði herinum við Stanforða bryggjur. En fyrir þá sök, at konungr hafði unnit svá mikinn sigr við stóra höfðingja ok ofrefli liðs, var alt fólk hrætt ok ørvæntist mótstöðu. Þá gerðu borgarmenn ráð fyrir sér at senda boð Haraldi konungi ok bjóðast í vald hans, ok svá borgina. Var þetta alt boðat svá, at sunnudaginn fór Haraldr konungr með öllum herinum til borgarinnar, ok setti þing utan borgar konungr ok menn hans, en borgarmenn sóttu til þingsins; játaðist alt fólk undir hlýðni við Harald konung, ok féngu honum gislar tiginna manna sonu, svá sem Tosti

jarl kunni skyn allra manna í þeirri borg, ok fór konungr um kveldit til skipanna með sjálfgörum sigri, ok var allkátr. Var ákveðit þing snimma mánadaginn í borginni; skyldi þá Haraldr konungr skipa stað þann með ríkismönnum ok gefa réttu ok lén. Þat sama kveld eptir sólarsetr kom sunnan at borginni Haraldr konungr Guðinason með úvígjan her; reið hann í borgina at vild ok þokka allra borgarmanna; váru þá tekin öll borgarhlið ok allir vegar, at eigi skyldi njósnir koma Norðmönnum; var þessi herr um nóttina í staðnum.

Uppganga Haralds konungs.

90. Mánadaginn er Haraldr Sigurðarson var mettr at dagverðarmáli, þá lét hann blása til landgöngu; býr þá herinn ok skiptir liðinu, hverir fara skulu, eða hverir eptir skulu vera. Hann lét upp ganga í hverri sveit tvá menn, þar er einn var eptir. Tosti jarl bjó sik til uppgöngu með Haraldi konungi með sína sveit; en eptir váru til skipagæzlu Ólafr konungsson, ok Páll ok Erlendr Orkneyja jarlar, ok Eysteinn orri, son Þorbergs Árnasonar, er þá var ágætastr ok kærstr konungi allra lendra manna; þá hafði Haraldr konungr heitit honum Maríu, dóttur sinni. Þá var veðr forkunnliga gott ok heitt skin. Menn létu eptir brynjur sínar ok géngu upp með skjöldum sínum ok hjálmum, ok kesjum, ok sverðum gyrðir, ok margir höfðu ok skot ok boga, ok váru allkátir. En er þeir sóttu í nánd borginni, reið í móti þeim lið mikit; sá þeir jóreykinn, ok undir fagra skjöldu ok hvítar brynjur. Þá stöðvaði konungr liðit, lét kalla til sín Tosta jarl, ok spurði, hvat liði þat mundi vera Jarl svaraði, lézt þykkja líkligra, at úfriðr mundi vera; lét ok hitt vera mega, at þetta mundu vera frændr hans nökkurir, ok leita til vægðar ok vináttu, en fá í móti af konungi traust ok trúnað. Þá mælti konungr, at þeir mundu fyrst halda kyrru ok forvitnast um herinn; þeir gerðu svá, ok var liðit því meira, er náligar kom, ok alt at sjá sem á eina ísmöl, er vápnin glóuðu.

Ráð Tosta jarls.

91. Haraldr konungr Sigurðarson mælti þá: Tökum nú nökkut gott ráð ok vitrligt, því at ekki er at dyljast, at úfriðr er, ok mun vera konungr sjálfr. Þá svaraði jarl: Þat er hit fyrsta, at snúa aptr sem hvatast til skipa eptir liði váru ok vápnum; veitum þá viðrtöku eptir efnum; en at öðrum kosti látum skipin gæta vár, ok eigu þá riddarar eigi vald yfir oss. Þá sagði Haraldr konungr: Annat ráð vil ek hafa, at setja hina skjótustu hesta undir þrjá vaska drengi, ok ríði þeir sem hvatligast, ok segi liði váru; mun þá skjótt koma oss liðveizla, fyrir þá sök at Englismenn skulu eiga hinnar snörpustu hríðar ván, heldr en vér berim hinn lægra hlut. Þá sagði jarl, bað konung ráða þessu sem öðru; lézt ok vera eigi gjarn at flýja. Þá lét Haraldr konungr setja upp merki sitt Landeyðu; Frirekr hét sá er merkit bar.

Frá fylking Haralds konungs.

92. Síðan fylkti Haraldr konungr liði sínu; lét fylkingina langa ok ekki þykka; þá beygði hann armana aptr á bak, svá at saman tóku; var þat þá víðr hringr ok þykkr ok jafn öllum megin utan, skjöldr við skjöld, ok svá fyrir ofan, en konungssveitin var fyrir utan hringinn, ok þar merki; þat var valit lið. Í öðrum stað var Tosti jarl með sína sveit; hafði hann annat merki. Var því svá fylkt, at konungr vissi, at riddarar váru vanir at ríða at riðlum ok þegar aptr. Nú segir konungr, at hans sveit ok jarls sveit skal þar fram ganga, er mest þarf: en bogmenn várir skulu ok þar vera með oss; en þeir, er fremstir standa, skulu setja spjótshala sína í jörðina, en setja oddana fyrir brjóst riddurum, ef þeir ríða at oss; en þeir er næstir standa, seti þeir sína spjótsodda fyrir brjóst hestum þeirra.

Frá Haraldi Guðinasyni.

93. Haraldr konungr Guðinason var þar kominn með her úvígjan, bæði riddara ok fótgangandi menn. Haraldr

konungr Sigurðarson reið þá um fylking sína, ok skynjaði hvernug fylkt var; hann sat á svörtum hesti blesóttum; hestrinn féll undir honum, ok konungr af fram; stóð hann upp skjótt ok mælti: Fall er farar heill. Þá mælti Haraldr Englakonungr til Norðmanna þeirra, er með honum váru: Kendut þér þann hinn mikla mann, er þar féll af hestinum við hinn blá kyrtil ok hinn fagra hjálm? Þar er konungr sjálfr, sögðu þeir. Englakonungr sagði: Mikill maðr ok ríkmanligr, ok er þat vænna, at farinn sé at hamingju.

Viðrtal konunga.

94. Riddarar 20 riðu fram af Þingamannaliði fyrir fylking Norðmanna, ok váru albrynjaðir, ok svá hestar þeirra. Þá mælti einn riddari: Hvárt er Tosti jarl í liðinu? Hann svarar: Ekki er því at leyna; hér munu þér hann finna. Þá mælti einn riddari: Haraldr, bróðir þinn, sendi þér kveðju, ok þau orð með, at þú skyldir hafa grið ok Norðimbraland alt, ok heldr en eigi vilir þú til hans hneigjast, þá vill hann gefa þér þriðjung ríkis síns alls með sér. Þá svaraði jarl: Þá er nökkut annat boðit en úfriðr ok svívirðing, sem í vetr; hefði þat verit þá boðit, þá væri margr maðr sá á lífi, er nú er dauðr, ok betr mundi þá standa ríki í Englandi. Nú tek ek þenna kost, hvat vill hann þá bjóða Haraldi konungi Sigurðarsyni fyrir sitt starf? Þá mælti riddarinn: Sagt hefir hann þar nökkut frá, hvers hann mun honum unna af Englandi: 7 fóta rúm, eða því lengra, sem hann er hæri en aðrir menn. Þá sagði jarl: Farit þér nú ok segit Haraldi konungi, at hann búist til orrostu; annat skal satt at segja með Norðmönnum, en þat at Tosti jarl fari frá Haraldi konungi Sigurðarsyni ok í úvina flokk hans, þá er hann skyldi berjast í Englandi vestr; heldr skulu vér allir taka eitt ráð, deyja með sœmd eða fá England með sigri. Þá riðu aptr riddararnir. Þá mælti Haraldr konungr Sigurðarson við jarl: Hverr var þessi hinn málsnjalli maðr? Þá

sagði jarl: Þat var Haraldr konungr Guðinason. Þá mælti Haraldr konungr Sigurðarson: Oflengi váru vér þessu leyndir; þeir váru svá komnir fyrir lið várt, at eigi mundi þessi Haraldr kunna segja banaorð várra manna. Þá sagði jarl: Satt er þat, herra! úvarliga fór slíkr höfðingi, ok vera mætti svá, sem þér segit; sá ek þat, at hann vildi mér grið bjóða ok ríki mikit, en ek væra banamaðr hans, ef ek segða til hans; vil ek heldr, at hann sé minn banamaðr en ek hans. Þá mælti Haraldr konungr Sigurðarson til sinna manna: Lítill maðr var þessi, ok stóð stejgurliga í stigreip. Svá segja menn, at Haraldr konungr Sigurðarson kvað vísu þessa:

Fram göngu vér
í fylkingu
brynjulausir
und blár eggjar.
Hjálmar skína,
hefkat ek mína,
nú liggr skrúð várt
at skipum niðri.

Emma hét brynja hans; hon var síð, svá at honum tók á mitt bein, ok svá sterk, at aldri hafði vápn á fest. Þá mælti Haraldr konungr Sigurðarson: Þetta er illa kveðit, ok mun verða at gera aðra vísu betri. Þá kvað hann þetta:

Krjúpum vér fyrir vápna,
valteigs, brakan eigi,
svá bauð hildr at hjaldri
haldorð, í bug skjaldar.
Hátt bað mik, þar er mœttusk,
menskorð bera forðum,
hlakkar íss ok hausar,
hjálmstofn í gný málma.

Þá kvað ok Þjóðólfr:

Skalka ek frá, þótt fylkir
falli sjálfr til vallar,
gengr sem guð vill, ungum
grams erfingjum hverfa.
Skínnat sól á sýnni,
snarráðs, en þá báða,
Haralds eru haukar gervir
hefnendr, konungs efni.

Upphaf orrostu.

95. Nú hefr upp orrostu, ok veita enskir menn áreið Norðmönnum; varð viðrtakan hörð; varð úhœgt enskum mönnum at ríða á Norðmenn fyrir skotum, ok riðu þeir í hring um þá. Var þat fyrst laus orrosta, meðan Norð-

menn héldu vel fylkingu, en enskir menn riðu at hart, ok þegar frá, er þeir féngu ekki at gert. En er Norðmenn sá þat, at þeim þótti blautliga at riðit, þá sóttu þeir at þeim ok vildu reka flóttann. En er þeir höfðu brugðit skjaldborginni, þá riðu enskir menn at þeim öllum megin, ok báru á þá spjót ok skot. En er Haraldr konungr Sigurðarson sá þat, gékk hann fram í orrustu, þar er mestr var vápnaburðrinn. Var þar þá hin harðasta orrosta, ok féll mikit lið af hvárumtveggjum. Þá varð Haraldr konungr Sigurðarson svá óðr, at hann hljóp fram alt or fylkingunni ok hjó báðum höndum; hélt þá hvárki við honum hjálmr né brynja. Þá stukku frá allir þeir, er næstir váru; var þá við sjálft, at enskir menn mundu flýja. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Hafði brjóst, né bifðisk
böðsnart konungs hjarta,
í hjálmþrimu hilmir
hlítstyggr fyrir sér lítit.

Þars, til þengils hersa
þat sá herr, at skatna
blóðugr hjörr hins barra
beit döglinga hneitis.

Fall Haralds konungs Sigurðarsonar.

96. Haraldr konungr Sigurðarson var lostinn öru í óstinn; þat var hans banasár; féll hann þá, ok öll sveit sú, er fram gékk með honum, nema þeir er aptr opnuðu, ok héldu þeir merkinu. Var þá enn hinn harðasti bardagi. Gékk þá Tosti jarl undir konungsmerkit. Tóku þá hvárirtveggju at fylkja í annat sinni, ok varð þá á dvöl mjök löng á orrostunni. Þá kvað Þjóðólfr:

Öld hefir afroð goldit
ilt, nú kveð ek her stiltan,
bauð þessa för þjóðum
þarflaust Haraldr austan.

Svá lauk siklings ævi
snjalls, at vér rom allir,
lofðungr beið hinn leyfði
lífs grand, í stað vöndum.

En áðr saman sigi orrosta, þá bauð Haraldr Guðinason grið Tosta jarli, bróður sínum, ok þeim mönnum öðrum, er þá lifðu eptir af liði Norðmanna. En Norðmenn œptu allir senn, ok segja, at fyrr skyldi hverr falla um þveran annan, en þeir géngi til griða við enska menn; œptu þá

heróp; tókst þá orrosta í annat sinn. Svá segir Arnórr jarlaskáld:

Eigi varð hins ýgja
auðligr konungs dauði,
hlífðut hlenna svæfi
hoddum roðnir oddar.
Heldr kuru meir hins milda
mildings en grið vildi
um fólksnaran fylki
falla liðsmenn allir.

Orrahríð.

97. Eysteinn orri kom í því bili frá skipum með því liði, er honum fylgði; váru þeir albrynjaðir; fékk Eysteinn þá merki Haralds konungs Landeyðuna. Varð nú orrosta hit þriðja sinn, ok varð sú hin harðasta; féllu þá mjök enskir menn, ok var við sjálft, at þeir mundu flýja. Sú orrosta var kölluð Orrahríð. Þeir Eysteinn höfðu farit svá ákafliga frá skipunum, at þeir váru fyrr svá móðir, at náliga váru þeir úfœrir, áðr en þeir kœmi til orrostu, en síðan váru þeir svá óðir, at þeir hlifðu sér ekki, meðan þeir máttu upp standa. At lyktum steyptust þeir af hringabrynjunum. Var þá enskum mönnum hœgt at finna höggstaði á þeim, en sumir sprungu með öllu ok dó úsárir; féll náliga alt stórmenni Norðmanna. Þetta var hinn efra hlut dags. Var þat, sem ván var, at þar váru enn eigi allir jafnir; margir flýðu, margir ok þeir, er svá kómust undan, at ymsir báru auðnu til; gerði ok myrkt um kveldit, áðr en lokit var öllum manndrápum.

Frá Styrkári stallara.

98. Styrkárr, stallari Haralds konungs Sigurðarsonar, komst brott, ágætr maðr; hann fékk hest ok reið svá í brott um kveldit. Gerðist á vindr nökkurr ok heldr svalt, en Styrkárr hafði ekki klæði fleiri en skyrtu eina, en hjálm á höfði, en nøkkvit sverð í hendi. Honum svalaði, er hann hratt af sér mœðinni. Þá kom í móti honum vagnkarl einn, ok var í kösungi fóðruðum. Þá mælti Styrkárr: Viltu selja kösunginn, bóndi? Eigi þérna, segir hann, þú munt vera Norðmaðr, kenni ek mál þitt. Þá

mælti Styrkárr: Ef ek em Norðmaðr, hvat viltu þá? Bóndi svarar: Ek vilda drepa þik, en nú er svá illa, at ek hefi ekki vápn, þat er nýtt sé. Þá mælti Styrkárr: Ef þú mátt mik ekki drepa, þá skal ek freista, ef ek mega þik drepa. Reiðir upp sverðit ok setr á hals honum, svá at af gékk höfuðit; tók síðan skinnhjúpinn ok hljóp á hest sinn ok fór til strandar ofan.

Frá Vilhjálmi bastarði.

99. Vilhjálmr bastarðr Rúðujarl spurði andlát Jatvarðar konungs, frænda síns, ok þat með, at þá var til konungs tekinn í Englandi Haraldr Guðinason, ok hafði tekit konungsvígslu. En Vilhjálmr þóttist betr tilkominn til ríkis í Englandi en Haraldr, fyrir frændsemis sakir þeirra Jatvardar konungs; þat var ok med, at hann þóttist eiga at gjalda Haraldi svívirðing, er hann hafði slitit festamálum við dóttur hans, ok af öllu þessu saman dró Vilhjálmr her saman í Norðmandí ok hafði allmíkit fjölmenni ok gnógan skipakost. Þann dag er hann reið or borginni til skipa sinna ok hann var kominn á hest sinn, þá gékk kona hans til hans ok vildi tala við hann. En er hann sá þat, þá laust hann til hennar með hælinum ok setti sporann fyrir brjóst henni, svá at á kafi stóð; féll hon ok fékk þegar bana, en jarl reið til skips; fór hann med herinum út til Englands. Þar var með honum Otta byskup, bróðir hans. En er jarl kom til Englands, þá herjaði hann ok lagði undir sik landit, hvar sem hann fór. Vilhjálmr jarl var hverjum manni meiri ok sterkari, ok góðr riddari, hinn mesti hermaðr ok heldr grimmr, hinn vitrasti maðr, ok kallaðr ekki tryggr.

Fall Haralds konungs Guðinasonar.

100. Haraldr konungr Guðinason lofaði brottferð Ólafi, syni Haralds konungs Sigurðarsonar, ok því liði, er þar var með honum ok eigi hafði fallit í orrostu; en Haraldr konungr snerist þá með her sinn suðr á England, því at

hann hafði þá spurt, at Vilhjálmr bastarðr fór sunnan á England, ok lagði landit undir sik. Þar váru þá með Haraldi konungi brœðr hans, Sveinn, Gyrðr, Valþjófr. Fundr þeirra Haralds konungs ok Vilhjálms jarls varð suðr á Englandi við Helsingjaport; varð þar orrosta mikil. Þar féll Haraldr konungr ok Gyrðr jarl, bróðir hans, ok mikill hluti liðs þeirra. Þat var 19 nóttum eptir fall Haralds konungs Sigurðarsonar. Valþjófr jarl, bróðir Haralds, kom á flótta undan, ok sið um kveldit mœtti jarl sveit nökkurri af Vilhjálms mönnum. En er þeir sá lið Valþjófs jarls, flýðu þeir undan á eikiskóg nökkurn; þat var hundrað manna. Valþjófr jarl lét eld leggja í skóginn ok brenna upp alt saman. Svá segir Þorkell Skallason í Valþjófsflokki:

Hundrað lét í heitum	Frétt er at fyrðar knáttu
hirðmenn jöfurs brenna	flagðviggs und kló liggja,
sóknar yggr, en seggjum	ímleitum fékksk áta
sviðukveld var þat, eldi.	ölsblakk við hræ Frakka.

Dráp Valþjófs jarls.

101. Vilhjálmr lét sik til konungs taka í Englandi. Hann sendi boð Valþjófi jarli, at þeir skyldu sættast, ok selr honum grið til fundar. Jarl fór með fá menn; ok er hann kom á heiðina fyrir norðan Kastalabryggju, þá kómu móti honum ármenn tveir með sveit manna, ok tóku hann ok settu í fjötur, ok síðan var hann höggvinn; ok kalla enskir menn hann helgan. Svá segir Þorkell:

Víst hefir Valþjóf hraustan	Satt er at síð mun létta,
Vilhjálmr, sá er rauð málma,	snarr en minn var harri
hinn er haf skar sunnan	deyr eigi mildingr mærri,
hélt, í trygð um véltan.	manndráp á Englandi.

Vilhjálmr var síðan konungr á Englandi 21 vetr, ok hans afkvæmi jafnan síðan.

Ferð Ólafs Haraldssonar af Englandi.

102. 103. Ólafr, son Haralds konungs Sigurðarsonar, hélt liði sínu braut af Englandi ok sigldi út af Hrafnseyri,

ok kom um haustit til Orkneyja, ok váru þar þau tíðendi, at María, dóttir Haralds konungs Sigurðarsonar, hafði orðit bráðdauð þann sama dag ok á þeirri sömu stundu, er Haraldr konungr féll, faðir hennar. Ólafr dvaldist þar um vetrinn. En eptir um sumarit fór Ólafr austr til Noregs; var hann þar þá tekinn til konungs með Magnúsi, bróður sínum. Ellisif dróttning fór vestan með Ólafi, stjúpsyni sínum, ok Ingigerðr, dóttir hennar. Þá kom ok vestan um haf með Ólafi Skúli, er síðan var kallaðr konungsfóstri, ok Ketill krókr, bróðir hans. Þeir váru báðir göfgir menn ok kynstórir af Englandi, ok báðir forvitra; váru þeir báðir hinir kærstu konungi. Fór Ketill krókr norðr á Hálogaland; fékk Ólafr konungr honum þar kvánfang gott, ok er frá honum komit mart stórmenni. Skúli konungsfóstri var vitr maðr ok skörungr mikill, manna fríðastr sýnum; hann gerðist forstjóri í hirð Ólafs konungs, ok talaði á þingum; hann réð öllum landráðum með konungi. Ólafr konungr bauð at gefa Skúla fylki eitt í Noregi, þat er honum þœtti bezt, með öllum tökum ok skyldum, þeim er konungr átti. Skúli þakkaði honum boð sitt, ok lézt heldr vilja beiðast af honum annarra hluta, fyrir því ef konungaskipti verðr, kann vera at rjúfist gjöfin: ek vil, segir hann, nökkurar eignir þiggja, er liggja nær kaupstöðum þeim, er þér, herra! erut vanir at sitja ok taka jólaveizlur. Konungr játti honum þessu, ok skeytti honum jarðir austr við Konungahellu ok við Osló, við Túnsberg, við Borg, við Björgvin, ok norðr við Niðarós. Þær váru náliga hinar beztu eignir í hverjum stað, ok hafa þær eignir legit síðan undir þá ættmenn, er af Skúla ætt eru komnir. Ólafr konungr gipti honum frændkonu sína Guðrúnu Nefsteinsdóttur. Móðir hennar var Ingiríðr, dóttir Sigurðar konungs sýr ok Ástu; hon var systir Ólafs konungs hins helga ok Haralds konungs. Son Skúla ok Guðrúnar var Ásólfr á Reini; hann átti Þóru, dóttur Skopta Ögmundarsonar; son þeirra Ásólfs var Guthomr á Reini, faðir Bárðar, föður Inga konungs ok Skula hertoga.

Vestan flutt lík Haralds konungs.

104. Einum vetri eptir fall Haralds konungs var flutt vestan af Englandi lík hans ok norðr til Niðaróss, ok var jarðat í Maríukirkju, þeirri er hann lét gera. Var þat allra manna mál, at Haraldr konungr hafði verit umfram aðra menn at speki ok at ráðsnild, hvárt er hann skyldi til taka skjótt eða gera löng ráð fyrir sér eða öðrum; hann var allra manna vápndjarfastr, han var ok sigrsæll, svá sem nú var ritat um hríð. Svá segir Þjóðólfr:

Áræðis naut eyðir hugr ræðr hálfum sigri,
aldyggr Selundbyggja, Haraldr sannar þat, manna.

Haraldr konungr var fríðr maðr ok tiguligr, bleikhárr, ok bleikt skegg, ok langa kampa, nökkuru brúnin önnur ofar en önnur; miklar hendr ok fœtr, ok vel vaxit hvártveggja; fim alna er hátt mál hans; hann var grimmr úvinum ok refsingasamr um allar mótgerðir. Svá segir Þjóðólfr:

Refsir reyndan ofsa Sverðs hafa slíkar byrðar,
ráðgegn konungr þegnum, sanns nýtr hverr við annan,
hykk at hilmis rekkar Haraldr skiptir svá heiptum,
haldi upp því er valda. hljótendr er sér brjóta.

Haraldr konungr var hinn ágjarnasti til ríkis ok til allra farsælligra hluta; hann var stórgjöfull við vini sína, þá er honum likaði vel við. Svá segir Þjóðólfr:

Mörk lét veitt fyrir verka hann lætr hylli sinnar,
vekjandi mér snekkju, hjaldrs, tilgerðir valda.

Haraldr konungr var þá fimtogr at aldri, er hann féll. Engar frásagnir merkiligar höfum vér frá uppruna hans, fyrr en hann var 15 vetra, þá er hann var á Stiklastöðum í orrostu með Ólafi konungi, bróður sínum, en síðan lifði hann hálfan fjórða tog vetra; en alla þá stund varð honum aldrigi á milli aga ok úfriðar. Haraldr konungr flýði aldrigi or orrostu, en opt leitaði hann sér farborða fyrir ofrefli liðs, er hann átti við at eiga. Allir menn sögðu þat, þeir er honum fylgðu í orrostu ok hernaði, at þá er hann varð staddr í miklum háska ok bar skjótt at hönd-

um, at þat ráð mundi hann upp taka, sem allir sá eptir, at vænst hafði verit at hlýða myndi.

Samjafnaðr Haralds konungs ok Ólafs konungs.

105. Halldórr, son Brynjólfs gamla úlfalda, var vitr maðr ok höfðingi mikill; hann mælti svá, þá er hann heyrði rœður manna, at menn misjöfnuðu mjök skaplyndi þeirra brœðra, Ólafs hins helga konungs ok Haralds konungs. Halldórr sagði svá: Ek var með báðum þeim brœðrum í kærleikum miklum, ok var mér hvárstveggja skaplyndi kunnigt; fann ek aldri tvá menn skaplíkari; þeir váru báðir hinir vitrustu ok hinir vápndjörfustu menn, ágjarnir til fjár ok ríkis, ríklyndir, ekki alþýðligir, stjórnsamir ok refsingasamir. Ólafr konungr braut landsfólk til kristni ok réttra siða, en refsaði grimmligá þeim, er daufheyrðust við; þolðu landshöfðingjar honum eigi réttdœmi ok jafndœmi, ok reistu her í móti honum ok feldu hann á eigu sinni sjálfs; varð hann fyrir þat heilagr. En Haraldr konungr herjaði til frægðar sér ok ríkis, ok braut alt fólk undir sik, þat er hann mátti; féll hann á annarra konunga eigu. Báðir þeir brœðr váru menn hversdagliga siðlátir ok veglátir; þeir váru ok viðförlir ok eljanarmenn miklir, ok urðu af slíku víðfrægir ok ágætir.

Dauði Magnús konungs.

106. Magnús konungr Haraldsson réð fyrir Noregi hinn fyrsta vetr eptir fall Haralds konungs, en síðan réð hann landi tvá vetr með Ólafi konungi, bróður sínum. Váru þeir þá tveir konungar; hafði Magnús hinn nyrðra hlut lands, en Ólafr hinn eystra. Magnús konungr átti son, er Hákon hét; hann fóstraði Steigarþórir; var hann hinn mannvænsti maðr. Eptir fall Haralds konungs Sigurðarsonar taldi Sveinn Danakonungr, at slitit væri friði milli Norðmanna ok Dana; taldi eigi lengr frið verit hafa settan, en þeir lifði báðir, Haraldr ok Sveinn. Var þá útboð í hvárutveggja ríkinu. Höfðu synir Haralds almenning fyrir

Noregi att liði ok skipum, en Sveinn konungr fór sunnan með Danaher. Fóru þá sendimenn milli þeirra ok báru sættarboð; sögðu Norðmenn, at þeir vildi annathvárt halda hina sömu sætt, sem fyrr var ger, eða berjast at öðrum kosti. Því var þetta kveðit:

Varði ógnarorðum
Óiafr ok friðmálum
jörð, svá at engi þorði
allvalda til kalla.

Svá segir Steinn Herdísarson í Ólafsdrápu:

Sín óðul mun Sveini
sóknstrangr í kaupangi
þar er heilagr gramr hvílir,
hann er ríkr, jöfurr banna.
Ætt sinni mun unna
Ólafr konungr hála,
Úlfs þarfa þar arfi.
alls Noregs til kalla.

Í þessum stefnuleiðangri var sætt ger milli konunganna, en friðr milli landanna. Magnús konungr fékk vanheilindi reformasótt, ok lá nökkura hríð; hann andaðist í Niðarósi ok var þar jarðaðr; var hann vinsæll konungr af allri alþýdu.

SAGA ÓLAFS KYRRA.

Frá Ólafi kyrra.

1. Ólafr var einn konungr yfir Noregi eptir andlát Magnús konungs, bróður síns. Ólafr var maðr mikill á allan vöxt ok vel vaxinn; þat er allra manna sögn, at engi maðr hafi sét fegra mann eða tiguligra sýnum; hann hafði gult hár sem silki, ok fór afar vel, bjartan líkam, eygðr manna bezt, limaðr vel, fámálugr optast ok ekki talaðr á þingum, glaðr við öl, drykkjumaðr mikill, málrœtinn ok blíðmæltr, friðsamr meðan hans ríki stóð. Þess getr Steinn Herdísarson:

Lönd vill þengill Þrœnda,
þat líkar vel skötnum,
öll við œrna snilli
eggdjarfr í frið leggja.
Hugnar þjóð þat er þegna
þrályndr til friðmála
kúgar Engla œgir.
Ólafr borinn sólu.

Gert hásæti um þveran pall.

2. Þat var siðr forn í Noregi, at konungs hásæti var á miðjum langpalli; var öl um eld borit; en Ólafr konungr lét fyrst gera sitt hásæti á hápalli um þvera stofu; hann lét ok fyrst gera ofnstofur, ok strá gólf um vetr sem um sumar. Um daga Ólafs konungs hófust mjök kaupstaðir í Noregi, en sumir settust at upphafi. Ólafr konungr setti kaupstað í Björgyn; gerðist þar brátt mikit setr auðigra manna, ok tilsiglingar kaupmanna af öðrum löndum; hann lét reisa þar af grundvelli Kristskirkju hina miklu steinkirkju, ok var at henni lítit gert, en hann lét algera trékirkjuna fornu Kristskirkju. Ólafr konungr lét setja mikla gildi í Niðarósi, ok mörg önnur í kaupstöðum,

en áðr váru þar hvirfingsdrykkjur; þá var Bœjarbót hin mikla hvirfingsklokka í Niðarósi. Hvirfingsbrœðr létu þar gera Margrétarkirkju steinkirkju. Á dögum Ólafs konungs hófust skytningar ok leizludrykkjur í kaupstöðum, ok þá tóku menn upp sundrgerðir, höfðu drambhosur lerkaðar at beini; sumir spentu gullhringum um fótleggi sér, ok þá höfðu menn dragkyrtla, laz at síðu, ermar fim alna langar ok svá þröngvar, at draga skyldi við handtugli ok lerka alt at öxl upp, hávir skúar ok allir silkisaumaðir, en sumir gullagðir. Mörg önnur sundrgerð var þá.

Frá hirðsiðum Ólafs konungs.

3. Ólafr konungr hafði þá hirðsiðu, at hann lét standa fyrir borði sínu skutilsveina, ok skenkja sér með borðkerum, ok svá öllum tignum mönnum, þeim er at hans borði sátu; hann hafði ok kertisveina, þá er kertum héldu fyrir borði hans, ok jafnmörgum, sem tignir menn sátu upp. Þar var ok stallara stóll utar frá trapizu; þar sátu stallarar á ok aðrir gœðingar, ok horfðu innar í mót hásæti. Haraldr konungr ok aðrir konungar fyrir honum váru vanir at drekka af dýrahornum ok bera öl or öndugi um eld, ok drekka minni á þann, er honum sýndist. Svá segir Stúfr skáld:

Vissa ek hildar hvessi,
hann var nýztr at kanna,
af góðum byr gríðar
gagnsælan mér fagna,
þá er blóðstara bræðir
baugum grimmr at Haugi
gjarn með gyltu horni
gékk sjálfr á mik drekka.

Um liðsfjölda konungs.

4. Ólafr konungr hafði hundrað hirðmanna ok 60 gesta ok 60 húskarla, þeirra er flytja skyldu til garðsins þat er þurfti, eða starfa aðra hluti, þá sem konungr vildi. En er bœndr spurðu konung þess, fyrir hví hann hefði meira lið en lög váru til eða fyrri konungar höfðu haft, þá er hann fór á veizlur, þar sem bœndr gerðu fyrir honum; konungr svaraði svá: Eigi fæ ek betr stýrt ríkinu,

ok eigi er meiri ógn af mér en af föður mínum, þótt ek hafa hálfu fleira lið en hann hafði, en engi pynding gengr mér til þess við yðr, eða þat at ek vilja þyngja yðrum kostum.

Andlát Sveins konungs Úlfssonar.

5. Sveinn konungr Úlfsson varð sóttdauðr 10 vetrum eptir fall Haraldanna. Þar næst var konungr í Danmörk Haraldr hein, son hans, 4 vetr; þá Knútr, son Sveins, 7 vetr, ok er sannheilagr; þá Ólafr hinn þriði, son Sveins, 8 vetr; þá Eiríkr góði, fjórði son Sveins, enn 8 vetr. Ólafr, Noregs konungr, fékk Ingiríðar, dóttur Sveins Danakonungs; en Ólafr Danakonungr, son Sveins, fékk Ingigerðar, dóttur Haralds konungs, systur Ólafs, Noregs konungs. Ólafr Haraldsson, er sumir kölluðu Ólaf kyrra, en margir Ólaf bónda, hann gat son við Þóru Jóansdóttur; sá var nefndr Magnús; var sá sveinn hinn fríðasti sýnum ok allmannvænn; óx hann upp í hirð konungs.

Jartegnir Ólafs konungs.

6. Ólafr konungr lét gera steinmusteri í Niðarósi, ok setti í þeim stað, sem fyrst hafði verit jarðat lík Ólafs konungs, ok var þar yfir sett altarit, sem gröftr konungs hafði verit; þar var vígð Kristskirkja; var þá ok þannug flutt skrín Ólafs konungs, ok sett þar yfir altari; urðu þar þá þegar margar jartegnir. En annat sumar eptir at jafnlengð þess, er kirkjan hafði vígð verit, þá var þar allfjölment; þat var Ólafsvöku aptan, at blindr maðr fékk þar sýn sína. En sjálfan messudaginn, þá er skrínit ok helgir dómar váru út bornir, ok skrínit var sett niðr í kirkjugarðinn, svá sem siðvenja var til, þá fékk maðr mál sitt, er lengi áðr hafði mállauss verit, ok söng þá lof guði ok hinum helga Ólafi konungi með mjúku tungubragði. Kona var hinn þriði maðr, er þannug hafði sótt af Svíþjóðu austan, ok hafði í þeirri för þolat mikla nauð fyrir sjónleysis sökum; en þó treystist hon miskunn guðs,

ok kom þar farandi at þeirri hátíð. Hon var leidd sjónlaus í musterit at messu um daginn, en fyrr en tíðum var lokit, sá hon báðum augum, ok var þá skygn ok bjarteyg; en áðr hafði hon verit blind 14 vetr. Fór hon þaðan með háleitum fagnaði.

Frá skríni Ólafs konungs.

7. Sá atburðr gerðist í Niðarósi, er skrín Ólafs konungs var borit um stræti, at höfugt varð skrínit, svá at eigi fèngu menn borit fram or stað; en síðan var skrínit niðr sett ok brotit upp strætit, ok leitat, hvat þar var undir, ok fannst þar barns lík, er myrt hafði verit ok fólgit þar. Var þat þá á brott borit, en bœtt aptr strætit, svá sem áðr hafði verit, en borit skrín at vanda.

Um friðsæld Ólafs konungs.

8. Um daga Ólafs konungs var mikit ár í Noregi ok margföld gœzka, ok um engis manns ævi var jafngott í Noregi sem hans, síðan er var Haraldr konungr hárfagri. Ólafr konungr skipaði þeim málum mörgum til vægðar, er faðir hans hafði með freku reist ok haldit. Hann var mildr af fé, en fast hélt hann ríkinu, ok olli því vit hans, ok þat með at hann sá, hvat konungdóminum gegndi ok hœfði, ok eru mörg góð verk hans at telja. Í því má marka, hver hans gœzka hefir verit ok ástsemd við lýðinn, er hann mælti dag nökkurn í mikla gildi; var hann þá kátr ok í góðu skapi. Þá mæltu menn hans: Herra! fögnuðr er oss á, er þér erut svá kátir. Hann svaraði: Nú skal ek kátr vera, er ek sé gleði á lýð mínum ok frelsi, ok sit ek í samkundu þeirri, er helguð er hinum helga Ólafi konungi, föðurbróður mínum. Á dögum föður míns var þessi lýðr undir aga miklum ok ótta, ok fálu flestir gull sitt ok gersimar, en ek sé nú á hverjum skína þat er á, ok er yðart frelsi mín gleði. Var nú ok kyrt um hans daga fyrir orrostum, ok friðaði hann fyrir sér ok

lýðnum utanlendis, ok stóð þó hans nágrönnum mikil ógn af honum, þótt hann væri hógværr. Svá sem skáldit segir:

Varði ógnarorðum
Ólafr ok friðmálum
jörð, svá at engi þorði
allvalda til kalla.

Frá Ólafi konungi ok Knúti Danakonungi.

9. (8). Ólafr konungr var vinr Knúts Danakonungs. Fór Knútr konungr til móts við hann, ok hittust í Elfinni, þar sem konunga stefna var forn. Talar þá Knútr konungr, at hann vildi, at þeir gerði her vestr til Englands, slíks sem þeir áttu at hefna, Ólafr konungr at upphafi, ok svá Danakonungar: Ger nú annathvárt, segir Knútr konungr, at ek mun fá þér 60 skipa, ok gerst þú höfðingi fyrir, eða ella mun ek gerast höfðingi fyrir, ok fá þú mér 60 skipa. Ólafr konungr svaraði: Þetta mál, er þér rœðit, Knútr konungr! er mér skapfelt, en þat er mjök újafnt; þér frændr hafit meiri giptu borit til þess at vinna England með framkvæmd, svá sem var Knútr konungr hinn ríki; er nú líkligt, at þat muni yðr ættgengt; en þá er Haraldr konungr Sigurðarson fór til Englands, fékk hann bana; eyddist þá Noregr svá at mannvali, att eigi hefir slíks kostr verit síðan í landinu; var sú ferð ágætliga búin, ok gafst nú, sem þér vissut. Nú kann ek at ætla mitt ráð, hversu miklu ek em vanfœrri at gerast höfðingi fyrir, ok vil ek yðr til kjósa, at þér farit með minni eflingu. Ok fékk honum 60 stórskipa með ágætum búnaði ok traustu liði, ok setti fyrir höfðingja sína lenda menn, ok var þat mælt, at stórmannliga væri til fengit; ok svá er sagt í Knúts sögu, at Norðmenn einir rufu eigi leiðangrinn, þá er saman var kominn, en Danir biðu eigi, ok virði þat Knútr konungr við Norðmenn, ok gaf þeim leyfi at fara í kaupferðir, hvert er þeir vildi, ok sendi Noregs konungi dýrligar gjafir fyrir sitt liðsinni, en hann lagði á Dani reiði ok mikit fégjald.

Frá vísindamanni.

10. (9). Þat barst at eitt sumar, þá er menn Ólafs konungs höfðu farit ok dregit saman landskyldir hans, at konungr frétti, hvar þeim væri bezt fagnat. Þeir sögðu þat vera í einu fylki konungs: þar er einn sá gamall búandkarl, segja þeir, er veit fyrir marga hluti, ok höfum vér hann spurt margs, ok hefir hann or leyst, ok þat hyggjum vér, at hann kunni fugls röddu. Konungr mælti: Með hvat fari þér? Slíkt er hégómi mikill. Ok þat berr at eitt sinn, er konungr ferr fyrir land fram, ok mælti, er þeir sigldu um sund nökkur: Hvat bygðum er hér á land upp? Þeir svöruðu: Frá þessu fylki sögðu vér yðr, herra! at oss væri hér bezt fagnat. Konungr mælti: Hvat húsi er þat, er hér stendr hjá sundinu? Þeir svara: Þat hús á sá hinn fróði maðr, er vér sögðum þér frá. Ok sá þeir eitt hross hjá húsinu. Þá mælti konungr: Farit nú ok takit hrossit ok drepit. Þeir segja: Eigi viljum vér gera honum skaða, herra! Konungr mælti: Ek vil ráða; höggvit af höfuð af hrossinu, ok látit eigi blóðit koma niðr; berit út á skip mitt hrossit, farit síðan eptir karli, ok segit honum ekki til, ok líf yðart mun við liggja. Síðan gera þeir svá ok segja karli konungs erendi. Ok er hann hittir konung, þá mælti konungr: Hverr á jörð þá, er þú býr á? Hann svarar: Þér eigut, herra! ok takit leigur af. Konungr mælti þá: Seg oss leið fram fyrir landit; þér mun kunnigt vera. Hann gerði svá. Ok er þeir róa, flýgr kráka ein fram um skipit ok lætr illiliga. Bóndi lítr til. Konungr mælti: Þykki þér nökkurs um vert? Svá er víst, segir hann, herra! Þá flýgr önnur kráka yfir skipit ok skrækir. Þá gáir bóndi eigi at róa; verðr árin laus í hendi honum. Þá mælti konungr: Mjök íhugar þú, bóndi! krákuna, eða þat er hon segir. Bóndi mælti: Herra! nú er mér grunr á. Ok hit þriðja sinn fló kráka, ok lét sú verst, ok leggst nær at skipinu. En bóndi stendr upp í móti ok gáir ekki róðrar. Konungr mælti: Mikils þykki þér nú um vert, bóndi! eða hvat segir hon nú? Bóndi

segir: Þat er úlíkligt er, at ek vita eða hon. Konungr mælti: Seg nú. Þá kvað bóndi:

Segir vetrgömul,
veit ekki sú;
segir tvevetr,
trúi ek eigi at heldr;
en þrevetr segir,
þykkira mér líkligt:
kveðr mik róa
á merar höfði,
en þik, konungr!
þjóf míns fjár.

Konungr mælti: Hvat er nú, bóndi! viltu segja mik þjóf? Síðan gaf konungr honum góðar gjafir, upp landskyldirnar allar. Svá segir Steinn:

Gefr áttstuðill jöfra
örr ok steinda knörru,
hann vill hnøggvi sinnar,
hábrynjuð skip, synja.
Þjóð nýtr Ólafs auðar,
annarr konungr mannum
sé þú hverr slíkt fé reiðir.
sik beztan gram miklu.

Her þengill gleðr hringum
hoddörr sá er rýðr odda,
bekksagnir lætr bragna
bragningr gjöfum fagna.
Norðmönnum gefr nenninn,
Noregs konungr stórum,
örr er Engla þverrir.
Ólafr borinn sólu.

Hilmir gefr ok hjálma,
hirð, svá at engis virðir,
konungs prýða þau klæði,
kynstórr fírum brynjur.
Dyggr lætr þungar þiggja
þengill af sér drengi,
vás launar svá vísi
verðung, Hálfs gerðar.

Dauði Ólafs konungs.

11. (10). Ólafr konungr sat optliga í heraði at stórbúum sínum, er hann átti; en er hann var austr í Ránríki á Haukbœ at búi sínu, þá tók hann sótt þá, er hann leiddi til bana. Þá hafði hann verit konungr at Noregi 26 vetr, en hann var til konungs tekinn einum vetri eptir fall Haralds konungs. Lík Ólafs konungs var flutt norðr til Niðaróss ok jarðat at Kristskirkju, þeirri er hann lét sjálfr gera. Hann var hinn vinsælsti konungr, ok hafði Noregr mikit auðgazt ok prýzt undir hans ríki.

SAGA MAGNÚS KONUNGS BERFŒTTS.

Upphaf Magnús konungs berfætts.

1. Magnús, son Ólafs konungs, var þegar tekinn til konungs í Víkinni eptir andlát Ólafs konungs yfir allan Noreg. En er Upplendingar spurðu andlát Ólafs konungs, þá tóku þeir til konungs Hákon Þórisfóstra, brœðrung Magnús. Síðan fóru þeir Hákon ok Þórir norðr til Þrándheims, en er þeir kómu til Niðaróss, þá stefndi hann Eyraþing, ok á því þingi beiðir Hákon sér konungs nafns, ok var honum þat veitt, at bœndr tóku hann til konungs yfir hálft land, svá sem haft hafði Magnús konungr, faðir hans. Hákon tók af við Þrœndi landauragjald, ok gaf þeim margar aðrar réttarbœtr; hann tók af við þá jólagjafir. Snerust þá ok allir Þrœndir til vináttu við Hákon konung. Þá tók Hákon konungr sér hirð, ok fór síðan aptr til Upplanda; hann veitti Upplendingum réttarbœtr allar slíkar sem Þrœndum; váru þeir ok fullkomnir vinir hans. Þá var þetta kveðit í Þrándheimi:

Ungr kom Hákon hingat,
hann er beztr alinn manna,
frægðar mildr, á foldu,
fór með Steigarþóri.

Syni Ólafs bauð síðan
sjálfr upp Noreg hálfan
mildr, en Magnús vildi
málsnjallr hafa allan.

Dauði Hákonar konungs.

2. Magnús konungr fór um haustit norðr til kaupangs, en er hann kom þar, þá fór hann þegar í konungsgarð, ok var þar at herberginu, ok dvaldist þar öndverðan vetr. Hann hélt 7 langskipum í vök þíðri fyrir konungsgarði í Nið. En er Hákon konungr spurði, at Magnús konungr var kominn í Þrándheim, þá fór hann austan um

Dofrafjall, ok svá til Þrándheims ok til kaupangs, ok tók hann sér herbergi í Skúlagarði, ofan frá Klemenskirkju; þar var hinn forni konungsgarðr. Magnúsi konungi líkaði illa stórgjafir, þær er Hákon konungr hafði gefit bóndum til vinsældar sér; þótti Magnúsi sín eign gefin engum mun síðr, ok ýfðist hugr hans mjök við þat, ok þóttist mishaldinn af við frænda sinn, er hann skyldi svá miklu minni tekjur hafa, en faðir hans hafði haft eða forellri, ok kendi Þóri ráðin um. Hákon konungr ok Þórir urðu þessa varir, ok var uggr á, hver tiltœki Magnús mundi hafa; þótti þeim þat helzt grunsamligt, er Magnús hafði á floti langskip tjölduð ok búin. Um várit nær kyndilmessu þá lagði Magnús konungr brott á náttarþeli, ok lögðu út tjölduðum skipunum, ok ljós undir; helt út til Hefringar, bjó þar um nótt, ok gerðu þar elda stóra á landi uppi. Þá hugði Hákon konungr ok lið þat, er í bœnum var, at þat væri gert til svika; hann lét blása liðinu út, ok sótti allr kaupangslýðr til, ok váru í samnaði um nóttina. En um morgininn, er lýsa tók, ok Magnús konungr sá allsherjar lýð á Eyrunum, þá hélt hann út or firðinum, ok svá suðr í Gulaþingslög. Hákon konungr byrjaði þá ferð sína ok ætlaði austr í Vík, ok átti áðr mót í bœnum; talaði þá ok bað menn vináttu, ok hét sinni vináttu öllum; hann kvað sér skugga vera um vilja frænda síns Magnús konungs. Hákon konungr sat á hesti ok var ferbúinn; allir menn hétu honum vingan með góðum vilja ok fylgð, ef þyrfti, ok fylgði honum lýðr allr út undir Steinbjörg. Hákon konungr fór upp til Dofrafjalls; en er hann fór yfir fjallit, reið hann um dag eptir rjúpu nökkurri, er flaug undan honum; þá varð hann sjúkr, ok fékk banasótt ok andaðist þar á fjallinu; ok var lík hans norðr flutt, ok kom hálfum mánaði síðar til kaupangs, en hann hafði brott farit. Gékk þá allr bœjarlýðr ok flestr grátandi móti líki konungs, því at allir menn unnu honum hugástum. Lík Hákonar konungs var niðr sett í Kristskirkju. Hákon konungr varð maðr vel hálfþrítugr at aldri; hann hefir

höfðingi verit einn ástsælastr í Noregi af alþýðu. Hann hafði farit norðr til Bjarmalands, átti þar orrostu ok fékk sigr.

Hernaðr í Hallandi.

3. Magnús konungr hélt um vetrinn austr í Vík; en er váraði, hélt hann suðr til Hallands ok herjaði þar víða. Þá brendi hann þar Viskardal, ok fleiri heröð; fékk hann þar fé mikit, ok fór síðan aptr í ríki sitt. Svá segir Björn hinn krepphendi í Magnúsdrápu:

Vítt lét Vörsa dróttinn,
varð skjótt rekinn flótti,
hús sveið Hörða ræsir,
Halland farit brandi.

Brendi buðlungr Þrœnda,
blés kastar hel fasta,
vakti viskdœlsk ekkja,
víðs, mörg heröð síðan.

Hér getr þess, at Magnús konungr gerði hit mesta hervirki.

Frá Steigarþóri.

4. Sveinn er maðr nefndr, son Haralds flettis, danskr maðr at kyni; hann var hinn mesti víkingr ok mikill bardagamaðr ok hinn hraustasti, ættstórr maðr í sínu landi. Hann hafði verit með Hákoni konungi í kærleikum miklum. En eptir fráfall Hákonar konungs, þá trúði Steigarþórir illa því, at hann mundi komast í sætt eða í vináttu við Magnús konung, ef ríki hans géngi yfir land, fyrir sakir tilverka ok mótgöngu þeirrar, er Þórir hafði áðr haft við Magnús konung. Síðan höfðu þeir Þórir ok Sveinn ráð þat, er síðan var framkvæmt, at þeir reistu flokk við styrk ok fjölmenni Þóris. En fyrir því at Þórir var þá gamall maðr ok þungfœrr, þá tók Sveinn við stjórn flokksins ok höfðingjanafni. At þessu ráði hurfu fleiri höfðingjar. Þeirra var œztr Egill, son Ásláks af Aurlandi. Egill var lendr maðr; hann átti Ingibjörgu, dóttur Ögmundar Þorbergssonar, systur Skopta or Gizka. Skjálgr hét maðr ríkr ok auðigr, er enn kom til flokksins. Þess getr Þorkell hamarskáld í Magnúsdrápu:

Vítt dró sínar sveitir
saman stórhugaðr Þórir,
heldr várut þau höldum
haglig ráð, með Agli.

Snörp frá ek á því, er urpu
endr, Skjálgs vinum, lendir
menn við morðhauks brynni,
mein, um afl sér steini.

Þeir Þórir hófu flokkinn á Upplöndum ok kómu ofan í Raumsdal ok Sunnmœri, ok öfluðu sér þar skipa; héldu síðan norðr til Þrándheims.

Tiltekjur Þóris.

5. Sigurðr ullstrengr hét lendr maðr, son Loðins Viggjarskalla; hann samnaði liði með örvarskurð, þá er hann spurði til flokks þeirra Þóris, ok stefndi öllu liði því, er hann fékk, til Viggju. En Sveinn ok Þórir héldu þannug liði sínu, ok börðust við þá Sigurð ok féngu sigr, ok veittu mikit mannspell, en Sigurðr flýði ok fór á fund Magnús konungs. En þeir Þórir fóru til kaupangs ok dvöldust þar um hríð í firðinum, ok kom þar mart manna til þeirra. Magnús konungr spurði þessi tíðindi ok stefndi þegar liði saman, ok hélt síðan norðr til Þrándheims. En er hann kom inn í fjörðinn, ok þeir Þórir spurðu þat — þeir lágu þá við Hefring ok váru búnir at halda út or firðinum — þá reru þeir á Vagnvíkaströnd, ok géngu þar af skipum, ok kómu norðr í Þeksdal í Seljuhverfi, ok var Þórir borinn í börum um fjallit. Síðan réðu þeir til skipa, ok fóru norðr á Hálogaland. En Magnús konungr fór eptir þeim, þá er hann var búinn or Þrándheimi. Þeir Þórir fóru alt norðr í Bjarkey, ok flýði Jón undan, ok Víðkunnr, son hans. Þeir Þórir ræntu þar lausafé öllu, en brendu bœinn ok langskip gott, er Víðkunnr átti. Þá mælti Þórir, er snekkjan brann ok skipit hallaðist: Meir á stjórn, Víðkunnr! Þá var þetta ort:

Breðr í Bjarkey miðri
ból þat er ek veit gólast,
tœra þarft af Þóri,
þýtr vandar böl, standa.

Jóan mun eigi frýja
elds né ráns er kveldar,
svíðr bjartr logi breiðan
bý, leggr reyk til skýja.

Dauði Steigarþóris ok Egils.

6. Þeir Jón ok Víðkunnr fóru dag ok nótt, til þess er þeir funnu Magnús konung. Þeir Sveinn ok Þórir héldu ok norðan sínu liði ok ræntu víða um Hálogaland. En er þeir lágu á firði þeim, er Harmr heitir, þá sá þeir sigling Magnús konungs, ok þóttust þeir Þórir eigi hafa lið til at berjast, ok reru undan ok flýðu. Reri Þórir ok Egill til Hesjutúna, en Sveinn reri út til hafs, en sumt lið þeirra reri inn í fjörðinn. Magnús konungr hélt eptir þeim Þóri. En er skipin rendust at í lendingunni, þá var Þórir í fyrirrúmi á sínu skipi. Þá kallaði Sigurðr ullstrengr á hann: Ertu heill, Þórir? Þórir svaraði: Heill at höndum en hrumr at fótum. Þá flýði lið þeirra Þóris alt á land upp, en Þórir varð handtekinn. Egill varð ok handtekinn, því at hann vildi eigi renna frá konu sinni. Magnús konungr lét flytja þá báða í Vambarhólm. En er Þórir var uppleiddr, reikaði hann á fótum; þá mælti Víðkunnr: Meir á bakborða, Þórir! Síðan var Þórir leiddr til gálga, þá mælti hann:

Várum félagar fjórir,
fœrðum einn við stýri.

Ok er hann gékk at gálganum, mælti hann: Ill eru ill ráð. Síðan var hann hengðr; ok þá er upp reið gálgatréit, var Þórir svá höfugr, at sundr slitnaði hálsinn, ok féll búkrinn til jarðar. Þórir var allra manna mestr, bæði hár ok digr. Egill var ok til gálga leiddr, en er konungs þrælar skyldu hengja hann, þá mælti Egill: Eigi skulut þér mik fyrir því hengja, at eigi væri hverr yðarr makligri at hanga. Svá sem kveðit var:

Orð frá ek Agli verða,
unnar dags, á munni,
sól! við siklings þræla
satt einarðar latta.

Hvern þeirra kvað hæra,
hjaldrbliks, en sik miklu,
beið ofmikit eyðir
angr, makligra at hanga.

Magnús konungr sat hjá, er þeir váru hengðir, ok var svá reiðr, at engi var hans manna svá djarfr, at þyrði at

biðja þeim friðar. Þá mælti konungr, er Egill sparn gálgann: Illa koma þér góðir frændr í þörf. Í því sýndist, at konungr vildi hafa verit beðinn, at Egill hefði lifat. Svá segir Björn hinn krepphendi:

Snarr rauð Sygna harri
sverð á úthlaups ferðum.
vítt nam vargr at slíta
varma bráð á Harmi.

Fráttu hve fylkir mátti,
fór svá at hengðr var Þórir,
för var gunnar gervis
greið, dróttinssvik leiða.

Frá refsingum við Þrœndi.

7. Magnús konungr hélt síðan suðr til Þrándheims; veitti þar stórar refsingar þeim mönnum, er sannir váru at landráðum við hann; drap hann suma, en brendi fyrir sumum. Svá segir Björn hinn krepphendi:

Hrafngreddir vann hrædda
hlífar styggr, í bygðum,
þrœnzka drótt, er þótti
þeim markar böl sveima.

Hygg ek at hersa tveggja
herbaldr lyki aldri,
sinn jór vara sváru
svangr, flaug örn til hanga.

Sveinn Haraldsson flettis flýði fyrst til hafs út, ok svá til Danmerkr, ok var þar til þess, er hann kom sér í sætt við Eystein konung Magnússon. Hann tók Svein í sætt ok gerði hann skutilsvein sinn, ok hafði hann í kærleik ok virðingu. Magnús konungr hafði þá ríki einn saman; hann friðaði vel fyrir landi sínu ok eyddi öllum víkingum ok útilegumönnum; hann var maðr röskr ok herskár ok starfsamr, ok líkari í öllu Haraldi konungi, föðurfeðr sínum, at skaplýzku heldr en feðr sínum.

Frá Sveinka.

8. Maðr hét Sveinki Steinarsson; hann bjó austr við Elfi, hinn ríkasti maðr. Hann hafði fóstrat Hákon, áðr Þórir af Steig tók við honum. Sveinki hafði eigi þá enn gefizt í vald Magnús konungs. Magnús konungr heimti til sín Sigurð ullstreng, ok sagði honum, at hann vill senda hann at boða Sveinka af löndum ok konungs eignum; því at hann hefir ekki til vár hneigzt né sóma gert; sagði

vera lenda menn í Vík austr Svein bryggjufót, Dag Eilífsson, Kolbjörn klakka, at flytja várt mál til réttinda ok laga. Þá mælti Sigurðr: Eigi vissa ek þess manns vánir í Noregi, er þrír lendir menn mundu þurfa til at koma við mitt fullting. Konungr mælti: Eigi er til tekit, ef eigi þarf. Nú býr hann ferð sína einu skipi, ok hélt austr til Víkr, ok stefnir saman lendum mönnum, ok síðan er þings kvatt um Víkina, ok þeim boðit til austan Elfarbyggjunum, ok verðr þar fjölment. Áttu menn um hríð at bíða Sveinka. Síðan er sén ferð manna, ok sem á eina ísmöl væri at líta; ok koma þeir Sveinki á þingmótit, setjast í einn hring ok höfðu fim hundruð manna. Þá stendr Sigurðr upp ok talaði ok mælti: Guðs kveðju ok sína sendir Magnús konungr guðs vinum ok sínum, öllum lendum mönnum ok ríkismönnum, þar með fögr orð; bauð sik til forvistu ok vera brjóst fyrir öllum Noregsmönnum; er gott vel at taka konungs máli. Þá stendr upp maðr í flokki þeirra Elfargríma, mikill vexti, ofsa þrútuligr í loðkápu; hann hafði refði um öxl ok skálhatt á höfði; hann svaraði: Era hlums vant, kvað refr, dró hörpu at ísi. Ok sezt þá niðr. Nökkuru síðar stóð Sigurðr upp, ok tekr svá til orða: Litlar tengingar konungs mála höfum vér or flokki þeirra Elfargrímanna, ok meðallagi vingjarnligar; en sik metr hverr í slíku; en at gera berara konungs erendi, þá beiðist konungr landskylda af ríkismönnum ok leiðangrsgerða ok annars konungligs sóma; renni hverr hugum heim, hve þat mun gert hafa, unni sér sóma, en konungi réttra laga, ef áðr hefir nökkut á skort. Sezt niðr síðan. Sami maðr ríss upp, varpar nökkut svá hettinum, ok svarar: snæliga snuggir, sveinar! kváðu Finnar, áttu andra fala. Sezt niðr síðan. Ok nökkvi síðar reis Sigurðr upp, ok hafði tal tekit við lenda menn, at eigi þyrfti fjöðr at draga um sköruligt konungs erendi; ok er reiðuligr, varpar veslinu, er hann hafði yfir sér blátt at lit, var í rauðum skarlatskyrtli undir, ok mælti: Nú er svá komit, at hverr verðr sín at gæta; þarf ekki af manni

at skera; er nú sét, hvers vér þykkjum verðir, er þat þolanda; hitt er meira, er neisuliga er svarat konungs erendi; virðir þó hverr sik. Maðr heitir Sveinki, ok er Steinarsson, býr austr við Elfi; konungr vill hafa af honum réttar landskyldir ok sínar eignir, eða boða honum af löndum ellar; ok er ekki at slota við eða svara skotyrðum; munu verða honum jafnríkir, þó at hann taki úvirðiliga váru máli, ok er nú betra en síðar at snúa áleiðis sínu máli með sóma, en bíða neisu fyrir þrjózku. Ok sezt niðr. Þá ríss Sveinki upp, ok kastar hettinum á bak sér aptr, ok mælti: Putt, sagði hann, skömm hunda! skitu refar í brunn karls; heyr á firn, ermlauss maðr ok af bakskyrtan, hvat boðar þú mér af löndum? Sendir váru fyrr þeirra erinda þér skyldir, Sigurðr ullbelgr! Hét annarr Gilli bakrauf, en annarr verra nafni; váru nótt í húsi, ok stálu, hvars kómu; hvat boðar þú mér af löndum? Var minna karp þitt, meðan Hákon konungr, fóstri minn, lifði, er þú vart svá hræddr, ef þú vart á leið hans, sem mús í skreppu; vartu svá huldr fötum, sem hundr á skipi; var þér troðit í kýl, sem korni í belg; vartu svá eltr af óðölum, sem arðsgeldingr or stóði; attir þú einn veg andarrúm, sem otr í kelpu. Hvat þá? Lát þú góðra gjalda vert, ef þú kemst með fjörvi í brott; stöndum upp. Þat eina sá þeir ráð Sveinn bryggjufótr at skjóta hesti undir Sigurð, ok reið hann svá á skóg á brott. Lýkr svá, at Sveinki ferr heim til jarða sinna; en Sigurðr ullstrengr komst landveg við illan leik norðr í Þrandheim á fund Magnús konungs, ok segir honum svá búit. Þá mælti konungr: Þurftir þú nú nökkut traust lendra manna. Sigurðr lét illa yfir ferðinni, ok kvezt hefna vilja, ok eggjar konung. Magnús konungr lætr búa 5 skip, ferr suðr með landi, ok austr til Víkr, þiggr þar dýrligar veizlur af lendum mönnum sínum. Konungr segir þeim, at hann vill hitta Sveinka ok kvezt ætla, at hann mun vilja vera konungr yfir Noregi. Þeir segja, at maðr er ríkr ok údæll. Nú ferr konungr, þar til er þeir koma fyrir bœ Sveinka.

Þá beiðat hinir lendu menn at vita tíðindi; ganga upp frá skipum; sjá ferð Sveinka, at hann var kominn frá bœ sínum med her manns, ok vel búit. Þeir hinir lendu menn bregða upp hvítum skildi. Sveinki stöðvar liðit, hittast síðan. Þá mælti Kolbjörn klakki: Magnús konungr sendir yðr kveðjuboð; segir síðan, biðr hann gæta sœmdar sinnar en tignar konungs, búast eigi við ofstopa ok berjast við konung; bauzt til at bera friðmál milli, ok biðr hann stöðva lið sitt. Sveinki sagðist bíða mundu: fóru vér því á mót, at eigi træði þér akra vára. Þeir hittu konung, ok sögðu alt mundu á hans valdi. Konungr mælti: Skjótr er dómr minn, flýi hann af landi, ok komi eigi aptr, meðan mitt ríki er; láta skal hann ok féit alt. Mun eigi þat meiri sœmd, sagði Kolbjörn, ok betra öðrum konungum til spurningar: ger hann or landi, ok megi hann vera með ríkum mönnum fyrir fjár sakir, en hann mun aldregi aptr koma, meðan vér höfum löndin, en þú gerir þá ríkdómliga; hygg at við sjálfan þik, ok virð orð vár. Konungr mælti: Fari hann brott þegar. Þá hitta þeir Sveinka, ok segja honum blíð orð konungs, ok þat með, at konungr biðr hann or landi fara, ok gera þann sóma konungs, fyrir þat er hann hafði afbrugðit; er þat sómi hvárstveggja; [mundi konungr] unna honum fjár slíks, sem honom sœmdi; hygg at. Þá mælti Sveinki: Skipan er þá á orðin, ef konungr mælti blíðliga; hví mynda ek lönd flýja eða eigur mínar? Heyr á! betra þykki mér at falla á fé mínu, en flýja óðul. Seg svá konungi, eigi svá langt héðan flýja at eitt örðrag. Kolbjörn mælti: Eigi er þat einsætt; er betra at vægjast til virðingar við hinn bezta höfðingja en bægjast til stórvandræða; góðum dreng er gott, þar sem lifir; munt þú þar mest metinn, er menn eru ríkastir fyrir, en haldit hlut þínum við slíkan höfðingja. Heyr heit vár, ok virð nökkurs vár erendi; bjóðumst vér til forvistu um eignir þínar ok trúligrar varðveizlu; þat með, ef þú kemr aptr til jarða þinna, gjalda aldregi skatt, nema þat sé þinn vili; skulu vér þar til leggja bæði fé

ok fjör; drep eigi hendi við, ok firr svá alla góða drengi vandræðum. Þá þagnar Sveinki ok mælti síðan: Vitrliga er eptir leitat, en þó grunar mik, hvárt ekki mun vera hallat konungs erendi; en fyrir svá mikinn góðvilja, sem þér sýnit, skal virða orð yður, ok mun ek fara or landi vetrlangt, en þá skal ek í friði hafa eigur mínar við þessi heit yðar; seg þau mín orð konungi, ok fyrir ykrar sakir gert en eigi konungs. Þá hitta þeir konung, ok segja, at Sveinki leggr alt á hans vald, en beiðir þar fyrir sóma af yðr, vera í brott 3 vetr, ok aptr, ef þat er beggja ykkarr vili; ger fyrir konungdóm þinn ok bœn vára, lát svá vera, er alt er á þínum dómi, ok skulum vér alt við leggja, at hann komi eigi aptr nema at þínum vilja. Þá mælti konungr: Drengiliga flyti þér, ok fyrir yðrar sakir skulu vér slíkt gera, sem þér beiðit; segit honum svá. Þeir þökkuðu konungi. Fóru þá at finna Sveinka, segja honum blíðlig konungs orð; erum vér fegnir orðnir, ef þit mættit sættast; beiðist konungr þess, at nefnd væri þriggja vetra frest, en væntum þess, ef vér vitum sannindi, at hann mun þik fyrr eigi án vera, ok er virðingarráð at neita eigi. Sveinki segir: Hvat er heldr þá? Segit konungi, at ek geri honum eigi skapraun í hérvist minni, taki þér við varnaði mínum. Snýr liði sínu heim á bœinn, ok þegar í brott, ok var búinn við þessu áðr. Kolbjörn er eptir ok býðr Magnúsi konungi til veizlu, sem þat væri áðr ráðit. Sveinki ríðr nú upp á Gautland með öllu liði sínu, því er honum líkar. Konungr þiggr veizlur at búum sínum, ferr síðan aptr til Víkr, ok eru þat kallaðar konungs eignir, er Sveinki hefir átt, ok lætr Kolbjörn varðveita. Konungr tekr veizlur í Víkinni. Síðan ferr hann norðr; er nú kyrt um hríð. Nú leggst á þá illþýði Elfargrímana, er höfðingjalaust er, ok sér konungr, at eyðast mun ríkit austr þannug. Sýnist þá einsætt, at unna Sveinka at brjóta straum fyrir, sýnist þat hœfiligast; ok konungr sendir Sveinka orð tysvar, en hann fór eigi fyrr, en konungr fór sjálfr til Danmarkar; sættust þeir þá

með fullu; fór Sveinki þá til jarða sinna, ok var jafnan síðan brjóst fyrir konungi.

Vestrferð Magnús konungs.

9. Magnús konungr byrjaði ferð sína or landi, ok hafði með sér lið mikit ok frítt ok góðan skipakost; hélt hann liði því vestr um haf, ok fyrst til Orkneyja. Hann tók höndum jarlana Pál ok Erlend, ok sendi þá báða austr í Noreg, en setti eptir Sigurð, son sinn, til höfðingja yfir eyjunum, ok fékk honum ráðuneyti. Magnús konungr hélt liði sínu til Suðreyja, en er hann kom þar, tók hann þegar at herja ok brenna bygðina, en drap mannfólkit, ok ræntu alt, þar er þeir fóru; en landslýðr flýði undan víðs vegar, sumir inn í Skotlandsfjörðu, en sumir suðr í Satíri eða út til Írlands; sumir féngu grið och veittu handgöngu. Svá segir Björn krepphendi:

Lék um Ljóðhús fíkjum
limsorg nær himni,
vítt var ferð á flótta
fús, gaus eldr or húsum.
Örr skjöldungr fór eldi
Ívist, bœndr mistu,
róggeisla vann ræsir
rauðan, lífs ok auðar.

Hungrþverrir lét herjat
hríðar gagls á Skíði,
tönn rauð Tyrvist innan
teitr vargr í ben marga.
Grœtti Grenlands dróttinn,
gékk hátt Skota støkkvir,
þjóð rann mylsk til mœði,
meyjar suðr í eyjum.

Frá Lögmanni, syni Guðröðar konungs.

10. Magnús konungr kom liði sínu í eyna Helgu, ok gaf þar grið ok frið öllum mönnum ok allra manna varnaði. Þat segja menn, at hann vildi upp lúka Kolumkilla kirkju hinni litlu, ok gékk konungr eigi inn, ok lauk þegar aptr hurðina í lás, ok mælti, at engi skyldi svá djarfr verða síðan, at inn skyldi ganga í kirkju þá, ok hefir síðan svá gert verit. Þá lagði Magnús konungr liðinu suðr til Ílar, herjaði þar ok brendi. En er hann hafði unnit þat land, þá byrjar hann ferðina suðr fyrir Satíri, herjaði þá á bæði borð á Írland ok Skotland, fór svá alt herskildi

suðr til Manar, ok herjaði þar sem í öðrum stöðum. Svá segir Björn krepphendi:

Vítt bar snjallr á slétta
Sandey konungr randir,
rauk um Íl þá er jóku
allvalds menn á brennur.

Santíri laut sunnar
seggja kind und eggjar,
sigrgœðir réð síðan
snjallr Manverja falli.

Lögmaðr hét son Guðröðar Suðreyjakonungs; Lögmaðr var settr til landvarnar í Norðreyjum. En er Magnús konungr kom til Suðreyja með her sinn, þá flýði Lögmaðr undan hér ok hvar um eyjar, en at lyktum tóku menn Magnús konungs hann með skipsögn sína, þá er hann vildi flýja til Írlands; lét konungr hann í járn setja ok hafa í gæzlu. Svá segir Björn krepphendi:

Hætt var hvert þat er átti
hvarf Guðröðar arfi,
lönd vann lofðungr Þrœnda
Lögmanni þar bannat.

Nýtr fékk nesjum utar
naðrbings töpuð finginn
Egða gramr, þar er umdu,
ungr, vettrima tungur.

Fall Huga jarls hins prúða.

11. Síðan hélt Magnús konungr liðinu til Bretlands. En er hann kom í Öngulseyjarsund, þá kom þar mót honum herr af Bretlandi, ok réðu jarlar tveir fyrir, Hugi prúði ok Hugi digri, ok lögðu þegar til orrostu; varð þar harðr bardagi. Magnús konungr skaut af boga, en Hugi prúði var albrynjaðr, svá at ekki var bert á honum nema augun ein. Magnús konungr skaut öru at honum, ok annarr háleyskr maðr, er stóð hjá konungi; skutu þeir báðir senn; kom önnur örin í nefbjörg hjálmsins, ok lagðist nefbjörgin fyrir út af annan veg, en annat skotit kom í auga jarlinum, ok flaug aptr í gegnum höfuðit, ok er þat konunginum kent. Féll þar Hugi jarl, en síðan flýðu Bretar ok höfðu látit lið mikit. Svá segir Björn krepphendi:

Lífspelli réð laufa
lundr í Öngulssundi,
broddr fló, þar slög snuddu,
snúðigt, Hugans prúða.

Ok en var þetta kveðit:

Dundi broddr á brynju,
bragningr skaut af magni,
sveigði allvaldr Egða
álm, stökk blóð á hjálma.
Strengs fló hagl í bringu,
hné ferð, en lét verða
Hörða gramr í harðri
hjarlsókn banat jarli.

Magnús konungr fékk sigr í þeirri orrostu; þá eignaðist hann Öngulsey, svá sem hinir fyrri konungar höfðu lengst suðr eignazt ríki, þeir er í Noregi höfðu verit. Öngulsey er þriðjungr Bretlands. Eptir orrostu þessa snýr Magnús konungr aptr liði sínu; hélt fyrst til Skotlands. Þá fóru menn milli þeirra Melkólms Skotakonungs, ok gerðu þeir sætt milli sín; skyldi Magnús konungr eignast eyjar allar, þær er liggja fyrir vestan Skotland, allar þær er stjórnföstu skipi mætti fara milli ok meginlands. En er Magnús konungr kom sunnan til Satíris, þá lét hann draga skútu um Satíriseið, ok leggja stýri í lag; konungr sjálfr settist í lypting ok hélt á hjálmunvöl, ok eignaðist svá landit, þat er þá lá á bakborða. Satíri er mikit land, ok betra en hin bezta ey í Suðreyjum nema Mön. Eið mjótt er á milli ok meginlands á Skotlandi; þar eru opt dregin langskip yfir.

Dauði Orkneyja jarla.

12. Magnús konungr var um vetrinn í Suðreyjum, þá fóru menn hans um alla Skotlandsfjörðu, reru fyrir innan eyjar allar bæði bygðar ok úbygðar, ok eignuðu Noregs konungi eylönd öll. Magnús konungr fékk til handa syni sínum Sigurði Bjaðmynju, dóttur Myrkjartans konungs Þjálfasonar Írakonungs; hann réð fyrir Kunnuktum. Eptir um sumarit fór Magnús konungr liði sínu austr í Noreg. Erlendr jarl varð sóttdauðr í Niðarósi, ok er þar jarðaðr, en Páll jarl í Björgyn. Skopti Ögmundarson Þorbergssonar var lendr maðr ágætr; hann bjó í Gizka á Sunnmœri; hann átti Guðrúnu, dóttur Þórðar Folasonar; börn þeirra váru Ögmundr, Finnr, Þórðr, Þóra, er átti Ásólfr Skúlason. Synir þeirra Skopta váru hinir mannvænstu menn í œsku ok hinir vinsælstu.

Deila Magnús konungs ok Inga konungs.

13. Steinkell Svíakonungr andaðist nær falli Haraldanna. Hákon hét sá konungr, er næst var í Svíþjóð eptir Steinkel konung. Síðan var Ingi konungr, son Steinkels konungs, góðr konungr ok ríkr, allra manna mestr ok sterkastr; hann var þá konungr í Svíþjóð, er Magnús konungr var í Noregi. Magnús konungr taldi þat hafa verit landaskipti at fornu, at Gautelfr hefði skilt ríki Svía konungs ok Noregs konungs, en síðan Væni til Vermalands; taldist Magnús konungr eiga alla þá bygð, er fyrir vestan Væni var, þat er Sunndalr ok Norðdalr, Vear ok Varðynjar, ok allar markir er þar liggja til; en þat hafði þá langa hríð legit undir Svíakonungs veldi ok til Vestra Gautlands at skyldum; en markamenn vildu vera undir Svíakonungs veldi sem fyrr. Magnús konungr reið or Víkinni ok upp á Gautland, ok hafði lið mikit ok frítt. En er hann kom í markbygðina, herjaði hann ok brendi; fór svá um allar bygðir; gékk fólk undir hann ok svarði honum hlýðni. En er hann kom upp til vatnsins Vænis, leið á haustit. Þá fóru þeir út í Kvaldinsey ok gerðu þar borg af torfi ok viðum, ok grófu díki um. En er þat virki var gert, þá var þar flutt í vistir ok önnur föng, þau er þurfti. Konungr setti þar í 300 manna, ok váru þeir höfðingjar fyrir: Finnr Skoptason ok Sigurðr ullstrengr, ok höfðu hit fríðasta lið; en konungr sneri þá út í Víkina.

Frá Norðmönnum.

14. En er Svíakonungr spurði þetta, þá bauð hann liði saman, ok fóru þau orð um, at hann mundi ofan ríða, en þat frestaðist um hríð; þá kváðu Norðmenn þetta:

Allengi dvelr Ingi
ofanreið hinn þjóbreiði.

En er ísa lagði á vatnit Væni, þá reið Ingi konungr ofan, ok hafði nær 30 hundraða manna. Hann sendi orð Norðmönnum, þeim er í borginni sátu, bað þá fara í brott

með fangi því, er þeir höfðu, ok aptr í Noreg. En er sendimenn báru þeim konungs orð, þá svaraði Sigurðr ullstrengr, sagði, at Ingi konungr mundi öðru við koma en vísa þeim brott sem hjörð í haga, ok kvað hann nærr áðr mundu ganga verða. Sendimenn báru aptr þau orð til konungs. Síðan fór Ingi konungr út í eyna með allan herinn; þá sendi hann annat sinni menn til Norðmanna, ok bað þá í brott fara ok hafa vápn sín, klæði ok hesta, en láta eptir ránfé alt; þeir neittu þessu. En síðan veittu þeir atgöngu, ok skutust á. Þá lét konungr bera til grjót ok viðu, ok fylla díkit. Þá lét hann taka akkeri ok drengja við ása langa, ok bera þat upp á timbrveggiun. Géngu þar til margir menn ok drógu sundr vegginn; þá váru gervar eisur stórar, ok skotit logandi bröndum at þeim. Þá báðu Norðmenn griða. En konungr bað þá út ganga vápnlausa ok yfirhafnarlausa. En er þeir géngu út, þá var hverr þeirra sleginn límahögg. Fóru þeir brott við svá búit ok heim aptr í Noreg; en markamenn allir snerust þá aptr undir Inga konung. Þeir Sigurðr ok hans félagar sóttu á fund Magnús konungs, ok sögðu honum sínar úfarar.

Frá Magnúsi konungi ok Giparði.

15. Sá maðr kom til Magnús konungs, þá er hann var í Vík austr, er Giparðr hét, valskr maðr, kvezt vera riddari góðr, bauð sik til þjónostu við Magnús konung, kvezt hafa spurt, at konungr átti stjórnsamt ríki. Konungr tók vel við honum. Þá bjóst Magnús konungr at fara upp á Gautland, því at hann þóttist eiga ákall um ríki við Gauta; þá hafði hann mikit lið, ok géngu Vestrgautar undir hann alt um hinar næstu bygðir. Síðan settist hann við landamærit, ok bjoggu í tjöldum, ok hugðist til áreiðar. Ingi konungr frá þat, ok samnar liði ok stefnir á fund Magnús konungs. Ok er Magnúsi konungi kom njósn um ferðir hans, eggjuðu höfðingjar hann aptrhvarfs, en konungr vildi þat eigi, ok heldr í móti Inga konungi,

fyrr en hann verði, á náttarþeli. Ok er hann skipaði liði sínu í þeim stað, er Foxerni heitir, þá spyrr hann: Hvar er Giparðr? Ok sást hann eigi. Þá mælti konungr:

Vill hann eigi flokk várn fylla,
falsk riddarinn valski.

Þá tók undir skáld eitt, er með konunginum var:

Spurði gramr hvat gerði
Giparðr þar er lið barðisk;
vér ruðum vápn í dreyra,
varat hann kominn þannug.

Framreiðar var frauði
fulltrauðr á jó rauðum,
vill eigi flokk várn fylla,
falsk riddarinn valski.

Þar varð mikill mannskaði, en Ingi konungr frelsaðist með flótta. Þá reið Giparðr af landi ofan, ok mæltist eigi vel um, er hann var eigi við orrostu; fór hann síðan í brott ok vestr til Englands, ok var útivist þeirra hörð, ok lá hann löngum. Þá gékk til austrar íslenzskr maðr, er Eldjárn hét, ok er hann sá, hvar Giparðr lá, þá kvað hann:

Hví samir hitt at dúsa
hirðmanni geðstirðum?
vestu nú þótt kjöl kosti
knár, riddarinn hári!

Hitt er satt at ek býð byttu,
breiðhúfum, þér reiða,
austr er til hár í hesti
hvaljarðar Giparði.

Ok er þeir kómu vestr til Englands, segir hann, at Norðmenn höfðu nítt hann. Þá var móts kvatt, ok kom þar til einn greifi, ok var fyrir hann borit málit. Hann kvezt þá enn lítt vera vanr málum manna, er hann var ungr maðr ok skamma stund forræði höfð: en þenna hlut kann ek lítt skynja, er kveðit er, en þó megum vér heyra. Þá kvað hann:

Frá ek at flótta rákut,
falsk annat lið manna,
þar var harðr er ek heyrða
hernaðr á Foxerni.

Varð hjálmþrimu herðis
hár, þar er staddir várut,
gangr þar er gauzka drengi
Giparðr í hel barðir.

Þá mælti greifinn: Lítt em ek skældinn, en heyra kann ek, at þetta er ekki níð, ok þér var vegr at þessu. Hann kann nú ekki um at tala, ok finnr at þetta er spott.

Orrosta á Foxerni.

16. Þegar um várit, er ísa leysti, fór Magnús konungr með liði miklu austr til Elfar, ok hélt upp eptir hinni eystri kvísl, ok herjaði alt í veldi Svíakonungs. En er hann kom upp á Foxerni, þá géngu þeir upp á land frá skipum; en er þeir kómu yfir á eina, þá er þar verðr, þá kom móti þeim herr Gauta, ok varð þar orrosta, ok váru Norðmenn ofrliði bornir ok kómu á flótta, ok var drepit mart af þeim við fors einn. Magnús konungr flýði, en Gautar fylgðu þeim, ok drápu slíkt, er þeir máttu. Magnús konungr var auðkendr, manna mestr; han hafði rauðan hjúp yfir brynju, hárit silkibleikt, ok féll á herðar niðr. Ögmundr Skoptason reið á aðra hlið konungi; hann var ok manna mestr ok fríðastr; hann mælti: Gef mér hjúpinn, konungr! Konungr svaraði: Hvat skal þér hjúprinn? Ek vil hafa, sagði hann, gefit hefir þú mér stœrrum. Þar var svá háttat, at vellir sléttir váru víða, ok sást þeir þá ávalt, Gautar ok Norðmenn; þá váru enn kleifar ok skógarkjörr, ok fal þá sýn; þá fékk konungr Ögmundi hjúpinn, ok fór hann í. Síðan riðu þeir fram á völluna; þá sneri Ögmundr þvers brott ok hans menn. En er Gautar sá þat, þá hugðu þeir þat konung vera, ok riðu þannug allir eptir; reið þá konungr leið sína til skips, en Ögmund dró nauðuliga undan, ok kom þó heill til skipa. Hélt Magnús konungr síðan ofan eptir ánni, ok svá norðr í Víkina.

Sætt konunga.

17. Annat sumar eptir var lögð konungastefna við Konungahellu í Elfi, ok kom þar Magnús Noregskonungr ok Ingi Svíakonungr, ok Eiríkr Sveinsson Danakonungr, ok var sú stefna bundin með griðum. En er þingit var sett, þá géngu konungar fram á völlinn frá öðrum mönnum, ok töluðust við litla hríð; géngu þá aptr til liðs síns, ok var þá ger sættin, at hverr þeirra skyldi hafa þat ríki, er áðr höfðu haft feðr þeirra, en hverr þeirra konunga

bœta við sína landsmenn rán ok mannskaða, en hverr þeirra síðan jafna við annan. Magnús konungr skyldi fá Margrétar, dóttur Inga konungs; hon var síðan kölluð Friðkolla. Þat var mál manna, at eigi hefði sét höfðingligri menn, en þeir váru allir. Ingi konungr var einna mestr ok þrekuligastr, ok þótti hann vera öldurmannligastr; en Magnús konungr þótti sköruligastr ok hvatligastr; en Eiríkr konungr var einna fegrstr; en allir váru þeir menn fríðir, stórir ok göfugligir ok orðsnjallir. Ok skildust at svá búnu.

Kvánfang Magnús konungs.

18. Magnús konungr fékk Margrétar dróttningar, dóttur Inga konungs; var hon send austan af Svíþjóð til Noregs, ok var henni fengit vegligt föruneyti. En Magnús konungr átti áðr nökkur börn, þau er nefnd eru. Eysteinn hét son hans, ok var hans móðerni lítit; annarr hét Sigurðr, ok var hann vetri yngri; Þóra hét móðir hans; Ólafr hét hinn þriði, ok var hann miklu yngstr; móðir hans var Sigríðr, dóttir Saxa í Vík, göfugs manns í Þrándheimi; hon var friðla konungs. Svá segja menn, at þá er Magnús konungr kom or Vestrvíkingu, at hann hafði mjök þá siðu um klæðabúnað, sem títt var í Vestrlöndum, ok margir hans menn; géngu þeir berleggjaðir um stræti, ok höfðu kyrtla stutta, ok svá yfirhafnir; þá kölluðu menn hann Magnús berfœtt eða berbein. Sumir kölluðu hann Magnús háva, en sumir Styrjaldarmagnús. Hann var manna hæstr. Mark var gert til um hæð hans á Maríukirkju í kaupangi, þeirri er Haraldr konungr hafði gera látit; þar hjá norðrdurum váru klappaðir á steinvegginum krossar þrír, einn Haralds hæð, annar Ólafs hæð, þriði Magnús hæð, ok þat markat, hvar þeim var hœgst at kyssa á; var ofarst Haralds kross, en lægst Magnús kross, en Ólafs mark jafnnær báðum.

Þessi vísa er kend Magnúsi konungi, at hann hafi ort til keisarans dóttur:

Ein er sú er mér meinar
Mathildr ok vekr hildi,
már drekkr suðr or sárum
sveita, leik ok teiti.
Sá kennir mér svanni,
sín lönd er verr röndu,
sverð bitu Högna hurðir,
hvítjarpr, sofa lítit.

Enn kvað hann:

Hvat er hér í heimi betra,
hyggr skáld af þrá sjaldan,
mjök er langr sá er dvelr drengi
dagr, en vífin fögru.
Þungan ber ek af þingi
þann harm er ek skal svanna,
skreytask menn á móti,
minn aldregi finna.

Þá hafði Magnús konungr spurt vingjarnlig orð dóttur keisarans til sín, ok hon hefði þat mælt, att slíkr maðr þótti henni sœmiligr, sem Magnús konungr var. Þá kvað hann þetta:

Jörp mun eigi verpa
ermlín á glæ sínum,
orð spyr ek gullhrings gerðar
góð um skáld í hljóði.
Ann ek þótt eigi finnak
opt guðvefjar þoptu,
viti menn at ek hygg hennar
hála rœktar málum.

Úsætt Magnús konungs ok Skopta.

19. Skopti Ögmundarson varð missáttr við Magnús konung, ok deildu þeir um dánararf nökkurn; Skopti hélt, en konungr kallaði til með svá mikilli freku, at þat var við váða sjálfan; váru þá at áttar margar stefnur, ok lagði Skopti þat ráð til, at þeir feðgar skyldu aldri allir senn vera á konungs valdi; sagði at þat mundi hlýða. Þá er Skopti var fyrir konungi, flutti hann þat fram, at skyld frændsemi var milli þeirra konungs, ok þat með, at Skopti hafði verit jafnan kærr vin konungs, ok aldri brugðizt þeirra vinátta; sagði svá, at menn mætti þat skilja, at hann var svá viti borinn, at ek mun, segir hann, eigi þat mál halda í deilu við þik, konungr! ef ek mæli rangt, en því bregðr mér til forellris míns, at ek halda réttu máli fyrir hverjum manni, ok gera ek þar engi manna mun at. Konungr var hinn sami, ok mýktist ekki hans skap við slíkar rœður. Fór Skopti heim.

Ferð Finns Skoptasonar.

20. Síðan fór Finnr Skoptason á konungs fund ok talaði við hann, ok bað konung þess, at hann skyldi láta þá feðga ná réttindum af þessu máli. Konungr svarar stygt ok stutt. Þá mælti Finnr: Til annars hugða ek af yðr, konungr! en þér mundut gera mik lögræning, þá er ek settumst í Kvaldinsey, er fáir vildu aðrir vinir yðrir, ok sögðu, sem satt var, at þeir váru framseldir, er þar sátu, ok til dauða dœmdir, ef Ingi konungr hefði eigi lýst við oss meira höfðingskap, en þú hafðir fyrir oss sét, ok mun þó mörgum sýnast, sem vér bærim þaðan svívirðing, ef þat væri nökkurs vert. Konungr skipaðist ekki við slíkar rœður, ok fór Finnr heim.

Ferð Ögmundar Skoptasonar.

21. Þá fór Ögmundr Skoptason á fund konungs. En er hann kom fyrir konunginn, bar hann upp erendi sitt, ok bað konung gera þeim rétt feðgum. Konungr sagði, at þat var rétt, er hann mælti, ok þeir væri firna djarfir. Þá mælti Ögmundr: Koma muntu, konungr! þessu áleiðis, at gera oss rangt fyrir sakir ríkis þíns; mun þat hér sannast, sem mælt er, at flestir launa illu eða engu, er lífit er gefit; þat skal ok fylgja mínu máli, at aldri síðan skal ek koma í þína þjónostu, ok engi várr feðga, ef ek ræð. Fór Ögmundr síðan heim, ok sást þeir aldrigi ok Magnús konungr síðan.

Ferð Skopta or landi.

22. Skopti Ögmundarson byrjar ferð sína um várit eptir af landi í brott; hann hafði 5 langskip ok öll vel búin; til þeirrar ferðar réðust með honum synir hans Ögmundr ok Finnr ok Þórðr. Urðu þeir heldr síðbúnir; sigldu um haustit til Flæmingjalands ok váru þar um vetrinn. Snimma um várit sigldu þeir vestr til Vallands, ok um sumarit sigldu þeir út um Nörvasund, ok um haustit

til Rúmaborgar; þar andaðist Skopti. Allir önduðust þeir feðgar í þeirri ferð. Þórðr lifði lengst þeirra feðga; hann andaðist í Sikiley. Þat er sögn manna, at Skopti hafi fyrst siglt Nörvasund Norðmanna, ok varð sú ferð hin frægsta.

Jartegnir Ólafs konungs við eldsbruna.

23. Sá atburðr gerðist í kaupangi, þar sem Ólafr konungr hvílir, at eldr kom í hús í bœnum, ok brann víða. Þá var borit út or kirkjunni skrín Ólafs konungs, ok sett á mót eldinum. Síðan hljóp at maðr einn hvatvíss ok úvitr, ok barði skrínit, ok heitaðist við þann helga mann; sagði svá, at alt mundi þá upp brenna, nema hann byrgi þeim með bœnum sínum, bæði kirkjan ok önnur hús. Nú lét almáttigr guð við berast bruna kirkjunnar, en þeim úvitra manni sendi hann augnaverk þegar eptir um náttina, ok lá hann þar alt til þess, er hinn helgi Ólafr konungr bað honum miskunnar við almáttigan guð, ok bœttist honum í þeirri sömu kirkju.

Jartegnir Ólafs konungs á kreptri konu.

24. Sá atburðr varð enn í kaupangi, at kona ein var fœrð þangat til staðarins, þar sem Ólafr konungr hvílir; hon var svá armsköpuð, at hon var kropnuð öll saman, svá at báðir fœtr lágu bjúgir við þjóin uppi. Ok er hon var iðuliga á bœnum ok hafði heitit á hann grátandi, þá bœtti hann henni þá miklu vanheilsu, at fœtr ok leggir ok aðrir limir réttust or lykkjum, ok þjónaði sídan hverr liðr ok limr réttri skepnu; mátti hon áðr eigi krjúpa þangat, en þaðan gékk hon heil ok fegin til sinna heimkynna.

Hernaðr á Írlandi.

25. Magnús konungr byrjar ferð sína af landi ok hafði her mikinn; þá hafði hann verit konungr í Noregi 9 vetr; þá fór hann vestr um haf ok hafði hit fríðasta lið,

er til var í Noregi. Honum fylgðu allir ríkismenn, er í váru landinu, Sigurðr Hranason, Víðkunnr Jónsson, Dagr Eilífsson, Serkr or Sogni, Eyvindr ölbogi, stallari konungs, Úlfr Hranason, bróðir Sigurðar, ok margir aðrir ríkismenn. Fór konungr með þessu liði öllu vestr til Orkneyja, ok hafði þaðan með sér sonu Erlends jarls, Magnús ok Erling. Þá sigldi hann til Suðreyja, ok er hann lá við Skotland, þá hljóp Magnús Erlendsson um nótt af skipi konungs ok lagðist til lands; fór síðan upp í skóg ok kom fram í hirð Skotakonungs. Magnús konungr hélt liðinu til Írlands ok herjaði þar; þá kom Myrkjartan konungr til liðs við hann, ok unnu þeir mikit af landinu, Dyflinn ok Dyflinnar skíri, ok var Magnús konungr um vetrinn uppi á Kunnoktum með Myrkjartani konungi, en setti menn sína til landsgæzlu, þar er hann hafði unnit. En er váraði, fóru konungarnir með her sinn vestr á Ulaðstír, ok áttu þar orrostur margar ok unnu landit, ok höfðu unnit mestan hluta af Ulaðstír; þá fór Myrkjartan heim á Kunnaktir.

Uppganga Magnús konungs.

26. Magnús konungr bjó þá skip sín ok ætlaði austr til Noregs; hann setti menn sína til landsgæzlu í Dyflinni. Hann lá við Ulaðstír öllu liði sínu, ok váru seglbúnir. Þeir þóttust þurfa strandhöggva, ok sendi Magnús konungr menn sína til Myrkjartans konungs, at hann skyldi senda honum strandhögg, ok kvað á dag, at koma skyldi hinn næsta dag fyrir Bartholomeus messu, ef sendimenn væri heilir; en messudags aptaninn váru þeir eigi komnir. En messudaginn, þá er sól rann upp, gékk Magnús konungr á land með mestan hluta liðs síns ok gékk upp frá skipum, vildi leita eptir mönnu sínum ok strandhöggvi. Veðr var vindlaust ok sólskin, leiðin lá yfir mýrar ok fen, ok váru þar höggnar yfir klappir, en kjarrskógar við tveggja vegna. Þá er þeir sóttu fram, varð fyrir þeim leiti mjök hátt; þaðan sá þeir víða. Þeir sá jóreyk mikinn upp á land; rœddu þá milli sín, hvárt þat mundi vera

herr Íra, en sumir sögðu, at þar mundu vera menn þeirra með strandhöggvi. Námu þeir þar stað. Þá mælti Eyvindr ölbogi: Konungr! sagði hann, hverja ætlan hefir þú á ferð þessi? úvarliga þykkir mönnum, þú fara, veiztu at Írar eru sviksamir, ætla nú ráð nökkut fyrir liði yðru. Þá mælti konungr: Fylkjum nú liði váru, ok verum viðbúnir, ef þetta eru svik. Var þá fylkt; gékk konungr ok Eyvindr fyrir fylkingunni. Hafði Magnús konungr hjálm á höfði ok rauðan skjöld, ok lagt á með gulli leo, gyrðr sverði, er Leggbítr var kallaðr, tannhjaltat ok gullvafiðr meðalkaflinn, hit bezta vápn; hann hafði kesju í hendi, hann hafði silkihjúp rauðan yfir skyrtu, ok skorit fyrir ok á bak leo með gulu silki; ok var þat mál manna, at eigi hefði sét sköruligra mann eða vaskligra. Eyvindr hafði ok silkihjúp rauðan, ok með sama hætti sem konungr, var hann ok mikill maðr ok fríðr ok hinn hermannligsti.

Fall Magnús konungs.

27. En er jóreykrinn nálgaðist, þá kendu þeir sína menn, ok fóru þeir með strandhöggvi miklu, er Írakonungr hafði sent þeim, ok hélt hann öll sín orð við Magnús konung. Síðan sneru þeir út til skipanna, ok var þá um miðdegis skeið. En er þeir kómu út á mýrarnar, fórst þeim seint um fen; þá þusti herr Íra fram or hverju skógarnefi, ok réðu þegar til bardaga, en Norðmenn fóru dreift, ok féllu brátt margir. Þá mælti Eyvindr: Konungr! segir hann, úheppiliga ferr lið várt, tökum nú skjótt gott ráð. Konungr mælti: Blási herblástr öllu liðinu undir merkin, en þat lið, sem hér er, skjóti á skjaldborg, ok förum síðan undan á hæli út yfir mýrarnar; síðan mun ekki saka, er vér komum á sléttlendi. Írar skutu djarfliga, en þó féllu þeir allþykt, en æ kom maðr í manns stað. En er konungr var kominn at neðsta díki, var þar torfœra mikil ok fástaðar yfir fœrt; féllu þar Norðmenn mjök. Þá kallaði konungr Þorgrím skinnhúfu, lendan mann sinn,

hann var upplenzkr, ok bað hann fara yfir díkit með sína sveit: en vér munum verja meðan, segir hann, svá at yðr skal ekki saka; farit síðan á hólma þann, er þar verðr, ok skjótit á þá, meðan vér förum yfir díkit; erut þér bogmenn góðir. En er þeir Þorgrímr kómu yfir díkit, köstuðu þeir skjöldunum á bak sér ok runnu til skipa ofan. En er konungr sá þat, mælti hann: Údrengiliga skilstu við þinn konung, úvitr var ek, þá er ek gerða þik lendan mann, en ek gerða útlaga Sigurð hund; aldri mundi hann svá fara. Magnús konungr fékk sár, var lagðr kesju í gegnum bæði lærin fyrir ofan kné. Hann greip skaptit milli fóta sér ok braut or keflit, ok mælti: Svá brjótum vér hvern sperrilegginn, sveinar! Gangit vel fram; ekki mun mik saka. Magnús konungr var höggvinn á hálsinn með spörðu, ok varð þat hans banasár. Þá flýðu þeir er eptir váru. Víðkunnr Jónsson bar til skipa sverðit Leggbít ok merki konungs; þeir runnu síðarst, annarr Sigurðr Hranason, þriði Dagr Eilífsson. Þar féllu með Magnúsi konungi Eyvindr ölbogi, Úlfr Hranason, ok margir aðrir ríkismenn; mart féll Norðmanna, en þó miklu fleira af Írum. En þeir Norðmenn, er undan kómust, fóru þegar brott um haustit. Erlingr, son Erlends jarls, féll á Írlandi med Magnúsi konungi. En er þat lið, er flýit hafði af Írlandi, kom til Orkneyja, ok Sigurðr spurði fall Magnús konungs, föður síns, þá réðst hann þegar til ferðar með þeim, ok fóru þeir um haustit austr til Noregs.

Frá Magnúsi konungi ok Víðkunni Jónssyni.

28. Magnús konungr var yfir Noregi 10 vetr, ok var á hans dögum friðr góðr innanlands, en menn höfðu mjök starfsamt ok kostnaðarsamt af leiðöngrum. Var Magnús konungr hinn vinsælsti við sína menn, en bóndum þótti hann harðr. Þat herma menn frá orðum hans, þá er vinir hans mæltu, at hann fór opt úvarliga, er hann herjaði utanlands, hann sagði svá: Til frægðar skal konung hafa,

en ekki til langlífis. Magnús konungr var nær þrítogr at aldri, þá er hann féll. Víðkunnr drap þann mann í orrostu, er banamaðr var Magnús konungs; þá flýði Víðkunnr, ok hafði fengit þrjú sár, ok af þessum sökum tóku synir Magnús konungs hann í hinn mesta kærleik.

SAGA SIGURÐAR JÓRSALAFARA, EYSTEINS OK ÓLAFS.

Upphaf Magnús sona.

1. Eptir fall Magnús konungs berfœtts tóku synir hans konungdóm í Noregi, Eysteinn, Sigurðr, Ólafr; hafði Eysteinn hinn nørðra hlut lands, en Sigurðr hin syðra. Ólafr konungr var þá 4 vetra eða 5; en þann þriðjung lands, er hann átti, höfðu þeir báðir til varðveizlu. Sigurðr var þá til konungs tekinn, er hann var 13 vetra eða 14, en Eysteinn var vetri ellri. Sigurðr konungr lét eptir fyrir vestan haf dóttur Írakonungs. Þá er synir Magnús konungs váru til konunga teknir, kómu utan or Jórsalaheimi, ok sumir or Miklagarði, þeir menn, er farit höfðu út með Skopta Ögmundarsyni, ok váru þeir hinir frægstu ok kunnu margskonar tíðindi at segja. En af þeim nýnæmum girntist fjöldi manns í Noregi þeirrar ferðar; var þat sagt, at í Miklagarði féngu Norðmenn fullsælu fjár, þeir er á mála vildu ganga. Þeir báðu konungana, at annarrhvárr þeirra, Eysteinn eða Sigurðr, skyldi fara ok vera fyrir því liði, er til útferðar gerðist. En konungarnir játtu því, ok bjoggu ferð þá með beggja þeirra kostnaði. Til þeirrar ferðar réðust margir ríkismenn, bæði lendir menn ok ríkir bœndr. En er ferðin var búin, þá var þat afráðit, at Sigurðr skyldi fara, en Eysteinn skyldi hafa landráð af hendi beggja þeirra.

Frá Orkneyja jörlum.

2. Einum vetri eða tveim eptir fall Magnús konungs berfœtts kom vestan af Orkneyjum Hákon, son Páls jarls.

Konungar gáfu honum jarldóm ok yfirsókn í Orkneyjum, svá sem jarlar höfðu haft fyrir honum, Páll, faðir hans, eða Erlendr, föðurbróðir hans. Fór Hákon jarl vestr til Orkneyja.

Útferð Sigurðar konungs.

3. Fjórum vetrum eptir fall Magnús konungs fór Sigurðr konungr liði sínu or Noregi; þá hafði hann 60 skipa. Svá segir Þórarinn stuttfeldr:

Svá kom fylkis
framt lið saman
margspaks mikit
mildingi vilt,
at skip við sköp
skarfögr um lög
hreins guðs héðan
hnigu sextigir.

Sigurðr konungr sigldi um haustit til Englands; þá var þar konungr Heinrekr, son Vilhjálms bastarðar. Var Sigurðr konungr þar um vetrinn. Svá segir Einarr Skúlason:

Vásöflugr réð vísi
vestr helmingi mestum,
óð at ensku láði
œgis marr und harra.
Stál lét hilmir hvílask
heiptglaðr ok var þaðra,
né gramr af val vimrar,
vetrlengis, stígr betri.

Ferð Sigurðar konungs.

4. Sigurðr konungr fór eptir um várit liðinu vestr til Vallands, ok kom fram um haustit út á Galizuland, ok dvaldist þar annan vetr. Svá segir Einarr Skúlason:

Ok sá er œzt gat ríki
ól þjóðkonungr sólar
önd á Jakobs landi
annan vetr und ranni.
Þar frá ek hilmi herjar,
hjaldrs, lausmæli gjalda,
gramr birti svan svartan
snarlyndr, frömum jarli.

En þat var með þeim atburð, at jarl, sá er þar réð fyrir landi, gerði sætt við Sigurð konung, ok skyldi jarl láta setja Sigurði torg til matkaupa allan vetrinn, en þat endist eigi lengr en til jóla, ok gerðist þá ilt til matar, því at landit er skarpt ok ilt matland. Þá fór Sigurðr konungr með miklu liði til kastala þess, er jarl átti, ok flýði jarl

undan, því at hann hafði lítit lið. Sigurðr konungr tók þar vist mikla ok mikit herfang annat, ok lét flytja til skipa sinna, bjóst síðan í brott ok fór vestr fyrir Spán. Þá er Sigurðr konungr sigldi fyrir Spán, barst þat at, at víkingar nökkurir, þeir er fóru at herfangi, kómu í móti honum með galeiða her, en Sigurðr konungr lagði til orrostu við þá; ok hóf svá hina fyrstu orrostu við heiðna menn, ok vann af þeim 8 galeiðr. Svá segir Halldórr skvaldri:

Ok fádýrir fóru
Fjölnis hróts at móti,
vígásum blóð vísi,
víkingar gram ríkum.

Náði herr at hrjóða,
hlaut drengja vinr fengi
fyrðum hollr, þar er félla
fátt lið, galeiðr átta.

Síðan hélt Sigurðr konungr til kastala þess, er Sintre heitir, ok barðist þar aðra orrostu, þat er á Spáni; þar sat í heiðit fólk, ok herjaði á kristna menn; hann vann kastalann ok drap þar alt fólk, því at ekki vildi kristnast láta, ok tók þar fé mikit. Svá segir Halldórr skvaldri:

Stór skal ek verk þau er váru,
vánar dags, á Spáni,
prútt lét sløngvir sóttan
Sintre, konungs inna.

Gerðisk heldr við harðan
hermönnum gram berjask
grátt, er gerva neittu
guðs rétti sér boðnum.

Unnin Lizibón.

5. Eptir þat hélt Sigurðr konungr liðinu til Lizibónar, þat er borg mikil á Spáni, ok hálf kristin en hálf heiðin; þar skilr Spán kristna ok Spán heiðna; eru þau heröð heiðin öll, er vestr liggja þaðan. Þar átti Sigurðr konungr hina þriðju orrostu við heiðna menn ok hafði sigr; fékk hann þar fé mikit. Svá segir Halldórr skvaldri:

Suðr vátt sigr hinn þriðja,
snjallr, við borg þá er kalla,

lofðungs kundr! er lendut
Lizibón, at fróni.

Þá hélt Sigurðr konungr liðinu vestr fyrir Spán heiðna, ok lagði til borgar þeirrar, er kölluð er Alkasse, ok átti þar hina fjórðu orrostu við heiðna menn ok vann borgina,

drap þar mart fólk, svá at hann eyddi borgina. Þeir féngu þar ofa mikit fé. Svá segir Halldórr skvaldri:

Út frá ek yðr þar er heitir
Alkasse styr hvassan,
fólkþeysandi! fýsask
fjórða sinn at vinna.

Ok enn þetta:

Unnit frá ek í einni
eyddri borg til sorga,
hitti herr á flótta,
heiðins vífs, at drífa.

Orrosta í Forminterru.

6. Þá hélt Sigurðr konungr fram ferðinni, ok lagði til Nörvasunda; en í sundunum var fyrir honum víkingaherr mikill, ok lagði konungr til orrostu við þá, ok átti þar hina fimtu orrostu, ok hafði sigr, Svá segir Halldórr skvaldri:

Treystuzk egg fyrir austan,
yðr tjóði guð, rjóða,
náskári fló nýra,
Nörvasund, til unda.

Síðan lagði Sigurðr konungr herinum fram hit syðra með Serklandi, ok kom til eyjar þeirrar, er kölluð er Forminterra. Þar hafði þá sezt herr mikill heiðinna blámanna í helli nökkurn, ok settu fyrir hellisdyrnar steinvegg mikinn; þeir herjuðu víða á landit, ok fluttu til hellisins alt herfang. Sigurðr konungr veitti uppgöngu í þeirri ey, ok fór til hellis, ok var í bergi nökkuru, ok var hátt at ganga upp hallinn til steinveggsins, en bjargit skútti yfir steinvegginn fram. Heiðingjar vörðu steinvegginn ok hræddust ekki vápn Norðmanna, en þeir máttu bera grjót ok skot niðr undir fœtr sér ofan á Norðmenn. Norðmenn réðu ok eigi til uppgöngunnar at svá búnu. Þá tóku heiðingjar pell ok aðra dýrgripi, ok báru út á vegginn ok skóku at Norðmönnum, œptu á þá ok eggjuðu þá ok frýðu þeim hugar. Þá leitaði Sigurðr konungr sér ráða. Hann lét taka tvá skipbáta, er barkar eru kallaðir, ok draga upp á bjargit yfir hellisdyrnar, ok drengja með strengjum digrum alt undir innviðuna ok um stafnana. Síðan géngu þar í menn, svá sem rúm hafði, létu þá síga skipin ofan fyrir

hellinn með reipum; þá skutu þeir ok grýttu, er á skipinum váru, svá at heiðingjar hrukku af steinvegginum. Þá gékk Sigurðr konungr upp í bjargit með herinn undir steinvegginn, ok brutu vegginn, ok kómust svá upp í hellinn, en heiðingjar flýðu inn um steinvegginn, þann er settr var um þveran hellinn. Þá lét konungr flytja í hellinn viðu stóra, ok kasta bál mikit í hellisdurunum, ok slá eldi í. En heiðingjar, er eldr ok reykr sótti þá, þá létu sumir lífit, sumir géngu á vápn Norðmanna, en alt fólk var drepit eða brent. Þar féngu Norðmenn hit mesta herfang, þess er þeir hefði tekit í þessi ferð. Svá segir Halldórr skvaldri:

Varð fyrir stafni
styrjar gjörnum
friðraskaði
Forminterra.
Þar varð eggjar
ok eld þola
blámanna lið
áðr bana féngi.

Ok enn þetta:

Böðstyrkir! lézt þú barka,
bragnings verk á Serkjum
fræg hafa gerzk, fyrir gýgjar
gagnstíg ofan síga.
En í hall at helli
herneuninn fjölmennum
göndlar þings með gengi
gnýþróttr! neðan sóttir.

Enn segir Þórarinn stuttfeldr:

Bað gramr guma
gunnhagr draga
byrvarga á bjarg
blásvarta tvá.
Þá er í reipum
ramdýr þrama
sigu fyrir hellis
hliðdyrr með lið.

Orrostur á Ivizu ok Manork.

7. Þá fór Sigurðr konungr fram á leið, ok kom til eyjar þeirrar, er Iviza heitir, ok átti þar orrostu ok fékk sigr; sú var hin sjaunda orrosta. Svá segir Halldórr skvaldri:

Margdýrkaðr kom merkir
morðhjóls skipa stóli,
fúss var fremdar ræsir
friðslits, til Ivizu.

Eptir þat kom Sigurðr konungr til eyjar þeirrar, er Manork heitir, ok hélt þar hina 8du orrostu við heiðna menn, ok fékk sigr. Svá segir Halldórr skvaldri:

Knátti enn hin átta
oddhríð vakið síðan,
Finns rauð gjöld, á grœnni,
grams ferð, Manork verða.

Roðgeirr tók konungdóm.

8. Sigurðr konungr kom um várit til Sikileyjar, ok dvaldist þar lengi. Þar var þá Roðgeirr hertogi; hann fagnaði vel konungi ok bauð honum til veizlu. Sigurðr konungr kom þannug, ok mikit lið með honum. Þar var dýrligr fagnaðr, ok hvern dag at veizlunni stóð Roðgeirr hertogi ok þjónaði at borði Sigurðar konungs. Ok hinn 7da dag veizlunnar, þá er menn höfðu tekit laugar, þá tók Sigurðr konungr í hönd jarlinum ok leiddi hann upp í hásæti, ok gaf honum konungsnafn ok þann rétt, at hann skyldi vera konungr í Sikileyjarveldi, en áðr höfðu þar jarlar verit yfir því ríki.

Frá Roðgeiri konungi.

9. Roðgeirr, Sikileyjar konungr, var hinn ríkasti konungr; hann vann Púl allan ok lagði undir sik, ok margar aðrar stóreyjar í Griklands hafi; hann var kallaðr Roðgeirr ríki. Hans son var Vilhjálmr konungr í Sikiley, er lengi hafði úfrið mikinn haft við Miklagarðs keisara. Vilhjálmr konungr átti 3 dœtr, en engan son; hann gipti eina dóttur sína Heinreki keisara, syni Friðreks keisara, en þeirra son var Friðrekr, er nú var keisari í Rúmaborg. Aðra dóttur Vilhjálms konungs átti hertogi af Kípr; hina þriðju átti Margrit yfirkussari; Heinrekr keisari drap þá báða. Dóttur Roðgeirs, Sikileyjar konungs, átti Manueli, keisari í Miklagarði; þeirra son var Kirjalax keisari.

Sigurðr konungr fór til Jórsala.

10. Um sumarit sigldi Sigurðr konungr út um Griklandshaf til Jórsalalands, fór síðan upp til Jórsalaborgar ok hitti þar Baldvina Jórsalakonung. Baldvini konungr fagnaði Sigurði konungi forkunnar vel ok reið með honum út til árinnar Jórdanar ok aptr til Jórsalaborgar. Svá segir Einarr Skúlason:

Húf lét hilmir svífa
hafkaldan, lof skáldi
esat um allvalds risnu
einfalt, í Griksalti,
áðr við einkar breiða
úlfnestir skip festi,
öll beið öld með stilli,
Akrsborg, fegins morgin.

Ok enn þetta:

Get ek þess er gramr fór vitja,
glyggs, Jórsala bygðar,
meðr vituð öðling œðra,
ógnblíðr, und sal víðum.
Ok leyghati laugask,
leyft ráð var þat, náði
hauka fróns í hreinu
hvatr Jórdanar vatri.

Sigurðr konungr dvaldist mjök lengi á Jórsalalandi um haustit ok öndurðan vetr.

Unnin sætt.

11. Baldvini konungr gerði veizlu fagra Sigurði konungi ok liði miklu með honum. Þá gaf Baldvini konungr Sigurði konungi marga helga dóma, ok þá var tekinn spánn af krossinum helga at ráði Baldvina konungs ok patriarka, ok sóru þeir báðir at helgum dómi, at þetta tré var af hinum helga krossi, er guð sjálfr var píndr á. Síðan var sá heilagr dómr gefinn Sigurði konungi, með því at hann sór áðr, ok 12 menn aðrir með honum, at hann skyldi fremja kristni með öllum mætti sínum, ok koma í land erkibyskupsstóli, ef hann mætti, ok at krossinn skyldi þar vera, sem hinn helgi Ólafr konungr hvíldi, ok at hann skyldi tíund fremja ok sjálfr gera. Sigurðr konungr fór síðan til skipa sinna í Akrsborg; þá bjó ok Baldvini konungr her sinn at fara til Sýrlands til borgar þeirrar, er Sætt heitir; sú borg var heiðin. Til þeirrar ferðar rézt Sigurðr konungr með honum. Ok þá er þeir konungarnir höfðu litla hríð setit um borgina, gáfust heiðnir menn upp, ok eignuðust konungarnir borgina, en liðsmenn annat herfang. Sigurðr konungr gaf Baldvina konungi alla borgina. Svá segir Halldórr skvaldri:

Borg heiðna tóktu, bræðir
benja tíkr! af ríki,
háðisk hver við prýði
hildr, en gaft af mildi.

Einarr Skúlason segir ok hér frá:

Sætt frá ek dœla dróttinn,
drengr minnisk þess, vinna,
tóku hvast í hristar
hríð valslöngur ríða.
Sterkr braut váligt virki
vals munnlitaðr gunnar,
fögr ruðusk sverð en sigri
snjallr bragningr hlaut fagna.

Eptir þat fór Sigurðr konungr til skipa sinna ok bjóst brott af Jórsalalandi. Þeir sigldu norðr til eyjar þeirrar, er Kípr heitir, ok dvaldist Sigurðr konungr þar nökkura hríð; fór síðan til Griklands, ok lagði öllu liðinu út við Engilsnes, ok lá þar halfan mánað, ok var hvern dag hraðbyri norðr eptir hafinu, en hann vildi bíða þess byrjar, er þverskytningr væri, ok seglum mætti aka at endilöngu skipi; því at öll segl hans váru sett pellum, bæði þat er fram vissi ok aptr; fyrir því at hvárirtveggju, frambyggjar ok þeir er aptr váru, vildu eigi sjá hit úfegra seglanna.

Ferð Sigurðar konungs í Miklagarð.

12. Þá er Sigurðr konungr sigldi inn til Miklagarðs, sigldi hann nær landi; þar eru alt á land upp borgir ok kastalar ok þorp, svá at hvergi slítr. Þá sá af landi í bug allra seglanna, ok bar hvergi í milli, svá sem einn garðr væri. Alt fólk stóð úti, þat er sjá mátti sigling Sigurðar konungs. Spurt hafði Kirjalax keisari til ferðar Sigurðar konungs, ok lét hann upp lúka borghlið þat á Miklagarði, er heitir Gullvarta; þat hlið skal inn ríða keisarinn, þá er hann hefir lengi áðr í brott verit af Miklagarði ok hafi vel sigrazt; þá lét keisarinn breiða pell um öll stræti borgarinnar frá Gullvörtu ok til Laktjarna; þar eru keisarans hallir hinar ágæztu. Sigurðr konungr mælti við sína menn, at þeir skyldu ríða drambsamliga í borgina, ok láta sér lítit um finnast alla nýbreytni, er þeir sá, ok svá gerðu þeir. Reið Sigurðr konungr ok allir hans menn með þvílíkan prís til Miklagarðs, ok svá til hinnar ágæztu konungs hallar, ok var þar fyrir þeim alt búit. Sigurðr konungr dvaldist þar nökkura hríð. Þá sendi Kirjalax konungr menn sína til hans, hvárt hann vildi

þiggja af keisaranum sex skippund af gulli, eða vildi hann, at konungr léti efna til leiks þess, er keisari var vanr at láta leika á Paðreimi. Sigurðr konungr kaus leikinn, en sendimenn sögðu, at keisarann kostaði eigi minna fé leikinn en þetta gull. Þá lét keisarinn efna til leiksins, ok var þá leikit at vanda, ok veittu allir leikar betr konungi þat sinn. Dróttning á hálfan leikinn, ok keppast í öllum leikum menn þeirra; ok segja Grikkir, at þá er konungr vinnr fleiri leika á Paðreimi en dróttning, þá mun konungr vinna sigr, ef hann ferr herferð. Þat segja menn, þeir er verit hafa í Miklagarði, at Paðreimrinn sé á þá leið gerr, at veggr hár er settr um einn völl, sem til sé at jafna túnsvidd, kringlóttan, ok grádur umhverfis; sitja menn þar um steinvegginn, en leikrinn er á vellinum. Eru þar skrifuð margskonar forntíðindi, Æsir, Völsungar, Gjúkungar, gert af kopar ok málmi með svá miklum hagleik, at þat þykkir alt kvikt vera, er þeir koma í leikinn. Er leikrinn settr með miklum brögðum ok vélum; sýnist sem menn ríði í lopti, ok skoteldr er þar við, ok allskonar hörpuleikar ok söngfœri.

Frá Sigurði konungi.

13. Þat er sagt, at Sigurðr konungr skyldi veita keisara snæðing einn dag, ok biðr nú sína menn efna til sköruliga alla hluti. Ok þá er til var aflat allra hluta, sem honum sómdi at veita ríkum mönnum, þá mælti Sigurðr konungr, at menn skyldu ganga at því stræti í borginni, er viðr væri keyptr, sagði, at þat munu þeir þurfa. Þeir sögðu, at hvern dag var mörgum hlössum ekit í borgina, ok eigi þyrfti hann þat at ugga, en er þeir þurftu til at taka, var á brottu allr viðrinn, ok segja konungi. Hann svaraði: Vitit nú, ef þér fáit valhnetr, eigi munum vér þeim síðr kunna at elda. Þeir fóru ok fengu svá mikit, sem þeir vildu. Ok nú kemr keisarinn ok virktamenn hans, setjast saman, ok er þar margfaldr sómi, ok veitir Sigurðr konungr með kappi. Ok er þat finnr keisarinn

ok dróttning, at engi efni skortir, þá sendir hon menn at vita, með hverju þeir elda; ok nú koma þeir at húsi einu, ok sjá at þat var fult af valhnotum, ok segja henni; hon mælti: Víst er konungr sjá stórlátr, ok mun fátt til spara síns sóma; engi viðr logar betr en þetta. Hafði þetta til raunar gert, hvert ráð hann tœki.

Heimferð Sigurðar konungs.

14. Eptir þetta bjóst Sigurðr konungr til heimferðar. Hann gaf keisaranum öll skip sín, ok höfuð gullbúin váru á því skipi, er konungr hafði stýrt; þau váru sett á Pétrskirkju; eru þar síðan til sýnis. Kirjalax keisari gaf Sigurði konungi marga hesta, ok fékk honum leiðtoga um alt ríki sitt. Fór þá Sigurðr konungr brott af Miklagarði, en eptir dvaldist mikill fjöldi Norðmanna ok gékk á mála. Sigurðr konungr fór utan fyrst á Bolgaraland, ok þá um Ungararíki, ok um Pannonia ok um Sváva ok um Beiaraland; þar fann hann Lozarium keisara af Rómaborg, ok fagnaði hann honum forkunnar vel, fékk honum leiðtoga alt um sitt ríki, ok lét halda þeim torg, svá sem þeir þurftu til allra kaupa. En er Sigurðr konungr kom í Slésvík á Danmörk, þá veitti Eilífr jarl honom dýrliga veizlu; þat var um miðsumars skeið. Í Heiðabý fann hann Nikolás Danakonung, ok fagnaði hann honum afarvel, ok fylgði honum sjálfr norðr á Jótland, ok gaf honum skip með öllum búnaði, þat er hann hafði í Noreg. Fór þá Sigurðr konungr heim í ríki sitt, ok var honum vel fagnat. Ok var þat mál manna, at eigi hafi verit farin meiri virðingarför or Noregi, en þessi var, ok var hann þá tvítogr at aldri; hann hafði 3 vetr verit í þessarri ferð. Ólafr konungr, bróðir hans, var þá 12 vetra gamall.

Frá Eysteini konungi.

15. Eysteinn konungr hafði mart gert í landinu, þat er nytsamligt var, meðan Sigurðr konungr var í ferð. Hann hóf munklífi í Björgvin í Norðnesi, ok lagði hann

þar mikit fé til; hann lét gera Mikjálskirkju, hit vegligsta steinmusteri; hann lét ok gera í konungsgarði Postolakirkju; þar lét hann ok gera höll hina miklu, er vegligast tréhús hefir gert verit í Noregi; hann lét ok gera kirkju á Agðanesi, ok þar virki ok höfn, er áðr var øræfi; hann lét ok gera í Niðarósi í konungsgarði Nikoláskirkju, ok var þat hús allmjök vandat at skurðum ok allri smíð; hann lét ok gera kirkju norðr í Vágum á Hálogalandi, ok lagði próvendu til.

Eysteinn konungr fékk Jamtaland.

16. Eysteinn konungr gerði orð hinum vitrustum mönnum til Jamtalands ok hinum ríkustum, bauð þeim til sín, en fagnaði öllum, er kómu, med blíðu mikilli, ok leiddi brott með vingjöfum, en teygði þá svá til vináttu við sik. En er þeir vöndust margir at fara til hans, ok þágu gjafir hans, en sumum sendi hann gjafir, þeim er eigi kómu þar, þá kom hann sér í fullkomna vináttu við alla þá menn, er réðu fyrir landinu. Síðan talaði hann fyrir þeim ok sagði, at Jamtr höfðu þat illa gert, er þeir höfðu snúizt í brott frá Noregs konungum í hlýðni eða skattgjöfum. Tók þar til máls, er Jamtr höfðu gengit undir ríki Hákonar konungs Aðalsteinsfóstra, ok verit síðan lengi undir Noregs konungum; inti ok þat, hversu mörg þarfindi þeir máttu hafa af Noregi, eða hversu mikill úmaki þeim væri at sœkja til Svíakonungs þat, er þeir þurftu. Ok kom hann svá sínum rœðum, at Jamtr sjálfir buðu honum ok báðu hann, at þeir vildu snúast til hlýðni við Eystein konung, ok kölluðu þat þurft sína ok nauðsyn. Dró svá saman þeirra félagskap, at Jamtr gáfu land alt undir ríki Eysteins konungs. Tóku fyrst til þessa máls ríkismenn þar trúnaðareiða af öllu fólkinu; síðan fóru þeir til Eysteins konungs ok sóru honum ríki, ok hefir þat haldizt jafnan síðan. Vann Eysteinn konungr Jamtaland með viti en eigi með áhlaupum, sem sumir hans langfeðgar.

Frá Eysteini konungi.

17. Eysteinn konungr var maðr hinn fríðasti sýnum, bláeygr ok nökkut opineygr, bleikhárr ok hrokkinhárr, ekki hár meðalmaðr, spekingr at viti, at öllu fróðr, lögum ok dœmum ok mannfrœði, ráðsnjallr ok orðspakr, ok hinn snjallasti, manna glaðastr ok lítillátastr, hugþekkr ok ástsæll allri alþýðu. Hann átti Ingibjörgu, dóttur Gotthorms Steigarþórissonar; þeirra dóttir hét María, er síðan átti Guðbrandr Skafhöggsson.

Frá Ívari Ingimundarsyni.

18. Eysteinn konungr hafði í mörgu bœtt rétt landsmanna, ok hélt hann upp mjök lögunum ok gerði sér kunnig öll lög í Noregi; hann var ok spekingr mikill at viti. Á þeima hlut má marka, hverr dýrðarmaðr Eysteinn konungr var, eða hversu hann var vinhollr ok hugkvæmr eptir at leita við vini sína, hvat þeim var at harmi, at sá maðr var með honum, er hét Ívarr ok var Ingimundarson, íslenzkr maðr, vitr ok ættstórr ok skáld, ok var konungr vel til hans ok ástsamliga, sem sýndist í þessum hlut. Ívarr tók úgleði, ok er konungr fann þat, heimti hann Ívar til máls við sik ok spurði hann, hví hann væri svá úglaðr? en fyrr er þú vart með oss, var oss margskonar skemtan at yðrum rœðum; en eigi leita ek af því eptir; veit ek, at þú munt vera svá vitr-maðr, at ek hefi engan hlut gert af við þik; seg mér, hvat er? Hann svaraði: Þat sem er, herra! má ek ekki frá segja. Þá mælti konungr: Geta mun ek þá til; eru menn þeir nökkurir, er þér getist eigi at? Hann kvað eigi þat. Konungr mælti: Þykkist þú af mér hafa minna sóma, en þú vildir? Hann sagði eigi þat vera. Konungr mælti: Hefir þú sét nökkura þá hluti, er þér hefir svá mikit um fundizt, at þér þykkir þat illa? Hann kveðr eigi þat vera. Konungr mælti: Fýsir þik til nökkurra manna eða annarra höfðingja at fara? Hann kvað eigi þat vera. Konungr mælti:

Vandast nú getan; eru nökkurar konur þær hér eða á öðrum löndum, at þér er eptirsjá at? Hann sagði, at þat er. Konungr mælti: Ver eigi þar um hugsjúkr; þegar er várar, far þú til Íslands, ok mun ek fá þér fé ok mikinn sóma, bréf ok innsigli til þeirra manna, er ráða eigu, ok veit ek eigi þeirra manna vánir, at eigi muni hneigjast fyrir mínum ummælum eða ógnarorðum. Ívarr svaraði: Þungligar er farit, herra! bróðir minn á þessa konu. Þá mælti konungr: Hverfum þar frá, ok sé ek þar ráð til; eptir jól mun ek fara á veizlur, ok far þú með mér, muntu þá sjá margar kurteisar konur, ok ef eigi eru þær konungbornar, mun ek fá þér í hendr. Hann svarar: Því er þungligar komit, at jafnan er ek sé fagrar konur ok dýrligar, þá minnir mik hinnar konunnar, ok er því harmr minn meiri. Konungr mælti: Þá mun ek gefa þér forræði ok eignir at skemta þér. Hann svaraði: Ekki uni ek því. Þá mælti konungr: Þá fæ ek þér fé, ok ferr þú þangat til landa, sem þú vilt. Hann kveðst eigi þat vilja. Þá mælti konungr: Vandast mér nú eptir at leita, hefi ek nú eptir leitat, sem ek kann; en einn er nú hlutr eptir, ok er sá lítils verðr hjá þessum, er ek hefi boðit þér; far þú hvern dag, er borð er uppi, á fund minn, ok ef ek sit eigi yfir vandamálum, mun ek tala við þik um konu þessa á alla vega, þess er mér má í hug koma, ok mun ek gefa mér tóm; þat verðr stundum, at mönnum verðr harms léttara, ef um er rœtt; þat skal ok fylgja, at aldregi skaltu gjaflaust á brott fara. Hann svarar: Þat vil ek, herra! ok hefit þökk fyrir eptirleitanina. Ok nú gera þeir svá jafnan, er konungr sitr eigi yfir vandamálum, þá talar konungr við hann, ok bœttist honum harms síns, ok gleðst hann.

Frá Sigurði konungi.

19. (19). Sigurðr konungr var mikill vexti ok jarpr á hár, sköruligr, ekki fagr, vel vaxinn, snöfurligr, fámæltr, ok optast ekki þýðr, vingóðr ok fastúðigr, ekki talaðr mjök, siðlátr ok veglátr. Sigurðr konungr var stjórnsamr ok

refsingasamr, hélt vel lögin, mildr af fé, ríkr ok ágætr. Ólafr konungr var maðr hár ok mjór, fríðr sýnum, glaðr ok lítillátr, vinsæll. Þá er þeir brœðr váru konungar í Noregi, tóku þeir af margar álögur, þær er Danir höfðu lagt á lýðinn, þá er Sveinn Alfífuson réð landi, ok urðu þeir af því stórvinsælir við alþýðu ok stórmenni.

Draumr Sigurðar konungs Jórsalafara.

20. (19). Þat er sagt, at Sigurðr konungr tók úgleði mikla, ok mátti lítt njóta tals hans, ok sat hann skömmum við drykkju. Þat þótti ráðamönnum þungt, ok vinum hans ok hirðinni, ok biðja Eystein konung leggja til nökkur ráð, at hann féngi vitat, hverju gegndi; féngu menn nú enga orskurði mála sinna, er hann sóttu at. Eysteinn konungr svarar svá: Vant er at rœða ok leita eptir við konung. En at bœn manna varð þat þó, at hann hét. Ok eitthvert sinn vekr hann til ok spyr, hví gegnir úgleði hans: Er þat nu, herra! margs manns hrygð; vildum vér vita, hvat er veldr, eða hafi þér nökkur tíðindi fregit, er þat sé stórra hluta vert? Sigurðr konungr segir, at eigi er þat. Er þat þá, bróðir, at þér vilit or landi ok afla enn meira ríkis, sem faðir várr? Hann kvað eigi þat vera. Eru nökkurir menn þeir í landi hér, er fyrir reiði þinni sé orðnir? Hann sagði eigi þat vera. Þat vil ek þá vita, ef þik hafi dreymt nökkut, þat er þér fær áhyggju. Hann sagði þat vera. Seg mér þá, bróðir! Hann sagði: Eigi mun ek segja þér, nema þú ráðir eptir því sem vera mun, ok mun ek þat allgløgt vita mega, hvárt þú ræðr rétt. Hann svaraði: Þat er, herra! mikill vandi á báðar síður; sitja fyrir reiði þinni, sem á mun liggja, ef eigi verðr ráðit, eða ágang ok þat áfelli, er öllu fólki verðr at; en þar til mun ek ráða, at hætta á yðra miskunn, þó at eigi verði ráðit eptir því sem yðr líkar. Hann svarar: Þat dreymdi mik, at mér þótti sem vér brœðr þrír sætim allir á einum stóli fyrir Kristskirkju norðr í kaupangi, ok þá sýndist mér sem géngi út or kirkjunni hinn helgi Ólafr

konungr, frændi várr, skrýddr konungsskrúði; hann var með hinni dýrligstu ásjónu ok blíðligr. Hann gékk at Ólafi konungi, bróður okkrum, ok tók í hönd honum ok mælti við hann blíðliga: Far með mér, frændi! Hann sýndist mér ganga með honum inn í kirkjuna. Ok nökkuru síðar kom hann út af kirkjunni, ok gékk at þér, bróðir! ok mælti við þik, at þú skyldir ganga með honom; hann var þá eigi með jafnmikilli blíðu sem fyrr; géngu þit síðan í kirkjuna. Þá vænta ek, at hann mundi mér í mót koma, en þat varð eigi; þá sló yfir mik hræzlu mikilli ok úmegni ok úværa, ok vaknaða ek í því. Eysteinn konungr svarar: Herra! sagði hann, svá ræð ek, att stóllinn jartegnir ríki várt brœðra, en er þér sýndist Ólafr konungr koma með blíðu í móti Ólafi konungi, bróður okkrum, þar mun hann lifa skemst ok mun hann eiga gott fyrir höndum, er hann er vinsæll ok ungr, ok fátt yfir liðit, ok mun Ólafr konungr hjálpa honum. En þar er þér sýndist hann mér í móti koma, ok eigi með jafnmikilli blíðu, þar mun ek lifa nökkurum vetrum lengr, ok þó verða eigi gamall, ok væntir mik, at hans ásjá mun yfir mér standa, er hann kom í móti mér, ok eigi þó með jafnmiklum blóma, sem við Ólaf var, fyrir því at mart hefir mik hent til afgerða ok boðorðabrota. En þar sem þér þótti frestast kváma hans þér í móti, þat get ek, at ekki muni marka heimván þínn, ok vera kann, at þú mœtir þungu áfelli, er þér þótti, sem nökkur úbirta legðist yfir þik ok ótti: ok get ek, at þú verðir vár elztr ok ráðir lengst ríki þessu. Þá mælti Sigurðr konungr: Vel er ráðit ok vitrliga, ok eptir þessu er mest ván at gangi. Tekr konungr nú at gleðjast.

Kvánfang Sigurðar konungs.

21. (20). Sigurðr konungr fékk Málmfríðar, dóttur Haralds konungs Valdamarssonar, austan or Hólmgarði. Móðir Haralds konungs var Gyða gamla dróttning, dóttir Haralds Englakonungs Guðinasonar. Móðir Málmfríðar var Kristín, dóttir Inga Svíakonungs Steinkelssonar. Systir

Málmfríðar var Ingibjörg, er átti Knútr lávarðr, son Eiríks góða Danakonungs, sonar Sveins Úlfssonar. Börn þeirra Knúts ok Ingibjargar var Valdamarr, er konungdóm tók í Danmörk eptir Svein Eiríksson, Margrét, Kristín ok Katrín. Margrétu átti Stígr hvítaleðr; þeirra dóttir var Kristín, er átti Karl Sørkvisson Svíakonungr; þeirra son var Sörkvir konungr.

Hér hefr þingaþátt.

22. (21). Sigurðr Hranason varð missáttr við Sigurð konung. Hann hafði haft Finnför af hendi konunga fyrir sakir tengða ok langrar vináttu ok margra góðra hluta, er Sigurðr veitti konungum, ok var hann hinn merkiligsti maðr ok hinn vinsælasti. En þar bar svá at, sem opt kann verða, at vándir menn ok öfundsjúkir meir en gœzkufullir báru þat í eyru Sigurði konungi, at Sigurðr Hranason mundi meira eigna sér af Finnskattinum, en hófi gegndi; rœða þar til málit, at Sigurðr konungr lagði á hann fjándskap, sendir eptir honum, ok er hann kemr á konungs fund, mælti konungr: Eigi vænta ek, at þú mundir svá launa mér, sagði hann, mikit lén ok sóma, at eigna þér mitt, ok hafa meira hlut af, en þér væri leyft. Þá sagði Sigurðr: Eigi er þat satt, er yðr er frá sagt; slíkan hlut hefi ek þar af, sem yðart er leyfi til. Konungr mælti: Eigi muntu því einu fyrir hlíta, ok rœtt mun áðr málit með meiri freku, en létti. Ok skiljast at því. Litlu síðar með umtölum vina sinna sótti Sigurðr konungr þat mál á móti í Björgyn, ok vildi gera Sigurð Hranason útlaga. Ok er í þat efni var komit ok svá mikinn vanda, þá ferr hann á fund Eysteins konungs, ok segir honum með hversu miklu áfelli Sigurðr konungr vildi heimta málit af honum, ok biðr hann ásjá. Eysteinn konungr sagði þat vant mál at beiða hann mótmæli veita bróður sínum, segir langt þess í milli, hvárt hann veitir at málinu eða gengr í móti, kvað þá jafnt báða eiga mundu, Sigurð konung ok sik: en fyrir sakir nauðsynjar þinnar ok mágsemdar

várrar, þá má ek til leggja nökkur orð. Ok hittir Sigurð konung, ok biðr hann eirðar manninum; sagði skyldu þá sem á var, Sigurðr Hranason átti Skjaldvöru, föðursystur þeirra, ok segir hann vilja bœta þat, er konungi mislíkar; þó at eigi teldi hann sik sannan at sökinni; bað konung minnast á langt vinfengi þeirra. Sigurðr konungr sagði þat meiri stjórn at refsa slíka hluti. Þá sagði Eysteinn konungr: Ef þú vilt, bróðir! lögum at fylgja ok eptir landsstjórn refsa slíkt, þá mun réttligast, at Sigurðr njóti vitna sinna, ok á mál þetta á þingi at dœma, en eigi á móti, því at sökin veit til landslaga, en eigi til Bjarkeyjarréttar. Þá mælti Sigurðr konungr: Vera má, at svá viti sökin, Eysteinn konungr! sem þér segit, ok ef þetta eru eigi lög, þá munu vér málit á þingi sœkja. Síðan skildust konungar, ok þótti sinn veg hvárum þeirra. Þá stefndi Sigurðr konungr máli þessu til Arnarnesþings, ok ætlar þar málit fram at hafa. Eysteinn konungr kom ok þangat, ok sótti þingit, ok er sökin fór fram í dóm, þá gékk at Eysteinn konungr, áðr en sökin félli á Sigurð Hranason. Þá beiddi Sigurðr konungr lögmenn, at þeir feldi dóm á. En Eysteinn konungr svarar á þá leið: Þat hygg ek, at hér muni vera menn svá vitrir, ok kunnig lögin í Noregi, at eigi á at dœma lendan mann útlagan á þessu þingi. Ok flytr nú málit til laga, svá at öllum má þat sýnast sannligt. Þá mælti Sigurðr konungr: Kapp leggr þú á mikit, Eysteinn konungr! mál þetta, ok vera má, at meira starf verði fyrir, áðr en gangist við, en til var hugat, en eigi fyrir því at síðr skal fram halda; ok gjarna vilda ek nú, at hann yrði sekr í sínum átthaga. Þá mælti Eysteinn konungr: Fátt mun þat verða, at eigi muni fram komast, ef þér vilit fylgja, svá marga stóra hluti, sem þér hafit unnit, en hér er ván, at í móti standi fáir menn ok smáir. Skiljast á því þingi, svá at ekki sýslast at málinu. Eptir þat stefnir Sigurðr konungr Gulaþing ok sœkir til sjálfr. Eysteinn konungr sœkir ok þingit, ok eru nú margir fundir at áttir ok stefnur af vitrum mönnum, ok málit rannsakat

fyrir lögmönnum. Nú flytr Eysteinn konungr þetta fram, at allir þeir menn, er fyrir sökum váru hafðir, váru í Frostaþingslögum, ok sakir höfðu gerzt á Hálogalandi. Ok eyðir hann sökina, ok skiljast at því, ok váru mjök reiðir. Ferr þá Eysteinn konungr norðr til Þrándheims. Sigurðr konungr stefnir til sín öllum lendum mönnum ok lendra manna húskörlum; hann nefnir or hverju fylki mikit lið búanda alt sunnan or landi, ok dróst honum mikill herr, stefnir hann liðinu norðr með landi, ok sœkir alt norðr á Hálogaland, ok vill svá greypliga at ganga, at gera Sigurð Hranason útlaga þar norðr í frændhaga sínum, ok stefnir hann þing öllum Háleygjum ok Naumdœlum í Hrafnistu. Eysteinn konungr bjóst or kaupangi með miklu liði, ok sœkir til þingsins; hann tekr þá með handfesti sókn ok vörn af Sigurði Hranasyni. Á þessu þingi fluttu hvárirtveggju fram sín mál. Þá leitar Eysteinn konungr við lögmenn, hvar þau þing eru í Noregi, at bóndum sé rétt at dœma konunga mál, ef annarr sœkir mál af öðrum: flyt ek mál þat með vitnum fram, at Sigurðr konungr á við mik málit, en ekki við Sigurð Hranason. Lögmenn segja, at konunga málum skyldi skipta á Eyraþingi í Niðarósi. Eysteinn konungr sagði: Þat hugða ek, at svá mundi vera, ok þangat mun sökin horfa, ok segist konungr ok þar vilja reyna réttan dóm um mál Sigurðar Hranasonar. Þá mælti Sigurðr konungr: Svá mjök sem þú vilt þyngja ok úhœgja mér, þá skal ek því þráligar fylgja. Ok skiljast þeir at svá búnu. Sœkja nú hvárirtveggju suðr til kaupangs; var þá stefnt 8 fylkna þing. Eysteinn konungr var þá í bœnum, ok hafði allmikit lið, en Sigurðr konungr lá á skipum. En er til þings skyldi ganga, þá váru grið sett, ok var komit fólk, ok málit skyldi kæra. Þá stóð upp Bergþórr, son Sveins bryggjufóts, ok bar fram vitni, at Sigurðr Hranason hafði leynt af Finnskattinum. Eysteinn konungr stóð þá upp ok sagði: Þó at þessi sök sé sönn, er þú berr nú fram, sem ek veit eigi þó með sannendum, hverr vitnisburðr þetta er;

ok þó at svá væri, at þat sannaðist, þá hefir þessi sök verit eydd á þrimr lögþingum, ok móti inn fjórða; nú kref ek lögréttumenn at dœma Sigurð sýknan sakarinnar. Ok svá vart gert. Þá mælti Sigurðr konungr: Sé ek, at Eysteinn konungr hefir flutt fram lögkróka, en mér er ekki um þat kunnigt. Nú er sú ein sóknin eptir, er ek mun vanari en Eysteinn konungr; skal þá nú ok fram hafa. Ok sneri nú á brott ok til skipa sinna, ok lét fœra af tjöld, ok lagði liðinu öllu út til Hólms, átti þar þing, ok sagði svá liðinu, at um morguninn eptir skulu þeir leggja inn til Íluvalla ok ganga upp ok berjast við Eystein konung. En um kveldit, er Sigurðr konungr sat at matborði á skipi sínu, þá varð hann eigi fyrr varr við, en maðr lét fallast niðr á þiljurnar í fyrirrúminu, ok tók um fót hans; var þar Sigurðr Hranason, ok bað þá Sigurð konung gera af sínu ráði slíkt er hann vildi. Gékk þá til Magni byskup ok Málmfríðr dróttning ok margir höfðingjar aðrir, ok báðu griða Sigurði Hranasyni, ok með þeirra bœn tók Sigurðr konungr hann upp, ok tók af honum festur, ok setti hann með mönnum sínum, ok hafði með sér suðr í land. Um haustit fékk Sigurðr konungr Sigurði Hranasyni orlof at fara heim norðr, ok gaf Sigurðr konungr honum þá sýslu af sinni hendi, ok var jafnan síðan vinr hans. Eptir þetta varð aldregi mart um milli þeirra brœðra né blíða með ástemd.

Andlát Ólafs konungs.

23. (22). Ólafr konungr tók sótt, þá er hann leiddi til bana; ok er hann jarðaðr at Kristskirkju í Niðarósi; ok var hann hit mesta harmaðr. Síðan réðu þeir tveir konungar landi, Eysteinn ok Sigurðr, en áðr höfðu þeir þrír brœðr verit konungar 12 vetr, 5 síðan er Sigurðr konungr kom til lands, en 7 áðr. Ólafr konungr var 17 vetra, er hann andaðist, en þat var 9 Kalendas Januarii.

Fæddr Magnús blindi.

24. (23). Þá er Eysteinn konungr hafði verit einn vetr austr í landi, en Sigurðr konungr var norðr, þá sat Eysteinn konungr lengi um vetrinn í Sarpsborg. Bóndi ríkr er nefndr Ólafr í Dali, auðigr maðr; hann bjó í Aumorð í Dal mikla; hann átti 2 börn. Son hans hét Hákon faukr, en Borghildr dóttir hans; hon var kvenna fríðust ok vitr kona ok fróð mjök. Þau Ólafr ok börn hans váru lengi um vetrinn í Borg, ok var Borghildr jafnan á tali við konung, ok mæltu menn allmisjafnt um vináttu þeirra. En eptir um sumarit fór Eysteinn konungr norðr í land, en Sigurðr konungr fór austr, ok annan vetr eptir var Sigurðr konungr austr í landi, ok sat löngum í Konungahellu ok efldi mjök þann kaupstað. Þar gerði hann kastala mikinn, ok lét grafa um díki mikit; hann var gerr af torfi ok grjóti; hann lét húsa í kastalanum ok gera þar kirkju. Kross hinn helga lét hann vera í Konungahellu, ok hélt hann í því eigi eiða sína, er hann sór á Jórsalalandi, en hann framdi tíund ok flest alt annat, þat er hann hafði svarit; en þat er hann setti krossinn austr við landsenda, hugði hann þat vera mundu alls lands gæzlu; en þat varð at hinu mesta úráði at setja þann helgan dóm svá mjök undir vald heiðinna manna, sem síðan reyndist. Borghildr Ólafsdóttir heyrði þann kvitt, at menn illmæltu þau Eystein konung um tal sitt ok vináttu, þá fór hon til Borgar, ok fastaði þar til járns ok bar járn fyrir mál þetta, ok varð vel skír. En er þetta spurði Sigurðr konungr, þá reið hann þat á einum degi, er miklar váru 2 dagleiðir, ok kom fram í Dali at Ólafs, var þar um nótt. Þá tók hann Borghildi frillutaki, ok hafði hana brott með sér; þeirra son var Magnús; hann var brátt sendr til fóstrs norðr á Hálogaland í Bjarkey til Víðkunns Jónssonar, ok fœddist hann þar upp. Magnús var allra manna fríðastr ok bráðgerr á vöxt ok afl.

Mannjafnaðr með konungum.

25. (24). Eysteinn konungr ok Sigurðr konungr váru einn vetr báðir á veizlu á Upplöndum, ok átti sinn bœ hvárr þeirra. En er skamt var milli þeirra bœja, er konungar skyldu veizlu taka, þá gerðu menn þat ráð, at þeir skyldu vera báðir samt á veizlunum, ok sínu sinni at hvárs búum; váru þeir fyrst báðir samt at því búi, er Eysteinn konungr átti. En um kveldit er menn tóku at drekka, þá var mungát ekki gott, ok váru menn hljóðir. Þá mælti Eysteinn konungr: Þó eru menn hljóðir; hitt er ölsiðr meiri, at menn geri sér gleði; fám oss ölteiti nökkura, mun þá enn árœtast um gaman manna. Sigurðr bróðir! þat mun öllum sœmst þykkja, at vit hefim nökkura skemtanarrœðu. Sigurðr konungr svarar heldr stutt: Ver þú svá málugr, sem þú vilt, en lát mik ná at þegja fyrir þér. Þá mælti Eysteinn konungr: Sá ölsiðr hefir opt verit, at menn taka sér jafnaðarmenn; vil ek hér svá vera láta. Þá þagði Sigurðr konungr. Sé ek, sagði Eysteinn konungr, at ek verð hefja þessa teiti, mun ek taka þik, bróðir! til jafnaðarmanns mér; fœri ek þat til, at jafnt nafn höfum vit báðir ok jafna eign, geri ek ok engi mun ættar okkarrar eða uppfœzlu. Þá svaraði Sigurðr konungr: Mantu eigi þat, er ek braut þik á bak, ef ek vilda, ok vartu vetri ellri. Þá sagði Eysteinn konungr: Eigi man ek hitt síðr, er þú fékkt eigi leikit þat, er mjúkleikr var í. Þá mælti Sigurðr konungr: Mantu, hversu fór um sundit með okkr; ek mátta kefja þik, ef ek vilda. Eysteinn konungr sagði: Ekki svam ek skemra en þú, ok eigi var ek verr kafsyndr; ek kunna ok á ísleggjum, svá at engan vissa ek þann, er þat kepti við mik, en þú kunnir þat eigi heldr en naut. Sigurðr konungr sagði: Höfðingligri íþrótt ok nytsamligri þykki mér at kunna vel á boga; ætla ek, at þú nýtir eigi boga minn, þóttu spyrnir fótum í. Eysteinn konungr svaraði: Ekki em ek bogsterkr sem þú, en minna mun skilja beinskeyti okkra, ok miklu kann ek betr á skíðum en þú, ok hafði þat verit enn fyrr

köllnð góð íþrótt. Sigurðr konungr sagði: Þess þykkir mér mikill munr, at þat er höfðingligra, at sá er yfirmaðr skal vera annarra manna, sé mikill í flokki, sterkr ok vápnfœrr betr en aðrir menn, ok auðsær ok auðkendr, þá er flestir eru saman. Eysteinn konungr sagði: Eigi er þat síðr einkanna hlutr, at maðr sé fríðr, ok er sá ok auðkendr í mannfjölda; þykki mér þat ok höfðingligt, því at friðleikinum sómir hinn bezti búnaðr; kann ek ok miklu betr til laga en þú, ok svá hvat er vit skulum tala, em ek miklu sléttorðari. Sigurðr konungr sagði: Vera kann, at þú hafir numit fleiri lögprettu, því at ek átta þá annat at starfa, ok engi frýr þér sléttmælis, en hitt mæla margir, at þú sér ekki allfastorðr, ok lítit mark sé, hverju þú heitr, mælir eptir þeim, er þá eru hjá, ok er þat ekki konungligt. Eysteinn konungr sagði: Þat berr til þess, er menn bera mál sín fyrir mik, þá hygg ek at því fyrst, at lúka svá hvers manns máli, at þeim mætti bezt þykkja; þá kemr opt annarr, sá er mál á við hann, ok verðr þá opt dregit til at miðla, svá at báðum skyli líka. Hitt er ok opt, at ek heit því, er ek em beðinn, því at ek vilda, at allir fœri fegnir frá mínum fundi. Sé ek hinn kost, ef ek vil hafa, sem þú gerir, at heita öllum illu, en engi heyri ek efndanna frýja. Sigurðr konungr sagði: Þat hefir verit mál manna, at ferð sú, er ek fór or landi, væri heldr höfðinglig, en þú sazt heima meðan sem dóttir föður þíns. Eysteinn konungr svarar: Nú greipt þú á kýlinu; eigi mynda ek þessa rœðu vekja, ef ek kynna hér engu svara; nærr þótti mér hinu, at ek gerða þik heiman sem systur mína, áðr þú yrðir búinn til ferðar. Sigurðr konungr sagði: Heyrt muntu hafa þat, at ek átta orrostur mjök margar í Serklandi, er þú munt heyrt hafa getit, ok fékk ek í öllum sigr, ok margskonar gersimar, þær er eigi hafa fyrr slíkar komit hingat til lands; þótta ek þar mest verðr, er ek fann göfgasta menn, en ek hygg, at eigi hafir þú enn hleypt heimdreganum. Eysteinn konungr sagði: Spurt hefi ek þat, at þú áttir orrostur nökkurar

utanlands, en nytsamligra var þat landi váru, er ek gerða meðan; ek reista fim kirkjur af grundvelli, ok gerða ek höfn við Agðanes, er áðr var øræfi, ok hvers manns för, þá er ferr norðr eða suðr með landi; ek gerða ok stöpulinn í Sinhólmssundi ok höllina í Björgyn, meðan þú brytjaðir blámenn fyrir fjándann á Serklandi; ætla ek þat lítit gagn ríki váru. Sigurðr konungr sagði: Fór ek í ferð þessi lengst út til Jórdanar, ok lögðumst ek yfir ána; en út á bakkanum er kjarr nökkut, en þar á kjarrinu reið ek knút, ok mælta ek svá fyrir, at þú skyldir leysa, bróðir! eða hafa elligar þvílíkan formála, sem þar var á lagðr. Eysteinn konungr sagði: Eigi mun ek leysa þann knút, er þú reitt mér, en ríða mátta ek þér þann knút, er miklu síðr féngir þú leyst, þá er þú sigldir einskipa í her minn, þá er þú komt í land. Eptir þat þögnuðu þeir báðir, ok var hvártveggi reiðr.

Fleiri hlutir urðu þeir í skiptum þeirra brœdra, er þat fannst á, at hvárr dró sik fram ok sitt mál, ok vildi hvárr vera öðrum meiri, en hélzt þó friðr milli þeirra, meðan þeir lifðu.

Frá vanheilsu Sigurðar konungs.

26. (25). Sigurðr konungr var á Upplöndum at veizlu nökkurri, en þar váru laugar gervar. En er konungr var í laug, ok var tjaldat yfir kerit, þá þótti honum renna fiskr í lauginni hjá sér, ok þá sló á hann hlátri svá miklum, at þar fylgði staðleysi, ok kom þat síðan mjök optliga at honum. Ragnhildi, dóttur Magnús konungs berfœtts, giptu þeir brœðr hennar Haraldi kesju; hann var son Eiríks góða Danakonungs; váru synir þeirra Magnús, Ólafr, Knútr, Haraldr.

Andlát Eysteins konungs.

27. (26). Eysteinn konungr lét gera skip mikit í Niðarósi; þat var gert at vexti ok með hætti eptir því, sem Ormr hinn langi hafði verit, er Ólafr konungr Tryggva-

son hafði gera látit; var þar ok drekahöfuð á fram, en krókr á aptr, ok hvártveggja gullbúit. Skip var borðmikit, en stafnarnir þóttu nökkuru minni en bezt bæri. Hann lét ok gera þar í Niðarósi naust, bæði svá stór, at afrek var í, ok ger með hinum beztum föngum ok smíðuð ágæta vel. Eysteinn konungr var á veizlu á Stim á Hústöðum; hann fékk þar bráða sótt, þá er hann leiddi til bana. Hann andaðist 4 Kalendas Septembris, ok var lík hans flutt norðr til kaupangs, ok er hann þar jarðaðr í Kristskirkju, ok er þat mál manna, at yfir enskis manns líki hafi svá margr maðr í Noregi jafnhryggr staðit sem Eysteins konungs, síðan er andaðr var Magnús konungr, son Ólafs hins helga konungs. Eysteinn var konungr 20 vetr at Noregi; en eptir andlát Eysteins konungs var Sigurðr einn konungr í landi, meðan hann lifði.

Kristnuð Smálönd.

28. (27). Nikolás Danakǫnungr, son Sveins Úlfssonar, fékk síðan Margrétar, dóttur Inga, er fyrr hafði átt Magnús konungr berfœttr, ok hétu synir þeirra Nikolás ok Magnús hinn sterki. Nikolás konungr sendi orð Sigurði konungi Jórsalafara, ok bað hann veita sér lið ok styrk allan af sínu ríki, at fara með Nikolási konungi austr fyrir Svíaveldi til Smálanda, ok kristna þar fólk, því at þeir er þar bygðu, héldu ekki kristni, þó at sumir hefði við skírn tekit. Var í þann tíma víða í Svíaveldi mart fólk heiðit, ok mart illa kristit, því at þá váru nökkurir þeir konungar, er kristni köstuðu ok héldu upp blótum, svá sem gerði Blótsveinn, eða síðan Eiríkr hinn ársæli. Sigurðr konungr hét ferð sinni, ok gerðu konungar stefnulag sitt í Eyrarsundi. Síðan bauð Sigurðr konungr almenningi út af öllum Noregi, bæði at liði ok at skipum. En er saman kom herr sá, þá hafði hann vel þrjú hundruð skipa. Nikolás konungr kom fyrr miklu til stefnunnar, ok beið þar lengi; þá kurruðu Danir illa, ok sögðu at Norðmenn mundu ekki koma. Síðan rufu þeir leiðangrinn; fór kon-

ungr í brott ok allr herrinn. Síðan kom Sigurðr konungr þar, ok líkaði honum illa; héldu þó austr í Svimrarós, ok áttu þar húsþing, ok talaði Sigurðr konungr um lausyrði Nikolás konungs, ok kom þat ásamt, at þeir skyldu nökkut hervirki gera í landi hans fyrir þessar sakir. Þá tóku þeir upp þorp þat, er heitir Tumaþorp, er skamt liggr frá Lundi, ok héldu síðan austr til kaupbœjar þess, er heitir Kalmarnar, ok herjuðu þar, ok svá á Smálöndum, ok lögðu vistagjald á Smálönd, 15 hundruð nauta, ok tóku Smálendingar við kristni. Síðan vendir Sigurðr konungr aptr herinum, ok kom í sitt ríki með mörgum stórgersimum ok fjárhlutum, er hann hafði aflat í þeirri ferð, ok var þessi leiðangr kallaðr Kalmarna leiðangr. Þat var sumri fyrr en myrkr hit mikla. Þenna einn leiðangr reri Sigurðr konungr, meðan hann var konungr.

Frá Þórarni stuttfeld.

29. (28). Þat barst at eitt sinn, er Sigurðr konungr gékk frá skytningi ok til aptansöngs, ok váru menn druknir ok kátir mjök, þeir sátu úti fyrir kirkjunni ok sungu aptansönginn, varð söngrinn úgreiðr, þá mælti konungr: Hvat karla er þat, er þar er hjá kirkju í feldi einum? Þeir kváðust eigi þat vita. Konungr mælti:

Villir hann vísdóm allan,
veldr því karl í feldinum.

Karl gengr fram ok mælti:

Hykk at hér megi þekkja
heldr í stuttum feldi
oss, en ek læt þessa
úprýði mér hlýða.

Værir mildr ef mæra
mik vildir þú skikkju,
hvat hefi ek heldr en tötra,
hildingr! muni vildri.

Konungr mælti: Kom til mín á morni, þar sem ek drekk. Líðr nú af nóttin. Um morgininn ferr Íslendingr, er síðan var kallaðr Þórarinn stuttfeldr, til drykkjustofunnar, en maðr stóð úti fyrir stofunni, ok hafði horn í hendi ok mælti: Íslendingr! þat mælti konungr, at þú skyldir yrkja

vísu, áðr þú gengr inn, ef þú vildir þiggja nökkura vingjöf af honum, ok kveða um þann mann, er heitir Hákon Serksson, er kallaðr er mörstrútr, ok geta þess í vísunni. Þessi maðr, er við hann rœddi, hét Árni fjöruskeifr. Síðan ganga þeir inn, ok gengr Þórarinn fyrir konung ok kvað vísu:

Þú vændir mér, þrœnda
þengill! ef ek stef fénga
frænda Serks, at fundi,
fólkrakkr, gefa nakkvat.
Lézt þú at Hákon héti,
hildingr hinn fémildi!
enn samir mér at minnask
mörstrútr, á þat görva.

Konungr mælti: Þat sagða ek aldri, ok muntu vera spottaðr, ok er þat ráð, at Hákon skapi þér víti fyrir, ok far í sveit hans. Hákon mælti: Vel skal hann kominn með oss, ok sé ek, hvaðan þetta er at komit. Ok setr Íslending millum þeirra, ok váru þeir nú allkátir. Þá er á leið daginn, ok nökkut tók at fá á þá drykkrinn, þá mælti Hákon: Þykkist þú nökkut, Íslendingr! bótþarfa eiga mér, eða þótti þér eigi heldr sett vélræði fyrir þik? Hann svarar: Víst þykkjumst ek þér bœta eiga. Hákon svarar: Þá munu vit sáttir, ef þú yrkir aðra vísu um Árna. Hann kvezt þess albúinn. Ganga síðan yfir, þar sem Árni sat, ok kvað hann vísu:

Fullvíða hefir frœðum
Fjöruskeifr á her veifat
lystr ok leiri kastat
lastsamr ara hins gamla.
Ok vantu eina kráku
orðvandr á Serklandi,
skeifr bartu Högna húfu
hræddr, varliga brædda.

Árni hljóp upp þegar ok brá sverði ok vildi ráða til hans. Hákon mælti, at hann skyldi þetta, ok kvað hann á þat mega minnast, at hann mundi lægra hlut bera, ef þeir ættist við. Síðan gékk Þórarinn fyrir konung, ok segir, at hann hefir drápu ort um hann, ok bað hann hlýða; ok þat veitti konungr honum, ok er þat kölluð Stuttfeldar drápa. Þá spyrr konungr, hvat hann vill ráðs síns, en hann kvezt hafa ætlat suðr at ganga til Rúms. Þá fékk konungr honum fé mikit, ok bað hann sín vitja, er hann kvæmi aptr, ok kvezt þá mundu gera sóma hans.

Frá Sigurði konungi ok Óttari birting.

30. (29). Þat er frásagt einn hátíðardag Hvítsunnudag, at Sigurðr konungr sat með miklu fjölmenni ok mörgum vinum sínum, ok þá er hann kom í hásæti sitt, sá menn, at hann sat með miklu vanmegni ok þungu bragði; váru margir hræddir um, hvern veg reiða mundi. Konungr leit á lýðinn ok örgaði augunum ok sá umhverfis sik á pallana, ok tók þá bók hina dýru, er hann hafði haft í land; hon var öll gullstöfum ritin, ok eigi hafði meiri gersimi komit í land í einni bók. Dróttning sat þá hjá honum. Þá mælti Sigurðr konungr: Mart kann skipast, segir hann, á mannsævinni. Ek átta 2 hluti, þá er mér þóttu beztir, er ek kom í land, þat var bók sjá hérna ok dróttningin, en nú þykki mér hvárr öðrum verri; þat á ek svá í eigunni, at mér þykkir verst allra hluta. Dróttning fiðr eigi, hvernug hon er, því at geitarhorn stendr or höfði henni, ok því betri sem mér þótti hon, því öllu verri þykki mér hon nú. Þá kastaði hann bókinni á eldinn fram, er gerr var, en laust dróttningina kinnhest. Hon grét konungs mein meirr en sinn harm. Sá maðr stóð fyrir konunginum, er hét Óttarr birtingr, bóndason ok kertisveinn, skyldi þá þjóna, svartr á hárslit, lítill ok vaskligr, døkklitaðr ok kurteiss. Hann hleypr til ok tekr bókina, er konungr hafði kastat á eldinn, ok hélt á ok mælti: Úlíkir dagar váru þeir, herra! er þér sigldut með prýði ok fegrð at Noregi, ok fögnuðu því allir vinir yðrir ok runnu í mót þér, ok játtuðu þér at konungi með hinni mestu vegsemd, en þessir; en nú eru komnir til þín vinir þínir margir á þessum degi, ok megu eigi kátir vera fyrir þínum harmi ok vanmegni; ger svá vel, hinn góði konungr! þigg þetta heilræði: fyrst gleð dróttningina, er þú hefir mikit afgert við, ok alla síðan út í frá vini þína. Þá sagði Sigurðr konungr: Hvat muntu kenna mér ráð, hinn herviligsti kotkarlsson ok hinnar minstu ættar. Ok hljóp upp síðan, ok brá sverði, ok lét sem hann mundi höggva hann. Hann stóð réttr, ok brást engan veg við.

En konungr brá þá flötu sverðinu, er ofan kom at höfðinu. En fyrst reiddi hann báðum höndum, sletti síðan flötu á síðu honum. Síðan þagnaði hann, ok settist niðr í hásætit; þá þögnuðu ok allir menninir. Þá litaðist konungr um, ok hógligar en hit fyrra sinn, ok mælti síðan: Seint má reyna mennina, hvílíkir eru, segir konungr; hér sátu vinir mínir, lendir menn ok stallarar, skutilsveinar ok allir hinir beztu menn í landinu, ok varð engum jafnvel til mín sem þessum, er yðr mun þykkja lítils verðr hjá yðr, hann unni mér nú mest, ok var þat Óttarr birtingr, af því at ek kom hér inn œrr maðr, ok vildag spilla gersimi minni, hann bœtti þat með mér, ok annarri hendi hræddist hann eigi banann; talaði síðan fagrt erendi, stilti svá orðunum, at mér yrði at virðing, en eigi taldi hann þá hlutina, er minn harmr aukaðist við, þat feldi hann alt niðr, er þó mátti með sönnu rœða; en svá var þó skörulig hans rœða, at engi var svá vitr maðr hjá, at snjallara mundi mæla. En síðan hljóp ek upp ørvita, ok lét ek sem ek munda höggva hann, en hann var svá fullhugi, sem engi ótti væri um at vera; en þá er ek sá þat, lét ek þetta verk fyrirfarast, svá úmakligr sem hann var. Nú skulu þér, vinir minir! vita, hverju ek mun launa honum; hann er áðr kertisveinn, nú skal hann vera lendr maðr minn, ok mun þat þó fylgja, er eigi mun minna vera, at hann mun merkiligastr maðr vera af stundu lendra manna minna. Gakk nú í sæti hjá lendum mönnum ok þjóna eigi lengr. Hann gerðist síðan hinn merkiligsti maðr í Noregi af mörgum góðum hlutum ok dýrligum.

Draumr Sigurðar konungs.

31. (30). Sigurðr konungr var eitthvert sinn á veizlu at búi sínu einu. En um morgininn, þá er konungr var klæddr, var hann fámálugr ok úkátr, ok hræddust vinir hans, at þá mundi enn at honum komit vanstillit. En ármaðrinn var vitr maðr ok djarfr ok krafði konung máls, ok spurði, ef hann hefði nökkut tíðinda spurt, þat er svá

væri mikit, at honum stœði fyrir gleði, eða væri þat, at veizlan hugnaði honum eigi vel, eða nökkurir þeir hlutir, er menn mætti ráða bœtr á. Sigurðr konungr sagði, at engi hlutr héldi þar til, sá er hann rœddi um, en þat heldr til, segir hann, at ek hugsa draum þann, er fyrir mik bar í nótt. Herra! segir hann, góðr draumr skyldi sá vera, en heyra vildim vér gjarna. Konungr mælti: Ek þóttumst hér á Jaðri vera úti staddr, ok sá ek út í haf, ok leit ek þar sorta mikinn, ok var för í, ok er nálgaðist hingat, þá sýndist mér, sem þat væri mikit tré eitt, ok óðu limarnar uppi, en rœtrnar í sjá. En er tréit kom at landi, þá braut þat, ok rak í brott, dreifðist víða um landit, bæði um meginland ok úteyjar, sker ok strandir; ok þá gaf mér sýn, svá at ek þóttumst sjá um allan Noreg hit ytra með sjá, ok sá ek í hverja vík, at rekin váru brot af þessu tré, ok váru flest smá, en sum stœrri. Þá svaraði ármaðrinn: Þat er líkast um þenna draum, at þér sjálfir munut bezt skipa, ok vildim vér gjarna heyra, at þér réðit. Þá mælti konungr: Þat þykki mér líkast, at vera muni fyrir tilkvámu nökkurs manns í land þetta, ok mun hann hér staðfestast, ok hans afspringi mun víða dreifast um land þetta ok vera mjök misstórt.

Frá Ásláki hana.

32. (31). Svá bar at eitt sinn, er Sigurðr konungr sat með mörgum góðum mönnum ok göfgum í stríðum hug, var þat frjákveld eitt, att dróttsetinn spurði, hvat til matar skyldi búa. Konungr svarar: Hvat nema slátr. En svá var mikil ógn at honum, at engi þorði at mæla í móti honum. Váru nú allir úkátir. Bjoggust menn nú til borða, kómu inn sendingar, heitt slátr, ok váru allir menn hljóðir ok hörmuðu konungs mein. En áðr en matrinn væri signdr, þá tók sá maðr til orða, er hét Áslákr hani; hann hafði verit með Sigurði konungi í utferðinni; ekki var han ættstórr maðr, hvatr ok lítill vexti; ok er hann sá, at engi maðr mundi svara konunginum, þá mælti hann:

Herra! sagði hann, hvat rýkr á diskinum fyrir yðr? Konungr svarar: Hvat vildir þú, Áslákr hani! eða hvat sýnist þér? Hann svarar: Þat sýnist mér, sem ek vilda eigi at væri, at slátr sé. Konungr mælti: En þótt svá sé, Áslákr hani! Hann svarar: Hörmuligt er slíkt at vita, at svá mjök skal missýnast þeim konungi, er svá mikinn sóma hefir fengit í veröldinni af ferð sinni; ok öðru hézt þú þá, er þú steigt or Jórdan, ok hafðir laugazt í því vatni, sem guð sjálfr, ok hafðir pálm í hendi ok kross á bringu, en þú mundir slátr eta á frjádag; ok ef smæri menn gerði slíkt, væri stórrefsinga fyrir vert; ok eigi er svá vel skipuð sveitin, sem líkligt væri, er engi verðr til nema ek einn lítill maðr um slíkt at tala. Konungr þagnaði ok tók eigi til matarins, ok er á leið matmálit, bað konungr brott bera slátrdiskinn. Kom þá fram sá matr, er honum hœfði vel, ok tók konungr at kætast heldr, er á leið matmálit, ok drakk. Menn mæltu, at Áslákr mundi forða sér. Hann kvazt eigi munðu þat gera; veit ek eigi, hvat þat mun tjóa; er þat sannast, at nú er gott at deyja, er ek hefi því fram komit, at firra konunginn glœp, en hann á heimilt at drepa mik. Ok um kveldit kallaði konungr á hann ok mælti: Hverr eggjaði þik, Áslákr hani! at mæla slíkum beryrðum við mik í mannfjölda? Herra! sagði hann, engi nema ek sjálfr. Konungr mælti: Vita muntu nú vilja, hvat þú munt fyrir hafa þína dirfð, eða hvers þú þykkist verðr? Hann svarar: Viltu vel launa! herra! þá em ek feginn, en ef öðruvís verðr, þá er þat þitt. Þá mælti konungr: Þú munt minni laun fyrir hafa en makligt er; ek mun gefa þér þrjú bú; en þann veg skipti þá til, sem úlíkligra mátti þykkja, er þú firðir mik miklu úhappi, heldr en lendir menn, er ek átta mikit gott at. Lauk svá þessu máli.

Kona leidd jólaaptan til konungs.

33. (32). Svá bar at eitt sinn jólakveld, er konungr sat í höllinni ok borð váru framsett, þá mælti konungr:

Fái mér slátr. Herra! sögðu þeir, eigi er þat siðr í Noregi at eta slátr jólakveld. Hann svarar: Er þat eigi siðr, þann sið vil ek hafa. Þeir koma ok höfðu hnísu. Konungr stangaði í knífinum, ok tók eigi til. Þá mælti konungr: Fái mér konu inn í höllina. Þeir kómu þar ok höfðu konu með sér, sú hafði sítt faldat. Konungr tók hendinni til höfuðs henni, ok leit á ok mælti: Úsælig kona er þetta, ok ekki svá, at eigi megi sœma við slíkt. Síðan leit hann á höndina ok mælti: Úfögr hönd ok eigi vel vaxin, en þó verðr at sœma við. Þá bað hann, at hon rétti fram fótinn; leit hann á ok mælti: Ferligr fótr ok mikill mjök, en ekki má gaum at því gefa, sœma verðr við slíkt. Þá bað hann, at þeir skyldu leggja upp kyrtilinn, ok sá hann nú legginn, ok mælti svá: Sví verði þínum legg, er bæði er blár ok digr, ok muntu vera púta ein, ok bað hana út fœra: ok vil ek ekki hafa hana.

Haraldr gilli kom í land.

34. (33). Hallkell húkr, son Jóns smjörbalta, var lendr maðr á Mœri; hann fór vestr um haf, ok alt til Suðreyja; þar kom til fundar við hann utan af Írlandi sá maðr, er hét Gillikristr, ok sagðist vera son Magnús konungs berfœtts; móðir hans fylgði honum ok sagði, at hann hét Haraldr öðru nafni. Hallkell tók við þessum mönnum ok flutti með sér til Noregs, ok fór þegar á fund Sigurðar konungs með Haraldi ok móður hans. Þau báru fram sitt erendi fyrir konungi. Sigurðr konungr rœddi þetta mál fyrir höfðingjum, at hverr legði til eptir sínu skaplyndi, en allir báðu hann sjálfan fyrir ráða. Þá lét Sigurðr konungr kalla fyrir sik Harald, ok sagði honum svá, at hann vill eigi synja Haraldi, at hann fremi skírslu til faðernis sér, með því at hann vill þat vera láta í festu, þó at honum berist þat faðerni, er hann segir, at Haraldr skal eigi beiðast konungdóms, meðan Sigurðr konungr eða Magnús konungsson lifir, ok fóru þessar festur fram með svardögum. Sigurðr konungr sagði, at Haraldr skyldi

troða slár til faðernis sér, en sú skírsla þótti heldr frek, því at hann skyldi þá skírslu fremja til faðernis en eigi til konungdóms; hann hafði áðr því fyrirsvarit. En Haraldr játtaði þessu. Hann fastaði til járns, ok var sú skírsla ger, er mest hefir verit ger í Noregi, at 9 plógjárn glóandi váru niðr lögð, ok gékk Haraldr þar eptir berum fótum, ok leiddu hann byskupar tveir. Ok þrimr dögum síðar var skírslan reynd; váru þá fœtr hans úbrunnir. Eptir þat tók Sigurðr konungr vel við frændsemi Haralds; en Magnús, son hans, úþokkaðist mjök við hann, ok margir höfðingjar sneru eptir honum. Sigurðr konungr treystist svá vinsæld sinni við alt landsfólk, at hann beiddist þess, at allir skyldu þat sverja, at Magnús, son Sigurðar konungs, skyldi vera konungr eptir hann, ok fékk hann þá svardaga af öllu landsfólki.

Frá veðjan Haralds ok Magnús.

35. (34). Haraldr gilli var maðr hár ok grannvaxinn, hálslangr, heldr langleitr, svarteygr, døkkhárr, skjótligr ok fráligr, ok hafði mjök búnað írskan, stuttklæddr ok léttklæddr; stirt var honum norrœnt mál, ok kylfði mjök til orðanna, ok höfðu margir menn þat mjök at spotti. Haraldr sat í drykkju eitt sinn ok talaði við annan mann, sagði hann vestan af Írlandi; var þat í rœðu hans, at þeir menn váru á Írlandi, at svá váru fóthvatir, at engi hestr tók þá á skeiði. Magnús konungsson heyrði þetta ok mælti: Nú lýgr hann enn, sem hann er vanr. Haraldr svarar: Satt er þetta, segir hann, at þeir menn munu finnast á Írlandi, at engi hestr í Noregi mun hlaupa um þá. Rœddu þeir um nökkurum orðum; þeir váru báðir druknir. Þá mælti Magnús: Hér skaltu veðja fyrir höfði þínu, ef þú renn eigi jafnhart, sem ek ríð hesti mínum, en ek mun leggja í móti gullhring minn. Haraldr svarar: Ek segi ekki þat, at ek renna svá hart; finna mun ek þá menn á Írlandi, at svá munu renna, ok má ek veðja um þat. Magnús konungsson svarar: Ekki mun ek fara

til Írlands; hér skulum vit veðja ok ekki þar. Haraldr gékk þá at sofa ok vildi ekki fleira við hann eiga. Þetta var í Osló. En eptir um morgininn, þá er lokit var formessu, reið Magnús upp í götur; hann gerði orð Haraldi at koma þannug. En er hann kom, var hann svá búinn: hafði skyrtu ok ilbandabrœkr, stuttan möttul, hött írskan á höfði, spjótskapt í hendi. Magnús markaði skeiðit. Haraldr mælti: Oflangt ætlar þú skeiðit. Magnús ætlaði þegar miklu lengra, ok sagði at þó var ofskamt. Mart var manna hjá. Þá tóku þeir skeið fram, ok fylgði Haraldr jafnan bœginum. En er þeir kómu til skeiðsenda, mælti Magnús: Þú heldr í gagntak, ok dró hestrinn þik. Magnús hafði gauzkan hest allskjótan. Þeir tóku þá annat skeið aptr; rann þá Haraldr alt skeið fyrir hestinum. En er þeir kómu til skeiðsenda, þá spurði Haraldr: Hélt ek nú í gagntakit? Magnús svarar: Nú tóktu fyrri til. Þá lét Magnús blása hestinn um hríð; en er hann var búinn, þá keyrir hann sporum hestinn, ok kom hann skjótt á hlaup. Haraldr stóð þá kyrr. Þá leit Magnús aptr ok kallaði: Renn nú, segir hann. Þá hljóp Haraldr skjótt fram um hestinn, ok langt frá fram, ok svá til skeiðsenda; kom hann svá miklu fyrr, at hann lagðist niðr, ok spratt upp ok heilsaði Magnúsi, er hann kom. Síðan fóru þeir heim til bœjar. En Sigurðr konungr hafði verit meðan at messu, ok vissi hann þetta eigi, fyrr en eptir mat um daginn. Þá mælti hann reiðuliga til Magnús: Þér kallit Harald heimskan, en mér þykkir þú fól; ekki kantu utanlands siðu manna; vissir þú þat eigi fyrr, at utanlands menn temja sik við aðrar íþróttir en at kýla drykk eða gera sik œran ok úfœran, ok vita þá ekki til manns; fá Haraldi hring sinn ok apa hann aldri síðan, meðan mitt höfuð er fyrir ofan mold.

Frá sundfœri.

36. (35). Þá er Sigurðr konungr var eitt sinn úti á skipum, ok lágu þeir í höfn, ok kaupskip nökkut hjá

þeim Íslandsfar. Haraldr gilli var í fyrirrúmi á konungsskipi, en næst honum fram frá lá Sveinn Rimhildarson; hann var son Knúts Sveinssonar af Jaðri. Sigurðr Sigurðarson var lendr maðr ágætr; hann stýrði þar skipi. Þat var einn fagran veðrdag, var heitt skin, fóru menn á sund margir, bæði af langskipum ok af kaupskipinu. Íslenzkr maðr einn, sá er á sundi var, hendi gaman at því, at fœra niðr þá menn, er verr váru syndir. Menn hlógu at því. Sigurðr konungr sá þat ok heyrði; síðan kastaði hann af sér klæðum ok hleypr á sundit, ok lagðist at Íslendingi, grípr hann ok fœrði í kaf, ok hélt niðri; ok þegar annat sinn, er Íslendingr kom upp, fœrði konungr hann niðr, ok hvert sinn eptir annat. Þá mælti Sigurðr Sigurðarson: Skulu vér konung láta deyða manninn? Maðr sagði, at engi var allfúss til at fara. Sigurðr mælti: Verða mundi maðr til, ef Dagr Eilífsson væri hér. Sigurðr hljóp síðan fyrir borð, ok svam til konungs, tók til hans ok mælti: Týn eigi manninum, herra! sjá nú allir, at þú ert miklu betr syndr. Konungr mælti: Lát mik lausan, Sigurðr! ek skal bana honum, hann vill kefja menn vára. Sigurðr svarar: Vit skulum nú leika fyrst, en þú, Íslendingr! leita til lands. Hann gerði svá. En konungr lét Sigurð lausan och svam til skips síns, svá fór ok Sigurðr. En konungr mælti, bað Sigurð eigi verða svá djarfan at koma í augsýn sér. Þat var sagt Sigurði, ok gékk hann upp á land.

Frá Haraldi ok Sveini Rimhildarsyni.

37. (36). Um kveldit, þá er menn fóru at sofa, léku sumir menn uppi á landi. Haraldr var í leikinum, en bað svein sinn fara út á skip ok búa hvílu sína, ok bíða sín þar. Sveinninn gerði svá. Konungr var sofa farinn. En er sveininum þótti lengjast, þá lagðist hann upp í rúmit Haralds. Sveinn Rimhildarson mælti: Skömm mikil er at fara til þess heiman frá búum sínum dugandum mönnum, at draga hér knapa upp jafnhátt sér. Sveinninn svarar,

segir, at Haraldr vísaði honum þangat. Sveinn Rimhildarson mælti: Oss þykkir engi ofgœða kostr í, at Haraldr liggi hér, þótt hann dragi eigi hér þræla upp eða stafkarla. Ok grípr hann upp riðvöl ok laust sveininn í höfuðit, svá at blóð féll um hann. Sveinninn hljóp þegar upp á land, ok segir Haraldi, hvat í var orðit. Haraldr gékk þegar á skip upp ok aptr í fyrirrúmit; hann hjó með handøxi til Sveins, ok veitti honum sár mikit á hendi. Gékk Haraldr þegar á land upp. Sveinn hljóp upp á land eptir honum; drifu þá til frændr Sveins ok tóku Harald höndum, ok ætluðu at hengja hann. En er þeir bjoggu þar um, þá gékk Sigurðr Sigurðarson út á skip Sigurðar konungs, ok vakti hann. En er konungr brá augum í sundr ok kendi Sigurð, mælti hann: Fyrir þetta sama skaltu deyja, er þu komt í augsýn mér, því at ek bannaða þér þat. Ok hljóp konungr upp. Sigurðr mælti: Kostr er þér þess, konungr! þegar þú vilt, en aðrar sýslur eru nú fyrst skyldri; far, sem skjótast máttu, upp á land, ok hjálp Haraldi, brœðr þínum; Rygir vilja nú hengja hann. Þá mælti konungr: Guð gæti nú til, Sigurdr! kalla nú lúðrsveininn, lát blása liðinu upp eptir mér. Konungr hljóp upp á land, en allir, er hann kendu, fylgðu honum, ok þar til, er gálginn var búinn. Tók hann þegar Harald til sín, en alt fólk þusti þegar til konungs með alvæpni, er lúðr hafði við kveðit. Þá sagði konungr, at Sveinn ok allir hans félagar skyldu útlagir fara. En við bœn allra manna fékkst þat af konungi, at þeir skyldu hafa landsvist ok eignir sínar, en sárit bótalaust. Þá spurði Sigurðr Sigurðarson, ef konungr vildi, at hann fœri þá í brott. Þat vil ek eigi, sagði konungr; aldri má ek þín án vera.

Jartegnir Ólafs konungs við tunguskorinn mann.

38. (37). Kolbeinn hét maðr ungr ok fátœkr, en Þóra, móðir Sigurðar konungs Jórsalafara, lét skera tungu or höfði honum, ok var til þess eigi meiri sök, en sá hinn ungi maðr Kolbeinn hafði eitt stykki haft af diski kon-

ungsmóður, ok sagði, at steikari hafði gefit honum, en hann þorði eigi við at ganga fyrir henni. Síðan fór sá maðr mállauss langa hríð. Þess getr Einarr Skúlason í Ólafsdrápu:

Göfug lét Hörn or höfði
hvítings um sök litla
auðar aumum beiði
ungs manns skera tungu.
Þann sám vér er várum
válaust numinn máli
hoddbrjót, þar er heitir
Hlíð, fám vikum síðar.

Hann sótti síðan til Þrándheims ok til Niðaróss, ok vakti at Kristskirkju. En um óttusöng Ólafs vökudag hinn síðara, þá sofnaði hann, ok þóttist sjá Ólaf hinn helga koma til sín ok taka hendi sinni í stúfinn tungunnar ok heimta. En er hann vaknaði, þá var hann heill ok þakkaði várum dróttni feginsamliga ok Ólafi konungi, er hann hafði heilsu ok miskunn af þegit; hafði farit þagat áðr mállauss, ok sótti hans heilagt skrín, en þaðan fór hann heill ok skorinorðr.

Jartegnir Ólafs konungs við hertekinn mann.

39. (38). Ungan mann nökkurn danskan at eðli tóku heiðnir menn, ok fluttu til Vindlands, ok höfðu þar í böndum með öðrum herteknum mönnum. Nú var hann um daga í járni einn saman varðveizlulauss, en um nætr þá var sonr bónda í fjötri með honum, at hann hljópist eigi frá honum. En sá aumi maðr beið aldri svefn né ró fyrir harms sakir ok sorga; hugleiddi marga vega, hvat til hjálpar væri, kvíddi mjök ánauð, ok hræddist bæði sult ok píslir, ok vænti engrar aptrlausnar af frændum sínum, fyrir því at þeir höfðu tvisvar áðr leystan hann af heiðnum löndum með fjárhlut, ok þóttist hann því vita, at þeim mundi þá þykkja bæði mikit fyrir því ok kostnaðarsamt, at ganga undir hit þriðja sinn. Vel hefir sá maðr, er eigi bíðr slíkt ilt þessa heims, er hann þóttist þá beðit hafa. Nú gerðist honum engi annarr til, en hlaupast í brott ok komast undan, ef þess verðr auðit. Því næst ræðr hann til á náttarþeli, ok drepr son bónda, høggr af honum fót-

inn, ok stefnir svá til skógar med fjötri undan. En um morgininn eptir, er lýsti, þá verða þeir varir við, ok fara eptir honum með hundum tveim, er því váru vanir, at spyrja þá upp, er undan hljópust; finna hann í skógi, þar sem hann lá ok leyndist fyrir þeim. Nú taka þeir hann höndum, ok berja ok beysta ok leika allskonar illa. Síðan draga þeir hann heim, ljá honum lífs at hváru nauðula, ok engrar annarrar miskunnar; draga hann til písla, ok settu hann þegar í myrkvastofu, þar er fyrir váru áðr inni 16 allir kristnir menn; bundu hann þar bæði járnum ok öðrum böndum, sem fastast máttu þeir. Svá þótti honum vesöld ok píslir þær, er fyrr hafði hann haft, sem þat væri skuggi nökkurr þess alls hins illa, er þá hafði hann. Engi maðr sá hann augum í þessi prísund, sá er honum bæði miskunnar; engum manni þótti aumligt um þann vesaling, nema kristnum mönnum, er þar lágu bundnir með honum, þeir hörmuðu ok grétu hans mein ok sína nauð ok úgæfu. Ok um dag nökkurn lögðu þeir ráð fyrir hann, báðu, at hann hétist hinum helga Ólafi konungi, ok gæfist til embættismanns í hans dýrðarhúsi, ef hann kœmist með guðs miskunn ok hans bœnum or þeirri prísund. Nú játtaði hann því feginn, ok gafst þegar til þess staðar, sem þeir báðu hann. Nóttina eptir þá þóttist hann sjá í svefni mann einn ekki hávan standa þar hit næsta sér ok mæla við sik á þá leið: Heyrðu, hinn aumi maðr! segir hann, hví rístu eigi upp? Hann svarar: Lávarðr minn! hvat manna ertu? Hann sagði: Ek em Ólafr konungr, er þú kallaðir á. Óhó! lávarðr minn góðr! segir hann, ek vilda feginn upp rísa, ef ek mætta, en ek ligg járnum bundinn, ok þó í fjötri, með þeim mönnum, er hér sitja bundnir. Síðan heitr hann á hann, ok kveðr svá at orðum: Stattu upp skjótt ok æðrast ekki um; víst ertu nú lauss. Því næst vaknaði hann ok sagði þá sínum félögum, hvat fyrir hann hafði borit. Síðan báðu þeir hann upp standa, ok freista ef satt væri. Upp stendr hann, ok kendi, at hann var lauss. Nú sögðu félagar hans aðrir, ok kváðu þat

honum fyrir ekki koma mundu, því at hurð var læst utan ok innan. Þá lagði orð til gamall maðr, er þar sat meinliga haldinn, ok bað hann eigi tortryggva þessa manns miskunn, er hann hafði lausn af fengit, ok svá, at því mun hann jartegn við þik gert hafa, at þú skulir hans miskunnar njóta, ok héðan lauss verða, en eigi þér til meiri vesaldar ok písla; nú lát við fimt, segir hann, ok leita dura, ok ef þú mátt út komast, þá ertu hólpinn. Svá gerði hann, fiðr dyrnar þegar opnar, støkkr út jafnskjótt ok brott í skóginn. Þegar þeir urðu varir þessa, þá slógu þeir hundum sínum ok fóru eptir sem skyndiligast, en hann liggr ok leynist, ok sér gerla vesall karl, hvar þeir fara eptir honum. Nú villast hundar þegar farsins, er þeir liðu at honum, en þeim öllum viltist sýnin, svá at engi maðr mátti finna hann, ok lá hann þar fyrir fótum þeim. Vendu þeir þá heim aptr þaðan, ok veinuðu mjök ok hörmuðu, er þeir máttu eigi fá staðit hann. Ólafr konungr lét honum ekki tortíma, er hann var til skógar kominn, gaf honum heyrn ok heilsu alla, er þeir höfðu áðr barit höfuð alt á honum ok knosat, til þess er hann deyfði. Því næst komst hann á skip með kristnum mönnum tveim, þeim er lengi höfðu þar verit píndir, ok neyttu þá allir þess farkostar sem ákafast, ok fluttust þá áleiðis af þeim hlaupstigi. Síðan sótti hann til þess helga manns húss, var þá heill orðinn ok herfœrr. Þá iðraðist hann sinna heita, gékk á orð sín við þann milda konung, ok hljópst þá brott um dag, ok kom at kveldi til bónda eins, þess er honum veitti herbergi fyrir guðs sakir. Síðan um nóttina er hann var í svefni, sá hann meyjar þrjár ganga til sín, fríðar ok fagrbúnar, ok ortu orða á hann þegar, ok börðu hann miklum ávítum, er hann skyldi svá djarfr gerast, at hlaupa frá þeim góða konungi, er honum hafði svá mikla miskunn veitt, fyrst er hann leysti hann or járnum ok allri prísund, ok firrast þann ljúfa lávarð, er hann hafði á hönd gengit. Því næst vaknaði hann felmsfullr, ok stóð upp þegar árdegis, ok

sagði húsbúanda; en sá góði búandi lét hann engu öðru við koma, en venda heim aptr til þess helga staðar. Sá maðr ritaði at upphafi þessa jartegn, er sjálfr sá manninn, ok á honum járnastaðinn.

Sigurðr konungr fær Ceciliu.

40. (39). Þá er á leið ævi Sigurðar konungs, þá gerðist sú nýlunda um ráð hans, at hann vill láta eina dróttningina, en fá þeirrar konu, er Cecilia hét, ríks manns dóttir; ætlar at fá at brúðlaupinu í Björgyn, lét búa til mikillar veizlu ok dýrligrar. En er þat spyrr Magni byskup, þá varð hann úkátr, ok einn dag gengr byskup til hallarinnar, ok með honum prestr hans, er Sigurðr hét, er síðan var byskup í Björgyn; kómu at höllinni, ok biðr byskup konung út ganga, ok hann gerði svá, gékk út ok með brugðit sverð. Konungr fagnaði byskupi vel, ok býðr honum til drykkju með sér. Hann kvað annat erendit: er þat satt, herra! at þú ætlar at kvángast ok láta eina dróttningina? Konungr sagði: Satt er þat. Byskup tók þá at þrútna mjök ok mælti: Hví sýnist yðr, herra! at gera þat í várri byskupssýslu, ok svívirðir guðs rétt ok helga kirkju ok konungdóm þinn; nú vil ek þat gera, sem ek em skyldr til, banna þér af guðs hálfu ok hins helga Ólafs konungs ok Petri postola ok allra heilagra manna, þetta úráð. Ok meðan hann mælti, þá stóð hann réttr, ok sem hann rétti hálsinn, ef konungr reiddi ofan sverðit. En svá hefir Sigurðr síðan sagt, er síðar var byskup, at eigi þótti honum meiri himinn en kálfskinn, svá þótti honum konungrinn ógurligr. Síðan gékk konungrinn aptr inn í höllina, en byskup heim ok var svá kátr, at hvert barn kvaddi hann hlæjandi, ok lék við fingr sína. Þá mælti Sigurðr prestr: Þó eru þér nú kátir, herra! kemr yðr ekki þat í hug nú, at konungr mun leggja reiði á yðr, ok vænna at leita undan? Þá mælti byskup: Líkligra þykki mér þat, at hann mun eigi gera þat, en hverr væri dauðdaginn betri, en deyja fyrir heilaga kristni ok banna þat, er eigi

er við sœmanda? Nú em ek kátr, er ek hefi þat gert, er ek átta. Síðan var þyss í bœnum, ok bjoggust nú konungsmenn á brott með miklum kornum ok möltum ok hunangi. Heldr konungr síðan suðr í Stafangr, ok efnar þar til veizlu. Ok er byskup spyrr þat, sá er þar réð fyrir, hittir hann konung ok spyrr, ef þat er satt, at hann vill kvángast at lifandi dróttningunni. Konungr sagði, at svá er. Byskup svarar: Ef svá er, herra! þá megu þér sjá, hversu mjök þat er bannat hinum smærum mönnum; nú er eigi úlíkligt, at þér ætlit yðr heimilla, er meira hafit valdit, at láta yðr slíka hluti sóma, en þat er þó mjök í móti réttu; ok eigi veit ek, hví þér vilit þat gera í várum byskupdómi, at vanvirða svá guðs boðorð ok heilaga kirkju ok várn byskupdóm. Nú munu þér vilja nökkura stóra hluti til leggja þessa staðar í fjárhlutum, ok bœta svá við guð ok við oss. Þá mælti konungr: Tak þar fé; furðu úlíkir urðu þér Magni byskup. Gékk konungr í brott, ok líkaði eigi betr við þann en við hinn, er forboðit lagði á. Síðan fékk hann þessar konu, ok unni mikit.

Efldr kaupstaðr í Konungahellu.

41. (40). Sigurðr konungr lét svá mjök efla kaupstaðinn í Konungahellu, at þá varð engi ríkari í Noregi, ok sat þar löngum til landsgæzlu. Hann lét húsa konungsgarð í kastalanum; hann lagði á öll heröð, þau er í nánd váru kaupstaðinum, ok svá bœjarmennina, at á hverjum 12 mánuðum skyldi hverr maðr 9 vetra gamall eða ellri bera til kastalans 5 vápnsteina eða aðra 5 staura, ok skyldi þá gera hvassa í annan enda, ok 5 alna háva. Þar í kastalanum lét Sigurðr konungr gera krosskirkju; hon var trékirkja ok mjök vönduð at efnum ok smíð. Þá er Sigurðr hafði verit konungr 24 vetr, var vígð krosskirkja. Þá lét konungr þar vera kross hinn helga ok marga aðra helga dóma. Sú var kölluð Kastalakirkja. Þar setti hann fyrir altari tabulu, er hann hafði gera látit í Grikklandi; hon var ger af eiri ok silfri, ok gylt fagrliga,

sett smeltum ok gimsteinum. Þar var skrín, er Eiríkr eimuni Danakonungr hafði sent Sigurði konungi, ok plenarius ritinn gullstöfum, er Patriarki gaf Sigurði konungi.

Andlát Sigurðar konungs.

42. (41). Þrimr vetrum síðar en krosskirkja var vígð, fékk Sigurðr konungr sótt; þá var hann staddr í Osló. Hann andaðist þar einni nótt eptir Maríumessu um haustit; hann var jarðadr at Hallvarðskirkju, lagðr í steinvegginn utar frá kórinum hinum syðra megin. Magnús, son Sigurðar konungs, var þar þá í bœnum; tók hann þar þegar allar konungs féhirzlur, er Sigurðr konungr andaðist. Sigurðr var konungr yfir Noregi 27 vetr; hann var at aldri fertugr, ok var hans öld góð landsfólkinu; var þá bæði ár ok friðr.

SAGA MAGNÚS BLINDA OK HARALDS GILLA.

Upphaf Magnús blinda ok Haralds gilla.

1. Magnús, son Sigurðar konungs, var tekinn til konungs í Osló yfir land alt, svá sem alþýða hafði svarit Sigurði konungi. Gerðust þá þegar margir menn honum handgengnir, ok svá lendir menn. Magnús var hverjum manni fríðari, er þá var í Noregi; hann var maðr skapstórr ok grimmr, atgervimaðr var hann mikill, en vinsæld föður hans heimti hann mest til alþýðu vináttu. Hann var drykkjumaðr mikill, fégjarn, úþýðr ok údæll. Haraldr gilli var maðr léttlátr, kátr ok leikinn, lítillátr, örr, svá at hann sparði ekki við vini sína, ráðþægr, svá at hann lét aðra ráða með sér öllu því er vildu. Slíkt alt dró honum til vinsælda ok orðlofs; þýddust hann þá margir ríkismenn, engum mun síðr en Magnús konung. Haraldr var þá í Túnsbergi, er han spurði andlát Sigurðar konungs, bróður síns. Átti hann þá þegar stefnur við vini sína, ok réðu þeir þat af, at eiga Haugaþing þar í bœnum. Á því þingi var Haraldr til konungs tekinn yfir hálft land; váru þá kallaðir þat nauðungareiðar, er hann hafði svarit föðurleifð sína af hendi sér. Tók Haraldr sér hirð ok gerði lenda menn; dróst honum brátt lið engum mun minna en Magnúsi konungi. Fóru þá menn í milli þeirra, ok stóð svá sjau nætr. En fyrir því at Magnús konungr fékk lið miklu minna, þá sá hann engan annan sinn kost en skipta landi við Harald. Var þá svá skipt, at hálft ríki skyldi hvárr þeirra hafa við annan, þat er Sigurðr konungr hafði haft. En skip ok borðbúnað ok gersimar, ok alt lausafé, þat er

Sigurðr konungr hafði átt, hafði Magnús konungr, ok undi hann þó verr sínum hluta. Ok réðu þó landi nökkura hríð í friði, ok hugðu þó mjök sér hvárir. Haraldr konungr gat son, er Sigurðr hét, við Þóru, dóttur Guthorms grábarða. Haraldr konungr fékk Ingiríðar, dóttur Rögnvalds, hann var son Inga konungs Steinkelssonar. Magnús konungr átti Kristínu, dóttur Knúts lávarðar, systur Valdamars Danakonungs. Magnús konungr varð henni eigi unnandi, ok sendi hana aptr suðr til Danmerkr, ok gékk honum alt síðan þyngra; fékk hann úþokka mikinn af frændum hennar.

Hernaðr Haralds ok Magnús konunga.

2. Þá er þeir höfðu konungar verit 3 vetr, Magnús ok Haraldr, sátu þeir hinn fjórða vetr báðir norðr í kaupangi, ok veitti hvárr öðrum heimboð; ok var þó æ við bardaga búit með liðinu. En at vári sœkir Magnús konungr með skipaliði suðr fyrir land, ok dró lið at sér alt, þat er hann fékk; leitar þá þess við vini sína, ef þeir vili fá honum styrk til þess, at taka Harald af konungdómi ok miðla honum slíkt af ríki, sem honum sýndist; tjár þat fyrir þeim, at Haraldr hafði fyrr svarit ríki af hendi sér. Fékk Magnús konungr til þess samþykki margra ríkismanna. Haraldr konungr fór til Upplanda, ok hit efra austr til Víkr; dró hann ok lið at sér, þá er hann spurði til Magnús konungs; ok hvar sem þeir fóru, hjoggu hvárir bú fyrir öðrum, ok svá drápust þeir menn fyrir. Magnús konungr var miklu fjölmennari, því at hann hafði allan þora lands til liðsamnaðar. Haraldr var í Vík austanfjarðar, ok dró at sér lið, ok tók þá hvárr fyrir öðrum bæði menn ok fé. Þar var þá með Haraldi Kriströðr, bróðir hans sammœðri, ok lendir menn margir váru með honum, en þó miklu fleiri með Magnúsi konungi. Haraldr konungr var með lið sitt, þar sem heitir Fors á Ránríki, ok fór þaðan út til sjávar. Lafranzvöku aptan mötuðust þeir at náttverði, þar sem heitir Fyrileif; en varðmenn

váru á hestum ok héldu hestvörð alla vega frá bœnum; ok þá verða varðmenn varir við lið Magnús konungs, at þeir fóru þá at bœnum; ok hafði Magnús konungr nær 60 hundraða manna, en Haraldr hafði 15 hundruð manna. Þá kómu varðmenn, er báru njósn Haraldi konungi, ok sögðu, at lið Magnús konungs var þá komit at bœnum. Haraldr svarar: Hvat mun Magnús konungr frændi vilja? Eigi mun þat, at hann muni vilja berjast við oss. Þá svarar Þjóstólfr Álason: Herra! svá munut þér verða gera ráð fyrir yðr ok liði yðru, sem Magnús konungr muni hafa til þess her saman dregit í alt sumar, at hann muni ætla at berjast, þegar er hann finnr yðr. Þá stóð konungr upp ok mælti við sína menn, bað þá taka vápn sín, ef Magnús vill berjast. Þar næst var blásit, ok gékk lið Haralds konungs alt út frá bœnum í akrgerði nökkut, ok settu þar upp merki sín. Haraldr konungr hafði tvær hringabrynjur, en Kriströðr, bróðir hans, hafði enga brynju, er kallaðr var hinn hraustasti maðr. Þá er Magnús konungr ok hans menn sá lið Haralds konungs, þá fylktu þeir sínu liði, ok gerðu svá langa fylkingina, at þeir skyldu kringja alt um lid Haralðs konungs. Svá segir Halldórr skvaldri:

Magnús fékk þar miklu, valr nam völl at hylja
margs gengis naut hann, lengri, varmr, fylkingararma.

Orrosta á Fyrileif.

3. Magnús konungr lét bera fyrir sér krossinn helga í orrostu; varð þar orrosta mikil ok hörð. Kriströðr konungsbróðir hafði gengit með sína sveit í miðja fylking Magnús konungs, ok hjó til beggja handa, ok stukku fyrir honum menn tvá vega. Ok einnhverr bóndi ríkr, sá er verit hafði í liði Haralds konungs, var staddr á bak Kriströði; hann reiddi upp kesjuna tveim höndum, lagði í gegnum herðarnar ok kom fram í brjóstit, ok féll Kriströðr þar. Þá mæltu margir, er hjá stóðu, hví hann gerði þetta hit illa verk. Bóndi svarar: Nú veit hann þat, er

þeir hjoggu bú mitt í sumar, ok tóku alt þat er heima var, en höfðu mik nauðgan í her með sér; slíkt hugða ek honum fyrr, ef ek fénga föng á. Eptir þat kom flótti í lið Haralds konungs, ok flýði hann sjálfr ok alt lið hans. Þá var fallit mart af liði Haralds konungs; þar fékk banasár Ingimarr af Aski Sveinsson, lendr maðr or liði Haralds konungs, ok nær 60 hirðmanna. Haraldr konungr flýði þá austr í Vík til skipa sinna, ok fór síðan til Danmerkr á fund Eiríks konungs eimuna ok sótti hann at trausti; þeir funnust suðr á Sjálandi. Eiríkr konungr tók vel við honum, ok mest fyrir því, at þeir höfðu svarizt í brœðralag. Hann veitti Haraldi at veizlu ok yfirferð Halland, ok gaf honum 8 langskip reiðalaus. Eptir þat fór Haraldr konungr norðr um Halland, ok kom þá lið til hans. Magnús konungr lagði land alt undir sik eptir orrostu þessa; grið gaf hann öllum mönnum, er sárir váru, ok lét grœða sem sína menn, ok kallaði sér þá land alt; hann hafði þá alt hit bezta mannval, er í var landinu, En er þeir réðu ráðum sínum, þá vildi Sigurðr Sigurðarson ok Þórir Ingiríðarson ok allir hinir vitrustu menn, at þeir héldi flokkinum í Víkinni, biði þar, ef Haraldr kvæmi sunnan. En Magnús konungr tók hitt með einræði sínu, at hann fór norðr til Björgynjar ok settist þar um vetrinn, en lét lið fara frá sér, en lenda menn til búa sinna.

Bœndr gáfust í vald konungs.

4. Haraldr konungr kom til Konungahellu með liði því, er honum hafði fylgt or Danmörk. Þá höfðu þar samnað fyrir lendir menn ok bœjarmenn, ok settu fylking upp fra bœnum. En Haraldr konungr gékk upp af skipum sínum, ok gerði menn til bóndaliðs ok beiddi af þeim, at þeir verði honum eigi vígi land sitt, ok lézt eigi mundu meira beiðast, en hann átti at réttu at hafa, ok fóru menn í milli. Um síðir gáfu bœndr upp samnaðinn, ok géngu til handa Haraldi konungi; þá gaf Haraldr til liðs sér lén ok veizlur lendum mönnum, en réttarbœtr bóndum, þeim

er í lið snerust með honum. Eptir þat samnaðist mikit fólk til Haralds konungs; fór hann austan um Víkina, ok gaf góðan frid öllum mönnum, nema mönnum Magnús konungs, þá lét hann ræna eða drepa, hvar sem hann stóð þá. Ok er hann kom austan til Sarpsborgar, þá tók hann þar 2 lenda menn Magnús konungs, Ásbjörn ok Nereið, bróður hans, ok bauð þeim kost, at annan skyldi hengja, en öðrum steypa í forsinn Sarp, ok bað þá sjálfa kjósast at. Ásbjörn kaus at fara í Sarp, því at hann var ellri, en sá þótti dauðinn hinn grimmligri, ok var svá gert. Þess getr Haldórr skvaldri;

Ásbjörn varð sá er orðum
illa hélt við stilli,
gramr fœðir val víða
vígs, í Sarp at stíga.

Nereið lét gramr á grimman
grandmeið Sigars fjánda,
húsþinga galt, hengja,
hrannbáls glötuðr mála.

Eptir þat fór Haraldr konungr norðr til Túnsbergs, ok var þar vel við honum tekit; samnaðist ok til hans herr mikill.

Ráðugerð.

5. Magnús konungr sat í Björgyn ok spurði þessi tíðindi. Þá lét hann kalla á tal við sik alla höfðingja, þá er váru í bœnum, ok spurði ráðs, hvernug með skyldi fara. Þá svarar Sigurðr Sigurðarson: Hér kann ek gott ráð til leggja; láti þér skipa skútu með góðum drengjum, ok fá til at stýra mik eða annan lendan mann, at fara á fund Haralds konungs, frænda þíns, at bjóða honum sættir, eptir því sem réttlátir menn gera í milli ykkar, þeir sem eru í landinu, ok þat at hann skal hafa ríki hálft við yðr; ok þykki mér líkligt með orðafulltingi góðra manna, at Haraldr konungr þekkist þetta boð, ok verði þá sætt milli yðar. Þá svaraði Magnús konungr: Eigi vil ek þenna kost, eða hvat stoðar þá þat, er vér unnum alt ríkit undir oss í haust, ef vér skulum nú miðla hálft ríkit; ok gefit þar til annat ráð. Þá svarar Sigurðr Sigurðarson: Svá sýnist mér, herra! sem lendir menn þínir setist nu heima ok vili eigi koma til þín, þeir er í haust báðu þik heim-

leyfis; gerðir þú þá mjök móti mínum ráðum, er þú dreifðir þá svá mjök því fjölmenni, er vér höfðum; því at ek þóttumst vita, at þeir Haraldr konungr mundu leita aptr í Víkina, þegar er þeir spyrði, at þar væri höfðingjalaust. Nú er til annat ráð, ok er þat ilt, ok kann þó vera at hlýði; ger til gesti þína ok annat lið með þeim; lát fara heim at þeim lendum mönnum ok drepa þá, er nú vilja eigi við skipast nauðsyn þína, en gef eignir þeirra þeim nökkurum, er yðr eru øruggir, þótt áðr sé eigi mikils virðir; látit þá keyra upp fólkit, hafit eigi síðr illa menn en góða, farit síðan austr í móti Haraldi með því liði, er þér fáit, ok berizt. Konungr svarar: Úvinsælt mun þat verða at láta drepa mart stórmenni, en hefja upp lítilmenni; hafa þeir opt eigi síðr brugðizt, en verr skipat landit; vil ek enn heyra fleiri ráð þín. Sigurðr svarar: Vandast mér nú ráðagerðinar, er þú vill eigi sættast ok eigi berjast; förum vér þá norðr til Þrándheims, þannug sem landsmegin er mest fyrir oss, ok tökum lið þat alt um leik, er vér fám; kann þá vera, at þeim Elfargrímum leiðist at rekast eptir oss. Konungr svarar: Eigi vil ek flýja fyrir þeim, er vér eltum í sumar; ok ráð mér betra ráð. Þá stóð Sigurðr upp, ok bjóst brott at ganga ok mælti: Ek skal þá ráða þér þat ráð, er ek sé, at þú vill hafa ok framgengt mun verða; sit hér í Björgyn, þar til er Haraldr kemr með múga hers, ok munut þá annathvárt verða þola bana eða skömm. Ok var Sigurðr ekki lengr á þessu tali.

Frá liði Haralds konungs.

6. Haraldr konungr fór austan með landi ok hafði allmikinn her. Var þessi vetr kallaðr múgavetr. Haraldr konungr kom til Björgynjar jólaaptan, ok lagði liðinu í Flóruvága, ok vildi eigi berjast um jólin fyrir helgi sakir. En Magnús konungr lét búast við í bœnum. Hann lét reisa valslöngu út í Hólmi, ok hann lét gera járnrekendr, ok sumt af viðum, ok leggja um þveran váginn yfir frá kon-

ungsgarði til Norðness ok til Munkabryggju. Hann lét slá herspora ok kasta yfir á Jónsvöllu, ok eigi meir en 3 daga var heilagt haldit um jólin, at eigi væri smíðat. En affaradag jólanna þá lét Haraldr konungr blása til brautlögu liðinu; níu hundruð manna höfðu samnazt til Haralds konungs um jólin.

Tekinn Magnús konungr.

7. Haraldr konungr hét á hinn helga Ólaf konung til sigrs sér, at láta Ólafskirkju gera þar í bœnum með sínum eins kostnaði. Magnús konungr setti fylking sína út í Kristskirkjugarði, en Haraldr konungr reri fyrst at Norðnesi. En er þeir Magnús konungr sá þat, sneru þeir inn í bœinn, ok inn í Vágsbotn. En er þeir fóru inn um strætit, þá hljópu margir bœjarmenn inn í garða ok til heimilis síns, en þeir er yfir géngu á völluna, hljópu á hersporana. Þá sá þeir Magnús konungr, at Haraldr konungr hafði róit öllu liðinu yfir í Hegravík, ok géngu þar upp á bakka fyrir ofan bœinn; þá sneri Magnús konungr út eptir stræti, flýði þá liðit frá honum, sumt í fjallit upp, sumt upp um Nunnusetr, sumt í kirkjur, eða falst í öðrum stöðum. Magnús konungr gékk út á skip sitt, en þeim var engi kostr í brott at fara, því at járnrekendr gættu fyrir utan. Fylgði ok fátt manna konungi; váru þeir fyrir því til enskis fœrir. Svá segir Einarr Skúlason í Haraldsdrápu:

Luku vág, viku
vara kostr fara
brýns Björgynjar
braut háskrautum.

Litlu síðar kómu menn Haralds konungs út á skipin; var þá handtekinn Magnús konungr; en hann sat aptr í fyrirrúmi á hásætiskistu, ok með honum Hákon faukr, móðurbróðir hans, hinn vænsti maðr ok kallaðr eigi vitr; en Ívarr Özurarson ok margir aðrir vinir hans váru þá handteknir, en sumir þegar drepnir.

Meiddr Magnús konungr.

8. Haraldr konungr átti þá stefnur við ráðuneyti sitt, ok beiddi þá ráðagerðar með sér, ok at lyktum þessarrar stefnu féngust þeir orskurðir, at taka Magnús svá frá ríki, at hann mætti eigi kallast konungr þaðan í frá. Var hann þá seldr í hendr konungs þrælum, en þeir veittu honum meizlur, stungu út augu hans, ok hjoggu af honum annan fót, en síðarst var hann geldr. Ívarr Özurarson var blindaðr, Hákon faukr var drepinn. Eptir þetta lagðist land alt undir ríki Haralds konungs. Gerðist þá mjök eptirleitat, hverir mestir höfðu verit vinir Magnús konungs, eða hverir mest mundu vita féhirzlur hans eða gersimar. Krossinn helga hafði Magnús konungr haft með sér, síðan er Fyrileifar orrosta hafði verit, ok vildi hann ekki til segja, hvar þá var kominn. Reinaldr byskup í Stafangri var enskr, ok fégjarn mjök kallaðr; hann var kærr vin Magnús konungs, ok þótti mönnum þat líkligt, at honum mundi fengin til varðveizlu stórfé ok dýrgripir; váru menn sendir eptir honum ok kom hann til Björgynjar; váru þá kensl þessi borin á hendr honum, en hann synjaði, ok bauð skírslur fyrir. Haraldr konungr vildi ekki þat; hann lagði á byskup at gjalda sér 15 merkr gulls. Byskup sagði, at hann vill eigi svá vesla stað sinn, vill heldr hætta lífi sínu. Síðan hengðu þeir Reinald byskup út í Hólmi við valslönguna. En er hann gékk til gálgans, hristi hann bótann af fæti sér ok mælti, ok sór um: Eigi veit ek meira fé Magnús konungs, en þat sem þar er í bótanum. Þar var í einn gullhringr. Reinaldr byskup var jarðaðr í Norðnesi at Mikjálskirkju, ok var þetta verk mjök lastat. Síðan var Haraldr einn konungr yfir Noregi, meðan hann lifði.

Undr í Konungahellu.

9. Fim vetrum eptir andlát Sigurðar konungs urðu tíðindi mikil í Konungahellu. Þeir váru þar þá sýslumenn: Guthormr, sonr Haralds flettis, ok Sæmundr húsfreyja.

Hann átti Ingibjörgu, dóttur Andres prests Brúnssonar. Þeirra synir váru þeir Páll flipr ok Gunni físs. Ásmundr hét son Sæmundar laungetinn. Andres Brúnsson var mikill merkismaðr; hann söng at Krosskirkju. Solveig hét kona hans. Með þeim var þá at fóstri ok uppfœzlu Jón Loptsson, ok var 11 vetra gamall. Loptr prestr Sæmundarson, faðir Jóns, var ok þar. Dóttir Andres prests ok Solveigar hét Helga, er Einarr átti. Þat barst at í Konungahellu dróttinsnótt hina næstu eptir páskaviku, at gnýr varð mikill úti á strætum um allan bœinn, sem þá er konungr fór með alla hirð sína, ok hundar létu svá illa, at eigi mátti varðveita, ok brutust út. En allir er út kómu, urðu galnir ok bitu alt þat, er fyrir varð, menn eða fénað; en alt þat er bitit var ok blóðit kom út á, þá œrðist, ok alt þat er hafanda var, lét burð sinn ok œrðist. Þessi menning var náliga hverja nótt frá páskum ok til uppstigningardags. Menninir óttuðust mjök undr þessi, ok réðust margir í brott ok seldu garða sína, fóru í herað eða í aðra kaupstaði, ok þótti þeim öllum þat mest vert, er vitrastir váru, ok hræddust þat, sem var, at þetta mundi vera fyrir miklum stórtíðindum, þeim er þá váru eigi fram komin. En Andres prestr talaði þá langt ok snjalt hvítsunnudag, ok veik hann svá til lykta rœðu sinni, at hann rœddi um vanda bœjarmanna, ok bað menn herða hugi sína ok eyða eigi þann hinn dýrliga stað, hafa heldr gæzlu yfir sér, ok ætla ráð sitt, ok gæta sín við öllu því, er við mætti komast, við eldi ok úfriði, ok bidja sér miskunnar til guðs.

Upphaf orrostu í Konungahellu.

10. Or bœnum bjoggust 13 byrðingar ok ætluðu til Björgynjar, ok týndust 11 með mönnum ok fé ok öllu því, er á var, en hinn 12ta braut, ok héldust menninir, en féit týndist. Þá fór Loptr prestr norðr til Björgynjar með alt sitt, ok hélt hann heilu. Lafranzvöku dag týndust byrðingarnir. Eiríkr Danakonungr ok Özurr erkibyskup sendu orð báðir til Konungahellu, ok báðu þá varast um stað

sinn, sögðu, at Vindr hefði úti her mikinn, ok herjuðu víða á kristna menn ok höfðu jafnan sigr. Bœjarmenn lögðu oflítinn hug á sitt mál, afrœktust ok úmintust þess at meir, er lengra leið frá þeirri ógn, er yfir þá hafði komit. Lafranzvöku dag, þá er talat var fyrir hámessu, kom Rettiburr Vindakonungr til Konungahellu, ok hafði hálft sétta hundrað Vindasnekkjur, en á hverri snekkju váru menn 44 ok 2 hestar. Dunimiz hét systurson konungs, en Uniburr hét höfðingi einn, er réð fyrir miklu liði. Þeir tveir höfðingjar reru upp med herinum sumum eystri kvísl um Hísing, ok kómu svá ofan at bœnum, en sumu liðinu lögðu þeir upp vestri kvísl til bœjarins. Þeir lögðu at landi út við stikin, ok létu þar upp hestaliðit, ok riðu þeir um Brattsás, ok svá upp um bœinn. Einarr Andresmágr bar þessi tíðindi upp til Kastalakirkju, því at þar var bœjarlýðrinn, ok hafði sótt til hámessu. Ok kom Einarr þá, er Andres prestr talaði. Einarr sagði mönnum, at herr fór at bœnum með fjölda herskipa, en sumt liðit reið ofan um Brattsás. Þá mæltu margir, at þar mundi vera Eiríkr Danakonungr, ok væntu menn sér griða af honum. Þá hljóp fólkit alt ofan í bœinn til fjár síns, ok vápnaðist ok gékk ofan á bryggjur; sá þá þegar, at úfriðr var ok úflýjandi herr. Austrfararskip 9 flutu í ánni fyrir bryggjum, er kaupmenn áttu. Vindr lögðu þar fyrst at, ok börðust við kaupmennina. Kaupmenn vápnuðust, ok vörðust lengi vel ok drengiliga. Varð þar orrosta hörð, áðr kaupmenn yrði unnir. Í þeirri hríð létu Vindr hálft annat hundrað skipa at öllu liði. Þá er bardaginn var sem mestr, stóðu bœjarmenn á bryggjum, ok skutu á heiðingja. En er orrosta rénaði, þá flýðu bœjarmenn upp í bœinn, ok síðan til kastalans alt fólk, ok höfðu menn með sér dýrgripi sína ok alt fé, þat er með mátti komast. Solveig ok dœtr hennar ok 2 konur aðrar géngu upp á land. Þá er Vindr höfðu kaupskipin unnit, géngu þeir á land ok könnuðu lið sitt, ok birtist þá skaði þeirra. Hljópu þeir sumir í bœinn, en sumir á kaupskipin, ok

tóku fé alt, þat er þeir vildu með sér hafa. Því næst lögðu þeir eld í bœinn, ok brendu hann allan, ok svá skipin. Eptir þat sóttu þeir öllu liðinu at kastalanum, ok skipuðu til atsóknar.

Önnur orrosta.

11. Rettiburr konungr lét bjóða þeim, er í kastalanum váru, at ganga út ok hafa lífsgrið med vápnum ok klæðum ok gulli. En allir œptu at móti, ok géngu út á borgina, sumir skutu, sumir grýttu, sumir skutu staurum, ok varð þá mikil orrosta; féll þá af hvárumtveggjum, ok miklu fleira af Vindum. Solveig kom upp á bœ þann, er heita Sólbjargir, ok sagði þar tíðindin. Þá var skorin herör ok send til Skurbága; þar var samburðaröl nökkut ok mart manna. Þar var sá bóndi, er hét Ölvir miklimunnr; hann hljóp upp þegar, ok tók skjöld sinn ok hjálm ok mikla öxi í hönd sér, ok mælti: Stöndum upp, góðir drengir! ok takit vápn yður, ok förum til liðveizlu við bœjarmenn, því at þat mun skömm þykkja hverjum manni, er þat spyrr, at vér sitjum hér ok kýlum öl, en góðir drengir skulu leggja líf sitt í hættu í bœnum fyrir várar sakir. Margir svöruðu ok mæltu í mót, sögðu, at þeir mundu týna sér, en koma bœjarmönnum at engu liði. Þá hljóp Ölvir upp ok mælti: Þótt allir dvelist eptir aðrir, þá skal ek þó fara einn samt, ok láta skulu heiðingjar einn eða tvá fyrir mik, áðr en ek falla. Hleypr ofan til bœjarins. Menn fara eptir honum, ok vildu sjá ferð hans, ok svá, ef honum mætti nökkut við hjálpa. En er hann kom svá nær kastalanum, at heiðnir menn sá hann, þá hljópu í mót honum átta menn alvápnaðir. En er þeir mœttust, hljópu heiðnir menn umhverfis hann. Ölvir reiddi upp öxina, ok laust fremri hyrnu undir kverk þeim, er á bak honum stóð, svá at sundr sneið kjálkann ok barkann, ok féll sá opinn á bak aptr. Þá reiddi hann fram öxina fyrir sik, ok høggr annan í höfuðit, ok klauf þann í herðar niðr. Síðan skutust þeir á, ok drap hann þá enn tvá, ok

varð sjálfr sárr mjök. En þeir fjórir, er eptir váru, flýðu þá. Ölvir rann eptir þeim, en díki nökkut var fyrir þeim; hinir heiðnu hljópu þar í, ok drap Ölvir þá báða; stóð hann þá ok fastr í díkinu. En 2 heiðingjar kómust undan af þeim átta. Þeir menn, er fylgt höfðu Ölvi, tóku hann ok fluttu aptr með sér til Skúrbága, ok varð hann grœddr at heilu; ok er þat mál manna, at eigi hafi maðr farit drengiligri ferð. Lendir menn tveir, Sigurðr Gyrðarson, bróðir Philippus, ok Sigarðr, kómu með 6 hundruð manna til Skúrbága, ok hvarf Sigurðr aptr með 4 hundruð manna, ok þótti síðan lítils verðr, ok lifði skamma stund. Sigarðr fór með 2 hundruð manna til bœjarins, ok barðist þar við heiðna menn, ok féll þar með öllu liði sínu. Vindr sóttu kastalann, en konungr ok stýrimenn stóðu fyrir utan bardagann. Í einhverjum stað, þar er Vindr stóðu, var einn maðr, er skaut af boga, ok mann til bana með hverri ör; tveir menn stóðu fyrir honum með skjöldu ok hlífðu honum. Þá mælti Sæmundr við Ásmund, son sinn, at þeir skyldu skjóta at skytanum báðir senn: en ek mun skjóta at þeim, er skjöldinn berr. Hann gerði svá, en sá skaut skildinum fyrir sik. Þá skaut Ásmundr milli skjaldanna, ok kom örin í enni skytanum, svá at út kom í hnakkann, ok féll sá dauðr á bak aptr. En er Vindr sá þat, þá ýldu þeir allir sem hundar eða vargar. Þá lét Rettiburr konungr kalla til þeirra ok bjóða þeim grið; en þeir neituðu því. Síðan veittu heiðingjar harða atsókn. Þá var sá einn af heiðnum mönnum, er svá nær gékk, at alt gékk at kastalahurðinni, ok lagði sverði þann mann, er fyrir innan stóð hurðina, en menn báru at honum skot ok grjót, ok var hann hlífðarlauss, en svá var hann fjölkunnigr, at ekki vápn festi á honum. Þá tók Andres prestr vígðan eld ok signaði, ok skar tundr ok lagði í eld; ok setti á örvarodd, ok fékk Ásmundi. En hann skaut þessi ör at hinum fjölkunnga manni, ok beit þetta skot svá, at honum vann at fullu, ok féll hann dauðr á jörð. Þá létu heiðingjar illiliga enn sem fyrr, ýldu ok gnístu. Gékk þá

alt fólk til konungs; þótti kristnum mönnum þá sem væri til ráðs, at þeir mundu undan leita. Þá skildi túlkr, sá er kunni vindversku, hvat höfðingi sá mælti, er Uniburr er nefndr; hann mælti svá: Þetta fólk er atalt ok ilt viðskiptis, ok þótt vér tœkim alt þat fé, er í þessum stað er, þá mætti vér gefa til annat fé jafnmikit, at vér hefðim eigi komit hér, svá höfum vér mikit lið látit ok marga höfðingja. Ok fyrst í dag, er vér tókum at berjast við kastalann, þá höfðu þeir til varnar skot ok spjót; því næst börðu þeir oss með grjóti, ok nú berja þeir oss með keflivölum sem hunda; sé ek fyrir því, at þeirra föng þverra til varnar, ok skulum vér enn gera þeim harða hríð, ok freistum þeirra. En svá var, sem hann sagði, at þá skutu þeir staurum, en í fyrstu hríð höfðu þeir borit úvarliga skotvápn ok grjót. En er kristnir menn sá, at minkaðist fjöldi af staurunum, hjoggu þeir í tvau hvern staurinn. En heiðingjar sóttu at þeim ok gerðu harða hríð, ok hvíldust í milli. Gerðust nú hvárirtveggju móðir ok sárir. Ok í einnihverri hvíld þá lét konungr enn bjóða þeim grið, at þeir skyldu hafa vápn sín ok klæði, ok þat er þeir bæri sjálfir út af kastalanum. Þá var fallinn Sæmundr húsfreyja, ok var þat þá ráð manna, þeirra er eptir váru, at gefa upp kastalann ok sjálfa sik í vald heiðinna manna, ok var þat hit úsnjallasta ráð, fyrir því at heiðingjar efndu eigi orð sín, tóku alla menn, karla ok konur ok börn, drápu mart, alt þat er sárt var ok ungt, ok þeim þótti ilt at flytja eptir sér; þeir tóku alt fé, þat er þar var í kastalanum; þeir géngu inn í Krosskirkju ok ræntu hana at öllu skrúði sínu. Andres prestr gaf Rettibur konungi refði silfrbúit ok gylt, en Dunimiz, systursyni hans, fingrgull; fyrir því þóttust þeir vita, at hann mundi vera nökkurr ráðamaðr í staðinum, ok virðu hann meira en adra menn. Þeir tóku krossinn helga ok höfðu braut; þá tóku þeir ok tabuluna, er stóð fyrir altarinu, er Sigurðr konungr hafði gera látit í Griklandi ok haft í land, þeir lögðu hana niðr á gráduna fyrir altarit. Þá géngu þeir út

or kirkjunni. Þá mælti konungr: Þetta hús hefir verit búit með ást mikilli við þann guð, er þetta hús á; ok svá lízt mér, sem gætt muni lítt hafa verit staðarins eða hússins, því at ek sé, at guð er reiðr þeim er varðveita. Rettiburr konungr gaf Andresi presti kirkjuna ok skrínit, krossinn helga, bókina, plenarium, ok klerka fjóra. En heiðnir menn brendu kirkjuna ok öll húsin, þau er þar í kastal anum váru. En sá eldr, er þeir höfðu tendrat í kirkjunni, sloknadi tysvar; þá hjoggu þeir ofan kirkjuna, tók þá at loga innan öll, ok brann sem önnur hús. Þá fóru heiðingjar til skipa sinna með herfangit, ok könnuðu lið sitt, en er þeir sá skaða sinn, þá tóku þeir at herfangi alt fólkit ok skiptu milli skipanna. Þá fóru þeir Andres prestr á konungsskipit með krossinn helga; þá kom ótti yfir heiðingja af þeirri bending, er yfir konungsskipit kom hiti svá mikill, at allir þeir þóttust nær brenna. Konungr bað túlkinn spyrja prest, hví svá varð. Hann sagði, at almáttigr guð, sá er kristnir menn trúðu á, sendi þeim mark reiði sinnar, er þeir dirfðust þess, att hafa með höndum hans píslarmark, þeir er eigi vilja trúa á skapara sinn; ok svá mikill kraptr fylgir krossinum, at opt hafa orðit fyrr þvílíkar jartegnir yfir heiðnum mönnum, þá er þeir höfðu hann með höndum, ok sumar enn berari. Konungr lét skjóta á skipbátinn kennimönnum, ok bar Andres prestr krossinn helga í fangi sér. Þeir leiddu bátinn fram með endilöngu skipinu ok fram fyrir barðit, ok aptr með öðru borði til lyptingar, skutu síðan við forkum ok hrundu bátinum inn at bryggjunum. Síðan fór Andres prestr með krossinn um nóttina til Sólbjarga, ok var bæði hregg ok rota. Andres flutti krossinn til góðrar varðveizlu. Rettiburr konungr ok hans lið, þat er eptir var, fór í brott ok aptr til Vindlands, ok mart þat fólk, er tekit hafði verit í Konungahellu; var lengi síðan í Vindlandi í þján, en þeir er út váru leystir ok aptr kómu í Noreg til óðala sinna, urðu allir at minna þrifnaði. Kaupstaðrinn í Konungahellu hefir aldregi fengit slíka uppreist sem áðr var.

Frá Magnúsi blinda.

12. Magnús, er blindaðr hafði verit, fór síðan í Niðarós, ok gaf sik í klaustr, ok tók við munkaklæðum. Þá var skeytt þannug Hernes mikla á Frostu í próvendu hans. En Haraldr réð þá einn landi eptir um vetrinn, ok gaf öllum mönnum sættir, er hafa vildu, tók þá marga menn til hirðvistar, er með Magnúsi höfðu verit. Einarr Skúlason segir svá, at Haraldr konungr átti tvær orrostur í Danmörk, aðra við Hveðn, en aðra við Hlésey:

Útryggum léztu eggjar,
eljunþrár, und hári
Hveðn á höldum roðnar,
hrafns munnlitaðr! þunnar.

Ok enn þetta:

Áttut sókn við sléttan,
serkrjóðr Hárs, merki,
harðr, þar er hregg um virðum,
Hléseyjar þröm, blésu.

Frá Haraldi konungi gilla ok Magnúsi byskupi.

13. Haraldr konungr gilli var allra manna mildastr. Þat er sagt, at á hans dögum kom af Íslandi til byskupsvígslu Magnús Einarsson, ok var konungr ágætliga vel til hans ok veitti honum mikinn sóma. En er biskup var út búinn ok skipit albúit, gékk hann í höllina, er konungr drakk, ok kvaddi hann dýrliga ok fagnaði honum; konungr tók vel við honum ok blíðliga. Dróttning sat hjá konunginum. Þá mælti konungr: Herra byskup! eru þér nú búnir í brott? Hann sagði, at svá væri. Konungr mælti: Ekki hittir þú nú í tíma til, er þér kómut, er borðin váru uppi; nú er ekki til at gefa yðr, svá virðuligt sem skyldi; eða hvat er til at gefa byskupi? Féhirðirinn svarar: Upp ætlum vér nú gefnar gersimar. Konungr mælti: Til er borðkerit hérna, þigg þat, byskup! fé er hér í. Byskup þakkaði honum sinn sóma. Þá mælti dróttning: Far heill ok sæll, herra byskup! Konungr mælti til hennar: Far heill ok sæll, herra byskup! hverja heyrðir þú göfga konu slíkt mæla við byskup sinn ok gefa honum ekki? Hon svarar: Hvat er nú til, herra? Konungr mælti: Til er

hœgindit undir þér. Síðan var þat tekit, ok var skorit um pell, ok (var þat) hinn dýrligsti hlutr. Ok er byskup veik í brott, þá lét konungr taka undan sér hœgindit, ok mælti: Lengi hafa þau saman verit. Síðan fór byskup á brott, ok kom út til Íslands til stóls síns, ok var þá rœtt um, hvat af borðkerinu skyldi gera, þess er konungi gegndi bezt. Spurði byskup ráðs eptir, ok mæltu menn, at selt mundi, ok gefit fátœkum mönnum verðit. Þá mælti byskup: Annat ráð vil ek taka; gera skal af kalek hér at staðinum, ok vil ek svá mæla fyrir, Njóti hann, ok vilda ek síðan, at þeir hinir helgu menn allir, er hér eru af helgir dómar í þessi kirkju hinni helgu, léti hann hvert sinn njóta, er yfir honum er messa sungin. Ok sá kalekr er þar síðan at staðnum í Skálaholti, ok af pellunum, er yfir váru dregin hœgendin, er konungr gaf honum, eru nú gervar fyrirsöngskápur, er þar eru í Skálaholti. Í þessum hlut má marka stórlyndi Haralds konungs ok mörgu öðru, þó at hér sé fátt ritat af.

Upphaf Sigurðar slembidjákns.

14. (13). Sigurðr er maðr nefndr, er upp fœddist í Noregi; hann var kallaðr son Aðalbrikts prests. Móðir Sigurðar var Þóra, dóttir Saxa í Vík, systir Sigríðar, móður þeirra Ólafs konungs Magnússonar ok Kára konungsbróður, er átti Borghildi, dóttur Dags Eilífssonar. Synir þeirra váru þeir Sigurðr á Austrátt ok Dagr. Synir Sigurðar var Jón á Austrátt, Þorsteinn ok Andres daufi. Jón átti Sigríði, Systur Inga konungs ok Skúla hertoga. Sigurðr var í barnœsku settr til bókar, ok varð hann klerkr ok vígðr til djákns. En er hann gerðist fullkominn at aldri ok afli, þá var hann allra manna vaskligastr ok sterkastr, mikill maðr, ok á alla atgervi var hann umfram alla jafnaldra sína, ok náliga hvern annan í Noregi. Sigurðr var snimma ofsamaðr mikill ok úeirðarmaðr; hann var kallaðr slembidjákn. Manna var hann fríðastr sýnum, heldr þunnhárr, ok þó vel hærðr. Þá kom þat upp fyrir

Sigurð, at móðir hans sagði, at Magnús konungr berfœttr var faðir hans; ok þegar er hann réð sjálfr háttum sínum, þá afrœktist hann klerkasiðu, fór þá af landi brott. Í þeim ferðum dvaldist hann langa hríð. Þá byrjaði hann ferð sína út til Jórsala, ok kom til Jórdanar, ok sótti helga dóma, svá sem pálmurum er títt. Ok er hann kom aptr, þá dvaldist hann í kaupferðum. Einn vetr var hann staddr nökkura hríð í Orkneyjum; hann var með Haraldi jarli at falli Þorkels fóstra Sumarliðasonar. Sigurðr var ok uppi á Skotlandi með David Skotakonungi; var hann þar virðr mikils. Síðan fór Sigurðr til Danmerkr, ok var þat hans sögn ok hans manna, at þar hefði hann flutt skírslur til faðernis sér, ok bar svá, at hann var son Magnús konungs, ok væri þar við 5 byskupar. Svá segir Ívarr Ingimundarson í Sigurðarbelki:

Gerðu skírslur
um skjöldungs kyn
fim byskupar
þeir er framarst þóttu.

Svá bar raunir,
at ríks konungs þess
var hins milda
Magnús faðir.

Vinir Haralds konungs sögðu, at þat hefði verit svik ok lygi Dana.

Sigurðr á Íslandi.

15. (13). Þát er sagt frá Sigurði slembi, at hann hafðist í kaupferðum nökkura vetr. Einn vetr var hann á Íslandi, ok var þann vetr með Þorgilsi Oddasyni í Saurbœ, ok vissu fáir, hverr hann var. Þat var um haustit, er sauðir váru reknir í rétt ok ætlaðir til skurðar, ok er þeir hendu sauðina, hljóp einn sauðrinn at honum Sigurði, sem hann leitaði þangat hjálpar. Sigurðr réttir at honum hönd, ok kippir út or réttinni ok lætr hann hlaupa í fjallit upp, ok mælti: Eigi leita nú fleiri traustsins til vár, en at trausti skal þeim verða. Þat gerðist enn um vetrinn, at kona ein hafði tekit, ok varð Þorgils henni reiðr, ok vill refsa hana. Hon hljóp þar til hjálpar, sem Sigurðr var, ok hann setti hana hjá sér í pallin. Þorgils bað hann

selja hana fram, ok segir hvat hon hefir gert; en Sigurðr bað henni friðar: er þó hefir hon mitt traust sótt, ok gefi henni upp sökina. Þorgils sagði, at hon skal víti fyrir taka. Ok er Sigurðr sá, at hann vill eigi heyra bœn hans, hleypr hann upp ok brá sverði, ok bað hann til sœkja. Ok er Þorgils sá þetta, at hann vildi vígi verja, leizt honum maðrinn með miklu yfirbragði, ok grunar hverr vera muni, ok lætr við berast at gera á hlut konunnar, ok gaf henni frið. Þar váru fleiri útlendir menn, ok hafði Sigurðr minst yfirlæti. Einn dag er Sigurðr kom í stofu, tefldi austmaðr við einn heimamann Þorgils, sá var skartsmaðr mikill ok barst á mikit. Austmaðrinn kallaði á Sigurð, at hann réði um taflit; hann sá, ok leizt honum farit. En sá maðr er tefldi við austmanninn, hafði sáran fót, ok þrútnaði tá hans ok vægði. Sigurðr sezt í pallinn ok tekr eitt strá ok dregr eptir gólfinu. En ketlingar hljópu eptir gólfinu; hann dregr æ fyrir þeim stráit, þar til er kemr yfir fót honum. En hann spratt upp ok kvað við, en taflit svarfast. Gera þeir nú þrætumál, hvárr hefði. Ok því er þessa getit, at Sigurðr þótti nær sér tekit hafa bragðit. Eigi vissu menn fyrr, at hann væri lærðr, en þváttdaginn fyrir páska, þá söng hann yfir vatni; ok æ þótti hann því meira verðr, er lengr hafði hann verit. Ok um sumarit eptir, áðr en þeir skildi, mælti Sigurðr, at Þorgils skyldi kunnliga senda menn til Sigurðar slembis. Þá svarar Þorgils: Hvat er þér at honum langt? Hann svarar: Ek em Sigurðr slembidjákn, son Magnús konungs berfœtts. Fór hann síðan utan.

Frá svikum við Sigurð slembi.

16. (14). Þá er Haraldr hafði verit konungr yfir Noregi 6 vetr, kom Sigurðr til Noregs, ok fór á fund Haralds konungs, bróður síns, hitti hann í Björgyn, gékk þegar á fund konungs, birti fyrir honum faðerni sitt ok beiddi konung taka við frændsemi sinni. Konungr veitti enga orskurði skjóta um þat mál, ok bar þetta fyrir vini

sína, átti við þá tal ok stefnur. En af tali þeirra kom þat upp, at konungr bar sakir á hendr Sigurði um þat, er hann hafði verit at aftöku Þorkels fóstra fyrir vestan haf. Þorkell hafði fylgt Haraldi konungi til Noregs, þá fyrst er hann hafði komit til lands; hafði Þorkell verit hinn mesti vin Haralds konungs. Var þessu máli fylgt svá fast, at þar var Sigurði gefin fyrir dauðasök, ok með ráði lendra manna þá varð þetta svá, at eitt kveld síðarla géngu til gestir nökkurir, þar er Sigurðr var, ok kölluðu hann með sér ok tóku skútu nökkura ok reru brott frá bœnum með Sigurð ok suðr til Norðness. Sigurðr sat aptr á kistunni ok hugsaði sitt mál, ok grunaði, at þetta mundi vera svik. Hann var svá búinn, at hann hafði blár brœkr ok skyrtu ok möttul á tyglum at yfirhöfn. Hann sá niðr fyrir sik ok hafði hendr á möttulsböndunum; lét stundum af höfði sér, stundum lét hann á höfuð sér. En er þeir váru komnir fyrir nesit, váru þeir kátir ok drukknir, ok reru ákafliga ok ugðu fátt at sér. Þá stóð Sigurðr upp ok gékk til borðs, en tveir menn, þeir er til gæzlu váru fengnir með honum, stóðu upp ok géngu at borðinu, tóku möttulinn báðir ok héldu frá honum, sem títt er at gera við ríka menn. En er hann grunaði, at þeir héldi fleirum klæðum hans, þá greip hann sinni hendi hvárn þeirra, ok steyptist utanborðs með alla þá, en skútan rendi fram langt, ok varð þeim seint at víkja ok löng dvöl, áðr en þeir féngi sína menn tekit. En Sigurðr tók svá langt kaf í brott, at hann var fyrr á landi uppi, en þeir hefði snúit skipi sínu eptir honum. Sigurðr var allra manna fóthvatastr, ok stefnir hann á land upp, en konungsmenn fóru ok leituðu hans alla nótt, ok funnu hann eigi. Hann lagðist í bergskor nökkura; svalaði honum mjök, hann fór af brókunum, ok skar rauf á setgeiranum ok smeygði á sik ok tók út höndunum, ok halp svá lífi sínu at sinni. Konungsmenn fóru aptr ok máttu eigi leyna úförum sínum.

Svikræði við Harald konung.

17. (15). Sigurðr þóttist finna, at eigi mundi honum til hjálpar vera at leita á fund Haralds konungs, ok var þá í fylsknum alt haustit ok öndurðan vetr. Hann var í bœnum í Björgyn á laun með presti nökkurum, ok gildraði til, ef hann mætti verða skaðamaðr Haralds konungs, ok váru mjök margir menn í þessum ráðum með honum, ok þeir sumir, er þá váru hirðmenn ok herbergismenn Haralds konungs, en þeir höfðu fyrr verit hirðmenn Magnús konungs, váru þeir þá í kærleikum miklum við Harald konung, svá at æ var nökkurr af þessum sá, er sat yfir borði konungsins. Lucíumessu at kveldi töluðust við tveir menn, er þar sátu; mælti annarr til konungs: Herra! nú höfum vit skotit orskurð þrætu okkarrar til yðarra orslita, ok höfum vit veðjat ask hunangs hvárr okkarr; ek segi þat, at þér munut liggja í nótt hjá Ingiríði dróttning, konu þinni, en hann segir, at þér munut liggja hjá Þóru Guthormsdóttur. Þá svaraði konungr hlæjandi, ok var mjök úvitandi, at þessi spurning væri með svá mikilli vél, ok sagði: Eigi muntu hljóta veðféit. Af því þóttust þeir vita, hvar hans var at vitja á þeirri nótt, en höfuðvörðr var þá haldinn fyrir því herbergi, er flestir hugðu at konungr væri inni ok dróttning svaf í.

Dráp Haralds konungs.

18. (16). Sigurð slembidjákn ok nökkurir menn með honum kómu þar til herbergis, er konungr svaf, ok brutu upp hurðina ok géngu þar inn með brugðnum sverðum. Ívarr Kolbeinsson vann fyrst á Haraldi konungi. En konungr hafði drukkinn niðr lagzt ok svaf fast, ok vaknaði við þat, er menn vágu at honum, ok mælti í úvitinu: Sárt býr þú nú við mik, Þóra! Hon hljóp upp við ok mælti: Þeir búa sárt við þik, er verr vilja þér en ek. Lét Haraldr konungr þar líf sitt. En Sigurðr með sína menn gékk í brott. Lét hann þá kalla sér þá menn, er honum höfðu heitizt til föruneytis, ef hann féngi Harald

konung tekit af lífdögum. Þá géngu þeir Sigurðr ok hans menn til skútu nökkurrar, ok skipuðust menn við árar ok reru út á váginn undir konungsgarð; tók þá at lýsa af degi. Þá stóð Sigurðr upp ok talaði við þá, er stóðu á konungsbryggjum, ok lýsti vígi Haralds konungs sér á hendr, ok beiddist af þeim viðrtöku, ok þess at þeir tœki hann til konungs, svá sem burðir hans váru til. Þá dreif þannug á bryggjurnar mart manna or konungsgarði, ok svöruðu allir sem einum munni mælti, sögðu, at þat skyldi aldri verða, at þeir veitti hlýðni ok þjónan þeim manni, er myrt hafði bróður sinn: en ef hann var eigi þinn bróðir, þá áttu enga ætt til at vera konungr. Þeir börðu saman vápnum sínum, dœmdu þá alla útlaga ok friðlausa. Þá var blásit konungslúðri ok stefnt saman öllum lendum mönnum ok hirðmönnum. En Sigurðr ok hans menn sá þann sinn kost hinn fegrsta, at verða í brottu; hann hélt þá á Norðrhörðaland ok átti þar þing við bœndr; géngu þeir undir hann ok gáfu honum konungsnafn. Þá fór hann inn í Sogn, ok átti þar þing við bœndr; var hann ok þar til konungs tekinn. Þá fór hann norðr í Fjörðu; var honum þar vel fagnat. Svá segir Ívarr Ingimundarson.

Tóku við mildum
Magnús syni
Hörðar ok Sygnir
at Harald fallinn

Sórusk margir
menn á þingi
buðlungs syni
í bróður stað.

Haraldr konungr var jarðaðr í Kristskirkju hinni fornu.

SAGA INGA HARALDSSONAR OK BRŒDRA HANS.

Upphaf Sigurðar ok Inga konunga.

1. Ingiríðr dróttning ok með henni lendir menn ok hirðin, sú er Haraldr konungr hafði haft, réðu þat, at hleypiskip var gert ok sent norðr til Þrándheims at segja fall Haralds konungs, ok þat með, at Þrœndir skyldu taka til konungs son Haralds konungs Sigurð, er þá var norðr þar ok Sáðagyrðr Bárðarson fóstraði. En Ingiríðr dróttning fór þegar austr í Vík; Ingi hét son þeirra Haralds konungs, er var at fóstri þar í Víkinni með Ámunda Gyrðarsyni Lögbersasonar. En er þau kómu í Víkina, var stefnt Borgarþing; þar var Ingi til konungs tekinn; þá var hann á annan vetr. At því ráði hurfu Ámundi ok Þjóstólfr Álason ok margir aðrir stórir höfðingjar. En er þau tíðindi kómu norðr til Þrándheims, at Haraldr konungr var af lífi tekinn, þá var þar til konungs tekinn Sigurðr, son Haralds konungs, ok hurfu at því ráði Óttarr birtingr, Pétr Sauðaúlfsson ok þeir brœðr Guthormr af Reini Ásólfsson ok Óttarr balli ok fjöldi annarra höfðingja. Ok snerist undir þá brœðr náliga allr lýðr, ok allra helzt fyrir þá sök, at faðir þeirra var kallaðr heilagr; ok var þeim svá land svarit, at undir engan mann annan skyldi ganga, meðan nökkurr þeirra lifði sona Haralds konungs.

Frá Sigurði slembidjákn.

2. Sigurðr slembidjákn sótti norðr um Stað, ok þá er hann kom á Norðmœri, váru alt komin fyrir honum bréf ok jartegnir ráðamanna þeirra, er snúizt höfðu undir

hlýðni við sonu Haralds konungs, ok fékk hann þar enga viðrtöku eða uppreist. En med því at hann var sjálfr liðfár, þá réðu þeir þat at stefna inn í Þrándheim, því at hann hafði áðr gert orð fyrir sér inn þannug til vina sinna, ok til vina Magnús konungs, er blindaðr hafði verit. En er hann kom til kaupangs, reri hann upp í ána Nið, ok kómu festum á land í konungsgarði, ok urðu þá undan at leita, því at lýðr allr stóð í móti. Þeir lögðu síðan til Hólms, ok tóku þar út or klaustranum Magnús Sigurðarson af nauðgum munkunum: hann hafði tekit áðr munksvígslu. Sú er fleiri manna sögn, at Magnús fœri at sjálfs síns vilja, þótt hitt væri gert til bótar um mál hans, ok vænti Sigurðr sér af þessu liðsafla, ok svá gafst. Ok var þetta eptir jól. Fóru þeir Sigurðr út eptir firðinum. Síðan sóttu eptir þeim Björn Egilsson, Gunnarr af Gimsum, Halldórr Sigurðarson, Áslákr Hákonarson, ok þeir brœðr Bendikt ok Eiríkr, ok hirð sú er verit hafði fyrr með Magnúsi konungi, ok fjöldi annarra manna. Þeir fóru með flokkinn suðr fyrir Mœru, ok alt fyrir Raumsdalsmynni. Þeir skiptu þar liði sínu, ok fór Sigurðr slembidjákn vestr um haf þegar um vetrinn, en Magnús fór til Upplanda, ok vænti hann sér þar mikils liðs, sem hann fékk; var hann þar um vetrinn ok um sumarit alt á Upplöndum, ok hafði þá mikit lið. En Ingi konungr fór at honum með liði sínu, ok hittust þar sem heitir í Mynni. Varð þar mikil orrosta, ok hafði Magnús konungr meira lið. Svá er sagt, at Þjóstólfr Álason hafði Inga konung í kiltungu sér, meðan orrostan var, ok gékk undir merki, ok kom Þjóstólfr í mikla nauð af erfiði ok atsókn; ok er þat mál manna, at þá hafi Ingi konungr fengit vanheilendi þat, er hann hafði allan aldr síðan, ok knýtti hrygginn, en annarr fótrinn var skemri en annar, ok svá afllítill, at hann var illa gengr, meðan hann lifði. Þá sneri mannfallinu á hendr Magnús konungs mönnum, ok féllu þessir í öndurðri fylking, Halldórr Sigurðarson ok Björn Egilsson, Gunnarr af

Gimsum ok mikill hluti liðs Magnús, áðr hann vildi flýja eða undan ríða. Svá seger Kolli:

Unnut austr fyrir Mynni
oddhríð ok brátt síðan
hilmir! fékk und hjálmi
hrafns verðar lið sverðum.

Ok enn þetta:

Fyrr lá hans en harri
hringmildr fara vildi
verðung öll á velli.
Vígfimr konungr himni.

Magnús flýði þaðan austr á Gautland ok svá til Danmerkr. Í þenna tíma var Karl jarl Sonason í Gautlandi; hann var ríkr ok ágjarn. Magnús blindi ok hans menn sögðu svá, hvar sem þeir kómu fyrir höfðingja, at Noregr mundi liggja lauss fyrir, ef nökkurir stórir höfðingjar vildi til sœkja, er engi var konungr yfir landinu, ok lendra manna forráð var þar yfir ríkinu, en þeir lendir menn, er fyrst váru til forráða teknir, þá var nú hverr úsáttr við annan fyrir öfundar sakir. En með því at Karl jarl var ágjarn til ríkis ok áhlýðinn um fyrirtölur, þá samnar hann liði ok ríðr austan í Víkina, ok gékk mart fólk undir hann fyrir hræzlu sakir. En er þetta spyrja þeir Þjóstólfr Álason ok Ámundi, þá fóru þeir í móti með því liði, er til fékkst, ok höfðu með sér Inga konung. Þeir hittu Karl jarl ok her Gauta austr á Krókaskógi, ok áttu þar aðra orrostu, ok fékk Ingi konungr sigr. Þar féll Munan Ögmundarson, móðurbróðir Karls jarls. Ögmundr, faðir Munans, var son Orms jarls Eilífssonar ok Sigríðar, dóttur Finns jarls Árnasonar. Astríðr Ögmundardóttir var móðir Karls jarls. Mart féll á Krókaskógi; en jarl flýði austr af skóginum. Ingi konungr rak þá alt austr or ríki sínu, ok varð þeirra ferð hin herfiligsta. Svá segir Kolli:

Lýsa mun ek hve ljósa,
laut hrafn í ben Gauta,
örn fyldit sik sjaldan,
sárísa rauð vísi.
Goldit varð þeim er gerðu
glaum herðundum sverða,
raun er at ríki þínu,
róg á Krókaskógi.

Herför Dana í Noreg.

3. Magnús blindi sótti þá til Danmerkr á fund Eiríks konungs Eimuna, ok fékk hann þar góðar viðtekjur.

Bauð hann Eiríki at fylgja honum í Noreg, ef Eiríkr vildi leggja undir sik landit ok fara með Danaher í Noreg, ok segir, ef hann kemr með styrk hers, at engi maðr í Noregi mun þora at skjóta spjóti í móti honum. En konungr skipaðist við ok bauð út leiðangri; hann fór með 6 hundruð skipa norðr í Noreg, ok var Magnús blindi ok hans menn í þessi ferð með Danakonungi. En er þeir kómu í Víkina, þá fóru þeir til hófs nökkurs með spekt ok friði austanfjarðar, en er þeir kómu liðinu til Túnsbergs, var þar fyrir samnaðr mikill lendra manna Inga konungs. Vatnormr Dagsson, bróðir Gregorii, réð mest fyrir þeim; þar máttu Danir eigi á land komast ok eigi vatn sér taka; var mart manna drepit af þeim. Þá lögðu þeir inn eptir firði til Oslóar, ok var þar fyrir Þjóstólfr Álason. Svá er sagt, at þeir vildu láta bera skrín Hallvarðs hins helga or bœnum um aptaninn, ok géngu svá margir undir, sem við máttu komast, ok féngu þeir eigi lengra borit en utar á kirkjugólfit. En um morgininn, er þeir sá, at herrinn fór utan Höfuðey, þá báru fjórir menn skrínit upp or bœnum; en Þjóstólfr ok alt bœjarfólkit fylgði skríninu.

Bœr brendr í Osló.

4. Eiríkr konungr ok hans menn sóttu upp í bœinn, en sumir runnu eptir þeim Þjóstólfi. Þjóstólfr skaut broddi at þeim manni, er Áskell hét — hann var stafnbúi Eiríks konungs — ok laust undir kverkina svá at yddi út um hnakkann, ok þóttist Þjóstólfr eigi hafa skotit betra skot, því at ekki var bert á honum nema þat eitt. Skrín hins helga Hallvarðs var flutt upp á Raumaríki, ok var þar þrjá mánuðr. Þjóstólfr fór um Raumaríki, ok samnaði hann liði um nóttina, ok kom ofan til bœjarins um morguninn. Eiríkr konungr lét leggja eld í Hallvarðskirkju, ok víða um bœinn, ok brendi alt upp með hringum. Því næst kom Þjóstólfr ofan með lið mikit, en Eiríkr konungr lagði í brott skipaliði sínu, ok máttu þeir hvergi á land komast fyrir norðan fjörðinn fyrir samnaði lendra manna, en hvar

sem þeir leituðu til landgöngu, þá lágu eptir 5 eða 6 eða fleiri. Ingi konungr lá í Hornborusundum með liði miklu. En er Eiríkr konungr spurði þetta, þá snýst hann aptr suðr til Danmerkr. Ingi konungr fór eptir þeim, ok hendi af þeim alt þat er þeir máttu, ok er þat mál manna, at eigi hafi verit verri ferð farin í annars konungs veldi með miklu liði, ok líkaði Eiríki konungi illa við Magnús ok hans menn, ok þóttu þeir mjök hafa spottat sik, er honum hafði komit í þessa ferð, ok lézt ekki síðan skyldu vera þeirra vinr slíkr sem áðr.

Hernaðr Sigurðar slembis.

5. Sigurðr slembidjákn kom þat sumar vestan um haf til Noregs. En er hann spurði úfarar Magnús, frænda síns, þóttist hann vita, at þá mundi hann eiga lítit traust í Noregi; sigldi hann þá alt útleið suðr með landi, ok kom fram í Danmörk; hann hélt í Eyrarsund. En suðr fyrir Erri hitti hann Vindasnekkjur nökkurar, ok lagði til bardaga við þá ok fékk sigr, hrauð þar 8 snekkjur ok drap mart manna, en hengði suma. Hann átti ok orrostu við Mön við Vindr ok hafði sigr; þá hélt hann sunnan ok lagði upp í Elfina í eystri kvísl, ok vann þar 3 skip af liði þeirra Þóris hvínantorða ok Ólafs, sonar Haralds kesju, systursonar síns; móðir Ólafs var Ragnhildr dóttir Magnús konungs berfœtts; hann elti Ólaf á land. Þjóstólfr var í Konungahellu ok hafði samnað fyrir. Sigurðr hélt þannug, ok skutust þeir á, ok féllu menn af hvárumtveggjum, ok mart varð sárt. Þeir Sigurðr fengu eigi uppgöngurnar. Þar féll Úlfheðinn Söxólfsson, norðlenzkr maðr, stafnbúi Sigurðar. Sigurðr lagði brott ok hélt norðr í Víkina, ok rænti víða. Hann lá í Portyrju á Limgarðssíðu, ok sætti þar skipum, er fóru í Víkina eða or, ok rænti. Túnsbergsmenn gerðu lið at honum, ok kómu á úvart, svá at þeir Sigurðr váru á landi ok skiptu fengi sínu; kom sumt lið ofan at þeim, en sumir lögðu skipum um þvera höfnina fyrir utan þá. Sigurðr hljóp á skip sitt ok reri út at

þeim, en skip Vatnorms var þar næst, ok lét hann síga á hömlu; en Sigurðr reri út hjá þeim ok komst undan einu skipi, en mart féll af liði hans. Því var þetta ort:

Varð eigi vel við styrju
Vatnormr í Portyrju.

Dráp Benteins

6. Sigurðr slembidjákn sigldi síðan suðr til Danmerkr, ok týndist maðr af skipi hans, sá er hét Kolbeinn Þorljótsson or Bataldri; hann var á eptirbáti, er bundinn var við skipit, en þeir sigldu mikit. Sigurðr braut skipit, er þeir kómu suðr, ok var hann um vetrinn í Álaborg. En um sumarit eptir þá fóru þeir Magnús sunnan 7 skipum, ok kómu á Lista á úvart um nótt, ok lögðu þeir skipum sínum at landi. Þar var fyrir Benteinn Kolbeinsson, hirðmaðr Inga konungs ok hinn hraustasti maðr. Þeir Sigurðr géngu þar upp í elding nætr, ok kómu á úvart ok tóku hús á þeim, ok vildu leggja eld í bœinn, en Benteinn komst út í búr nökkut með herklæðum ok vel búinn at vápnum, ok stóð fyrir innan dyrrnar við brugðit sverð, ok hafði skjöld fyrir sér ok hjálm á höfði; var þá búinn til varnar; dyrrnar váru heldr lágar. Sigurðr spurði, hví þeir géngi eigi inn. Þeir svöruðu, at engi var fúss til. En þá er þeir rœddu þetta tíðast, hljóp Sigurðr inn í húsit um hann. Benteinn hjó eptir honum ok misti; síðan snerist Sigurðr at honum, ok skiptust þeir fám höggum við, áðr Sigurðr drap hann ok bar höfuð hans út í hendi sér. Tóku þeir fé alt, þat er var í bœnum; fóru síðan til skipa sinna. En er Ingi konungr ok hans vinir spyrja dráp Benteins, ok þeir Kolbeinssynir Sigurðr ok Gyrðr, brœðr Benteins, þá gerði konungr lið at þeim Sigurði, ok fór sjálfr, ok tók skip undan Hákoni pungeltu Pálssyni ok dóttursyni Ásláks Erlingssonar af Sóla, systrungi Hákonar maga. Ingi elti Hákon á land upp ok tók hvert fat þeirra. Þeir flýðu í fjörðinn undan Sigurðr storkr, son Eindriða í Gautdali, ok Eiríkr hæll, bróðir hans, ok Andres kelduskítr, son

Gríms or Visti. En Sigurðr ok Magnús ok Þorleifr skjappa sigldu norðr hit ytra 3 skipum á Hálogaland. Var Magnús um vetrinn í Bjarkey með Viðkunni Jónssyni. En Sigurðr hjó stafna af skipi sínu, ok hjó á raufar ok søkti niðr í Œgisfirði innanverðum; en Sigurðr sat um vetrinn í Tjaldasundum í Hin, þar sem heitir Gljúfrafjörðr. Í innanverðum firðinum er hellir í bjarginu, þar sátu þeir Sigurðr um vetrinn meir en 20 menn, ok settu fyrir hellisdyrrnar, svá at eigi mátti sjá dyrrnar or fjöru. Þeir féngu Sigurði vistir um vetrinn Þorleifr skjappa ok Einarr, son Ögmundar af Sandi, ok Guðrúnar Einarsdóttur Arasonar af Reykjahólum. Þann vetr er sagt, at Sigurðr léti Finna gera sér skútur 2 inn í fjörðum, ok váru sini bundnar ok engi saumr í, en viðjar fyrir kné, ok reru 12 menn á borð hvárri. Sigurðr var með Finnum, þá er þeir gerðu skúturnar, ok höfðu Finnar þar mungát, ok gerðu honum þar veizlu. Síðan kvað Sigurðr þetta:

Gott var í gamma
er vér glaðir drukkum,
ok glaðr grams son
gékk meðal bekkja.

Vara þar gamans vant
at gamansdrykkju,
þegn gladdi þegn
þar lands sem var.

Skútur þær váru svá skjótar, at ekki skip tók þær á vatni; svá sem kveðit er:

Fátt eitt fylgir
furu háleyskri,
svipar und segli
sinbundit skip.

En um várit fóru þeir Sigurðr ok Magnús norðan með skútur þær tvær, er Finnar höfðu gert. En er þeir kómu í Vága, drápu þeir þar Svein prest ok sonu hans tvá.

Dráp Vilhjálms skinnara.

7. Sigurðr hélt þá suðr í Víkar, ok tóku þar Vilhjálm Skinnara; hann var lendr maðr Sigurðar konungs, annan Þóralda kept, ok drápu þá báða. Þá fór Sigurðr suðr með landi, ok hitti þar Styrkár glæsirófu suðr við

Byrðu, þá er hann fór sunnan or kaupangi, ok drápu hann. En er Sigurðr kom suðr til Valsness, þá hitti hann þar Svínagrím, ok lét höggva af honum hina hœgri hönd. Þá fór han suðr á Mœri fyrir utan Þrándheimsmynni, ok tók þar Heðin harðmaga ok Kálf kringluauga, ok lét hann Heðin undan ganga, en þeir drápu Kálf. Sigurðr konungr ok Sáðagyrðr, fóstri hans, spurðu til fara Sigurðar, ok hvat hann hafðist at; þá sendu þeir menn at leita hans, féngu þeir þá til forráða Jón kauðu, son Kálfs hins ranga, bróður Ívars byskups, ok annan Jón prest smyril. Þeir skipuðu Hreininn, er var 2 rúm ok 20 ok allra skipa skjótast. Þeir fóru at leita Sigurðar, ok funnu hann eigi, ok fóru aptr norðr við lítinn orðstír, því at menn segja svá, at þeir sæi þá ok þyrði eigi at leggja at þeim. Sigurðr fór þá suðr á Hörðaland, ok kom í Herðlu; þar átti bú Einarr, son Laxapáls, ok var hann farinn inn í Hamarsfjörð til Gangdagaþings. Þeir tóku fé alt, er heima var, ok langskip hálfþrítugt, er Einarr átti, ok son hans 4 vetra gamlan, er lá hjá verkmanni hans; vildu sumir drepa sveininn, en sumir hafa brott með sér. Verkmaðrinn sagði þeim: Ekki mun yðr happ at drepa svein þenna, ok engi tilslœgja er yðr at hafa hann í brott; þetta er minn son, en eigi Einars. Ok af hans orðum létu þeir eptir sveininn, en þeir fóru í brott. En er Einar kom heim, þá gaf hann verkmanninum fé til tveggja aura gulls, ok þakkaði honum sitt tiltœki, ok lézt skyldu vera vin hans jafnan síðan. Svá segir Eiríkr Oddsson, er fyrsta sinn reit þessa frásögn, at hann heyrði í Björgyn segja frá þessum atburðum Einar Pálsson. Sigurðr fór þá suðr með landi, ok alt í Vík austr, ok hitti Finn Sauðaúlfsson austr á Kvildum, er hann fór at heimta landskyldir Inga konungs, ok létu hengja hann. Þeir fóru síðan suðr til Danmerkr.

Bréfsending Inga konungs.

8. Víkverjar ok Björgynjarmenn mæltu, at þat var úsómi, er Sigurðr konungr ok vinir hans sátu kyrrir norðr

í kaupangi, þótt föðurbanar hans fœri þjóðleið fyrir utan Þrándheimsmynni, en Ingi konungr ok hans lið sat í Vík austr við háskann ok varði landit, ok hafði átt margar orrostur. Þá sendi Ingi konungr bréf norðr til kaupangs; þar stóðu þessi orð á: Ingi konungr, son Haralds konungs, sendir kveðju Sigurði konungi, bróður sínum, ok Sáðagyrði, Ögmundi svipti, Óttari birtingi, ok öllum lendum mönnum, hirðmönnum ok húskörlum, ok allri alþýðu, sælum ok veslum, ungum ok gömlum, guðs ok sína. Öllum mönnum eru kunnig vandræði, þau er vér höfum, ok svá œska, at þú ert 5 vetra gamall, en ek þrevetr; megum vit ekki atfœrast, nema vit njótim vina okkarra ok góðra manna. Nú þykkjumst ek ok mínir vinir vera nærr staddir vandkvæði ok nauðsyn beggja okkarra en þú eða þínir vinir. Nú gerðu svá vel, at þú far til fundar míns sem fyrst ok fjölmennastr, ok verum báðir saman, hvat sem í gerist. Nú er sá okkarr mestr vin, er til þess heldr, at vit sém æ sem sáttastir ok jafnast haldnir í öllum hlutum. En með því at þú afrœkist ok vill eigi fara at nauðsynligri orðsending minni enn, sem fyrr hefir þú gert, skaltu við því búast, at ek mun fara á hendr þér með lið; skipti þá guð með okkr; því at eigi megum vér hafa lengr svá búit, at sitja með svá miklum kostnaði ok fjölmenni, sem hér þarf fyrir úfriðar sakir, en þú tekr hálfar allar landskyldir ok aðrar tekjur í Noregi. Lifit í guðs friði.

Tala Óttars birtings.

9. Þá svaraði Óttar birtingr ok stóð upp á þinginu ok mælti: Þat er mál Sigurðar konungs at mæla til Inga konungs, bróður síns, at guð þakki honum góða kveðju ok svá starf ok torveldi, er þú hefir ok þínir vinir í ríki þessu at beggja okkarra nauðsyn. En þótt sumt þykki heldr örðigt í orðum Inga konungs til Sigurðar konungs, bróður síns, þá hefir hann mikit til máls síns í marga staði. Nú vil ek lýsa yfir mínu skapi, ok heyra hvárt þar fylgi vili Sigurðar konungs eða annarra ríkismanna,

at þú, Sigurðr konungr! búist, ok þat lið er þér vill fylgja, at verja land þitt, ok far sem fjölmennastr á fund Inga konungs, bróður þíns, sem fyrst máttu, ok styrki hvárr ykkarr annan í öllum farsælligum hlutum, en almáttigr guð báða ykkr. Nú viljum vér heyra orð þín, konungr! Pétr, son Sauðaúlfs, bar Sigurð konung á þingit, er síðan var kallaðr Pétr byrðarsveinn. Þá mælti konungr: Viti þat allir menn, ef ek skal ráða, at ek vil fara á fund Inga konungs, bróður míns, sem fyrst má ek. En þá talaði annar at öðrum ok hóf sinneg hverr, en lauk í sama stað sínu máli, sem svarat hafði Óttarr birtingr, ok var þá þat ráðit, at stefna liði saman ok fara austr í land. Síðan fór Sigurðr konungr austr í Vík ok hitti þar Inga konung, bróður sinn.

Fall Magnús blinda.

10. Sama haust kómu þeir Sigurðr slembidjákn ok Magnús blindi sunnan or Danmörk með 30 skipa, bæði Danalið ok Norðmanna; þat var nær vetrnóttum. En er þetta spyrja konungar ok þeirra lið, fara þeir austr í móti þeim. Þeir hittust í Hvölum við Hólm hinn grá; þat var hinn næsta dag eptir Marteinsmessu; þá var sunnudagr. Ingi konungr ok Sigurðr konungr höfðu þá 20 skip, ok öll stór; var þar orrosta mikil, en eptir hina fyrstu hríð flýðu Danir með 18 skip, ok heim suðr. Þá hruðust skip þeirra Sigurðar ok Magnús. En er mjök var hroðit skip Magnús, en hann hvíldi í rekkju sinni, Hreiðarr Grjótgarðsson, er lengi hafði fylgt honum ok verit hirðmaðr hans, hann tók Magnús konung í fang sér ok vildi hlaupa á skip annat, þá var Hreiðarr skotinn spjóti milli herðanna ok þar í gegnum; en svá sögðu menn, at þar féngi Magnús konungr bana af því hinu sama spjóti, ok féll Hreiðarr á bak aptr á þiljurnar, en Magnús á hann ofan. En þat mælir hverr maðr, at hann þœtti vel ok prúðliga hafa fylgt sínum lánardróttni; gott er hverjum, er slíkan orðróm getr. Þar féll Loðinn saupprúðr af Línustöðum á skipi

Magnús konungs ok Brúsi Þormóðarson, stafnbúi Sigurðar slembis, ok Ívarr Kolbeinsson ok Hallvarðr fægir, fyrirrúmsmaðr Sigurðar slembis; sá Ívarr gékk inn at Haraldi konungi ok vann fyrstr á honum. Þá féll mikill hluti liðs þeirra Magnús, því at Inga menn létu ekki undan ganga, þat er þeir máttu ná, þótt ek nefna fá menn til. Þeir drápu í einum hólma meir en 60 manna; þar váru tveir íslenzkir menn drepnir, Sigurðr prestr, son Bergþórs Mássonar, ok annarr Clemet, son Ara Einarssonar. Ívarr skrauthanki, son Kálfs hins ranga, er síðan var byskup í Þrándheimi norðr; hann var faðir Eiríks erkibyskups; Ívarr hafði ávalt fylgt Magnúsi, hann komst á skip Jóns kauðu, bróður síns; en Jón átti Ceciliu, dóttur Gyrðar Bárðarsonar, ok var þar í liði Inga konungs ok Sigurðar, ok þeir 3 kómust á skip Jóns; annar Arnbjörn ambi, er síðan átti dóttur Þorsteins í Auðsholti; þriði var Ívarr dynta Starason, hann var bróðir Helga Starasonar, en þrœnzkr at móðurkyni, hinn vænsti maðr. En er liðsmenn urðu varir við þetta, at þeir váru þar, þá gripu þeir til vápna sinna ok géngu at þeim Jóni, en þeir bjoggust við, ok var við sjálft, at þar mundi alþýða berjast. En þat varð at sætt með þeim, at Jón leysti undan Ívar, bróður sinn, ok Arnbjörn, ok festi fé fyrir þá, en þat fé var honum gefit síðan. En Ívarr dynta var leiddr á land upp ok höggvinn, því at þeir Sigurðr ok Gyrðr Kolbeinssynir vildu eigi taka fé fyrir hann, því at þeir kendu honum, at hann hefði verit at vígi Benteins, bróður þeirra. Þat sagði Ívarr byskup, at þat hefði svá yfir hann gengit, at honum hafi verst þótt, er Ívarr var leiddr á land upp undir öxi, ok hvarf áðr til þeirra ok bað þá heila hittast. Svá sagði Guðríðr Birgisdóttir, systir Jóns erkibyskups, Eiríki Oddssyni, en hon lézt Ívar byskup heyra þat mæla.

Handtekinn Sigurðr slembidjákn.

11. Þrándr gjaldkeri hét maðr, er stýrði skipi í liði Inga konungs. En þá var svá komit, at Inga menn reru

á smábátum at þeim mönnum, er á sundi váru, ok drápu hvern, er þeir náðu. Sigurðr slembidjákn hljóp á kaf af skipu sínu, þá er hroðit var, ok steypti brynjunni af sér í kafi, svam síðan ok hafði skjöld yfir sér. En menn nökkurir af skipi Þrándar tóku á sundi mann einn ok vildu drepa hann, en sá bað sik undan ok lézt mundu segja þeim, hvar Sigurðr slembir var, en þeir vildu þat. En skildir ok spjót ok menn dauðir ok klæði flutu víða hjá skipunum. Sjá munut þér, sagði hann, hvar flýtr einn rauðr skjöldr: þar er hann undir. Síðan reru þeir þannug ok tóku hann ok fluttu til skips Þrándar. En Þrándr gerði orð Þjóstólfi ok Óttari ok Ámunda. Sigurðr slembir hafði haft á sér eldsvirki, ok var fnjóskrinn í valhnotarskurn innan, ok steypt um utan vaxi. Því er þess getit, at þat þótti hugkvæmligt at búa svá um, at aldri vættist. Því hafði hann skjöld yfir sér, er hann svam, at þá vissi engi, hvárt sá skjöldr var eða annarr, er margir flutu á sænum. Svá sögðu þeir, at aldri mundu þeir hitta hann, ef eigi væri þeim sagt til hans. En er Þrándr kom til lands með hann, þá var sagt liðsmönnum, at hann var tekinn; þá sló ópi á herinn af fagnaðinum. En er Sigurðr heyrði þat, þá mælti hann: Margr váudr maðr mun hér verða feginn af höfði mínu í dag. Þá gékk Þjóstólfr Álason til, þar er hann sat, ok strauk af höfði honum silkihúfu hlöðum búna; þá mælti Þjóstólfr: Hví vartu svá djarfr, þrælssoninn! at þú þorðir at kallast son Magnús konungs? Hann svarar: Eigi þarftu jafna föður mínum við þræl, hví at lítils var þinn faðir verðr hjá mínum föður. Hallr, son Þorgeirs læknis Steinssonar, var hirðmaðr Inga konungs ok var viðstaddr þessi tíðindi; hann sagði Eiríki Oddssyni fyrir, en hann reit þessa frásögn. Eiríkr reit bók þá, er kölluð er Hryggjarstykki. Í þeirri bók er sagt frá Haraldi gilla ok tveimr sonum hans, ok frá Magnúsi blinda, ok frá Sigurði slembi, ok alt til dauða þeirra. Eiríkr var vitr maðr, ok var í þenna tíma löngum í Noregi. Suma frásögn reit hann eptir fyrirsögn Hákonar

maga, lends manns þeirra Haraldssona. Hákon ok synir hans váru í öllum þessum deilum ok ráðagerðum. Enn nefnir Eiríkr fleiri menn, er honum sögðu frá þessum tíðindum, vitrir ok sannreyndir, ok váru nær, svá at þeir heyrðu eða sá atburðina; en sumt reit hann eptir sjálfs síns sýn eða heyrn.

Um píslir Sigurðar slembis.

12. Hallr segir svá, at höfðingjar vildu drepa hann láta þegar; en þeir menn, er grimmastir váru ok þóttust eiga at reka harma sínna á honum, réðu píslum hans, ok váru til þess nefndir þeir brœðr Benteins Sigurðr ok Gyrðr Kolbeinssynir, ok Pétr byrðarsveinn vildi hefna Finns, bróður síns. En höfðingjar ok flest fólk annat gékk frá. Þeir brutu fótleggi hans í sundr með öxarhömrum ok handleggi. Þá flettu þeir hann af klæðum ok ætluðu at flá hann kvikan, ok klufu svörð í höfði honum; þat máttu þeir eigi gera fyrir blóðrás. Þá tóku þeir svarðsvipur ok börðu hann lengi, svá at vandliga var öll húðin af, svá sem flegin væri. En síðan tóku þeir ok skutu stokki á hrygginn, svá at sundr gékk. Þá drógu þeir hann til trés ok hengðu, ok hjoggu síðan af honum höfuðit, ok drógu brott líkama hans ok reyrðu í hreysi nökkut. Þat er allra manna mál, vina hans ok úvina, at engi maðr í Noregi hafi verit betr at sér gerr um alla hluti en Sigurðr, í þeirra manna minnum, er þá váru uppi, en úgæfumaðr var hann um suma hluti. Svá sagði Hallr, at han mælti fátt ok svaraði fá, þótt menn orti orða á hann; en þat segir Hallr, at hann brást aldri við, heldr en þeir lysti á stokk eða á stein; en þat lét hann fylgja, at þat mátti vera um góðan dreng, þann er vel væri at þrek búinn, at sá mætti standast píningar, at því at maðr héldi munni sínum eða brygði sér lítt við; en þat sagði hann, at aldri brá hann máli sínu, ok jafnléttmælt sem þá at hann væri á ölbekk inni, hvárki mælti hann hæra né lægra eða skjálfhendra en sem vandi hans var til; mælti hann alt, til þess er hann andaðist, ok

söng þriðjung or psalterio; ok lézt honum þat þykkja umfram eljan ok styrk annarra manna. En prestr, sá er þar hafði kirkju skamt frá, lét lík Sigurðar fœra þannug til kirkju; sá prestr var vin þeirra Haraldssona. En er þetta spurðist, þá köstuðu þeir reiði á hann, ok létu aptr flytja líkit, sem áðr hafði verit, ok varð þó prestr fé fyrir gjalda. En vinir Sigurðar fóru síðan eptir líkinu or Danmörk sunnan með skip ok fœrðu til Álaborgar, ok grófu at Maríukirkju þar í bœnum. Svá sagði Eiríki Ketill prófastr, er varðveitti Maríukirkju, at Sigurðr væri þar grafinn. Þjóstólfr Álason lét fœra lík Magnús konungs til Oslóar ok grafa at Hallvarðskirkju hjá Sigurði konungi, föður hans. Loðin sauppruð fœrðu þeir til Túnsbergs, en alt annat lið grófu þeir þar.

Eysteinn Haraldsson kom vestan.

13. Sigurðr ok Ingi höfðu ráðit Noregi 6 vetr. Þat vár kom Eysteinn vestan af Skotlandi; hann var son Haralds gilla. Árni sturla ok Þorleifr Brynjólfsson ok Kolbeinn hrúga þeir höfðu farit vestr um haf eptir Eysteini, ok fylgðu honum í land ok héldu þegar norðr til Þrándheims, ok tóku Þrœndir við honum, ok var hann til konungs tekinn á Eyraþingi um gagndaga, svá at hann skyldi hafa þriðjung Noregs við brœðr sína. Sigurðr ok Ingi váru þá austr í landi; fóru þá menn í milli þeirra konunganna ok sættu þá svá, at Eysteinn skyldi hafa þriðjung ríkis. (Engar váru skírslur gervar Eysteini til faðernis), nema því var trúat, er Haraldr konungr hafði tilsagt. Bjaðök hét móðir Eysteins konungs, ok kom hon í Noreg með honum.

Magnús hét hinn fjórði son Haralds konungs; hann fóstraði Kyrpingaormr; hann var ok til konungs tekinn ok hafði sinn hluta af landi. Magnús var veill á fótum, ok lifði litla hríð ok varð sóttdauðr; hans getr Einarr Skúlason:

Auð gefr Eysteinn lýðum,
eykr hjaldr Sigurðr skjaldar,
lætr Ingi slög syngva,
semr Magnús frið bragna.

Fjöldýrs, hafa fjórir,
fólktjald, komit aldri,
rýðr bragnings kyn blóði.
brœðr und sól hin œðri.

Dráp Óttars birtings.

14. Eptir fall Haralds konungs gilla var Ingiríðr dróttning gipt Óttari birtingi; hann var lendr maðr ok höfðingi mikill, þrœnzkr at ætt; hann var mikill styrktarmaðr Inga konungs, meðan hann var í barnœsku. Sigurðr konungr var ekki mikill vin hans, ok þótti hann alt hallr undir Inga konung, mág sinn. Óttar birtingr var drepinn norðr í kaupangi í einvígi um kveld, er hann skyldi ganga til aptansöngs. En er hann heyrði hvininn af högginu, þá brá hann upp hendi sinni ok skikkju í móti, ok hugði at kastat væri snjákekki at honum, sem títt er ungum sveinum. Hann féll við höggit. En Álfr hroði, son hans, kom þá gangandi í kirkjugarðinn; hann sá fall föður síns, ok svá at maðr sá, er vegit hafði, hljóp austr um kirkjuna. Álfr hljóp eptir honum ok drap hann við sönghúshornit, ok mæltu menn, at honum hefði vel gefit hefndina, ok þótti hann miklu meiri maðr síðan en áðr.

Upphaf Eysteins konungs Haraldssonar.

15. Eysteinn konungr Haraldsson var þá inn í Þrándheimi, er hann spurði fall Óttars, ok stefndi til sín bóndaliði; hann fór út til bœjar ok varð allfjölmennr. En frændr Óttars ok aðrir vinir kendu ráðin mest Sigurði konungi; en hann var þá í kaupangi, ok váru bœndr mjök geystir á hendr honum. En konungr bauð fyrir sik skírslur ok festi járnburð, at svá skyldi sanna mál hans, ok varð þat at sætt. Fór Sigurðr konungr eptir þat suðr í land, ok urðu þessar skírslur aldri af höndum greiddar.

Upphaf Orms konungsbróður.

16. Ingiríðr dróttning gat son við Ívari sneis, sá hét Ormr, er síðan var kallaðr konungsbróðir; hann var hinn fríðasti sýnum ok gerðist mikill höfðingi, sem enn mun síðar getit verða. Ingiríðr dróttning var gipt Árna

á Stoðreimi; hann var síðan kallaðr konungsmágr; váru þeirra börn Ingi, Nikolás, Philippus í Herðlu, ok Margrét, er átti Björn bukkr, en síðan Símon Kárason.

Útferð Erlings skakka.

17. Erlingr hét son Kyrpingaorms ok Ragnhildar, dóttur Sveinka Steinarssonar. Kyrpingaormr var son Sveins Sveinssonar, Erlendssonar or Gerði. Móðir Orms var Ragna, dóttir Orms jarls Eilífssonar ok Sigríðar, dóttur Finns jarls Árnasonar. Móðir Orms jarls var Ragnhildr, dóttir Hákonar jarls hins ríka. Erlingr var vitr maðr ok var vin mikill Inga konungs, ok með hans ráði fékk Erlingr Kristínar, dóttur þeirra Sigurðar konungs ok Málmfríðar dróttningar. Erlingr átti bú á Stuðlu á Sunnhörðalandi. Erlingr fór or landi ok með honum Eindriði ungi, ok enn fleiri lendir menn, ok höfðu frítt lið. Þeir bjoggust til Jórsalaferðar, ok fóru vestr um haf til Orkneyja. Þaðan fór Rögnvaldr jarl, er Kali var kallaðr, ok Vilhjálmr byskup, þeir höfðu alls af Orkneyjum 15 langskip, ok sigldu til Suðreyja, ok þaðan vestr til Vallands, ok þá leið síðan, er farit hafði Sigurðr konungr Jórsalafari út til Nörvasunda, ok herjuðu víða út um Spán heiðna. Litlu síðar en þeir sigldu um sundin, skildist brott Eindriði ungi ok þeir er honum fylgðu með 6 skipum, ok fóru síðan sér hvárir. En Rögnvaldr jarl ok Erlingr skakki hittu á drómund einn í hafi, ok lögðu til 9 skipum ok börðust við þá; en at lyktum lögðu þeir snekkjurnar undir drómundinn; báru þá heiðnir menn ofan á þá bæði vápn ok grjót, ok grýtur fullar af vellanda biki ok viðsmjörvi. Erlingr lá sínu skipi næst þeim, ok bar fyrir utan þat skipit vápnaburðinn heiðinna manna. Þá hjoggu þeir Erlingr raufar á drómundinum, sumar í kafi niðri, sumar uppi á borðunum, svá at þeir fóru þar inn. Svá segir Þorbjörn Skakkaskáld í Erlingsdrápu:

Hjoggu öxar eggjum
ugglaust hvatir glugga,
því var nent, á nýju
Norðmenn í kaf borði.

Eyðendr sá yðrar
arnar hungrs, á járnum
vágfylvingi, vélar,
vígskörð ofan börðut.

Auðun rauði hét sá maðr, stafnbúi Erlings, er fyrst gékk upp á drómundinn; þeir unnu drómundinn ok drápu þar úgrynni manna, tóku þar ofamikit fé, ok unnu þar fagran sigr. Rögnvaldr jarl ok Erlingr skakki kómu í þeirri ferð til Jórsalalands, ok út til árinnar Jórdanar. Sneru þá aptr, ok fyrst til Miklagarðs, létu þar eptir skip sín, fóru utan landveg, oh héldu heilu öllu, þar til er þeir kómu í Noreg, ok var þeirra ferð allmjök lofuð. Þótti Erlingr nú miklu meiri maðr en áðr, hvártveggja af ferð sinni ok kvánfangi sínu; var hann ok spekingr at viti, auðigr ok ættstórr, snjallmæltr, ok var mest hallr at allri vináttu til Inga þeirra brœðra.

Fæddr Hákon herðibreiðr.

18. Sigurðr konungr reið at veizlum í Vík austr með hirð sína, ok reið um bœ þann, er ríkr maðr átti, er Símon hét. En er konungr reið gegnum bœinn, þá heyrði hann í hús nökkut kveðandi svá fagra, at honum fannst um mikit, ok reið til hússins ok sá inn, at þar stóð kona ein við kvern ok kvað við forkunnar fagrt, er hon mól. Konungr sté af hestinum ok gékk inn til konunnar, ok lagðist með henni. En er konungr fór í brott, þá vissi Símon bóndi, hvat erendi konungr hafði þannug; en hon hét Þóra ok var verkakona Símonar bónda. Síðan lét Símon varðveita kost hennar. En eptir þat ól sú kona barn, ok var sá sveinn nefndr Hákon ok kallaðr son Sigurðar konungs; fœddist Hákon þar upp með Símoni Þorbergssyni ok Gunnhildi, konu hans. Fœddust þar ok upp synir þeirra Símonar, Önundr ok Andreas, ok unnust þeir Hákon mikit, svá at þá skildi ekki nema hel.

Eysteinn konungr barðist við Leikberg.

19. Eysteinn konungr Haraldsson var staddr austr í Vík nær landsenda; hann varð úsáttr við bœndr Ræni

ok Hísingbúa; gerðu þeir samnað at honum, en hann hélt við þá orrostu ok hafði sigr. Þar heitir Leikberg, er þeir börðust; hann brendi ok mjök víða í Hísing. Síðan géngu bœndr til handa ok guldu gjöld stór, en konungr tók gisla af þeim. Svá segir Einarr Skúlason:

Víkverjum galt,
varð þannug halt,
görræði gramr
gjöfmildr ok framr.
Flest fólk var hrætt
áðr féngi sætt,
en gisla tók
sá er gjöldin jók.

Vann siklingr sótt
við snarpa drótt,
leyfð er lýðum bær,
Leikbergi nær.
Rænir flýðu ríkt
ok reiddu slíkt,
öld festi auð,
sem öðlingr bauð.

Vestrferð Eysteins konungs.

20. Litlu síðar byrjaði Eysteinn konungr ferð sína or landi vestr um haf, ok sigldi til Kataness; hann spurði til Haralds jarls Maddaðarsonar í Þórsá; hann lagði til með þrjár smáskútur, ok kómu á þá úvara. En jarl hafði þrítugt skip, ok á 80 manna. En er þeir váru úbúnir við, þá féngu þeir Eysteinn konungr þegar uppgöngu á skipit, ok tóku höndum jarl ok höfðu með sér á skip. Hann leysti sik út með 3 mörkum gulls, ok skildust þeir at svá búnu. Svá segir Einarr Skúlason:

Váru, sogns, með, sára,
syni Maddaðar staddir,
mágrennir fremsk, manna,
máttigr, tigir átta.

Þrim skútum tók þreytir
þann jarl drasils hranna,
braustr gaf hræskúfs nistir
höfuð sitt frömum jöfri.

Eysteinn konungr sigldi þaðan suðr fyrir austan Skotland ok lagði til kaupstaðar þess á Skotlandi, er heitir Apardjón, ok drap þar mart manna ok rænti staðinn. Svá segir Einarr Skúlason:

Frétt hefi ek at féll,
fólk brustu svell,
jöfurr eyddi frið,
Apardjónar lið.

Aðra orrostu átti hann suðr við Hjartapoll við riddaralið, ok kom þeim á flótta, ok rauð þar skip nökkur. Svá segir Einarr:

Beit buðlungs hjörr,
blóð féll á dörr,
hirð fylgðist holl
við Hjartapoll.
Hugin gladdi heit
hruðusk Engla beit,
óx vitnis vín,
valbasta ríu.

Þá hélt hann enn suðr á England, ok átti hina þriðju orrostu við Hvítabœ ok fékk sigr, en brendi bœinn. Svá segir Einarr:

Jók hilmir hjaldr,
þar var hjörva galdr,
hjósk hildar ský
við Hvítabý.
Ríkt lék við rönn,
rauðsk ylgjar tönn,
fékksk fyrðum harmr,
fyriskógar garmr.

Eptir þat herjáði hann víða um England; þá var Stefnir konungr á Englandi. Því næst átti Eysteinn konungr orrostu við Skarpasker við riddara nökkura. Svá segir Einarr:

Drap döglingr gegn,
dreif strengjar regn,
við Skörpusker
skjaldkœnan her.

Þar næst barðist hann við Pílavík, ok fékk sigr. Svá segir Einarr:

Rauð siklingr sverð,
sleit gyldis ferð
prútt Parta lík
í Pílavík.
Vann vísi alt
fyrir vestan salt,
brandr gall við brún,
brent Langatún.

Þeir brendu þar Langatún, mikit þorp, ok segja menn, at sá bœr hafi litla upreist fengit síðan. Eptir þat fór Eysteinn konungr brott af Englandi ok um haustit aptr til Noregs, ok rœddu menn um þessa ferð allmisjafnt.

Frá Haralds sonum.

21. Friðr góðr var í Noregi öndurða daga sona Haralds konungs, ok var þeirra samþykki til nökkurrar hlítar, meðan hit forna ráðuneyti þeirra lifði. En þeir Ingi ok Sigurðr váru bernskir, höfðu þeir þá eina hirð báðir, en Eysteinn sér; var hann maðr fullroskinn at aldri. En er andat var fóstrneyti þeirra Inga ok Sigurðar, Sáðagyrðr

Bárðarson, Ámundi Gyrðarson, Þjóstólfr Álason, Óttarr birtingr, Ögmundr sviptir ok Ögmundr dengir, bróðir Erlings skakka — lítils þótti vert um Erling, meðan Ögmundr lifði — síðan skildu þeir hirð sína, Ingi ok Sigurðr, ok réðst þá til fulltings við Inga konung Gregorius, son Dags Eilífssonar ok Ragnhildar, dóttur Skopta Ögmundarsonar. Gregorius hafði auð fjár, ok var sjálfr hinn mesti skörungr. Gerðist hann forstjóri fyrir landráðum með Inga konungi, en konungr veitti honum at taka af sinni eign slíkt er hann vildi.

Frá háttalagi Haralds sona.

22. Sigurðr konungr gerðist ofstopamaðr mikill ok úeirinn um alla hluti, þegar er hann óx upp, ok svá þeir Eysteinn báðir, ok var þat nökuru nærr sanni, er Eysteinn var, en hann var allra fégjarnastr ok sínkastr. Sigurðr konungr gerðist maðr mikill ok sterkr, vaskligr maðr sýnum, jarpr á hár, munnljótr, ok vel at öðrum andlitssköpum; allra manna var hann snjallastr í máli ok gervastr at sér. Þess getr Einarr Skúlason:

Snild berr snarpa elda
sárflóðs þess er rýðr blóði,
gefit hefir guð sjálfr jöfri
gagn, Sigurðar magni.

Svá es ef Rauma ræsir
reiðorðr tölur greiðir,
rausn vinnr gramr, sem gumnar,
glaðmæltr, þegi aðrir.

Eysteinn konungr var svartr maðr ok døkklitaðr, heldr hár meðalmaðr, vitr maðr ok skynsamr. En þat dró mest ríki undan honum, er hann var sínkr ok fégjarn. Hann átti Rögnu, dóttur Nikolás mása. Ingi konungr var manna fegrstr í andliti, hann hafði gult hár ok heldr þunt, ok hrökk mjök; lítill var hans uppvöxtr, ok tregliga mátti hann ganga einn samt, svá var visinn annarr fótrinn, en knýttr var hann á herðum ok á bringu. Hann var blíðmæltr ok dæll vinum sínum, örr af fé, ok lét mjök höfðingja ráða með sér landráðum, vinsæll við alþýðu, ok dró þat alt saman mjök undir hann ríki ok fjölmenni. Brigida hét dóttir Haralds konungs gilla; hon var gipt fyrst Inga

Hallsteinssyni Svíakonungi, en síðan Karli jarli Sǫnasyni, en þá Magnúsi Svíakonungi; þeir Ingi konungr Haraldsson váru sammœðra. Síðast átti hana Birgir jarl brosa; þau áttu fjóra sonu, einn Philippus jarl, annarr Knútr jarl, þriði Fólki, fjórði Magnús. Dœtr þeirra: Ingigerðr, er átti Sørkvir Svíakonungr, þeirra son var Jón konungr; önnur Kristín, þriðja Margrét. María hét önnur dóttir Haralds gilla, hana átti Símon skálpr, son Hallkels húks; Nikolás hét son þeirra. Margrét hét hin þriðja dóttir Haralds gilla; hana átti Jón Hallkelsson, bróðir Símonar. Nú gerðist mart þess í með þeim brœðrum, er til sundrþykkis var, en ek mun þó hins eins geta, er mér þykkir mestum tíðindum sætt hafa.

Nikolás kardináli kom til lands.

23. Nikolás kardináli af Rúmaborg kom í Noreg á dögum þeirra Haralds sona, ok hafði pávinn hann sent í Noreg. En karðinálinn hafði reiði á þeim Sigurði ok Eysteini, ok urðu þeir at ganga til sættar við hann, en hann var afarvel sáttr við Inga ok kallaði hann son sinn. En er þeir váru allir sáttir við hann, veitti hann þeim at vígja Jón Birgisson til erkibyskups í Þrándheimi, ok fékk honum klæði þat, er pallium heitir, ok mælti svá, at erkibyskupsstóll skyldi vera í Niðarósi at Kristskirkju, þar er Ólafr konungr hinn helgi hvílir, en áðr höfðu ljóðbyskupar einir verit í Noregi. Kardinálinn kom því við, at engi maðr skyldi með vápn fara í kaupstöðum at úsekju, nema 12 menn, þeir er fylgð áttu með konungi. Hann bœtti at mörgu sið manna í Noregi, meðan hann var þar í landi. Engi hefir sá maðr komit í Noreg útlendr, er allir menn mæti jafnmikils, eða jafnmiklu mætti ráða við alþýðu, sem hann. Hann fór suðr síðan með miklar vingjafir, ok lézt jafnan mundu vera hinn mesti vin Norðmanna. En er hann kom suðr til Rúmaborgar, þá andaðist bráðliga pávinn, sá er áðr hafði verit, en allr Rúmaborgar lýðr vildi taka Nikolaum til páva, Þá var han vígðr til páva með nafni

Adrianus. Svá segja þeir menn, er um hans daga kómu til Rúmaborgar, at aldri átti hann svá skylt erendi við aðra menn, at eigi mælti hann við Norðmenn fyrst ávalt, er þeir vildu hafa mál hans. Hann var eigi lengi pávi, ok er hann kallaðr heilagr.

Jartegnir Ólafs konungs.

24. Á dögum þeirra sona Haralds gilla varð (sá) atburðr, at maðr er Halldórr nefndr, er varð fyrir Vindum, ok tóku þeir hann ok veittu honum meizlur, skáru kverkrnar ok drógu þar út tunguna, ok skáru af í tungurótunum. Síðan sótti (hann) til hins helga Ólafs konungs, rendi hugnum fastliga til þess helga manns, ok bað mjök grátandi Ólaf konung ljá sér máls ok heilsu. Því næst fékk hann mál ok miskunn af þessum góða konungi, ok gerðist þegar hans þjónostumaðr um alla sína lífdaga, ok varð dýrligr maðr ok trúfastr. Þessi jartegn varð hálfum mánaði fyrir Ólafsmessu hina síðari, á þeim degi er Nikolás kardináli varð landfastr.

Jartegnir Ólafs konungs við Rikarð prest.

25. Brœðr tveir váru á Upplöndum, kynstórir menn ok fjáðir vel, synir Gothorms grábarðs, Einarr ok Andres, móður(brœðr) Sigurðar konungs Haraldssonar, áttu þar óðul ok eignir allar. Systur áttu þeir fríða heldr at yfirsýn, en eigi þó til forsjála við vándra manna orði, sem síðan reyndist. Hafði hon blíðlæti mikit við prest einn enskan, er Rikarðr hét, er þar var heimilisvistum með brœðrum hennar, ok gerði hon honum mart í vild ok opt mikit gagn fyrir sakir góðvilja. Þat bar eigi betr at, en um konu þá fór ok flaug ferligt orð; síðan er þat var á málreið komit, þá hugðu þat allir menn á hendr prestinum, ok svá brœðr hennar, þegar er þeir urðu þess varir, þá létu þeir hann líkligstan til fyrir alþýðu í þeirri miklu blíðu, er þeirra varð á meðal. Varð þeim síðan mikill úfarnaðr, sem eigi var ørvænt, er þeir þögðu um leyndri vél, ok létu ekki á sér

finna. En um dag nökkurn kölluðu þeir prestinn til sín — hann varði enskis af þeim nema góðs eins — teygðu hann heiman með sér, ok kváðust fara skyldu í annat herað at sýsla þar nökkut, þat er þeir þurftu, ok báðu hann fylgja sér; höfðu með sér heimamann sinn, er vissi þessi ráð með þeim. Fóru þeir á skipi eptir vatni því, er Rönd heitir, ok fram með vatnsströndinni, ok lendu við nes þat, er Skiptisandr heitir; þeir géngu þar á land upp, ok léku stund nökkura. Þá fóru þeir í nökkurn leyndan stað, þá báðu þeir verkmanninn ljósta hann öxarhamars högg. Hann sló prest, svá at hann lá í svima. En er hann vitkaðist, mælti hann: Hví skal nú svá hart við mik leika? Þeir svöruðu: Þótt engi segi þér, þá skaltu nú finna, hvat þú hefir gert. Báru síðan sakir á hendr honum. Hann synjaði ok mælti, bað guð skipta milli þeirra ok hinn helga Ólaf konung. Síðan brutu þeir sundr fótleggi hans; þá drógu þeir hann milli sín til skógar ok bundu hendr hans á bak aptr. Síðan lögðu þeir streng at höfði honum ok þilju undir herðar ok höfuðit, ok settu í sneril, ok sneru at strenginn. Þá tók Einarr hæl, ok setti á augat prestinum, ok þjónn hans stóð yfir ok laust á með öxi, ok hleypti út auganu, svá at þegar støkk niðr á kampinn. En þá setti hann hælinn á annat augat ok mælti við þjóninn: Ljóstu mun kyrrara. Hann gerði svá, þá skauzt hællinn af augasteininum ok sleit frá honum hvarminn. Síðan tók Einarr hvarminn með hendi sinni ok hélt af upp, ok sá, at augasteinninn var þar. Þá setti hann hælinn við kinnina út, en þjónninn laust þá, ok sprakk augasteinninn á kinnarbeinit niðr, þar er þat var hæst. Síðan opnuðu þeir munn hans, ok tóku tunguna ok drógu út ok skáru af, en síðan leystu þeir hendr hans ok höfuð. Þegar er hann vitkaðist, þá varð honum þat fyrir, at hann lagði augasteinana upp við brýnnar í stað sinn, ok hélt hann þar at báðum höndum, sem hann mátti. En þá báru þeir hann til skips, ok fóru til bœjar þess, er heitir á Sæheimruð, ok lendu þar. Þeir sendu mann til bœjarins at segja, at prestr lá þar at skipi

á ströndu. Meðan sá maðr var uppfarinn, er sendr var, þá spurðu þeir, ef prestr mætti mæla, en hann blaðraði tungunni ok vildi við leita at mæla. Þá mælti Einarr við bróður sinn: Ef hann réttist við, ok grœr fyrir tungustúfinn, þá kemr mér þat í hug, at hann muni mæla. Síðan kliptu þeir tungustúfinn með töng ok toguðu, ok skáru tysvar þaðan frá, ok í tungurótunum hit þriðja sinn, ok létu hann þar liggja hálfdauðan. Húsfreyja þar á bœnum var fátœk, en þó fór hon þegar, ok dóttir hennar með henni, ok báru hann heim til húss í mötlum sínum. Síðan fóru þær eptir presti. En er hann kom þangat, þá batt hann sár hans öll, ok leituðu þau honum hœginda slíkra, sem þau máttu. Hann lá, hinn sári prestr, aumliga búinn, vilnaðist jafnan guðs miskunnar ok tortrygði þat aldrigi, bað guð mállauss með hugrenning ok sútfullu hjarta, því öllu traustara, er hann var sjúkari, ok rendi huginum til þess milda konungs Ólafs hins helga, guðs dýrlings, ok hafði hann áðr heyrt mart sagt frá hans dýrðarverkum, ok trúði því öllu hvatara á hann af öllu hjarta til allrar hjálpar í sínum nauðum. En er hann lá þar lami ok öllu megni numinn, þá grét hann sárliga ok stundi, ok bað með sáru brjósti þann dýrling Ólaf konung duga sér. En eptir miðja nótt þá sofnaði prestr hinn sári, þá þóttist hann sjá mann göfugligan koma til sín ok mæla við sik: Illa ertu nú leikinn, Rikarðr félagi! sé ek, at eigi er nú máttrinn mikill. Hann þóttist sanna þat. Þá mælti sá við hann: Miskunnar ertu þurfi. Prestr svarar: Ek þyrfta miskunnar guðs almáttigs ok hins helga Ólafs konungs. Hann svarar: Þú skalt hafa ok. Því næst tók hann tungustúfinn ok heimti svá hart, at prestinum várð sárt við. Því næst strauk hann hendi sinni um augu honum ok um bein, svá um aðra limi, er sárir váru. Þá spurði prestrinn, hverr þar væri? Hann leit við honum ok mælti: Ólafr er hér norðan or Þrándheimi. En síðan hvarf hann í brott; en prestrinn vaknaði alheill, ok þegar tók hann at mæla: Sæll em ek nu, sagði hann: guði þökk ok hinum helga Ólafi konungi, hann hefir

grœddan mik. En svá hörmuliga sem hann var áðr leikinn, svá bráðar bœtr fékk hann allrar þeirrar úhamingju, ok svá þótti honum, sem hann hefði hvárki orðit sárr né sjúkr; tungan heil, augun bæði í lag komin, beinbrotin gróin, ok öll önnur sár gróin eða verklaus, fengit hina beztu heilsu. En til jarteina var, at augu hans höfðu verit útstungin, þá greri örr hvítt á hvarmi hvárumtveggja, til þess at sjá mætti dýrð þess hins göfga konungs á þeim manni, er svá var aumliga búinn.

Ráðagerð konunga.

26. Eysteinn ok Sigurðr höfðu orðit úsáttir fyrir þá sök, at Sigurðr konungr hafði vegit hirðmann Eysteins konungs, Harald hinn víkverska, er hús átti í Björgyn, ok annan Jón prest taparð, son Bjarna Sigurðarsonar; fyrir þá sök lögðu þeir með sér sættarstefnu um vetrinn á Upplöndum. Þeir sátu lengi tveir á máli. En þat kom upp or hjali þeirra, at þeir skyldu hittast í Björgyn allir brœðr eptir um sumarit. Þat fylgði því máli, at þeir vildu, at Ingi konungr hefði bú tvau eða þrjú ok svá mikil önnur auðœfi, at hann hefði þrjátigi manna með sér; ok lézt þykkja hann eigi hafa heilsu til at vera konungr. Ingi ok Gregorius spurðu þessi tíðindi, ok fóru til Björgynjar ok fjölmentu mjök. Sigurðr kom þar litlu síðar, ok hafði hann lið sýnu minna. Þá höfðu þeir Ingi ok Sigurðr verit 19 vetr konungar yfir Noregi. Eysteinn var seinni austan or Víkinni en þeir norðan. Þá lét Ingi konungr blása til þings í Hólm, ok koma þeir þar Sigurðr ok Ingi konungr, ok fjölmenni mikit. Gregorius hafði 2 langskip, ok vel níutigu manna, er hann fékk allar vistir; hann hélt betr húskarla sína en aðrir menn lendir, því at hann drakk aldri svá í skytningum, at eigi drykki húskarlar hans allir með honum. Hann gékk með hjálm gullroðinn á þingit, ok alt hans lið var hjálmat. Ingi konungr stóð upp ok sagði mönnum frá, hvat hann hafði spurt, hvernug brœðr hans vildu við hann skipa, ok bað sér liðs. En

alþýða manna gerði góðan róm at máli hans, ok létust honum vilja fylgja.

Frá Gregorius Dagssyni.

27. Þá stóð upp Sigurðr konungr ok talar, sagði þat úsatt, er Ingi konungr kendi þeim, kvað Gregorium slíkt uppsetja, ok kvað eigi skyldu langt til, at sá fundr þeirra skyldi verða, ef hann mætti ráða, at hann mundi steypa hjálminum þeim hinum gullroðna, ok lauk svá sínu máli, at hann kvað þá eigi lengi skyldu ganga báða. Gregorius svarar, kvaðst þat ætla, at hann þyrfti lítt at fýsast þess, ok lézt við því búinn vera. Fám dögum síðar var veginn húskarl Gregorii úti á stræti, ok vá húskarl Sigurðar konungs. Þá vildi Gregorius ganga at þeim Sigurði konungi, en Ingi konungr latti, ok mart annarra manna. En er Ingiríðr, móðir Inga konungs, gékk frá aptansöng, þá kom hon at, þar er veginn var Sigurðr skrúðhyrna; hann var hirðmaðr Inga konungs ok var gamall, ok hafði mörgum konungum á höndum verit; en þeir höfðu vegit hann hirðmenn Sigurðar konungs, Hallvarðr Gunnarsson ok Sigurðr, son Eysteins trafala, ok kendu menn ráðin Sigurði konungi. Þá gékk hon þegar til Inga konungs ok sagði honum, kvað hann lengi mundi lítinn konung, ef hann vildi ekki at fœrast, þótt hirðmenn hans væri drepnir, annarr at öðrum, svá sem svín. Konungrinn reiddist við átölur hennar, ok er þau hniptust við, kom Gregorius inn gangandi hjálmaðr ok brynjaðr, bað konung eigi reiðast, kvað hana satt mæla: En ek em hér kominn til liðs við þik, ef þú vilt veita Sigurði konungi atgöngu, ok hér er meir en hundrað manna út í garðinum, húskarla minna, hjálmaðir ok brynjaðir, ok munu vér þaðan at þeim sœkja, er öðrum þykkir verst. En flestir löttu ok kváðu Sigurð mundu vilja bœta úhapp sitt. En er Gregorius sá, at letjast mundi, þa mælti hann við Inga konung: Svá bleðja þeir af þér, drápu minn húskarl fyrir skömmu, en nú hirðmann þinn, en þeir munu

vilja veiða mik eða annan lendan mann, þann er þeim þykkir þér mest afnám at vera, er þeir sjá, at þú fœrist ekki at, en taka þik af konungdóminum, eptir þat er vinir þínir eru drepnir. Nú hverngan veg sem aðrir lendir menn þínir vilja, þá vil ek eigi bíða nauthöggsins, ok skulu vit Sigurðr kaupa saman þessa nótt, at því kaupi sem þá má verða; en þat er bæði, at þú ert illa attekinn fyrir vanheilsu sakir, enda ætla ek lítinn viljann at halda vini þína; en ek em nú albúinn at ganga til fundar við Sigurð héðan, því at hér er merki mitt úti. Ingi konungr stóð upp ok kallaði til klæða sinna, ok bað hvern mann búast, er honum vildi fylgja, ok kvað ekki tjá at letja sik, lézt lengi hafa undan ært, lét þá verða at sverfa til stáls með þeim.

Fall Sigurðar konungs.

28. Sigurðr konungr drakk í garði Sigríðar sætu, ok bjóst við ok ætlaði at ekki mundi af atgöngunni verða. Síðan géngu þeir at garðinum, Ingi konungr ofan frá smiðabúðum, Árni konungsmágr utan frá Sandbrú, Áslákr Erlendsson or garði sínum, en Gregorius af strætinu, ok þótti þaðan verst. Þeir Sigurðr skutu mjök or loptgluggum ok brutu ofna, ok báru grjótit á þá. Þeir Gregorius brutu upp garðshliðit, ok féll þar Einarr, son Laxapáls, í hliðinu af liði Sigurðar konungs, ok Hallvarðr Gunnarsson, hann var skotinn í loptit inn, ok harmaði hann engi maðr. Þeir hjoggu húsin, ok gékk lið Sigurðar konungs af hendi honum til griða. Þá gékk Sigurðr á loptit eitt ok vildi beiða sér hljóðs, en hann hafði gullroðinn skjöld, ok kendu menn hann ok vildu eigi hlýða honum, en menn skutu at honum svá sem í drífu sæi, ok mátti hann eigi þar vera. En þá er liðit var gengit af hendi honum, ok menn hjoggu húsin mjök, þá gékk hann ut, ok Þórðr húsfreyja með honum, hirðmaðr hans, víkverskr maðr, ok vildu þannug, sem Ingi konungr var fyrir, ok kallaði Sigurðr á Inga, bróður sinn, at hann

skyldi selja honum grið. En þeir váru þegar höggnir báðir; féll Þórðr húsfreyja með orðlofi miklu. Þar féll mart manna, þótt ek nefna fátt, af liði Sigurðar, ok svá af Inga liði; en 4 menn af Gregorii liði, ok svá þeir er með hvárigum váru, ok urðu þeir fyrir skotum á bryggjum niðri eða á skipum úti. Þeir börðust 14 nóttum fyrir Jónsmessu baptista, en þat var föstudagr. Sigurðr konungr var jarðaðr at Kristskirkju hinni fornu í Hólmi út. Ingi konungr gaf Gregorio skip þat, er Sigurðr konungr hafði átt. En tveim nóttum eða þrimr síðar kom Eysteinn konungr austan með 30 skipa, ok hafði þar Hákon, bróðurson sinn, í ferð með sér, ok fór eigi til Björgynjar, ok dvaldist í Flóruvágum, en menn fóru í meðal ok vildu sætta þá; en Gregorius vildi, at þeir legði út at þeim, ok kvað eigi síðar betra, kvaðst hann mundu vera höfðingi at því: En þú, konungr! far eigi; er nú eigi vant liðs til. En margir löttu, ok tókst af því eigi ferðin. Eysteinn konungr fór austr í Víkina, en Ingi konungr norðr í Þrándheim; ok váru þeir þá sáttir at kalla, ok hittust eigi sjálfir.

Frá Gregorio Dagssyni.

29. Gregorius Dagsson fór austr litlu síðar en Eysteinn konungr, ok var uppi á Höfundi á Brattsbergi at búi sínu. Eysteinn konungr var inni í Osló, ok lét draga skip sín meir en 2 vikur sjávar at ísi, því at íslög váru mikil inn í Víkinni. Hann fór upp á Höfund ok vildi taka Gregorium, en hann varð varr við ok fór undan upp á Þelamörk með níutigi manna, ok þar norðr um fjall, ok kom ofan í Harðangri, ok fór síðan í Eðni til Stuðlu; þar átti Erlingr skakki bú, en hann var farinn norðr til Björgynjar, en Kristín, kona hans, dóttir Sigurðar konungs, var heima, ok bauð Gregorio slíkt, er hann vildi hafa þaðan, ok fékk Gregorius þar góðar viðtökur. Hann hafði langskip þaðan, er Erlingr átti, ok alt þat er hann þurfti. Gregorius þakkaði henni vel ok lét

henni hafa orðit stórmannliga, sem ván var at. Þeir fóru síðan til Björgynjar ok funnu Erling, ok þótti honum hon vel hafa gert.

Sætt Inga konungs ok Eysteins konungs.

30. Síðan fór Gregorius Dagsson norðr til kaupangs, ok kom þar fyrir jól. Ingi konungr varð hinn fegnasti honum, ok bað hann hafa slíkt alt af sinni eign, sem hann vildi. Eysteinn konungr brendi bœ Gregorii ok hjó búit; en naust, þau er Eysteinn konungr hinn ellri hafði gera látit norðr í kaupangi, er mestar gersimar váru, þá váru brend um vetrinn, ok skip góð með, er Ingi konungr átti, ok var þat verk hit úvinsælsta, en ráðin váru kend Eysteini konungi ok Philippo Gyrðarsyni, fóstbróður Sigurðar konungs. Um sumarit eptir fór Ingi norðan, ok gerðist hinn fjölmennasti, en Eysteinn konungr austan, ok samnaði hann sér ok liði. Þeir hittust í Seleyjum fyrir norðan Líðandisnes, ok var Ingi konungr miklu fjölmennari; var þá við sjálft, at þeir mundu berjast. Þeir sættust, ok varð þat at sætt, at Eysteinn skyldi festa at gjalda hálfan fimta tog marka gulls; skyldi Ingi konungr hafa 30 marka, fyrir þat er Eysteinn hafði ráðit skipabrunanum, ok svá naustanna; en þá skyldi Philippus vera útlagr, ok svá þeir allir, er at brennuni höfðu verit, þar er skipin váru brend; þeir menn skyldu ok vera útlagir, er sannir váru at áverkum við Sigurð konung, því at Eysteinn konungr kendi þat Inga konungi, at hann héldi þá menn; en Gregorius skyldi hafa 15 merkr fyrir þat, er Eysteinn konungr brendi upp fyrir honum. Eysteini konungi líkaði illa, ok þótti nauðungarsætt vera. Ingi konungr fór austr í Vík frá stefnunni, en Eysteinn norðr í Þrándheim. Síðan var Ingi konungr í Víkinni, en Eysteinn konungr norðr, ok hittust þeir ekki; en þau ein fóru orð í milli, er ekki váru til sætta, ok svá lét hvártveggi drepa vini annars, ok varð ekki af fégjaldinu af Eysteins hendi; kendi ok hvárr öðrum,

at ekki héldi þat er mælt var. Ingi konungr ok þeir Gregorius spöndu mjök lið undan Eysteini konungi, Bárð standala Brynjólfsson ok Símon skálp, son Hallkels húks, ok mart annat lendra manna, Halldór Brynjólfsson ok Jón Hallkelsson.

Frá Inga konungi ok Eysteini.

31. Þá er liðnir váru tveir vetr frá falli Sigurðar konungs, drógu konungar her saman, Ingi austan or landi, ok fékk hann áttatigi skipa, en Eysteinn konungr norðan, ok fékk hann hálfan fimta tog skipa. Þá hafði hann dreka hinn mikla, er Eysteinn konungr Magnússon hafði látit gera, ok höfðu þeir allfrítt lið ok mikit. Ingi konungr lá skipum sínum suðr við Mostr, en Eysteinn konungr litlu norðar í Grœningasundi. Eysteinn konungr sendi suðr til Inga konungs Áslák unga Jónsson ok Árna sturlu Sæbjarnarson; þeir höfðu eitt skip. En er Inga menn kendu þá, lögðu þeir at þeim ok drápu mart manna af þeim, tóku skipit ok alt þat er á var, ok hvert fat þeirra. En Áslákr ok Árni ok nökkurir menn með þeim kómust undan á land upp ok fóru til fundar við Eystein konung, ok sögðu honum, hvernug Ingi konungr hafði fagnat þeim. Eysteinn konungr hafði þá húsþing ok sagði mönnum, hvern úfrið þeir Ingi vildu gera, ok bað liðsmenn, at þeir skyldu honum fylgja: ok höfum vér lið svá mikit ok gott, at ek vil hvergi undan flýja, ef þér vilit fylgja mér. En engi varð rómr at máli hans. Hallkell húkr var þar, en synir hans báðir með Inga konungi Símon ok Jón. Hallkell svaraði, svá at mjök margir heyrðu: Fylgi gullkistur þínar þér nú ok veri land þitt.

Um líflát Eysteins konungs.

32. Um nóttina eptir reru þeir í brott mörgum skipum á laun, sumir til lags við Inga konung, sumir til Björgynjar, sumir í Fjörðu inn. En at morni er ljóst var,

þá var konungr 10 skipum einum eptir; þá lét hann þar eptir dreka hinn mikla, því at hann var þungr undir árum, ok fleiri skipin, ok hjoggu drekann mjök, ok svá hjoggu þeir niðr mungát sitt, ok alt þat, er þeir máttu eigi með sér hafa, spiltu þeir. Eysteinn konungr gékk á skip Eindriða Jónssonar mörnefs, ok fóru þeir norðr ok inn í Sogn, ok þaðan hit efra austr til Víkr. Ingi konungr tók skipin, ok fór austr hit ytra í Víkina. En fyrir austan Fold þá var þar Eysteinn konungr ok hafði nær 12 hundruð manna. Þá sá þeir skipalið Inga konungs, ok þóttust eigi lið við hafa, ok hljópu á skóg undan; þá flýði á sinn veg hvat, svá at konungr var við annan mann. Þeir Ingi konungr urðu varir við farar Eysteins konungs, ok svá þat, at hann var fámeðr; þeir fóru at leita hans. Símon skálpr hitti hann, er hann gékk undan hrísrunni einum at þeim, Símon heilsaði honum: Heill lávarðr! sagði hann. Konungr sagði: Eigi veit ek nema þú þykkist nú minn lávarðr, sagði hann. Er nu sem gerist, sagði Símon. Konungr bað, at hann skyldi honum undan skjóta, kvað honum þat byrja, því at lengi hefir með okkr vel verit, þótt nú sé annan veg. Símon kvað þá ekki mundu af því verða. Konungr bað, at hann skyldi hlýða messu áðr, ok þat var. Síðan lagðist hann niðr á grúfu ok breiddi hendr frá sér út, ok bað sik höggva í kross á milli herðanna, kvað þá skyldu reyna, hvárt hann mundi þola járn eða eigi, sem þeir höfðu sagt lagsmenn Inga konungs. Símon mælti við þann, er höggva skyldi, bað hann til ráða, kvað konung hølzti lengi hafa kropit þar um lyng. Hann var þá höggvinn, ok þótti verða við prúðliga. Lík hans var flutt til Fors, en fyrir sunnan kirkju undir brekkunni var lík hans náttsætt. Eysteinn konungr var jarðarðr at Forskirkju, ok er leg hans á miðju kirkjugólfi, ok breiddr yfir kögurr, ok kalla menn hann helgan. Þar sem hann var höggvinn, ok blóð hans kom á jörð, spratt upp brunnr, en annar þar undir brekkunni, er lík hans var náttsætt. Af hvárutveggja því vatni þykkjast margir menn bót hafa

fengit. Þat er sögn Víkverja, at margar jarteinir yrði at leiði Eysteins konungs, áðr úvinir hans steypti á leiðit hundssoði. Símon skálpr var hit mesta úþokkaðr af verki þessu, ok var þat alþýðumál; en sumir sögðu, þá er Eysteinn konungr var handtekinn, at Símon sendi mann til fundar við Inga konung, en konungr bað Eystein eigi koma í augsýn sér. Svá hefir Sverrir konungr ríta látit, en þannug segir Einarr Skúlason:

Mun sá er morði vandisk
margillr ok sveik stilli
síð af slíkum ráðum
Símon skálpr of hjálpask.

SAGAN AF HÁKONI HERDIBREID.

Upphaf Hákonar herðibreiðs.

1. Hákon, son Sigurðar konungs, var tekinn til höfðingja yfir flokk þann, er áðr hafði fylgt Eysteini konungi, ok gáfu flokksmenn honum konungsnafn; þá var hann 10 vetra. Þar váru þá með honum Sigurðr, son Hallvarðs hölds af Reyri, ok þeir Andreas ok Önundr, fóstbrœðr Hákonar, Símonar synir, ok mart annarra höfðingja ok vina Eysteins konungs ok Sigurðar konungs. Þeir fóru fyrst upp á Gautland. Ingi konungr kastaði sinni eigu á þat alt, er þeir áttu í Noregi, ok gerði þá útlaga. Ingi konungr fór norðr í Víkina, ok var þar, en stundum norðr í landi. Gregorius var í Konungahellu við háskann ok varði þar landit.

Frá Gregorius Dagssyni.

2. Eptir um sumarit kómu þeir Hákon ofan af Gautlandi, ok fóru til Konungahellu ok höfðu allmikit lið ok frítt. Gregorius var þar í bœnum, ok stefndi þing fjölment við bœndr ok bœjarmenn ok krafði sér liðs; honum þóttu menn lítt rœma, ok lézt hann illa trúa þeim. Hann fór í brott tveim skipum ok inn í Víkina ok var allúglaðr, hann ætlaði til fundar við Inga konung, því at hann hafði spurt, at Ingi konungr fór við her mikinn norðan um Víkina. En er Gregorius var skamt norðr kominn, þá mœtti hann þeim Símoni skálp ok Halldóri Brynjólfssyni ok Gyrði Ámundasyni, fóstbróður Inga konungs. Gregorius varð þeim feginn mjök; hann hvarf þá aptr, ok þeir allir samt,

ok höfðu 11 skip. En er þeir reru upp til Konungahellu, þá höfðu þeir Hákon þing fyrir utan bœinn ok sá för þeirra. Þá mælti Sigurðr af Reyri: Nú er Gregorius feigr, er hann ferr í hendr oss með fá liði. Gregorius lagði at landi gagnvart bœnum, ok vildi bíða Inga konungs, því at hans var ván, en hann kom eigi. Hákon konungr bjóst við í bœnum, ok lét Þorljót skaufuskalla vera höfðingja í liði því, er var á kaupskipum þeim, er flutu fyrir bœnum; hann var víkingr ok ránsmaðr. En Hákon ok Sigurðr ok allr herrinn var í bœnum, ok fylktu á bryggjunum. Allir menn höfðu þar gengit undir Hákon.

Flótti Hákonar konungs.

3. Þeir Gregorius reru upp eptir ánni ok létu hefja skipin ofan fyrir straumi at þeim Þorljóti. Þeir skutust á um hríð, þar til er Þorljótr hljóp fyrir borð ok hans félagar; váru sumir drepnir, en sumir kómust á land. Þá reru þeir Gregorius at bryggjum, ok þegar lét Gregorius skjóta upp bryggjum af sínu skipi undir fœtr þeim Hákonar mönnum. Þá féll sá maðr, er merki hans bar, er hann ætlaði til uppgöngu. Þá kvaddi Gregorius til at taka upp merkit Hall, son Auðunar Hallssonar; hann gerði svá, ok bar síðan merkit upp á bryggjur, en Gregorius gékk þegar upp eptir honum, ok skaut skildi fram yfir höfuð honum. En þegar er Gregorius kom á bryggjurnar, ok Hákonar menn kendu hann, þá hopuðu þeir, ok gafst rúmit þegar tvá vega. En er fleira kom liðit upp af skipum, þá sótti Gregorius ok hans menn fram, en Hákonar menn hopuðu fyrst, ok runnu því næst upp í bœinn. En þeir Gregorius fylgðu þeim ok ráku þá tysvar upp or bœnum ok drápu mart. Engi var för sköruligri en sú at máli manna, er Gregorius fór, fyrir því at Hákon hafði meir en 40 hundraða manna, en Gregorius eigi öll 4 hundruð. Þá mælti Gregorius við Hall Auðunarson eptir orrostuna: Margir menn þykki mér mjúkari í sóknum en þér Íslendingar, því at þér erut úvanari en vér Noregsmenn, en engir

þykkja mér vápndjarfari en þér. Þá kom Ingi litlu síðar, ok lét drepa marga menn, þá er við Hákoni höfðu tekit, en suma lét hann fé gjalda, en hann brendi bœi fyrir sumum, en suma rak hann or landi ok gerði þeim mart ilt. Hákon flýði upp á Gautland undan. Hákon fór um vetrinn eptir hit efra norðr í Þrándheim, ok kom þar fyrir páskir, ok tóku Þrœndir hann þar til konungs at hafa föðurleifð sína, þriðjung Noregs við Inga konung. Ingi var í Víkinni ok Gregorius, ok vildi Gregorius fara norðr at þeim, en margir löttu, ok varð ekki or á þeim vetri.

Dráp Gyrðar ok Hávarðs.

4. Hákon fór norðan um várit, ok hafði nær 30 skipa. Víkverjar fóru af liði Hákonar fyrir með 8 skipum ok herjuðu á Mœri hváratveggju. Engi maðr mundi fyrr herjat hafa verit milli kaupanganna. Jón, son Hallkels húks, samnaði bóndaliði ok fór at þeim, ok tók Kolbein óða ok drap hvert mannsbarn af skipi hans. Síðan leitaði hann hinna ok hitti þá á 7 skipum, ok börðust þeir, en Hallkell, faðir hans, gerði eigi fara til móts við hann, sem þeir höfðu mælt. Þar féll mart bónda góðra, ok varð hann sárr sjálfr. Hákon fór suðr til Björgynjar með liði sínu, ok er þeir kómu til Stjórnveltu, spurðu þeir, at Ingi konungr var áðr austan kominn fyrir fám nóttum ok Gregorius til Björgynjar, ok þorðu þeir þá eigi þannug at halda. Þeir sigldu suðr um Björgyn hit ytra, ok hittu þá á þrimr skipum lagsmenn Inga konungs, er seinni höfðu orðit austan. Þar var Gyrðr Ámundason, fóstbróðir Inga konungs — hann átti Gyríði, systur Gregorii — en annarr Gyrðr lögmaðr Gunnhildarson, þriði Hávarðr klíningr. En Hákon lét drepa Gyrð Ámundason ok Hávarð klíning, en hann hafði Gyrð lögmann með sér ok fór austr í Víkina.

Frá ráðagerð.

5. En er Ingi konungr spurði þat, þá fór hann austr eptir þeim; þeir hittust austr í Elfi. Ingi konungr lagði upp í ána eptir hinni nyrðri kvísl, ok gerði njósn fyrir sér um þá Hákon. En Ingi konungr lagði at landi út við Hísing, ok beið þar njósnarinnar. En er njósnarmenn kómu aptr, þá géngu þeir til konungs ok sögðu, at þeir höfðu sét lið Hákonar konungs ok alla skipan þeirra, sögðu, at þeir lágu uppi við stikin, ok höfðu tengt skutstafna sína við stikin; þeir hafa tvá austrfararknörru, ok hafa þá lagt yzt skipanna; á knörrunum váru húnkastalar, ok svá fram í stafni á báðum. En er þetta spurði konungr, hvern viðbúnað þeir höfðu, þá lét hann blása til húsþings öllu liðinu. En er þings var kvatt ok sett, þá leitar konungr ráðs við lið sitt, ok kveðr at Gregorium Dagsson ok Erling skakka, mág sinn, ok aðra lenda menn ok skipstjórnarmenn, ok segir allan umbúnað þeirra Hákonar manna. Gregorius svaraði fyrst ok birti sinn vilja, segir svá: Fundir várir Hákonar hafa at borizt nökkurum sinnum, ok hafa þeir haft optast meira lið ok fengit þó minna hlut í várum skiptum. En nú höfum vér miklu meira lið, ok mun þat nú þykkja líkligt þeim mönnum, er fyrir skömmu hafa mist fyrir þeim göfugra frænda sinna, ok hér muni vel bera til um hefnd, því at þeir hafa lengi nú áðr rekizt undan oss í sumar; höfum vér þat opt mælt, ef þeir biði vár, svá sem nú er sagt at vera muni, at vér mundim hætta til fundar við þá. Nú er þat at segja frá mínu skaplyndi, at ek vil leggja til orrostu við þá, ef þat er eigi í mót konungs vilja, því at ek ætla enn, sem fyrr hefir verit; at þeir muni fyrir verða láta, ef vér leggjum skeleggliga at; mun ek þar til leggja, er öðrum þykkir torveldligast. At ræðu Gregorii varð mikill rómr, ok létust allir búnir att leggja til orrostu við þá Hákon. Var þá róit öllum skipunum upp eptir ánni, til þess er hvárir sá aðra, þá viku þeir Ingi konungr af árstrauminum út undir eyna. Átti kon-

ungr þá tal við stýrimenn alla, ok bað þá skipa til atlögu, ok kvaddi þá at Erling skakka, sagði, sem satt var, at engi var í því liði vitrari maðr né kœnni í orrostu, þó at sumir væri enn meiri ákafamenn. Veik konungr þá enn rœðunni til fleiri lendra manna, nefndi suma á nafn, en lauk svá rœðu sinni, at hann bað þat hvern til leggja, er hann sá at ráði gegndi, en síðan alla saman verða á eitt sátta.

Andsvar ok tillaga Erlings skakka.

6. Erlingr skakki svaraði rœðu konungs: Skyldr em ek, konungr! at þegja eigi við rœðu yðarri; en ef þér vilit forvitnast, hvat mín ráðagerð mun vera, þá skal ek yðr láta þat heyra. Þessi ætlan, er nú er sett, er þvert frá mínu skapi, því at ek kalla þetta vera úfœru at berjast við þá at svá búnu, þott vér hafim lið mikit ok frítt; ef vér skulum veita þeim atlögu ok róa árstraum þenna í móti, þar er 3 menn eru í hálfrými, þá verðr einn at róa, en annarr at hlífa þeim, hvat er þá, nema einn þriðjungr liðs várs muni til vera at berjast? Lízt mér svá, sem úvígliga muni þeir komast við orrostu, er við árarnar eru ok bökum horfa við úvinum sínum. Gefit mér tómstund til ráðagerðar, en ek heit því þar í mót, at ek skal þat ráð þar til finna, fyrr en þrír dagar sé liðnir, at hógligar skulu vér við komast at leggja á fund þeirra. Ok fannst þat mjök í rœðu Erlings, at hann latti atlögunnar; ok eigi at síðr eggjuðu margir aðrir, ok kváðu þá Hákon mundu hlaupa á land upp enn sem fyrr: ok höfum vér þá þeirra ekki, sögðu þeir, en þeir hafa nú lítit lið, ok höfum vér ráð þeirra alt í hendi. Gregorius rœddi um fám orðum, ok sneiddi svá til, sem Erlingi gengi mjök þat til, er hann latti atlögunnar, at hann vildi þau ráð únýta, er Gregorius lagði til, heldr en hitt at hann kynni þetta gerr at sjá en allir aðrir.

Frá liði Hákonar konungs.

7. Ingi konungr mælti þá til Erlings: Mágr, sagði hann, nú viljum vér þínum ráðum framfara, hvernug hátta skal atlögunni; en fyrir því at þess eru ráðamenninir fúsari, þá skulum vér nú at þeim leggja í dag. Þá mælti Erlingr: Skútur allar ok léttiskip skulu róa út um eyna ok upp hina eystri kvísl, ok svá ofan at þeim, ok freista, at þeir megi leysa þá frá stikunum; en þá skulum vér róa stórskipunum neðan at þeim, ok veit eigi, áðr en reynt er, hvárt þeir leggja því betr at en ek, sem þeir eru óðari. Þetta ráð líkaði öllum vel. Nes nökkut gékk fram milli þeirra Hákonar, ok sá hvárgi skipin frá öðrum. En er skútnaherrinn reri ofan eptir ánni, þá sá þeir Hákon þat, en áðr höfðu þeir verit á tali ok ráðit ráðum sínum; gátu sumir, at þeir Ingi konungr mundu at leggja, en margir ætluðu, at þeir mundu eigi treystast, er mjök þótti seinkast atlagan, en þeir treystust vel viðbúnaði sínum ok liði. Í þeirra flokki var mart stórmenni; þar var Sigurðr af Reyri ok þeir Símonar synir tveir; þar var ok Nikolás Skjaldvararson ok Eindriði, son Jóns mörnefs, er þá var ágætastr maðr ok vinsælstr í Þrœndalögum; margir aðrir váru þar lendir menn ok sveitarhöfðingjar. En er þeir sá, at Inga menn reru mörgum skipum út eptir ánni, þá hugðu þeir Hákon, at þeir Ingi mundu flýja vilja, ok hjoggu tengslin frá skipunum, gripu þá til ára ok reru eptir þeim, ok vildu reka þá. Skipin rendu skjótt fyrir straumi, ok er þau bar ofan eptir ánni fyrir nesit, er áðr var milli, þá sá þeir, at meginliðit Inga lá út við eyna Hísing. Lagsmenn Inga sá þá, hvar skip Hákonar fóru, ok hugðu, at þeir mundu at leggja. Var þar þá þyss mikill ok vápnabrak ok eggjan, ok lustu þeir upp herópi. En þeir Hákon sneru skipum sínum at norðrlandinu, ok er þar víkhvarf nökkut, ok kómust af straminum. Þeir bjoggust þar um, báru upp á land skutfestar, ok sneru út framstöfnum á öllum skipum sínum, ok tengðu saman öll skipin, létu austrfararknörruna liggja út frá öðrum skipum, annan fyrir ofan, en

annan fyrir neðan, ok tengðu þá við langskipin. En í miðjum flotanum lá konungsskipit, ok þar næst Sigurðar skip, en á annat borð konungsskipinu lá Nikolás, en þar næst Eindriði Jónsson. Öll hin smæri skip lágu utarmeir; þeir höfðu náliga öll hlaðit skip sín af grjóti ok vápnum.

Tala Sigurðar af Reyri.

8. Sigurðr af Reyri talaði ok mælti svá: Þat er nú vænt, at fram muni koma, er oss hefir lengi í sumar heitit verit, at fundr várr Inga mundi verða; höfum vér nú ok mjök lengi við búizt, ok hafa margir várir félagar stórt berkt um, at eigi mundi flýja eða fálma fyrir Inga konungi eða Gregorio, ok er nú gott at minnast þeirra orða; en vér megum með minna trausti um þat rœða, er fyrr höfum orðit nökkut tannsárir í várum viðrskiptum, ok er þat sem hverr hefir heyrt, at vér höfum mjök opt svaðilförum farit fyrir þeim. En eigi at síðr er oss nauðsyn at verða við sem mannligast ok standa sem fastast, því at þann eigum vér útveginn til þess, at vér munim sigrinn hafa. En þótt vér hafim lið nökkuru færa en þeir, þá má þó auðna ráða, hvárir gagn skulu hafa, ok er sú ván bezt í váru máli, at guð veit, [illegible] vér mælum réttara. Ingi hefir áðr höggvit niðr brœðr sína tvá; en þat er engum manni blint, hverjar föðurbœtr hugðar eru Hákoni konungi, þær at höggva hann niðr sem aðra frændr sína, ok mun þat sýnast þenna dag. Hákon beiddist eigi meira frá upphafi af Noregi en þess þriðjungs, er faðir hans hafði átt, ok var honum þess varnat; en at minni virðing er Hákon betr tilkominn at taka arf eptir Eystein, föðurbróður sinn, heldr en Ingi eða Símon skálpr eða aðrir þeir menn, er Eystein konung tóku af lífdögum. Mörgum mundi svá lítast, þeim er sálu sinni vildi þyrma, ok hefði þvílíkir stórglœpir á hendr borizt sem Inga, at eigi mundi þora fyrir guði at kallast með konungsnafni, ok þat undrumst ek, er guð þolir honum þá ofdirfð, ok þat mun guð vilja, at vér steypim honum. Berjumst vér djarfliga, því at guð mun

oss sigr gefa; en ef vér föllum, þá mun guð þat ömbuna oss við margföldum fagnaði, ef hann lér vándum mönnum valds at ganga yfir oss. Fari menn stilliliga ok felmti eigi, ef orrosta tekst; gæti hverr sín ok sinna sveitbúa, en guð allra vár. Góðr rómr var gerr at máli Sigurðar, ok hétu allir góðu um at verða vel við. Hákon konungr gékk upp á austrfararknörrinn, ok var þar sett skjaldborg um hann, en merki hans var á langskipinu því, er hann hafði áðr á verit.

Frá mönnum Inga konungs.

9. Nú er at segja frá Inga mönnum, þá er þeir sá, at Hákonar menn bjoggust til orrostu, var þá áin ein milli þeirra, þá gerðu þeir hleypiskip út eptir liði sínu, því er brott hafði róit, at þeir skyldi aptr snúa, en konungr ok annat liðit beið þeirra, ok skipuðu liði sínu til atlögu. Þá töluðu höfðingjar ok sögðu liðinu fyrirætlan sína, þat fyrst hver skipin skyldu næst liggja, ok þá hvar hvárir skyldu at leggja. Gregorius mælti: Vér höfum mikit lið ok frítt; nú er þat mitt ráð, at þér konungr sét eigi í atlögunni, því at þá er alls gætt, er yðar er, ok eigi veit, hvar úskytja ör geigar. Þeir hafa þann viðbúnað, at or húnkastölum á kaupskipunum er borit grjót ok skot, þá er þeim litlu úhættara, er fjarri eru. Þeir hafa lið eigi meira, en þat er við várt hœfi lendra manna at halda orrostu við þá. Ek mun leggja mitt skip at því skipi þeirra, er mest er, vænti ek enn, at skömm raun sé at berjast við þá; svá hefir enn optast verit á várum fundum, þótt annan veg hafi liðsmunr verit, en nú er. Þetta líkaði öllum vel, er Gregorius mælti, at konungr sjálfr væri eigi í orrostu. Þá mælti Erlingr skakki: Því ráði vil ek fylgja, at þér, konungr! farit eigi til orrostu; lízt mér svá á viðbúnað þeirra, sem vér munim þurfa viðsjá at gjalda, ef vér skulum eigi fá mikit manntjón af þeim; þykki mér bezt um heilt at binda. Sú ráðagerð er vér höfðum fyrr í dag, þá mæltu þar margir í mót því, er ek réð, ok sögðu, at ek vilda

eigi berjast; en mér þykkir oss nú hafa snúizt til mikilla hœginda, er þeir eru í brottu frá stikunum; en nú er svá komit, at ek mun eigi letja at leggja til orrostu, því at ek sé þat, er allir megu vita, hversu mikil nauðsyn á er, at støkkva úaldarflokki þessum, er farit hefir um land alt með rán ok rifs, ok mætti menn eptir þat byggja land í friði ok þjóna einum konungi, þeim er svá er góðr ok réttlátr, sem Ingi konungr er, ok hefir hann þó lengi haft válk ok vandræði af ofsa ok újafnaði frænda sinna, ok verit brjóst fyrir allri alþýðu ok lagt sik í margfaldan háska til at friða landit. Mart talaði Erlingr ok snjalt, ok enn fleiri höfðingjar, ok kom í sama stað niðr, at allir eggjuðu atlögunnar. Þeir biðu þess, er alt kom saman lið þeirra. Ingi konungr hafði þá Bœkisúðina, ok lét hann at bœn vina sinna, at hann lagði eigi til orrostu, ok lá hann eptir við eyna.

Upphaf orrostu.

10. Nú er liðit var búit, þá greiða þeir atróðrinn, ok ljósta upp hvárirtveggju herópi, tengðu þeir Inga menn ekki sín skip ok fóru ekki samfast, því at þeir reru þveran strauminn, ok sveif mjök stórskipum. Erlingr skakki lagði at skipi Hákonar konungs, ok stakk stafni at milli ok Sigurðar skips; tókst þá orrosta; en skip Gregorius sveif upp á grunninn ok hallaði mjök, ok kómust þeir í fyrstu ekki við atlöguna. En er Hákonar menn sá þat, þá lögða þeir til ok sóttu at þeim, en skip Gregorii lá fyrir. Þá lagði at Ívarr, son Hákonar maga, ok sveif saman lyptingunum. Ívarr krœkti stafnljá um Gregorium, þar sem hann var mjóstr, ok hnykti at sér, ok hörvaði Gregorius at borðinu út, en léinn upp eptir síðunni, ok var við sjálft, at hann mundi krœkja hann fyrir borð. Gregorius varð lítt sárr, því at hann hafði spangabrynju. Ívarr kallaði á hann ok kvað hann þykkbyrt hafa. Gregorius svaraði, kvað hann svá um búa, at þess þurfti við, ok gékk þó ekki af. Þá var við sjálft, at þeir Gregorius

mundu verða fyrir borð at ganga, áðr en Áslákr ungi kom akkeri í skip þeirra, ok dró þá af grunninu. Þá lagði Gregorius at skipi Ívars, ok áttust þeir þá við langa hríð; var skip Gregorii meira ok fjöllmennara. Féll mjök lið á Ívars skipi, en sumir hljópu fyrir borð. Ívarr varð sárr mjök, svá at hann var úvígr. En er skip hans var hroðit, þá lét Gregorius flytja hann til lands ok kom honum undan, ok váru þeir vinir síðan.

Flótti Hákonar konungs.

11. En er Ingi konungr ok hans félagar sá, at Gregorius var á grunninu, þá hét konungr á liðit, at þeir skyldu til róa; hann mælti: Þetta var hit úsnjallasta ráð, er vér skyldum hér eptir liggja, en vinir várir fóru til bardaga; vér höfum þat skip, er mest er ok bezt skipat í öllum herinum; nú sé ek, at Gregorio er liðs þörf, þeim manni er ek á bezt at launa, ok leggjum til bardaga sem harðast; er þat ok réttast, at ek sjá í orrostu, því at ek vil sigrinn eignast, ef fæst; en þótt ek vissa fyrir, at várir menn mundu úsigr hafa, þá væri oss þó sá einn til, at vera þar sem aðrir eru várir menn, því at ek má ekki at fœrast, ef ek missi þeirra manna, er brjóst er, ok röskvastir eru, ok lengi hafa verit forstjórar fyrir mér ok mínu ríki. Bað þá setja upp merkin, ok var svá gert, ok reru þeir yfir ána. Þá var bardagi sem óðastr, ok fékk konungr eigi rúm til atlögunnar, svá lágu skipin þröngt fyrir. Þá lögðu þeir undir austrfararknörrinn; þar var borit á þá ofan kesjur ok pálstafir ok grjót svá stórt, at ekki hélt við, ok máttu þeir ekki vera þar. En er liðsmenn sá þat, at konungr var kominn, þá ruddu þeir fyrir honum, ok lagði hann þá at skipi Eindriða Jónssonar. Þá eyddu Hákonar menn smáskipin, ok géngu upp á knörrana, en sumir á land. Erlingr skakki ok hans menn áttu harða sókn; hann var í fyrirrúmi, han kallaði á stafnbúa sína, ok bað þá ganga upp á konungsskipit. Þeir svöruðu, at þat var eigi dælt, ok þar var járn á trjám fyrir. Erl-

ingr gékk þá fram í stafninn, ok dvaldist þar litla hríð, áðr en þeir greiddu uppgöngu á konungsskipit, ok hruðu þat skip. Tók þá at flýja allr herrinn; eptir þat hljóp á kaf mart liðit ok mart flýði, en allr fjöldinn komst á land. Svá sem Einarr Skúlason segir:

Margr féll maðr af dreyrgu
marblakks á kaf saxi,
gnógt eldi fékksk gýgjar
glaum, rak ná fyrir straumi.
Elfr varð unda gjálfri
eitrköld roðin heitu,
vitnis féll með vatni
varmt öldr í men Karmtar.

Mörg flutu auð, á úrga,
álm sveigði lið, hjálma
rauð flugu stál, í stríðri
stafnblóðug skip móðu,
áðr á grund af grœðis
gœðinga lið flœði,
sveil varð í rym rítar
rýr Hákonar, dýrum.

Einarr orti um Gregorium Dagsson flokk, þann er kallaðr er Elfarvísur. Ingi konungr gaf grið Nikolási Skjaldvararsyni, þá er skip hans var hroðit, ok gékk hann þá til Inga konungs, ok var með honum síðan, meðan hann lifði. Eindriði Jónsson hljóp á skip Inga konungs, þá er hans skip var hroðit, ok bað sér griða. Konungr vildi gefa honum grið, en son Hávarðs klínings hljóp til ok hjó hann banahögg, ok var þat verk mjök lastat; en hann sagði, at Eindriði hafði ráðit drápi Hávarðs, föður síns. Eindriði var mjök harmaðr, ok þó mest í Þrœndalögum. Þar féll mart af liði Hákonar, en eigi fleiri höfðingjar. Fátt féll af Inga konungs liði, en mart var sárt. Hákon flýði á land upp, en Ingi fór norðr í Víkina sínu liði; hann var í Víkinni um vetrinn, ok Gregorius. En er þeir kómu til Björgynjar frá orrostu menn Inga konungs, synir Ívars af Eldu, Bergljótr ok þeir brœðr, þá drápu þeir Nikolás skegg, er gjaldkeri hafði verit, ok fóru síðan heim norðr í Þrándheim. Hákon konungr kom norðr fyrir jól, en Sigurðr var stundum heima á Reyri. Gregorius hafði tekit honum grið af Inga, at hann skyldi hafa eignir sínar allar, því at þeir Gregorius ok Sigurðr váru náfrændr. Hákon konungr var í kaupangi um jólin, ok börðust menn hans einn aptan um jólin í hirðstofunni snemma jólanna,

ok höfðu 8 menn bana, ok margir urðu sárir. En eptir hinn átta dag jóla þá fóru þeir lagsmenn Hákonar inn á Eldu, Álfr roði, son Óttars birtings, ok nær 80 manna, ok kómu þar á úvart öndurða nótt, þá er hinir váru druknir, ok lögðu eld í stofuna, en þeir géngu út ok vörðust. En þar féll Bergljótr, son Ívars, ok Ögmundr, bróðir hans, ok mjök mart manna. Þar höfðu verit nær 30 manna inni. Um vetrinn í kaupangi norðr andaðist Andres Símonarson, fóstbróðir Hákonar konungs, ok var hit mesta harmaðr. Erlingr skakki ok menn Inga konungs, þeir er í Björgyn váru, létu sem þeir mundu fara norðr þá ok þá um vetrinn ok taka Hákon, ok varð ekki af. Gregorius sendi þau orð austan or Konungahellu, ef hann sæti jafnnær sem þeir Erlingr, at hann mundi eigi sitja kyrr í Björgyn, ef Hákon léti drepa vini Inga konungs í Þrandheimi ok lögunauta þeirra.

Bardagi á bryggjum.

12. Ingi konungr ok Gregorius fóru austan um várit til Björgynjar. En þegar er Hákon spurði þat, ok þeir Sigurðr, at Ingi var farinn or Víkinni, þá fóru þeir austr hit efra í Víkina. En er þeir Ingi konungr kómu til Björgynjar, þá gerðist úsætt milli Halldórs Brynjólfssonar ok Bjarnar Nikolássonar. Ok spurði húskarl Bjarnar, hví hinn væri svá bleikr, þá er þeir mœttust á bryggjum niðri; en hann kvað sér látit blóð. Eigi vildi ek svá verða við blóðlátit físbleikr, sem þú ert. En ek ætla, kvað hinn, at þú mundir verr við verða ok údrengiligar. Ok varð eigi upphaf meira at en svá. Þá óx orð af orði, þar til er þeir deildu ok börðust því næst. Þá var sagt Halldóri Brynjólfssyni, at húskarl hans var særðr á bryggjum; en Halldórr drakk þar hjó í garðinum, gékk hann þá þangat til. En áðr váru þeir komnir húskarlar Bjarnar, ok þótti Halldóri þeir újafnt skilit hafa, ok stökuðu þeir Bjarnar húskörlum ok knúskuðu þá. Þat var sagt Birni

bukk, at Víkverjar börðu húskarla hans á bryggjum niðri. Þá tóku þeir Björn vápn sín ok fóru til ok vildu hefna sinna manna; urðu þá áverkar með þeim. Þá var sagt Gregorio, at Halldórr, mágr hans, þurfti liðs, ok húskarlar hans váru höggnir niðr á stræti úti. Þá hljópu þeir Gregorius í brynjur sínar ok fóru til. Þá spurði Erlingr skakki, at Björn, systurson hans, barðist við þá Halldór ok Gregorium á bryggjum inn, ok honum var liðs þörf. Þá fór hann til þannug, ok var allfjölmennr, ok bað menn veita sér lið, kvað mönnum klæki í vera, ef einn víkverskr maðr skal yfir oss ganga hér í frændhaga várum, ok mun oss þat æ ok æ uppi. Þar féllu 14 menn, ok höfðu 9 þegar bana, en 5 önduðust síðar or sárum, en mart varð sárt. Þá kómu Inga konungi orð, at þeir börðust inn á bryggjum Gregorius ok Erlingr, ok fór hann til ok vildi skilja þá, ok mátti engu á orka, því at þeir váru svá óðir hvárirtveggju. Þá kallaði Gregorius á Inga konung, bað hann frá fara, kvað hann engu mundu mega á orka at svá búnu; kvað þat hinn mesta geig, ef honum yrði nökkut: því at eigi kann vita, hvar sá er, er eigi sparir þat úhapp við sik, ef hann þykkist í fœri komast. Þá fór konungr í brott. En er þurru hlaup hin mestu, þá géngu þeir Gregorius upp til Nikoláskirkju, en þeir Erlingr eptir, ok kölluðust þá á. Síðan kom Ingi konungr í annat sinn ok sætti þá, ok vildu þeir þá hvárirtveggju, at hann skipaði einn milli þeirra. Þá spurðu þeir, at Hákon var í Víkinni, ok fór Ingi konungr ok Gregorius austr, ok höfðu mjök mart skipa. En er þeir kómu austr, þá stukku þeir Hákon undan, ok varð engi orrosta. Fór þá Ingi konungr inn til Oslóar, en Gregorius var í Konungahellu.

Dráp Munans.

13. Gregorius spurði til þeirra Hákonar konungs litlu síðar, þar sem heita Saurbœir, þat er uppi við markirnar. Hann fór þangat, ok kom um nótt, ok hugði, at

þeir Hákon och Sigurðr mundu vera á hinum meira bœnum, ok lögðu þar eld í hús. Þeir Hákon váru á hinum minna bœnum; lögðu þeir til þar, er þeir sá eldinn, ok vildu duga hinum. Þar féll Munan, son Ála úskeynds, bróðir Sigurðar konungs, föður Hákonar; þeir Gregorius drápu hann, þegar hann vildi duga þeim, er inni váru brendir; þeir géngu út, ok var þar mart manna drepit. Ásbjörn jalda komst af bœnum; hann var víkingr hinn mesti, ok var sárr orðinn; en bóndi einn hitti hann, ok bað Ásbjörn, at bóndi skyldi hann láta undan ganga, ok lézt honum mundu gefa fé til. Bóndi lézt þat mundu gera, er hann var fúsari til, lézt opt hafa gengit hræddr fyrir honum, ok hjó hann banahögg. Þeir Hákon ok Sigurðr kómust undan, en mart var drepit lið þeirra. Síðan fór Gregorius austr til Konungahellu. Litlu síðar fóru þeir Hákon ok Sigurðr til bús Halldórs Brynjólfssonar á Vettaland, ok lögðu eld í húsin ok brendu. Halldór gékk út ok var höggvinn þegar, ok húskarlar hans með honum; váru þar drepnir nær 20 menn alls. Sigríðr, kona hans, var systir Gregorii; hana létu þeir ganga til skógar í brott í náttserk einum. Þar tóku þeir Ámunda, son Gyrðar Ámundasonar ok Gyríðar Dagsdóttur, systurson Gregorii, ok höfðu með sér; hann var þá 5 vetra.

Fall Gregorri Dagssonar

14. Gregorius spurði þessi tíðindi, ok þótti honum mikil; hann frétti vandliga at, hvar þeir væri. Gregorius fór or Konungahellu ofarla jólanna með miklu liði, ok kómu þeir til Fors hinn 13 dag jóla. Hann var þar um nóttina, ok hafði þar óttusöng affaradag jólanna, ok var honum lesit guðspjall eptir; þat var laugardagr. Ok er þeir Gregorius sá lið Hákonar, þá sýndist þeim lið þeirra Hákonar miklu minna en sitt lið. Á ein var í milli þeirra, er þeir hittust, hon heitir Befja; íss var illr á ánni, því at flóð gékk undir ísinn utan. Þeir Hákon höfðu höggnar vakar á ánni, ok mokat yfir snjó, svá at ekki máttu til sjá.

Þá er Gregorius kom at ánni, mælti hann, lézt illr sýnast íssinn, kvað þeim þat ráð at fara til brúar, er litlu ofar var á ánni. Bóndaliðit svaraði ok kváðust eigi vita, hví gegndi, er hann skyldi eigi þora at sœkja at þeim um ísinn, eigi meira lið en þeir höfðu fyrir, létu ís fullgóðan, kvaðst horfinalda at þykkja. Gregorius svarar, kvað sjaldan hafa þess þurft at frýja sér allmjök áræðis, ok kvað eigi enn þat skyldu, bað þá fylgja vel ok stanna eigi á landi, ef hann gengr á ísinn, ok kvað þeirra ráð vera at ganga á ís vándan, en hann lézt úfúss: en þeygi vil ek sitja yðr frýju, sagði hann, ok bað bera merki sitt fram. Gékk hann þá út á ísinn með liðinu; en þegar er bóndaliðit fann, at íssinn var vándr, þá hvarf liðit aptr. Gregorius lá í ísnum, ok eigi mjök; hann bað menn varast við, en eigi gékk fleira eptir honum en nær 20 menn, en annat lið hvarf aptr alt. Maðr skaut at honum ör or flokki Hákonar, ok laust undir kverk honum. Gregorius féll þar, ok 10 menn með honum, ok er þar nú lokit ævi hans. En þat var almæli, att hann hafi verit mestr höfðingi lendra manna í Noregi í þeirra manna minnum, er þá váru uppi, ok bezt verit við oss Íslendinga, síðan er Eysteinn konungr andaðist hinn ellri. Lík Gregorii var fœrt á Höfund upp, ok grafit í Gimsey at nunnusetri því, er þar er. Þar var þá Baugeiðr abbadís, systir Gregorii.

Ingi konungr spyrr fall Gregorii.

15. Ármenn tveir fóru með tíðindin att segja Inga konungi inn í Osló; en er þeir kómu þar, þá heimtu þeir konung á mál. Hann spurði, hvat þeir segði tíðinda? Fall Gregorii Dagssonar, sögðu þeir. Hví bar svá illa at? sagði konungr. Þeir sögðu honum. Konungr svaraði: Þeir réðu þar þá, er verr kunnu. Þat er svá sagt, at hann kunni því svá illa, at hann grét sem barn. En er þat gékk af honum, mælti hann þetta: Ek vilda fara til fundar við Gregorium, þegar er ek spurða dráp Halldórs, því

at ek þóttumst vita, at Gregorius mundi eigi sitja svá lengi, at hann mundi eigi til hefndar ráða; en þetta fólk lét, sem ekki væri jafnskylt sem jóladrykkja sjá, ok eigi mætti henni bregða; því at ek veit víst, ef ek væra þar, at annattveggja mundi at meira ráði framfarit, eða vit Gregorius mundim fara til einnar gistingar báðir ella. En þar er sá maðr farinn, er mér hefir beztr verit, ok mest hefir landinu haldit í hendr mér; en þat hugða ek til þessa, at skamt mundi milli okkar verða. Nú skal ek einn við leggja, at fara til fundar við þá Hákon, ok skal annattveggja, at ek skal hafa bana, eða stíga yfir þá Hákon ella; en eigi er slíks manns at hefndra, sem Gregorius var, þótt þeir komi allir fyrir. Maðr svarar, lét hann lítt mundu þurfa at leita þeirra, kvað þá þannug ætla til fundar hans. Kristín var þar í Osló, dóttir Sigurðar konungs, broeðrunga Inga konungs. Konungr spurði, at hon ætlaði or boenum brott, ok sendi henni orð ok spurði, hví hon vildi or boenum. En henni lézt agasamligt þykkja, ok kvað eigi kvenna vist þar vera. Konungr bað, at hon skyldi eigi í brott fara: með því at vér hafim gagn, sem ek ætla, þá muntu hér vel haldin, en með því at ek falla, þá munu vinir mínir eigi ná at búa um lík mitt, en þó skaltu biðja, at þér sé lofat at bua um líkit; máttu mér svá helzt launa þat, er ek hefi verit vel við þik.

Frá Inga konungi.

16. Blasiusmessu at kveldi kom njósn Inga konungi, at Hákonar væri þá ván til boejarins. Þá lét Ingi konungr blása liðinu upp or boenum, ok lét fylkja, ok var þá skorat nær 40 hundraða manna. Konungr lét vera fylkingina langa, ok eigi mer en 5 menn á þyktina. Þá mæltu menn við konung, at hann skyldi eigi vera í orrustu, lézt þykkja mikil ábyrgð á honum: ok veri Ormr, bróðir þinn, höfðingi fyrir liðinu. Konungr svarar: Þat ætla ek, ef Gregorius lifði ok væri hann hér nú, en ek væra fallinn, ok

skyldi mín hefna, at hann mundi eigi liggja í fylsknum, ok mundi vera í orrostu sjálfr; en þótt ek sjá verr atskjótaðr fyrir vanheilsu sökum, en hann var, þá skal ek eigi verr viljaðr við hann; ok er engi ván, at ek muna eigi í orrostu vera. Svá segja menn, at Gunnhildr, er Símon hafði átt, fóstra Hákonar konungs, léti sitja úti til sigrs Hákoni; en þat vitraði, at þeir skyldi berjast við Inga konung um nótt, en aldrigi um dag; kvað þá hlýða mundu. En Þordís skeggja er sú kona nefnd, er sagt er, at úti sat, en eigi veit ek sann á því. Símon skálpr hann hafði gengit í bœinn ok lagzt niðr at sofa, ok vaknaði við herópit. En er á leið nóttina, kom njósn til Inga konungs; var honum sagt, at þeir Hákon fóru þá utan á ísinn, en íss lá alt frá bœnum út til höfvuðeyjar.

Tala Inga konungs.

17. Ingi konungr með sinn her gékk þá út á ísinn, ok setti fylking sína fyrir bœinn. Var Símon Skálpr í þann arminn, er út vissi til Þrælabergs, en í þann arminn, er inn var fyrir Nunnusetr, var Guðröðr Suðreyja konungr, son Ólafs klínings, ok Jón, son Sveins Bergþórssonar bukks. En er þeir Hákon kómu at fylking Inga konungs, þá œptu hvárirtveggju heróp. Þeir Guðröðr ok Jón báknuðu til þeirra Hákonar, ok létu þá vita, hvar þeir váru fyrir. Síðan sneru Hákonar menn þar at, en þeir Guðröðr flýðu þegar, ok mundi þat vera nær 15 hundruð manna. En Jón ok mikil sveit með honum hljópu í lið Hákonar, ok barðist með þeim. Þetta var sagt Inga konungi. Hann svaraði svá: Mikit hefir skilt vini mína; aldri mundi Gregorius svá fara, meðan hann lifði. Þá mæltu menn, báðu konunginn, at hesti skyldi skjóta undir hann, ok riði hann or orrostu ok upp á Raumaríki: muntu þar fá gnógt lið þegar í dag. Engi hugr er mér á því, sagði konungr; opt hefi ek heyrt yðr þat mæla, ok þykki mér satt, at lítit lagðist fyrir Eystein konung, bróður minn, síðan er hann lagðist á flótta, ok var hann vel at sér

gerr um alla hluti, þá er konung fríða. Nú kann ek þat sjá við vanheilindi mitt, hversu lítit fyrir mik mun leggjast, ef ek tek þat til, er honum skyldi svá mjök vefjast, jafnmikit sem atferð okkra skildi, ok heilsu ok alt eljan. Ek var þá á annan vetr, er ek var til konungs tekinn í Noregi, en nú em ek vel hálfþrítugr. Ek þykkjumst vandræði ok ábyrgðir hafa meir haft í konungdóminum, heldr en skemtan ok inndæli; ek hefi margar orrostur áttar, stundum með meira liði, stundum minna; hefir sú mín gæfa mest verit, at ek hefi aldri á flótta komit; ráði guð lífi mínu, hversu langt vera skal, en aldri mun ek á flótta leggjast.

Fall Inga konungs.

18. En er þeir Jón ok hans félagar höfðu rofit þann fylkingararm Inga konungs, þá flýðu þeir, ok margir, er þar höfðu næst staðit; ok skildist þá ok riðlaðist fylkingin, en þeir Hákon sóttu þá fast at; þá var ok komit at dagan. Þá var sótt at merki Inga konungs, ok í þeirri hríð féll Ingi konungr, en Ormr, bróðir hans, hélt þá upp orrostu. Flýði þá mart fólkit upp í bœinn. Ormr fór tysvar í bœinn, síðan er konungr var fallinn, ok eggjaði liðit, ok hvártveggja sinn gékk hann út á ísinn ok hélt upp orrostu. Þá sóttu þeir Hákon þann fylkingararminn, er Símon skálpr var fyrir; ok í þeirri atgöngu féll af Inga liði Guðbrandr Skafhöggsson, mágr konungs; en Símon skálpr ok Hallvarðr hikri géngust á ok börðust með sveitir sínar, ok ókust út fyrir Þrælaberg; í þeirri hríð féllu þeir báðir Símon ok Hallvarðr. Ormr konungsbróðir fékk þar allgott orð, ok flýði þó at lyktum. Áðr um vetrinn hafði Ormr fastnat sér Rögnu, dóttur Nikolás mása, er átt hafði Eysteinn konungr Haraldsson, ok skyldu þá ganga at brullaupinu sunnudaginn eptir. Blasiusmessa var á frjádegi. Ormr flýði austr á Svíþjóð til Magnús, bróður síns, er þá var þar konungr, en Rögnvaldr var þar jarl, bróðir þeirra. Þeir váru synir Ingiríðar ok Heinreks halta; hann var son

Sveins Sveinssonar Danakonungs. Kristín konungsdóttir bjó um lík Inga konungs, ok var hann lagðr í steinvegginn í Hallvarðskirkju utar frá kór hinum syðra megin; þá hafði hann verit konungr hálfan þriðja tug vetra. Í þeirri orrostu féll mart manna af hvárumtveggjum, en þó miklu fleira af Inga liði. Árni Frireksson féll af Inga liði. En þeir Hákonar menn tóku upp brullaupsveizluna ok stórmikit hlutskipti annat.

Frá Hákoni konungi ok Kristínu konungsdóttur.

19. Hákon konungr lagði þá land alt undir sik, ok skipaði allar sýslur sínum mönnum, ok svá kaupstaði. Þeir Hákon konungr ok hans menn höfðu stefnur sínar í Hallvarðskirkju, er þeir réðu landráðum. Kristín konungsdóttir gaf fé til presti þeim, er kirkjulukla varðveitti, at hann leyndi manni hennar í kirkjunni, svá at sá mætti heyra hjal þeirra Hákonar. En er hon varð vör við, hvat þeir réðu, sendi hon orð til Björgynjar Erlingi skakka, bónda sínum, at hann skyldi aldri trúa þeim.

Jartegn Ólafs konungs með Væringjum.

20. Sá atburðr varð á Stiklastöðum í Noregi, sem fyrr var ritat, at Ólafr konungr kastaði frá sér sverðinu Hneiti, þá er hann fékk sár. En einnhverr maðr, sœnskr at ætt, hafði brotit sverð sitt, ok tók sá upp sverðit Hneiti ok vá með því. En sá maðr komst brott or bardaga ok fór með öðrum flóttamönnum; kom hann fram í Svíþjóð ok fór heim til bús síns. Hafði hann sverð þat um alla sína ævi, en síðan hans son, ok tók hverr eptir annan þeirra frænda, ok fylgði þat jafnan eign sverðsins, at hverr sagði öðrum nafn sverðsins, ok svá þat hvaðan þat var komit. En þat var miklu síðar á dögum Kirialax Miklagarðs keisara, at þar váru í garði stórar sveitir Væringja; þá bar svá at á einu sumri, þá er keisarinn var í herferð nökkurri, ok lágu þeir í herbúðum. Væringjar héldu vörð ok vöktu yfir konungi; lágu þeir á völlunum fyrir utan

herbúðir; þeir skiptu nóttinni með sér til vöku, en þeir er áðr höfðu vakat, lögðust þá niðr ok sváfu; þeir váru allir með alvæpni. Þat var siðr þeirra, þá er þeir lögðust til svefns, at hverr hafði hjálm á höfði (en skjöld yfir sér, ok sverð undir höfði), ok skyldi leggja hœgri hönd á meðalkafla. Einnhverr þeirra félaga, sá er hlotit hafði vörð hinn efsta hluta nætr, þá vaknaði hann í dagan, þá var sverð hans í brottu; en er hann leitaði, þá sá hann sverðit, hvar lá á vellinum langt frá honum. Hann stóð upp ok tók sverðit; ætlaði hann, at félagar hans, þeir er vakat höfðu, mundu hafa gert til spotts at véla frá honum sverðit; þess synjuðu þeir fyrir sik. Slíkir atburðir urðu þrjár nætr. Þá undraðist hann mjök sjálfr, ok svá aðrir, þeir er þetta sá eða heyrðu, ok spurðu menn hann eptir, hverju þat mundi gegna. Þá sagði hann, at sverð þat var kallat Hneitir, ok Ólafr hinn helgi hafði átt ok borit sjálfr í orrostu á Stiklastöðum; hann sagði ok, hvernug síðan hafði farit sverð þat. Síðan var þetta sagt Kirialax konungi; þá lét hann kalla til sín mann þann, er með sverð þat fór, fékk honum gull, þrenn jafnvirði sverðsins. En konungr lét sverðit bera í Ólafskirkju, þá er Væringjar halda; var þat þar síðan yfir altara. Eindriði ungi var þá í Miklagarði, er þessir atburðir gerðust; sagði hann þessa sögu í Noreg, svá sem Einarr Skúlason váttar í drápu þeirri, er hann orti um Ólaf konung hinn helga, ok er þar kveðit um þenna atburð.

Önnur jartegn Ólafs konungs.

21. Sá atburðr varð á Griklandi, þá er þar var Kirialax konungr, at konungr fór herferð á Blökumannaland. En er hann kom á Pezinavöllu, þá kom þar á móti honum heiðinn konungr með úvígjan her. Þeir höfðu þangat haft hestalið ok vagna stóra mjök, ok ofan á vígskörð. En er þeir bjoggu náttból sitt, þá skipuðu þeir vögnum, hverjum við annan, fyrir utan herbúðir sínar, en þar fyrir utan grófu þeir mikit díki. Var þat þá alt

saman vígi svá mikit, sem borg væri. Konungr hinn heiðni var blindr. En er Grikkjakonungr kom, þá settu heiðingjar fylking sína á völlum fyrir vagnaborg. Þá settu Grikkir sína fylking þar í móti, ok riðu hvárirtveggju ok börðust; fór þá illa ok úheppiliga; flýðu þá Grikkir ok höfðu fengit mikit manntjón, en heiðingjar féngu sigr. Þá skipaði konungr fylking af Frökkum ok Flæmingjum, en síðan riðu þeir fram móti heiðingjum ok börðust við þá, ok fór sem hinum fyrrum, at margir váru drepnir, en allir flýðu, þeir er undan kómust. Varð þá Grikkjakonungr reiðr mjök hermönnum sínum, en þeir svöruðu honum, báðu hann þá taka til Væringja vínbelgja sinna. Konungr segir svá, at hann vill eigi spilla gersimum sínum svá, at leiða fá menn, þótt þeir væri hraustir, móti svá miklum her. Þá svaraði orðum konungs Þórir helsingr, er þá réð fyrir Væringjum: Þótt þar væri fyrir eldr brennandi, þá munda ek ok mínir liðar þegar í hlaupa, er ek vissa, at þat keyptist í, at þér, konungr! hefðit þá frið eptir. En konungr svaraði: Heitit þér á hinn helga Ólaf konung yðarn til fulltings ok sigrs yðr. Væringjar höfðu hálft fimta hundrað manna, þá tóku þeir heit sitt með handfesti, ok hétu því at reisa kirkju í Miklagarði með sínum kostnaði ok góðra manna stoðum, ok láta þá kirkju vígja til vegs ok dýrðar hinum helga Ólafi konungi. Síðan runnu Væringjar fram á völlinn. En er þat sá heiðingjar, þá sögðu þeir konungi sínum, at þá fór enn lið af Grikkjakonungs her: ok er þetta, sögðu þeir, hönd full manna. Þá svaraði konungr: Hverr er sá hinn tiguligi maðr, er þar ríðr á þeim hvíta hesti fyrir liði þeirra? Eigi sjám vér þann, sögðu þeir. Þar var eigi minni liðsmunr en svá, at 60 heiðingja væri í móti einum kristnum manni, en eigi síðr héldu Væringjar til bardaga alldjarfliga. En þegar er þeir kómu saman, þá sló ótta í lið heiðingja ok hræzlu, svá at þeir tóku þegar at flýja, en Væringjar ráku þá, ok drápu brátt mikinn fjölda. En er þat sá Grikkir ok Frakkar, þeir er áðr höfðu flýit fyrir heið-

ingjum, sóttu þá til ok ráku flóttann með þeim; váru þá Væringjar komnir upp í vagnaborgina; varð þar hit mesta mannfall. En er heiðingjar flýðu, þá varð handtekinn hinn heiðni konungr, ok höfðu Væringjar hann með sér. Tóku þá kristnir menn herbúðir heiðingja ok vagnaborgina.

SAGA MAGNÚS KONUNGS ERLINGSSONAR.

Upphaf Magnús konungs Erlingssonar.

1. Síðan er Erlingr varð þess víss, hver ráðagerð þeirra Hákonar var, þá sendi hann boð öllum höfðingjum, þeim er hann vissi, at trúnaðarvinir höfðu verit Inga konungs, ok svá hirðsveitinni ok handgengnum mönnum konungs, þeim er undan höfðu komizt, ok húskörlum Gregorii, ok gerði þeim stefnulag. En er þeir funnust ok áttu tal sitt þá réðst þat þegar, at þeir skyldu halda saman flokkinum, ok bundu þeir þat fastmælum milli sín. Síðan töluðu þeir þat, hvern þeir skyldu til konungs taka. Þá talaði Erlingr skakki, leitaði, ef þat væri ráð höfðingja eða annarra ríkismanna, at tekinn væri til konungs son Símonar skálps, dótturson Haralds konungs gilla, en Jón Hallkelsson byndist fyrir flokkinn. Jón mæltist undan. Var þá leitat við Nikolás Skjaldvararson, systurson Magnús konungs berfœtts, ef hann vildi gerast höfðingi fyrir flokkinum. Hann svaraði á þá lund, at þat væri hans ráð, at taka þann til konungs, er af konungaætt væri kominn, en þann til ráða fyrir flokkinn, er vænn væri til vits; lét mundu betra verða til liðs. Þá var leitat við Árna konungsmág, ef hann vildi láta taka til konungs nökkurn sona sinna, brœðra Inga konungs. Hann svaraði því, at son Kristínar, dótturson Sigurðar konungs, væri bezt ættborinn til konungdóms í Noregi: er þar, sagði hann, sá maðr til forráða með honum, er skylda berr til at vera forsjámaðr fyrir honum ok ríkinu, er Erlingr er faðir hans, maðr vitr, harðráðr, ok reyndr mjök í orrostum ok landráðamaðr góðr; mun hann eigi skorta til þessa ráðs fram-

kvæmd, ef hamingja fylgir. Tóku margir vel undir þetta ráð. Erlingr svarar: Svá heyrist mér til, sem þeir sé flestir, er þessa máls er leitat við, er heldr fœrist undan at taka upp vandann. Nú sýnist mér jafnvíst, þótt vér hefim þetta mál, hvárt heldr er, at tignin fæst þeim, er fyrir beitist flokkinum, eða verðr hinn veg, sem áðr hefir nú mjök mörgum farit, þeim er slík stórræði hafa upptekit, at fyrir þat hafa týnt allri eigunni, ok þar með lífinu. En ef framgangrinn verðr at þessu máli, þá má vera, at þeir sé nökkurir, er vildi þenna kost hafa tekit; mun sá þess þurfa, er gengr í þenna vanda, at setja ramligar skorður við, at eigi sæti hann þá mótgangi eða fjándskap af þeim, er nú eru í þessu ráði. Allir játtu því, at gera þetta samband með fullum trúnaði. Erlingr mælti: Þat er frá mér at segja, at næst þykki mér þat bana mínum, at þjóna Hákoni; ok þótt mér þykki þetta hit háskasamligsta, þá vil ek heldr til þess hætta, at láta yðr fyrir sjá; ok mun ek taka við forráðum flokksins, ef þat er allra yðarra ráð ok fýsi, ok vilit ér allir binda þetta með svardögum. Allir játtu því, ok var á þeirri stefnu þat ráðit, at þeir skyldu Magnús Erlingsson til konungs taka. Síðan áttu þeir þing í bœnum, ok á því þingi var Magnús til konungs tekinn yfir land alt. Þá var hann 5 vetra gamall. Síðan géngu til handa honum allir menn, þeir er þar váru, er handgengnir höfðu verit Inga konungi, ok hafði hverr þeirra slíkar nafnbœtr, sem áðr hafði haft með Inga konungi.

Ferð Magnús konungs til Danmerkr.

2. Erlingr skakki byrjaði ferð sína ok réð sér til skipa, ok hafði með sér Magnús konung ok alla handgengna menn, þá er þar váru. Þar var í för Árni konungsmágr ok Ingiríðr, móðir Inga konungs, ok synir hennar tveir ok Jón kutiza, son Sigurðar storks, ok húskarlar Erlings, ok svá þeir er verit höfðu húskarlar Gregorii, ok höfðu alls 10 skip. Þeir fóru suðr til Danmerkr á fund

Valdimars konungs ok þeirra Buriz Heinrekssonar, bróður Inga konungs. Valdimarr konungr var frændi skyldr Magnús konungs. Þær váru systr, dœtr Haralds konungs or Görðum austan — hann var son Valdimars Jarizleifssonar — Ingibjörg, móðir Valdimars konungs, ok Málmfríðr, móðir Kristínar, móður Magnús konungs. Valdimarr konungr tók vel við þeim, ok váru þeir Erlingr löngum á stefnum ok ráðagerðum, ok kom þat upp af tali þeirra, at Valdimarr konungr skyldi veita styrk Magnúsi konungi allan af sínu ríki, þann er hann þyrfti til þess at eignast Noreg, ok halda síðan; en Valdimarr skyldi hafa þat ríki í Noregi, sem haft höfðu hinir fyrri frændr hans, Haraldr Gormsson ok Sveinn tjúguskegg, Víkina alla norðr til Rygjarbits. Var þessi ráðagerð bundin eiðum ok einkamálum. Síðan búa þeir Erlingr ferð sína af Danmörk ok sigldu út af Vendilskaga.

Orrosta í Túnsbergi.

3 Hákon konungr fór þegar um várit eptir páskir norðr til Þrándheims; hann hafði þá skip öll, þau er átt hafði Ingi konungr. Hákon átti þing í bœnum í kaupangi ok var hann þar til konungs tekinn um alt land. Þá gaf hann Sigurði af Reyri jarldóm, ok var hann þar til jarls tekinn. Síðan fóru þeir Hákon aptr suðr, ok alt í Vík austr; fór konungr til Túnsbergs, en sendi Sigurð jarl austr í Konungahellu at verja land með sumu liðinu, ef Erlingr kœmi sunnan. Þeir Erlingr kómu at Ögðum, ok héldu þegar norðr til Björgynjar; þeir drápu þar Árna brigðarskalla, sýslumann Hákonar konungs, ok fóru aptr austr þaðan til móts við Hákon konung. En Sigurðr jarl hafði ekki orðit varr við sunnanferðina Erlings, ok var hann þá enn austr við Elfi, en Hákon konungr var í Túnsbergi. Erlingr lagði við Hrossanes, ok lá þar nökkurar nætr. Hákon konungr bjóst við í bœnum. Erlingr lagði at bœnum, þeir tóku byrðing einn ok hlóðu með viði ok hálmi, ok lögðu í eld, en veðrit stóð upp í bœinn, ok rak

byrðinginn at bœnum. Hann lét bera kaðla tvá á byrðinginn ok tengja við skútur tvær, lét róa svá eptir, sem byrðinginn rak fyrir. En er eldrinn var mjök kominn inn at bœnum, þá héldu þeir köðlum, er á skútunum váru, svá at eigi mátti bœrinn brenna. Reyk lagði svá þykt í bœinn, at ekki sá af bryggjunum, þar sem fylking konungs stóð. Síðan lagði Erlingr öllu liðinu utan eptir á veðrit eldinum, ok skutu upp á þá. En er bœjarmenn sá, at eldrinn nálgaðist hús þeirra, ok margir urðu sárir af skotum, þá gerðu þeir ráð sitt, ok sendu Hróald prest langtölu út á fund Erlings, at taka sér grið ok bœnum af Erlingi, ok rufu fylking konungs, þá er Hróaldr sagði þeim, at griðin váru tekin. En er bœjarmanna lið var brott farit, þá þyntist lið á bryggjunum; eggjuðu þá sumir Hákonar menn, at við skyldi taka, en Önundr Símonarson sagði svá, er þá hafði mest ráð fyrir liðinu: Eigi mun ek berjast til ríkis Sigurði jarli, en hann sé hvergi nær. Síðan flýði Önundr, ok þá alt lið með konungi, ok fóru upp á land, ok féll þar mjök mart manna af Hákonar liði. Svá var þá kveðit:

Önundr kvaðsk eigi mundu
við orrostu kosta,
fyrr en sunnan sigldi
Sigurðr jarl með húskarla.

Mjök fara Magnús rekkar
mætir upp á stræti,
en Hákonar haukar
hart skunduðu undan.

Þorbjörn skakkaskáld segir svá:

Greitt frá ek, gumna dróttinn
gríðar fáks, í víðu,
trauðr era tenn at rjóða,
Túnsbergi þér snúna.

Hræddusk bjartra brodda
bœjarmenn við rennu,
ugðu eld ok sveigðan
álm dynviðir málma.

Hákon konungr fór hit efra norðr í Þrándheim. En er Sigurðr jarl spurði þetta, þá fór hann með skipum öllum, þeim er hann fékk, hit ytra norðr til móts við Hákon konung.

Frá Erlingi ok Hákoni.

4. Erlingr skakki tók skip þau öll í Túnsbergi, er Hákon konungr átti. Þar fékk hann Bœkisúðina, er Ingi

konungr hafði átt. Erlingr fór síðan ok lagði undir Magnús alla Víkina, ok svá norðr alt sem hann fór, ok sat um vetrinn í Björgyn. Þá lét Erlingr drepa Ingibjörn sipil, lendan mann Hákonar konungs norðr í Fjörðum. Hákon konungr sat í Þrándheimi um vetrinn, en eptir um várit bauð hann út leiðangri, ok bjóst at fara suðr til móts við Erling. Þar váru þá með honum Sigurðr jarl, Jón Sveinsson, Eindriði ungi, Önundr Símonarson, Philippus Pétrsson, Philippus Gyrðarson, Rögnvaldr kunta, Sigurðr kápa, Sigurðr hjúpa, Frirekr kœna, Ásbjörn á Forlandi, Þorbjörn, son Gunnars gjaldkera, Straðbjarni.

Frá liði Erlings.

5. Erlingr var í Björgyn ok hafði lið mikit, ok tók þat til ráðs, at hann lagði farbann fyrir kaupskip öll, er fara vildu norðr til kaupangs, fyrir því at hann hugði, at ofskjótt mundi koma Hákoni njósn, er skipin fœri í milli, ok fann þó þat til, at Björgynjarmenn væri makligri at hafa gœzku, þá er á skipunum var, þótt údýrra væri keypt at byrðingsmönnum, en þeim þœtti fallit, heldr en flutt væri í hendr fjándmönnum várum ok úvinum, þeim til styrks. Nú sömnuðust skip til bœjarins, því at mörg kómu hvern dag, en engi fóru í brott. Þá lét Erlingr setja upp skip sín, þau er léttust váru, ok lét þann kvitt fara, at hann mundi þar bíða ok veita viðrtöku við vina sinna fullting ok frænda. En einnhvern dag lét Erlingr blása til stýrimanna stefnu, ok gaf þá lof öllum kaupskipa stýrimönnum at fara, hvert er þeir vildu. En er menn höfðu fengit leyfi af Erlingi skakka, þeir er fyrir byrðingum réðu ok áðr lágu albúnir at fara með varnaði sínum, sumir með kaupum, en sumir áttu önnur erendi, var þat þá ok veðr, er vel var segltœkt norðr með landi, ok fyrr en nón kvæmi þess dags, höfðu allir siglt, þeir er búnir váru; sótti sá sína ferð ákafligast, er skip hafði skjótast, keptist hverr við annan. En er þetta samflot kom norðr á Mœri, þá var þar fyrir lið Hákonar konungs, ok sjálfr

hann var þar í liðsamnaði ok búnaði, ok stefndi til sín lendum mönnum ok leiðangrsmönnum, ok hafði þá áðr langa hríð ekki til tíðinda spurt af Björgyn. En nú fengu þeir eina njósn af öllum skipum, er sunnan fóru, at Erlingr skakki hafði uppsett skip sín í Björgyn, ok mundu þeir hans eiga þangat at vitja, ok sögðu, at hann hefði mikit lið. Þaðan sigldi Hákon til Véeyjar, en gerði frá sér menn inn í Raumsdal, Sigurð jarl ok Önund Símonarson, at fá sér lið ok skip; ok hann sendi frá sér menn á Mœri hváratveggju. En er Hákon konungr hafði dvalzt fár nætr í kaupbœnum, þá lagði hann brott ok suðr nökkuru lengra, ok þótti sem þá mundi fljótara byrjuð þeirra ferð, ok lið mundi skjótara til hans koma. Erlingr skakki hafði leyft brottferð byrðingum or Björgyn sunnudaginn, en týsdaginn, er lokit var formessum, var blásit konungs lúðri, ok stefnir hann til sín liðsmönnum ok bœjarmönnum, ok lét setja fram skip þau, er áðr váru uppsett. Erlingr átti húsþing við lið sitt ok leiðangrsmenn; sagði þá ætlan sína, nefndi menn til skipstjórnar, lét lesa upp, hverir skráðir váru á konungsskipinu. Lauk svá þessu þingi, at Erlingr bað hvern búast um í sínu rúmi, hvar sem skipat var; lét þann missa skyldu lífs eða lima, er þá dveldist eptir í bœnum, er hann lagði braut Bœkisúðinni. Ormr konungsbróðir lagði þegar brott sínu skipi um kveldit, ok flest skip þau er áðr höfðu verit á floti.

Frá Erlingi skakka.

6. Óðinsdaginn áðr messur væri sungnar í bœnum, lagði Erlingr brott öllu liðinu or bœnum; þeir höfðu 21 skip; þá var blásandi byrr sunnan með landi. Erlingr hafði með sér Magnús konung, son sinn; margir váru þar lendir menn, ok höfðu hit fríðasta lið. Þá er Erlingr sigldi norðr fyrir Fjörðu, þá sendi hann skútu inn af leið til bús Jóns Hallkelssonar, ok lét taka Nikolás, son Símonar skálps, ok Maríu Haraldsdóttur gilla, ok höfðu þeir hann með sér út til liðsins, fór hann á konungsskipit. Frjádaginn

þegar í óttu sigldu þeir á Steinavág. Hákon konungr lá þá í höfn þeirri, er heitir . . . . . ok hafði 14 skip; var hann sjálfr ok menn hans uppi á eyjunni á leiki, en lendir menn hans sátu á haugi nökkurum. Þeir sá, at bátr nökkurr reri sunnan at eynni; tveir menn váru þar á, ok létu þeir fallast í kjölinn ofan, ok tóku þeir fram árum eigi úákafligar. En er þeir kómu at landi, festu þeir eigi bátinn, ok runnu báðir. En þetta sá ríkismenn, ok rœddu sín í milli, at þessir menn mundu segja kunna tíðindi nökkur; stóðu upp ok géngu í móti þeim. Ok þegar er þeir funnust, spurði Önundr Símonarson: Kunnut þit nökkut segja til Erlings skakka, er þit farit svá ákafliga? Sá svaraði, er fyrri mátti máli upp koma fyrir mœði sakir: Hér siglir Erlingr sunnan at yðr med 20 skip eða því nær, ok mörg ýrit stór, ok munut þér nú skjótt sjá segl þeirra. Þá svaraði Eindriði ungi: Ofnær nefi, kvað karl, var skotinn í auga. Géngu þeir þá þegar skyndiliga þar til, sem leikrinn var, ok því næst kvað lúðr við, ok var blásinn herblástr öllu liði til skipa sem ákafligast, ok var þat í þann tíma dags, er mjök var matbúít. Til skipanna stefndi alt fólk, hljóp hverr þar út á skip, sem honum var næst, ok urðu skipin újafnskipuð; taka þeir til ára, sumir reisa viðuna, ok snúa norðr skipunum, ok stefna til Véeyjar, fyrir því at þeir væntu sér þar mikils liðs af bœjarmönnum.

Fall Hákonar konungs.

7. Þessu næst sjá þeir segl þeirra Erlings, ok svá hvárir aðra. Eindriði ungi hafði þat skip, er kallat var Draglaun, langskipsbuza mikil, ok hafði þá orðit liðfátt, því at þeir höfðu hlaupit á önnur skip, er þar höfðu áðr á verit; þat var seinst skipa Hákonar. En þá er Eindriði kom gegnt eynni Sekk, þá kom Bœkisúðin eptir þeim, er Erlingr skakki stýrði, ok festi saman þau skip. En Hákon var þá náliga kominn inn til Véeyjar, er þeir heyrðu lúðragang; því at aptr sneru þau skipin, er næst váru, ok vildu veita lið Eindriða, ok leggja þá hvárirtveggju til

orrostu, svá sem við kómust; fóru mörg seglin ofan þverskipa, en engi váru tengð, ok lögðu borð við borð. Þessi orrosta varð ekki löng, áðr skipan ryðist á skipi Hákonar konungs; féllu sumir, en sumir hljópu fyrir borð. Hákon steypti yfir sik grári kápu, ok hljóp á annat skip; en er hann hafði dvalizt þar litla hríð, þóttist hann vita, at hann var með úvinum þar kominn. Ok er hann hugsaði fyrir sér, þá sá hann enga sína menn eða sín skip allnær; þá gékk hann á Bœkisúðina ok fram í stafnsveit, ok bað sér griða, en stafnbúar tóku hann til sín ok gáfu honum grið. En í þessi hríð hafði orðit mikit mannfall, ok þó meira af Hákonar mönnum. Fallinn var þá á Bœkisúðinni Nikolás, son Símonar skálps, ok var hans dráp kent þeim sjálfum Erlings mönnum. Eptir þetta varð hvíld á orrostu, ok greiddust sér hvár skipin. Þá var sagt Erlingi, at Hákon konungr var þar á skipinu, ok stafnbúar hans höfðu tekit Hákon til sín ok heituðust at verja hann. Erlingr sendi mann fram á skipit, ok bað þat segja stafnbúum, at þeir varðveitti Hákon svá, at hann fœri eigi á brott, en lézt mundu eigi í móti mæla, at konungr hefði grið, ef þat væri ráð ríkismanna, ok væri þaðan leitat um sættir. Stafnbúar mæltu allir, at hann skyldi mæla allra höfðingja heilastr. Þá lét Erlingr blása ákafliga ok bað menn þess, at þeir skyldu leggja at skipum þeim, er úhroðin váru, sagði, at þeir mundu eigi komast í betra fœri at hefna Inga konungs. Þá œptu allir heróp, ok eggjaði hverr annan, ok greiddu til atlögunnar. Í þessum þys var Hákon konungr særðr banasári. En eptir fall hans, ok þá er hans menn urðu þess varir, þá reru þeir at fast, ok köstuðu hlífunum ok hjoggu tveim höndum, ok hirtu þá eigi um líf sitt. Þessi ofrausn gerðist þeim brátt at skaða miklum, því at Erlings menn sá þá bera höggstaði á þeim; féll lið Hákonar konungs mikill hlutr; bar þat mest til, at liðsmunr var mikill, ok menn Hákonar hlífðu sér lítt, en engi þurfti griðin at nefna af Hákonar mönnum, nema þeir einir, er ríkismenn tóku á vald sitt ok festu fé fyrir. Þessir menn

féllu af Hákonar liði: Sigurðr kápa, Sigurðr hjúpa, Rögnvaldr kunta. En nökkur skip kómust undan ok reru inn í fjörðu, ok hulpu svá lífi sínu. Lík Hákonar konungs var flutt inn í Raumsdal, ok var þar jarðat. Sverrir konungr, bróðir hans, lét flytja lík Hákonar konungs norðr til kaupangs ok leggja í steinvegginn í Kristskirkju fyrir sunnan í kórinum.

Flótti liðshöfðingja Hákonar konungs.

8. Sigurðr ok Eindriði ungi, Önundr Símonarson, Frirekr kœna ok enn fleiri höfðingjar héldu saman flokkinum, leifðu skipin í Raumsdal ok fóru síðan til Upplanda. Erlingr skakki ok Magnús konungr fóru liði sínu norðr til kaupangs, ok lögðu land alt undir sik, hvar sem þeir fóru. Síðan lét Erlingr stefna Eyraþing; var þar Magnús tekinn um alt land til konungs. Dvaldist Erlingr þar litla hríð, því at honum þóttu Þrœndir ekki vera trúligir þeim feðgum; var Magnús þá kallaðr konungr yfir öllu landi. Hákon konungr var maðr heldr fríðr sýnum, vel vaxinn, hár ok mjór; hann var herðibreiðr mjök, því kölluðu liðsmenn hann Hákon herðibreið. En fyrir því at hann var ungr at aldri, höfðu aðrir höfðingjar ráðagerð með honum; hann var kátr ok lítillátr í máli, leikinn ok hafði ungmennis œði, vinsæll var hann við alþýðu.

Upphaf Sigurðar konungs.

9. Markús á Skógi hét maðr upplenzkr, frændi Sigurðar jarls. Markús fostraði son Sigurðar konungs; sá hét ok Sigurðr. Síðan tóku Upplendingar Sigurð til konungs með ráði Sigurðar jarls ok annarra höfðingja, þeirra er fylgt höfðu Hákoni konungi, ok höfðu þeir þá enn styrk mikinn liðs; fór flokkrinn optliga í tvenningu; var konungr ok Markús minnr á viðborða, en Sigurðr jarl ok aðrir höfðingjar með sínar sveitir meir við háskann; fóru þeir með flokkinn mest um Upplönd, en stundum ofan í Víkina. Erlingr skakki hafði með sér jafnan Magnús, son sinn;

hafði hann ok skipastól allan ok landvarnir. Var hann í Björgyn um haustit hríð nökkura, ok fór þaðan austr í Vík ok settist í Túnsbergi, efnaði þar til vetrsetu, ok samnaði at sér um Víkina sköttum ok skyldum, þeim er konungr átti; hann hafði ok frítt lið ok mikit. En með því at Sigurðr jarl hafði lítit af landi, en mikit var fjölmenni, varð brátt féfátt, ok þar er eigi váru höfðingjar nær, þá varð eptir fénu leitat mjök aflaga, sumt með frekligum sakagiptum, en sumt berliga með ránum.

Dœmdr Sigurðr jarl.

10. Í þann tíma stóð Noregs veldi með blóma miklum; var bóndafólk auðigt ok ríkt, ok úvant úfrelsi eða úfriði flokkanna; gerðist brátt mikit orðlag ok stórar frásagnir, þá er rænt var. Víkverjar váru fullkomnir vinir Magnús konungs ok Erlings; olli því mest vinsæld Inga konungs Haraldssonar, því at Víkverjar höfðu með sínum styrk jafnan þjónat undir þann skjöld. Erlingr lét hafa varðhöld á bœnum, ok vöktu 12 menn hverja nótt. Erlingr átti jafnan þing við bœndr, ok var þá talat opt um úspektir Sigurðar manna; ok með fortölum Erlings ok annarra liðsmanna, þá fékkst mikill rómr til þess af bóndum, at þat væri mikit happaverk, at menn léti þann flokk aldri þrífast. Árni konungsmágr talaði langt um þetta mál, ok hart at lyktum; beiddi hann þess alla menn, er á váru þinginu, bæði liðsmenn ok bœndr ok bœjarmenn, at menn skyldu gera vápnatak at því, at dœma með lögum Sigurð jarl ok allan flokk þeirra til fjándans bæði lífs ok dauða. En með ákafa lýðsins ok údstilling, þá játtu allir því; var þetta údœmaverk gert ok fest, svá sem lög váru til at dœma á þingum. Hróaldr prestr langtala talaði um þetta mál; hann var maðr málsnjallr, ok kom sú tala mjök í einn stað, svá sem áðr hafði talat verit. Erlingr veitti um jólin í Túnsbergi, en hann gaf mála þar um kyndilmessu.

Frá Erlingi.

11. Sigurðr jarl fór með hit fríðasta lið sitt um Víkina, ok gékk undir hann mart lið fyrir ofríkis sakir, en margir guldu fé; fór hann svá víða uppi á landi, ok kom fram í ymsum stöðum. Váru þeir sumir í flokkinum, er sér leituðu griða á laun til Erlings, en þar kómu þau svör í mót, at allir menn, þeir er þess leituðu, skyldu hafa lífsgrið, en þeir einir landsvist, er eigi væri í stórsökum við hann. En er þat spurðu flokksmenn, at menn skyldu eigi landsvistina hafa, þá hélt þat mjök saman flokkinum; því at þeir váru margir, er sik vissu at því sanna, at Erlingi mundu þykkja mjök sakbitnir. Philippus Gyrðarson gékk til sætta við Erling, ok fékk aptr eignir sínar, ok fór aptr til búa sinna. Litlu síðar kómu þar Sigurðar menn ok drápu hann. Mörg slög veittu hvárir öðrum í eltum eða í manna aftökum, ok er þat ekki ritat, er eigi áttust höfðingjar við.

Erlingr fær njósn um Sigurð jarl.

12. Þat var á öndverðri föstu, er njósn kom Erlingi, at Sigurðr jarl mundi koma á fund hans, ok var til hans spurt hér ok hvar, stundum nær, en stundum firrmeir. Erlingr gerði þá njósn frá sér, at hann skyldi varr verða, hvar sem þeir kvæmi fram. Hann lét ok hvert kveld blása öllu liðinu upp or bœnum, ok lágu þeir um nætr í samnaði, ok var alt skipt liðinu í fylkingar. Þá kom Erlingi njósn, at þeir Sigurðr jarl váru þaðan skamt í brott upp á Ré. Erlingr byrjar þá ferð sína or bœnum ok hafði með sér alt bœjarfólk, þat er vígt var ok vápnat, ok svá kaupmenn, nema 12 menn, er eptir váru at gæta bœjarins. Hann fór or bœnum týsdaginn í annarri viku langaföstu eptir nón ok hafði hverr maðr með sér tveggja daga vist; fóru þá um nóttina, ok varð þeim seint at koma liðinu or bœnum. Um einn hest ok einn skjöld váru tveir menn. Þá er skorat var liðit, þá var nær 13 hundruð manna. En er njósn kom í mót þeim, var þeim sagt, at Sigurðr jarl var

á Ré, á þeim bœ er Rafnnes heitir; med 5 hundruð manna. Lét þá Erlingr kalla saman liðit, ok sagði þau tíðindi, er hann hafði spurt; en allir eggjuðu, at þeir skyldu skunda ok taka hús á þeim, eða berjast þegar um nóttina. Erlingr talaði ok mælti svá: Þat mun líkligt þykkja, at fundr várr Sigurðar jarls muni brátt at berast; eru í þeirra flokki ok margir aðrir þeir menn, er oss mætti minnisamt vera þeirra handaverk, er þeir hjoggu niðr Inga konung, ok sva marga aðra vára vini, sem seint er tölu á at koma; gerðu þeir þau verk með fjánda krapti ok fjölkyngi ok níðingskap, því at þat stendr hér í lögum várum ok landsrétti, at engi maðr hefir svá fyrirgert sér, at eigi heiti þat níðingsverk eða morðvíg, er menn drepast um nætr. Hefir þessi flokkr sér leitat þeirra heilla at tilvísan fjölkunnigra manna, at þeir skyldu um nætr berjast, en eigi undir sólu; hafa þeir ok með þvílíkri framkvæmd þann sigr unnit, at stíga yfir höfuð þvílíkum höfðingja, sem þeir hafa at jörðu lagt. Nú höfum vér þat optliga sagt ok sýnt, hvernug afleitt oss sýnist um þeirra hátt, er þeir hafa um nætr til bardaga ráðit; skulu vér fyrir því heldr hafa hinna höfðingja dœmi, er oss eru kunnari, ok betra er eptir at líkja, at berjast um ljósa daga ok með fylking, en stelast um nætr á sofandi menn; höfum vér lið gott í móti, eigi meira her, en þeir hafa; skulum vér bíða dags ok lýsingar ok haldast saman í fylkingu, ef þeir vilja nökkur áhlaup oss veita. Eptir þat settist niðr alt liðit; tóku sumir í sundr heyhjálma nökkura ok gerðu sér af ból, sumir sátu á skjöldum sínum ok biðu svá lýsingar. Svalt var veðr ok vátadrífa.

Frá fylking Sigurðar jarls.

13. Sigurðr jarl hafði svá fremi fengit njósnina, er liðit var komit nær at þeim. Stóðu menn hans upp ok vápnuðust, ok vissu úgerla, hversu mikit lið þeir Erlingr höfðu; vildu sumir flýja, en flestir vildu bíða. Sigurðr jarl var vitr maðr ok snjallr í máli, en kallaðr ekki mikill

áræðismaðr; var hann ok fúsari þá at flýja, ok fékk hann af því mikit ámæli af liðsmönnum. En er lýsa tók, tóku hvárirtveggju at fylkja liðinu; fylkti Sigurðr jarl á brekku nökkurri fyrir ofan brúna, milli ok bœjarins; þar féll lítil á; en þeir Erlingr fylktu öðrum megin árinnar; á bak fylking þeirra váru menn á hestum vel vápnaðir, þeir höfðu konung með sér. Jarls menn sá þá, at liðsmunr mundi vera mikill, ok töldu þat ráð at leita á skóginn. Jarl svarar: Þat segit þér, at mér fylgi engi hugr, en nú skal þat reyna; ok gæti nú hverr sín, at eigi flýi eða fálmi fyrr en ek. Vér höfum vígi gott, látum þá ganga yfir brúna, en er merkit kemr yfir brúna, þá steypumst vér á þá fyrir brekkuna, ok flýi nú engi frá öðrum. Sigurðr jarl hafði brúnaðan kyrtil ok rauða skikkju, ok drepit upp skautunum, fitskúa á fótum; hann hafði skjöld ok sverð, er Bastarðr var kallaðr. Jarl mælti: Þat veit guð með mér, at heldr en þiggja mikit gull, þá vilda ek ná með Bastarði at koma einu höggvi við Erling skakka.

Fall Sigurðar jarls.

14. Lið Erlings skakka vildi ganga fram at brúnni; hann mælti, bað þá venda upp með ánni: Er á þessi lítil ok engi torfœra, því att slétt er at. Var svá gert. Jarls fylking fór upp eptir brekkunni gegnt þeim. En þá er þraut brekkuna ok slétt var yfir ána ok gott, þá mælti Erlingr, at hans menn skyldu syngja Pater Noster ok biðja, at þeir hefði gagn, er betr gegndi. Þá sungu þeir Kirial allir hátt, ok börðu vápnum allir á skjöldu sína. En við þann gný skutust á brott ok flýðu 3 hundruð manna af Erlings liði. Gékk Erlingr ok hans lið yfir ána, en jarls menn œptu heróp. En þeim brást framhlaupit fyrir brekkuna at Erlings fylking; tókst orrosta á framanverðri brekkunni; váru fyrst spjótalög, ok þegar brátt höggorrosta; fór á hæl jarls merki, svá at Erlingr ok hans menn kómust upp á brekkuna. Varð þá skömm orrosta, áðr jarls lið flýði á skóginn, er at baki þeim var áðr. Þá var sagt

Sigurði jarli, ok báðu menn hann flýja. Hann svaraði: Fram vér nu, meðan vér megum. Géngu þeir þá fram allhraustliga ok hjoggu til beggja handa. Í þeirri hríð féll Sigurðr jarl ok Jón Sveinsson ok nær 60 manna. Þeir Erlingr létu fátt manna, ok ráku flóttann at skóginum. Þá stöðvaði Erlingr liðit ok hvarf aptr. Hann kom þar at, er þrælar konungs vildu draga klæði af Sigurði jarli, ok var hann eigi með öllu ørendr, ok vissi þó ekki. Hann hafði fólgit sverð sitt í umgjörð, ok lá þat þar hjá honum. Erlingr tók þat upp ok laust með þrælana, bað þá braut skríða. Eptir þat hvarf Erlingr aptr með liði sínu, ok settist í Túnsbergi. Sjau nóttum síðar en jarl féll, tóku þeir Erlings menn Eindriða unga, ok var hann drepinn.

Frá Markúsi af Skógi ok Sigurði konungi.

15. Markús af Skógi ok þeir Sigurðr fóstrar réðu ofan í Víkina, er váraði, ok féngu sér þar skip. En er Erlingr spurði þat, þá fór hann austr eptir þeim, ok hittust þeir í Konungahellu. Flýðu þeir Markús út í eyna Hísing; dreif þar ofan landsfólk Hísingsbúar ok géngu í fylking með Markús mönnum. Þeir Erlingr reru at landi, en Markús menn skutu á þá. Þá mælti Erlingr við sína menn: Tökum skip þeirra, ok göngum ekki upp at berjast við landsher; Hísingsbúar eru illir heimsóknar, harðir menn ok úvitrir; munu þeir litla hríð hafa flokk þenna með sér, því at Hísing er lítit land. Svá var gert, at þeir tóku skipin ok fluttu yfir til Konungahellu. Markús ok hans lið fóru upp á Markir, ok ætluðu þaðan til áhlaupa; höfðu þá hvárir njósn af öðrum. Erlingr hafði fjölmenni mikit, nefndi þar til lið or heruðum; veittu þá hvárigir öðrum árásir.

Upphaf Eysteins erkibyskups.

16. Eysteinn, son Erlends hímalda, var kosinn til erkibyskups eptir andlát Jóns erkibyskups. Eysteinn var vígðr á sama ári ok Ingi konungr féll. En er Eysteinn erkibyskup kom til stóls, var hann vel þokkaðr öllu lands-

fólki; hann var skörungr mikill ok maðr ættstórr; tóku Þrœndir vel við honum, því at flest stórmenni í Þrœndalögum var bundit í frændsemi eða í nökkurum tengðum við erkibyskup, en allir fullkomnir í vináttu. Erkibyskup hóf þá málaleitan við bœndr; talaði fyrst um fjárþurft staðarins, ok þat með, hversu mikla uppreist staðrinn þurfti at hafa, ef hann skyldi þá vera þeim mun sœmiligar haldinn en áðr, sem hann var þá tignari en áðr, er þar var erkibyskupsstóll settr. Hann beiddi þess bœndr, at þeir skyldu veita honum silfrmetinn eyri í sinn sakeyri, en áðr hafði hann sakmetinn eyri, sem gékk í konungs sakeyri; en þess auralags er helmings munr, at meiri er sá, er hann vildi hafa, silfrmetinn eyrir. En við styrk frænda erkibyskups ok vina, en framkvæmd hans sjálfs, þá gékk þetta við, ok var þat dœmt at lögum um öll Þrœndalög ok um fylki þau, er í hans erkibyskupsríki váru.

Frá Markúsi ok Sigurði konungi.

17. Sigurðr ok Markús, þá er þeir höfðu látit skip sín í Elfinni, sá þat, at þeir féngu ekki fang á Erlingi, þá snerust þeir til Upplanda, ok fóru svá hit efra norðr til Þrándheims; var þeim þar vel fagnat; var Sigurðr þar til konungs tekinn á Eyraþingi. Réðust þar til flokksins margir góðra manna synir; réðu þeir þar til skipa, ok bjoggust skyndiliga, fóru er sumraði suðr á Mœri, ok tóku allar konungstekjur, hvar sem þeir fóru. Þeir váru í Björgyn lendir menn til landvarnar Nikolás Sigurðarson, Nökkvi Pálsson, ok enn fleiri sveitarhöfðingjar, Þórólfr dryllr, Þorbjörn gjaldkeri ok margir aðrir. Þeir Markús sigldu norðan, ok spurðu, at Erlings menn höfðu fjölment í Björgyn; sigldu þar útleið ok suðr um. Þat höfðu menn á máli, at þat sumar höfðu Markús menn byr, hvar sem þeir vildu fara.

Dráp Sigurðar konungs ok Markús.

18. Erlingr skakki, þegar er hann spurði, at þeir Markús höfðu norðr snúit, þá hélt hann norðr í Víkina,

ok dró at sér lið ok varð brátt fjölmennr, ok hafði skip stór ok mörg. En er hann sótti út í Víkina, fékk hann andviðri, ok lá lengi hér ok hvar í höfnum alt þat sumar. En er þeir Markús kómu austr á Lista, þá spurðu þeir, at Erlingr hafði her úvígjan í Víkinni, vendu þá aptr norðr. En er þeir kómu á Hörðaland, þá ætluðu þeir til Björgynjar, en er þeir koma fyrir bœinn, þá róa þeir Nikolás innan í móti þeim, ok höfðu lið miklu meira ok skip stœrri. Sá þeir Markús þá engi annan sinn kost, en róa suðr undan; stefna sumir til hafs út, sumir suðr í sund, sumir í fjörðu inn. En Markús ok sumt lið með honum hljópu upp í ey þeirri, er Skarpa heitir. Þeir Nikolás tóku skip þeirra, gáfu grið Jóni Hallkelssyni ok nökkurum mönnum öðrum, en drápu flest þat er þeir náðu. Nökkurum dögum síðar fann Eindriði heiðafylja þá Sigurð ok Markús; váru þeir fluttir til Björgynjar. Var Sigurðr höggvinn út frá Grafdali, en Markús var hengðr við annan mann á Hvarfsnesi; en þat var Mikjálsmessu. Flokkr sá, er þeim hafði fylgt, dreifðist þá.

Frá Erlingi ok Hísingsbúum.

19. Frirekr kœna ok Bjarni hinn illi, Önundr Símonarson, Örnólfr skorpa, þeir höfðu róit á haf út með nökkurum skipum, ok héldu hit ytra með hafi austr fyrir land. En hvar sem þeir kómu við land, ræntu þeir ok drápu vini Erlings. En er Erlingr spurði dráp þeirra Markús, þá gaf hann heimleyfi lendum mönnum ok leiðangrsmönnum, en hann sjálfr hélt þá sínu liði austr yfir Foldina, því at hann spurði þar til Markús manna. Erlingr hélt til Konungahellu, ok dvaldist þar um haustit. Á fyrstu viku vetrar fór Erlingr út í eyna Hísing með miklu liði, ok krafði þar þings. Hísingsbúar kómu ofan ok héldu upp þingi. Erlingr bar sakir á hendr þeim um þat, er þeir höfðu hlaupit í flokk með Markús mönnum ok fylkt liði í móti honum. Özurr hét sá maðr, er ríkastr var bónda, er talaði af þeirra hendi. Var þingit langt, en

at lyktum festu bœndr dóm Erlingi, en hann gerði þeim stefnulag á viku fresti í bœnum, ok nefndi til 15 menn af bóndum at koma þar. En er þeir kómu, dœmdi Erlingr á hönd þeim at gjalda þrjú hundruð nauta. Fóru bœndr heim ok undu illa sínum hluta. Litlu síðar lagði ís á ána ok fraus inni skip Erlings; þá héldu bœndr gjaldinu ok lágu í samnaði um hríð. Erlingr bjó þar til jólaveizlu, en Hísingsbúar höfðu samburðaröl ok héldu sveit um jólin. Um nóttina eptir fimta dag jóla fór Erlingr út í eyna ok tók hús á Özuri ok brendi hann inni, ok alls drap hann tíu tigi manna, ok brendi þrjá bœi, fór síðan aptr til Konungahellu. Síðan kómu bœndr til hans ok guldu gjaldit.

Dráp Frireks kœnu ok Bjarnar illa.

20. Erlingr skakki bjóst þegar um várit, er hann mátti flota skipum sínum fyrir ísum, ok fór or Konungahellu. Hann spurði, at þeir herjuðu norðr í Víkinni, er verit höfðu fyrr Markús menn. Erlingr hélt til njósnum um farar þeirra, ok fór at leita þeirra, ok hitti þá, er þeir lágu í höfn nökkurri. Önundr Símonarson ok Örnólfr skorpa kómust undan, en Frirekr kœna ok Bjarni hinn illi urðu handteknir, ok drepit mart af sveitungum þeirra. Erlingr lét binda Frirek við akkeri ok kasta fyrir borð; var Erlingr af því verki hit mesta úþokkaðr í Þrœndalögum, því at Frirekr átti þar hina beztu ætt. Bjarna lét Erlingr hengja, ok mælti hann þá, sem hann var vanr, hin mestu orðskræpi, áðr hann var hengðr. Svá segir Þorbjörn skakkaskáld:

Urð dró austan fjarðar
Erlingr at víkingum,
mein fékk margr af Kœnu
maðr, er hann fór þaðra.

Fœrðr var fleinn meðal herða
Frireks, ofar nekkvi
skoldi úþarfr öldum
illgjarn við tré Bjarni.

Önundr ok Örnólfr, ok þær sveitir er undan höfðu komizt, flýðu til Danmerkr, en váru stundum á Gautlandi eða í Víkinni.

Rœður Erlings ok erkibyskups.

21. Erlingr skakki hélt síðan til Túnsbergs, ok dvaldist þar lengi um várit. En er sumraði, hélt hann norðr til Björgynjar; var þar þá allmikit fjölmenni. Þar var þá Stephanus legatus af Rómaborg ok Eysteinn erkibyskup, ok aðrir byskupar innlenzkir. Þar var ok Brandr byskup, er þá var vígðr til Íslands; þar var ok Jón Loptsson, dótturson Magnús konungs berfœtts; þá hafði Magnús konungr ok aðrir frændr Jóns tekit við frændsemi hans. Eysteinn erkibyskup ok Erlingr skakki váru opt á tali ok á einmælum; ok eitt sinn var þat í rœðum þeirra, at Erlingr spurði: Er þat með sannindum, herra! er menn segja, at þér hafit aukit auralag um sakeyri yðarn við bœndr norðr í landit? Erkibyskup svarar: Þat er vist satt, at bœndr hafa mér þat veitt, at auka auralag um sakeyri minn; hafa þeir þat gert at sjálfræði sínu en með engum pyndingum, aukit í því guðs dýrð ok auðœfi staðar várs. Erlingr sagði: Hvárt eru þat lög, herra! hins helga Ólafs konungs, eða hafit ér tekit nökkuru frekara þetta mál, en svá sem ritat er í lögbókinni? Erkibyskup svarar: Svá mun hinn helgi Ólafr konungr lögin hafa sett, sem hann fékk þá jáorð ok samþykki alþýðu til; en ekki finnst þat í hans lögum, at bannat sé at auka guðs rétt. Erlingr sagði: Vilit þér auka yðarn rétt, þá munut þér styrkja vilja oss til þess, at vér aukim jafnmiklu konungsréttinn. Erkibyskup svarar: Aukit hefir þú nú áðr með gnógu nafn ok ríki sonar þíns; en ef ek hefi aflaga tekit auralögin af þeim Þrœndum, þá ætla ek stœrra bera hin lagabrotin, er sá er konungr yfir landi, er eigi er konungs son; eru þar hvárki til þess lög né dœmi hér í landi. Erlingr sagði: Þá er Magnús var til konungs tekinn yfir Noregs ríki, var þat gert með yðarri vitand ok ráði ok svá annarra byskupa hér í landi. Erkibyskup svarar: Því héztu þá, Erlingr! ef vér samþyktim með þér, at Magnús væri til konungs tekinn, at þú skyldir styrkja guðs rétt í öllum stöðum með öllum krapti þínum. Játi ek því, sagði Erlingr, at ek hefi

heitit at halda guðs lög ok landsrétt með öllum mínum styrk ok konungs. Nú sé ek hér betra ráð til, en hvárr okkarr kenni öðrum brigðmæli; höldum heldr öll einkamál vár; styrkit þér Magnús konung til ríkis, svá sem þér hafit heitit, en ek skal styrkja yðart ríki til allra farsælligra hluta. Fór þá öll rœðan mjúkliga með þeim. Þá mælti Erlingr: Ef Magnús er svá til konungs tekinn, sem forn siðr er til hér í landi, þá megut þér af yðru valdi gefa honum kórónu, sem guðs lög eru til at smyrja konung til veldis. En þótt ek sjá eigi konungr eða af konunga ætt kominn, þá hafa þeir konungar nú verit flestir í váru minni, er eigi vissu jafnvel sem ek til laga eða landsréttar; en móðir Magnús konungs er konungs dóttir ok dróttningar skilfengin; Magnús er ok dróttningar son ok eiginkonu son. En ef þer vilit gefa honum konungs vígslu, þá má engi hann taka síðan af konungdóminum at réttu. Eigi var Vilhjálmr bastarðr konungs son, ok var hann vígðr ok kórónaðr til konungs yfir Englandi, ok hefir síðan haldizt konungdómr í hans ætt á Englandi, ok allir verit kórónaðir. Eigi var Sveinn Úlfsson í Danmörk konungs son, ok var hann þó þar kórónaðr konungr, ok síðan synir hans, ok hverr eptir annan þeirra frænda kórónaðr konungr. Nú er hér í landi erkistóll; er þat mikill vegr ok tign lands várs; aukum vér nú enn með góðum hlutum: höfum konung kórónaðan eigi síðr en enskir menn eða Danir. Síðan töluðu þeir erkibyskup ok Erlingr um þetta mál optliga, ok fór alt sáttgjarnliga. Síðan bar erkibyskup þetta mál fyrir legatann, ok fékk auðveldliga snúit legatanum til samþykkis við sik. Átti erkibyskup þá stefnu við ljóðbyskupa ok aðra kennimenn, ok bar þetta mál fyrir þá; en allir svöruðu á eina lund, sögðu þat sitt ráð sem erkibyskup vildi vera láta, ok fýstu allir, at vígsla fœri fram, þegar þeir funnu, at erkibyskup vildi svá vera láta; var þat þá allra dómr.

Vígsla Magnús konungs.

22. Erlingr skakki lét búa í konungsgarði til veizlu mikillar, ok var höll hin mikla tjölduð pellum ok bakklæðum, ok búin með hinum mesta kostnaði. Var þar veitt hirðinni ok öllum handgengnum mönnum; þar var fjöldi boðsmanna ok margir höfðingjar. Magnús tók þá konungsvígslu af Eysteini erkibyskupi, ok þar váru at vígslunni aðrir 5 byskupar ok legatinn ok fjöldi kennimanna. Erlingr skakki ok með honum 12 lendir menn sóru lagaeiða með konungi. Ok þann dag, er vígslan var, hafði konungr ok Erlingr í boði sínu erkibyskup ok legatann ok alla byskupa, ok var sú veizla hin vegsamligsta; gáfu þeir feðgar þar margar stórgjafir. Þá var Magnús konungr 8 vetra; þrjá vetr hafði hann þá konungr verit.

Frá sendimönnum Danakonungs.

23. Valdimarr Danakonungr hafði þá spurt þau tíðindi af Noregi, at þar var þá Magnús einn konungr, ok þá var eytt flokkum öllum öðrum þar í landi. Þá sendi konungr menn sína með bréfum til Magnús konungs ok þeirra Erlings, minti þá á einkamál þau, er Erlingr hafði bundit við Valdimar konung, svá sem hér var fyrr ritat, at Valdimarr konungr skyldi eignast Víkina austan til Rygjarbits, ef Magnús yrði einvaldskonungr í Noregi. En er sendimenn kómu fram ok sýndu Erlingi bréf Danakonungs, ok hann skilr tilkall þat, er Danakonungr hefir í Noregi, þá bar Erlingr þetta fyrir aðra menn þá, er hann skaut ráðum til. En þeir sögðu allir eitt, at aldri skyldi Dönum miðla af Noregi, því at menn sögðu, at sú öld hefði verst verit þar í landi, er Danir höfðu vald yfir Noregi. Sendimenn Danakonungs töluðu sitt mál fyrir Erlingi ok beiddu hann orskurðar. Erlingr bað þá fara með sér í Vík austr um haustit, sagði, at hann mundi þá veita orskurð, er hann hefði hitta þá menn í Víkinni, er vitrastir váru.

Frá Erlingi ok Víkverjum.

24. Erlingr skakki fór um haustit austr í Vík, ok dvaldist í Túnsbergi; gerði menn yfir til Borgar, ok lét stefna þar fjögurra fylkna þing í Borginni; síðan fór Erlingr þannug með liði sínu. En er þing var sett, þá talaði Erlingr, ok sagði frá því, hver ráðagerð hefði verit staðfest með þeim Danakonungi, þá er þeir Erlingr höfðu hafit flokk þenna fyrsta sinn: Vil ek, sagði hann, ok halda öll einkamál, þau er vér gerðum þá, ef þat er vili ok samþykki yðart bóndanna, at þjóna Danakonungi heldr en þessum konungi, er hér er vígðr ok kórónaðr til lands. Bœndr svöruðu Erlingi, ok sögðu svá: Fyrir engan mun viljum vér gerast menn Danakonungs, meðan einn várr er á lífi Víkverjanna. Geystist þá at múgr allr med ópi ok kalli, ok báðu Erling halda eiða sína, er hann hafði þá svarit öllu landsfólki, at verja land sonar þíns, en vér skulum allir fylgja þér. Sleit svá því þingi. Síðan fóru sendimenn Danakonungs heim suðr til Danmerkr, ok sögðu sitt erendi slíkt sem var. Danir veittu Erlingi mikit ámæli ok öllum Norðmönnum, sögðu, at þeir væri aldri reyndir nema at illu; fóru þau orð um, at Danakonungr mundi eptir um várit hafa úti her sinn ok herja í Noreg. Erlingr fór um haustit norðr til Björgynjar, ok sat þar um vetrinn, ok gaf þar mála.

Frá bréfum Þrænda.

25. Vetr þann fóru menn nökkurir danskir hit efra um land, ok sögðu þat, sem margtítt er, at þeir skyldu fara til hins helga Ólafs konungs til vöku. En er þeir kómu til Þrándheims, þá hittu þeir þar marga ríkismenn, sögðu þá erendi sín, at Danakonungr hafði sent þá at leita sér vináttu til þeirra ok viðtöku, ef hann kemr í land, en hann heitr at gefa þeim bæði ríki ok fé. Þessarri orðsending fylgði bréf ok innsigli Danakonungs, ok þat með, at þeir Þrœndirnir skyldu senda í mót sín bréf ok innsigli. Þeir gerðu svá, ok urpust flestir vel undir orð-

sending Danakonungs. Sendimenn fóru aptr austr, er á leið langaföstu. Erlingr sat í Björgyn, en er váraði, sögðu vinir Erlings honum pata þann, er þeir höfðu spurt af byrðingsmönnum, er komnir váru norðan or Þrándheimi, at Þrœndir væri berir í fjándskap við hann, ok þeir lýsti því á þingum sínum, ef Erlingr kœmi í Þrándheim, at hann skyldi aldrigi koma út um Agðanes með fjörvi. Erlingr sagði, at slíkt væri upplostning ok hégómi. Erlingr lýsti því, at hann mundi fara suðr á Unarheim til gagndagaþings, ok lét búa snekkju tvítugsessu ok skútu fimtánsessu, ok enn vistabyrðing. En er skipin váru búin, þá lögðust á sunnanveðr hvöss. Týsdag í gagndögum lét Erlingr blása liði sínu til skipa, en menn váru trauðir or bœnum, ok þótti ilt at róa andróðann. Erlingr lagði norðr í Byskupshöfn. Þá mælti Erlingr: Illa kurrit þér at róa andróðann, takit nú ok reisit viðurnar, dragit síðan seglin, ok látum ganga norðr skipin. Þeir gerðu svá, sigldu norðr um daginn ok um nóttina. Óðinsdag at kveld sigldu þeir inn um Agðanes; varð þá fyrir þeim samflot mikit, byrðingar ok aðrar ferjur ok skútur, var þat vökulið, fóru inn til bœjar, sumt fyrir þeim, en sumt eptir; gáfu bœjarmenn engi gaum at fyrir þá sök um langskipa sigling.

Frá Erlingi ok Þrœndum.

26. Erlingr skakki kom til bœjarins þann tíma, er sunginn var óttusöngr uppi á Kristskirkju. Þeir Erlingr hljópu í bœinn, ok var þeim sagt, at Álfr roði, son Óttars birtings, lendr maðr, sat þá enn ok drakk með sína sveit. Erlingr veitti þeim atgöngu; var Álfr drepinn ok flest öll sveit hans. Fátt féll annarra manna, því at flestir höfðu gengit til kirkju. Þetta var um nóttina fyrir uppstigningardag. Þegar um morgininn lét Erlingr blása öllu liðinu út á Eyrar til þings. En á þinginn bar Erlingr sakir á Þrœndi, ok kendi þeim landráð við konunginn ok sik, ok nefndi til Bárð standala ok Pál Andreasson ok Razabárð, hann hafði þá bœjarbygð, ok enn mjök marga aðra. Þeir

svöruðu ok fœrðu sik undan sökum. Þá stóð upp kapalín Erlings ok hélt upp bréfum mörgum ok innsiglum, ok spurði, ef þeir kendi innsigli sín þar, þau er þeir hefði sent um várit Danakonungi; váru þá ok lesin upp bréfin. Þar váru ok þeir hinir dönsku menn með Erlingi, er með bréfum höfðu farit um vetrinn; hafði Erlingr fengit þá til þess; sögðu þeir þá fyrir allri alþýðu hvers þeirra orð, er mælt hafði. Svá mæltir þú, Razabárðr! sögðu þeir, ok barðir á brjóstit: Or þessu brjósti kómu at upphafi öll þessi ráð. Bárðr svaraði: Œrr var ek þá, herra minn! er ek mælta slíkt. Urðu þá engi föng önnur, en festa Erlingi sinn dóm á öllu því máli. Tók hann þá þegar úgrynni fjár af mörgum mönnum, en lagði alla úgilda, þá er drepnir váru. Fór Erlingr síðan aptr suðr til Björgynjar.

Ferð Valdimars konungs í Noreg.

27. Valdimarr konungr hafði þat vár úti her mikinn í Danmörk, ok hélt liðinu norðr í Víkina. Þegar er hann kom í veldi Noregs konungs, þá höfðu bœndr fyrir samnað ok múg manns. Konungr fór friðsamliga ok spakliga; en hvar sem þeir fóru um meginland, þá skutu menn á þá, ok þótt einn eða tveir væri; ok þótti Dönum þat fullr illvili við sik landsmanna. En er þeir kómu til Túnsbergs, þá stefndi Valdimarr konungr þar þing á Haugum, en ekki sótti til or heruðum. Þá talaði Valdimarr konungr fyrir liðinu ok mælti svá: Auðsætt er um landsfólk þetta, at allir standa oss í móti; eigum vér nú tvá kosti fyrir höndum, þann annan, at fara herskildi yfir landit ok eira engu, hvárki fé né mönnum; hinn er annarr kostr, at fara suðr aptr við svá búit, ok er þat nærr mínu skapi, at fara heldr í austrveg til heiðinna landa, er gnóg eru fyrir, en drepa eigi hér kristit fólk, þótt þat hefði œrna makligleika til þess. En allir aðrir váru fúsir til at herja, en þó réð konungr, at þeir fóru aptr suðr; var þó allvíða rænt um úteyjar, ok hvarvetna þegar konungr var eigi nær. Fóru þeir suðr til Danmerkr ok varð ekki til tíðinda.

Ferð Erlings til Jótlands.

28. Erlingr skakki spurði, at Danakonungr var kominn í Víkina; þá bauð hann út almenningi um alt land at liði ok skipum, ok varð þat hit mesta herhlaup, ok hélt hann her þeim austr með landi. En er hann kom til Líðandisness, spurði hann, at Danaherr var farinn suðr aptr til Danmerkr, ok þeir höfðu víða rænt í Víkinni. Þá gaf Erlingr heimleyfi öllu leiðangrsliði, en hann sjálfr ok nökkurir lendir menn sigldu með mjök mörg skip suðr eptir Dönum til Jótlands. En er þeir kómu þar, sem heitir Dýrsá, þá lágu þar fyrir Danir komnir or leiðangri með skip mörg. Erlingr lagði at þeim ok barðist við þá. Danir flýðu brátt ok létu mart manna, en þeir Erlingr rændu skipin ok svá kaupstaðinn, ok féngu þar allmikit fé, ok fóru síðan aptr til Noregs. Var þá um hríð úfriðr milli Noregs ok Danmerkr.

Ferð Erlings til Danmerkr.

29. Kristín konungsdóttir fór um haustit suðr til Danmerkr; fór hon á fund Valdimars konungs, frænda síns, þau váru systrabörn; fagnaði konungr henni forkunnar vel, ok fékk henni veizlur þar með sér, svá at hon fékk þar vel haldit sína menn. Var hon opt á tali við konunginn, ok var hann allblíðr til hennar. En eptir um várit sendi Kristín menn til Erlings, ok bað hann fara á fund Danakonungs ok sættast við hann. Um sumarit eptir var Erlingr í Víkinni; hann bjó eitt langskip, ok skipaði hinu fríðasta liði sínu; síðan sigldi hann yfir til Jótlands. Hann spurði, at Valdimarr konungr var í Randarósi; sigldi Erlingr þannug, ok kom til bœjarins þann tíma, er flest fólk sat um mat. En er þeir höfðu tjaldat ok fest skip sitt, gékk Erlingr upp ok þeir 12 saman, ok allir brynjaðir, höfðu höttu yfir hjálmum, en sverð undir mötlum, géngu til konungs herbergis. Þá fóru þar sendingar inn ok váru opin dyrrin, géngu þeir Erlingr þegar innar fyrir hásætit, mælti Erlingr: Grið viljum vér hafa, konungr! bæði hér

ok til heimfarar. Konungr leit við honum ok mælti: Ertu þar, Erlingr? Hann svaraði: Erlingr er hér, ok seg oss skjótt, hvárt vér skulum grið hafa. Þar váru inni 80 konungsmanna, ok allir vápnlausir. Konungr mælti: Grið skulut þér hafa, Erlingr! sem þú beiðist; á engum manni níðumst ek, ef á minn fund kemr. Þá kysti Erlingr á hönd konungi, ok gékk út síðan ok til skips síns. Dvaldist hann þar um hríð með konungi; töluðu þeir um sættargerð milli sín ok landanna, ok kom þat ásamt, at Erlingr settist þar í gísling með Danakonungi, en Ásbjörn snara, bróðir Absalons erkibyskups, fór til Noregs í gísling í móti.

Tal Valdimars konungs ok Erlings.

30. Þat var eitt sinn, er þeir töluðu, Valdimarr konungr ok Erlingr, mælti Erlingr: Herra! þat þykki mér líkast til sætta, at þér hafit alt þat af Noregi, sem yðr var heitit í einkamálum várum; en ef svá er, hvern höfðingja vilit þér þá yfir setja þar, hvárt nökkurn danskan? Nei, segir konungr. Engir Danahöfðingjar munu fara vilja í Noreg ok fást þar við hart fólk ok úhlýðit, en hafa hér áðr œrit gott með yðr. Ek fór fyrir þá sök hingat, at ek vil fyrir engan mun missa yðarrar vináttu; hingat til Danmerkr hafa fyrr farit menn af Noregi, Hákon Ívarsson ok Finnr Árnason, ok gerði Sveinn konungr, frændi yðarr, hvárntveggja þeirra jarl sinn. Eigi em ek nú minni valdsmaðr í Noregi, en þeir váru þá, ok gaf konungr þeim yfirsókn á Hallandi, því ríki er hann átti áðr. Nú þykki mér, herra! þér vel mega unna mér þess léns, ef ek gerumst yðarr maðr handgenginn, at ek halda af yðr þessu ríki, svá ok Magnús konungr, son minn, má ok eigi mér þess synja, en ek vil við yðr vera skeyttr ok skyldr til allrar þjónostu þeirrar, er því nafni byrjar. Slíkt talaði Erlingr, ok annat þessu líkt, ok kom svá at lyktum, at Erlingr gerðist handgenginn Valdimar konungi, en konungr leiddi Erling til sætis, ok gaf honum jarldóm ok Víkina til léns ok yfirsóknar. Eptir þat fór Erlingr heim til Nor-

egs, ok var síðan jarl, meðan hann lifði, ok hélzt í sætt við Danakonung jafnan síðan. Erlingr átti fjóra frillusonu: einn hét Hreiðarr, annarr Ögmundr — þeir váru sér um móður —; þriði Finnr, fjórði Sigurðr þeirra móðir var Ása hin ljósa, þeir váru yngri. Kristín konungsdóttir ok Erlingr áttu dóttur, er Ragnhildr hét; hon var gipt Jóni Þorbergssyni af Randabergi. Kristín fór af landi með þeim manni, er Grímr rusli var kallaðr; þau fóru út í Miklagarð ok váru þar um hríð, ok áttu þau saman börn nökkur.

Upphaf Ólafs.

31. Ólafr, son Guðbrands Skafhöggssonar ok son Maríu Eysteinsdóttur konungs Magnússonar, var at fóstri með Sigurði agnhött á Upplöndum. En er Erlingr var í Danmörk, þá hófu þeir fóstrar flokk Ólafr ok Sigurðr, ok réðust til margir Upplendingar. Var þar Ólafr til konungs tekinn. Þeir fóru með flokkinn um Upplönd, en stundum í Víkina, stundum austr á Markir; ekki váru þeir á skipum. En er Erlingr jarl spurði til flokks þessa, þá fór hann liði sínu í Víkina, ok var á skipum um sumarit, ok um haustit í Osló, ok veitti þar um jólin. Hann lét halda njósnum upp á landit til flokksins, ok fór sjálfr upp á land at leita þeirra, ok með honum Ormr konungsbróðir. En er þeir kómu til vatns þess er heitir ....., þá tóku þeir skip öll, þau er váru við vatnit.

Prestr sveik Erling.

32. Prestr sá er söng á Ryðjökli, þat er við vatnit, bauð þeim jarli til veizlu, ok at koma þar at kyndilmessu. Jarlinn hét förinni, þótti þat gott at hafa þar tíðir. Reru þeir þannug yfir vatnit um kveldit fyrir messudaginn. En prestr sá hafði annat ráð með höndum; hann sendi menn at bera njósn þeim Ólafi um farar Erlings. Hann gaf þeim Erlingi sterkan drykk um kveldit ok lét allmjök drekka. En er jarl fór at sofa, þá váru rekkjur þeirra búnar í veizlustofunni. En er þeir höfðu litla hríð sofit,

vaknaði jarl ok spurði, ef þá mundi vera óttusöngsmál. Prestrinn sagði, at lítit var af nótt, bað þá sofa í ró. Jarl svarar: Mart dreymir mik í nótt, ok illa sef ek. Hann sofnaði síðan. Annat sinn vaknaði hann, ok bað prest upp standa ok syngja tíðir. Prestr bað jarl sofa, sagði, at þá var mið nótt. Lagðist jarl niðr ok svaf litla hríð, ok hljóp upp ok bað menn sína klæðast. Þeir gerðu svá, ok tóku vápn sín, géngu til kirkju, ok lögðu úti vápnin, meðan prestr söng óttusönginn.

Bardagi á Ryðjökli.

33. Ólafi kom njósn um kveldit, en þeir géngu um nóttina 6 rastir götu, ok þótti mönnum þat furðumikit farit. Þeir kómu á Ryðjökul um óttusöng; niðamyrkr var sem mest. Þeir Ólafr géngu at stofunni ok œptu þá heróp, drápu þar inni nökkura menn, er eigi höfðu gengit til óttusöngs. En er þeir Erlingr heyrðu ópit, hljópu þeir til vápna sinna ok stefndu síðan ofan til skipanna. Þeir Ólafr mœttu þeim við garð nökkurn; varð þar bardagi; óku þeir Erlingr undan ofan með garðinum, ok hlífði garðrinn þeim; þeir höfðu lið miklu minna; féll mart af þeim, ok mart varð sárt. Þat halp þeim mest, er þeir Ólafr kendu þá eigi, svá var myrkt; en Erlings menn leituðu einart til skipanna. Þar féll Ari Þorgeirsson, faðir Guðmundar byskups, ok mart annarra hirðmanna Erlings. Erlingr varð sárr á vinstri síðu, ok segja sumir menn, at hann sjálfr drœgi sverðit á sik, þá er hann brá. Ormr var ok mjök sárr; nauðuliga kómust þeir á skipin, ok létu þegar frá landi. Þat var kallat, at þeir Ólafr hefði hina mestu úhamingju borit til fundarins, svá sem þeir Erlingr váru framseldir, ef þeir Ólafr hefði meirum ráðum framfarit. Síðan kölluðu menn hann Ólaf úgæfu, en sumir kölluðu þá Hettusveina. Fóru þeir með flokk þann enn sem áðr uppi um land. En Erlingr jarl fór út í Víkina til skipa sinna, ok var eptir um sumarit í Víkinni, en þeir Ólafr á Upplöndum, en stundum austr á Mörkum; höfðu þeir flokk þann svá annan vetr.

Bardagi á Stöngum.

34. Eptir um várit fóru þeir Ólafr út í Víkina, ok tóku þar konungsskyldir; dvöldust þar langa hríð um sumarit. Erlingr jarl spurði þat, ok hélt liði sínu austr til móts við þá, ok varð fundr þeirra austan fjarðar, þar sem heitir á Stöngum. Varð þar orrosta mikil, ok hafði Erlingr sigr. Þar féll Sigurðr agnhöttr, ok mart af Ólafs mönnum, en Ólafr kom á flótta; fór hann síðan suðr til Danmerkr, ok var hinn næsta vetr eptir á Jótlandi í Álaborg. En eptir um várit fékk Ólafr sótt þá, er hann leiddi til bana, ok er hann þar jarðaðr at Maríukirkju, ok kalla Danir hann helgan.

Dráp Haralds.

35. Nikolás kúfungr, son Páls Skoptasonar, var lendr maðr Magnús konungs; hann tók höndum Harald, er sagt var, at væri son Sigurðar konungs Haraldssonar ok Kristínar konungsdóttur, bróðir Magnús konungs sammœðri. Nikolás flutti Harald til Björgynjar, ok fékk í hendr Erlingi jarli. Þat var háttr Erlings, ef úvinir hans kómu fyrir hann, at hann mælti ekki eða fátt við þá, ok stilliliga þat er var, ef hann var ráðinn at drepa þá, en hina hrakti hann sem mest í orðum, er hann vildi, at lífit hefði. Erlingr mælti fátt við Harald, ok var mönnum grunr á, hvat hann mundi fyrirætla. Þá báðu menn Magnús konung, at hann skyldi friða fyrir Haraldi við jarl. Konungr gerði svá. Jarl svarar: Slíkt ráða þér vinir þínir; en þú munt litla hríð ráða ríkinu í frelsi, ef þú skalt heilhuga ráðum einum framfara. Síðan lét Erlingr Harald flytja yfir í Norðnes, ok var hann þar höggvinn.

Upphaf Eysteins konungs Eysteinssonar.

36. Eysteinn er nefndr sá maðr, er kallaðist son Eysteins konungs Haraldssonar; hann var þá ungr maðr, eigi með öllu fullroskinn. Er frá því sagt, at hann kom

fram á einu sumri austr í Svíaveldi, ok fór á fund Birgis brosu; hann átti þá Brigidam, dóttur Haralds gilla, föðursystur Eysteins; bar Eysteinn upp fyrir þau sitt erendi ok bað þá sér fulltings. Jarl ok bæði þau tóku vel hans máli ok hétu honum sínu trausti; dvaldist hann þar um hríð. Birgir jarl fékk Eysteini nökkurn liðskost ok góða penninga til skotsilfrs sér, ok leysti hann vel af hendi; hétu þau bæði honum sinni vináttu. Eysteinn fór þá norðr í Noreg, ok kom ofan í Víkina; dreif þá þegar lið til hans, ok efldist flokkr sá; tóku þeir Eystein til konungs, ok fóru þeir med flokk þann í Víkinni um vetrinn. En fyrir því at þeim varð féfátt, þá rændu þeir víða, en lendir menn ok bœndr gerðu lið at þeim. En er þeir váru ofrliði bornir, þá flýðu þeir brott á skóga, ok lágu löngum á eyðimörkum; géngu þá klæði af þeim, svá at þeir spentu næfrum um fótleggi sér; þá kölluðu bœndr þá Birkibeina. Þeir hljópu opt í bygðina, ok kómu fram hér ok hvar, ok réðu þegar til áhlaupa, er eigi var fjölment fyrir. Þeir áttu nökkurar orrostur við bœndr, ok höfðu ymsir betr. Þrjár orrostur áttu Birkibeinar, svá at fylkt var til, ok höfðu sigr í öllum. Á Krókaskógi lagði þeim nær úför; kom at þeim bóndasamnaðr fjöldi liðs. Birkibeinar feldu brota fyrir þá, ok hljópu síðan á mörkina. Birkibeinar váru tvá vetr í Víkinni, svá at þeir kómu ekki norðr í land.

Frá Birkibeinum, Magnúsi konungi ok Erlingi skakka.

37. Magnús konungr hafði þá verit 13 vetr konungr, er Birkibeinar hófust. Hit þriðja sumar réðu þeir sér til skipa, fóru þá fyrir land fram, féngu sér fjár ok liðs. Þeir váru fyrst í Víkinni, en er á leið sumarit, stefndu þeir norðr í land, fóru svá skyndiliga, at ekki kom njósn fyrir þá, fyrr en þeir kómu til Þrándheims. Birkibeinar höfðu mest í flokki sínum Markamenn ok Elfargríma, ok mjök mart höfðu þeir af Þelamörk, ok vel váru þeir þá vápnaðir. Eysteinn, konungr þeirra, var fríðr ok fagrleitr, lítilleitr, ekki mikill maðr; hann var kallaðr af mörgum

mönnum Eysteinn meyla. Magnús konungr ok Erlingr jarl sátu í Björgyn, þá er Birkibeinar sigldu norðr um, ok urðu ekki við þá varir. Erlingr var maðr ríkr, spakr at viti, hermaðr hinn mesti, ef úfriðr var, landráðamaðr góðr ok stjórnsamr, kallaðr heldr grimmr ok harðráðr; en hitt var þó mest, at hann lét úvini sína fá eina landsvistina fá, þótt beiddist, ok urðu fyrir þá sök margir til at hlaupa í flokkana, þegar er hófust í móti honum. Erlingr var hár maðr ok harðvaxinn, nökkut barraxlaðr, langleitr, skarpleitr, ljóslitaðr, ok gerðist hárr mjök, bar halt höfuðit nökkut, hugaðlátr ok veglátr, hafði forneskju klæðabúnað, langa upphluti ok langar ermar á kyrtlum ok á skyrtum, valskikkjur, upphāfa skúa. Slíkan búnað lét hann konung hafa, meðan hann var ungr, en þá er hann réð sjálfr, bjó hann sik mjök í skart. Magnús konungr var léttlátr ok leikinn, gleðimaðr mikill, ok kvennamaðr mikill.

Frá Nikolási.

38. Nikolás, son Sigurðar Hranasonar, hann var son Skjaldvarar, dóttur Brynjólfs úlfalda, systur Halldórs Brynjólfssonar, en sammœðra við Magnús konung berfœtt. Nikolás var hinn mesti höfðingi; hann átti bú á Hálogalandi í Öngli, þar sem heitir á Steig. Nikolás átti garð í Niðarósi ofan frá Jónskirkju, þar sem átti Þorgeirr kapalín. Nikolás var opt í kaupangi, ok hafði hann ráð öll fyrir bœjarmönnum. Skjaldvöru, dóttur Nikolás, átti Eiríkr Árnason; hann var ok lendr maðr.

Frá Eiríki ok Nikolási.

39. Þat var Maríumessu hina síðari, er menn géngu frá óttusöng í bœnum, at Eiríkr gékk til Nikolás ok mælti: Mágr! þat segja fiskimenn nökkurir, er utan eru komnir, at langskip sigli utan eptir firðinum, ok geta menn, at Birkibeinar muni vera; ok er sá til, mágr! at láta blása bœjarliði öllu með vápnum út á Eyrar. Nikolás svarar: Ekki fer ek, mágr! at fiskimanna kvittum; mun ek gera

njósn út á fjörðinn, en höfum þing í dag. Gékk Eiríkr heim; en er hringði til hámessu, gékk Nikolás til kirkju. Eiríkr kom þá til hans ok mælti: Þat hygg ek, mágr! at sönn sé njósnin; eru nú þeir menn hér, er sét kveðast hafa seglin; þykki mér þat ráð, at vit ríðim or bœnum ok samnim oss liði, því at mér þykkir mannfátt vera í bœnum. Nikolás svarar: Kvaksamr ertu svá, mágr! hlýðum fyrst messu, gerum þá ráð vár síðan. Gékk Nikolás til kirkju. En er messa var sungin, gékk Eiríkr til Nikolás ok mælti: Mágr! nú eru hestar mínir búnir, vil ek brott ríða. Nikolás svarar: Far vel þú þá! vér munum hafa þing á Eyrum, ok kanna hvat liðs er í bœnum. Reið þá Eiríkr í brott, en Nikolás gékk í garð sinn, ok síðan til borða.

Fall Nikolás.

40. En í þann tíma er vist var sett, kom maðr inn ok sagði Nikolási, at þá reru Birkibeinar í ána. Þá kallaði Nikolás, at hans menn skyldu vápnast. En ér þeir váru vápnaðir, bað Nikolás þá ganga inn í loptit; ok var þat hit úsnjallasta ráð, fyrir því ef þeir hefði varit garðinn, þá hefði bœjarfólkit komit til at hjálpa þeim; en Birkibeinar fyltu allan garðinn, ok gengu síðan at loptinu umhverfis. Þeir kölluðust á, buðu Birkibeinar Nikolási grið, en hann neitti. Síðan börðust þeir; höfðu þeir Nikolás til varnar bogaskot ok handskot ok ofngrjót; en Birkibeinar hjoggu húsin, ok skutu sem tíðast. Nikolás hafði rauðan skjöld, ok gyltir naglar í, ok stirndr Vilhjálmsgjörð. Birkibeinar skutu svá, at uppi stóð á reyrböndunum. Nikolás mælti: Lýgr skjöldrinn nú at mér. Þar féll Nikolás, ok mikill hluti sveitar hans, ok var hann hit mesta harmaðr. Birkibeinar gáfu grið öllum bœjarmönnum.

Eysteinn til konungs tekinn í Niðarósi.

41. Eysteinn var þar síðan til konungs tekinn, ok gékk alt fólk undir hann. Hann dvaldist um hríð í bœnum, fór síðan í Þrándheim; þar kom mart lið til hans

Þar kom til hans Þorfinnr svarti af Snös, ok hafði sveit manna. Öndverðan vetr fóru þeir út til bœjar; þá kómu til þeirra synir Guðrúnar af Saltnesi, Jón ketlingr, Sigurðr ok Vilhjálmr. Þeir fóru upp or Niðarósi til Orkadals; þá váru skoruð þar nær 20 hundruð manna. Fóru svá til Upplanda, ok þá út um Þótn ok Haðaland, þá á Hringaríki.

Fall Eysteins konungs.

42. Magnús konungr fór í Vík austr um haustit með sumu liðinu, ok Ormr konungsbróðir. Erlingr jarl var eptir í Björgyn ok hafði þar mikit lið, ok skyldi gegna Birkibeinum, ef þeir fœri hit ytra. Magnús konungr settist í Túnsbergi, ok þeir Ormr báðir; veitti konungr þar um jólin. Magnús konungr spurði til Birkibeina uppi á Ré. Síðan fór konungr or bœnum með liði sínu ok þeir Ormr, ok kómu á Ré. Snjár var á mikill, ok veðr furðu kalt. En er þeir kómu á bœinn, þá géngu þeir or túninu á veginn, ok fyrir utan við garðinn fylktu þeir ok tráðu sér gadd; þeir höfðu eigi öll 15 hundruð manna. Birkibeinar váru á öðrum bœnum, en sumt lið þeirra hér ok hvar í húsum. En er þeir urðu varir við her Mugnús konungs, heimtust þeir saman ok skutu á fylking. En er þeir sá lið Magnús konungs, þá þótti þeim, sem var, at þeirra lið var meira; réðu þegar til bardaga. En er þeir sóttu fram veginn, þá máttu fáir senn fram fara, en þeir er hljópu af veginum, féngu snjá svá mikinn, at þeir féngu varla framkomizt, ok brást þá fylking þeirra, en þeir féllu, er fyrstir géngu fram brautina; var þá niðrhöggvit merkit, en þeir er þar váru næst, opuðu, en sumir slógust á flótta. Magnús konungs menn fylgðu þeim, ok drápu hvern at öðrum, er þeir náðu. Birkibeinar kómu þá ekki fylking á, ok urðu berir fyrir vápnum, ok féll þá mart, ok mart flýði. Var þá sem opt kann verða, þótt menn sé frœknir ok vápndjarfir, ef slög stór fá, ok komi á flótta, at flestir verða illir aptrhvarfs. Tók þá at flýja meginlið Birkibeina, en fjöldi féll, því at Magnús konungs menn drápu alt þat

er þeir máttu, ok váru engum manni grið gefin, þeim er þeir náðu, en flóttinn dreifðist víðs vegar. Eysteinn konungr kom á flótta; hann hljóp í hús nökkut ok bað sér griða, ok þess at bóndi skyldi fela hann; en bóndi drap hann, ok fór síðan á fund Magnús konungs, ok fann hann á Rafnnesi; var konungr inni í stofu ok bakaði sik við eld, ok var þar mart manna. Síðan fóru menn ok fluttu þannug líkit, báru inn í stofuna; bað konungr menn þá til ganga ok kenna líkit. Maðr einn sat í krókpallinum, ok var þat Birkibeinn, ok hafði engi maðr gaum gefit at honum; en er hann sá lík höfðingja síns ok kendi, þá stóð hann upp skjótt ok hart; hann hafði öxi í hendi, hljóp hann skjótt innar á gólfit ok hjó til Magnús konungs, kom á hálsinn við herðarnar. Maðr nökkurr sá, er öxin reið, ok skaut honum frá; við þat snerist öxin ofan í herðarnar, ok varð þat mikit sár. Síðan reiddi hann upp öxina annat sinni ok hjó til Orms konungsbróður, hann lá í pallinum; höggit stefndi á báða fótleggina. En er Ormr sá, at maðr vildi drepa hann, brást hann við skjótt, kastaði fótum fram yfir höfuð sér, ok kom öxin í pallstokkinn, stóð öxin föst; en vápn stóðu svá þykt á Birkibein, at varla mátti hann falla. Þá sá þeir, at hann hafði dregit um gólfit eptir sér iðrin, ok er þess manns hreysti allmjök lofuð. Magnús konungs menn ráku flóttann lengi, ok drápu alt þat, er þeir máttu. Þar féll Þorfinnr af Snös; féllu þar ok margir aðrir Þrœndir.

Frá Birkibeinum.

43. Flokkr þessi, er Birkibeinar váru kallaðir, höfðu saman samnazt með fjölmenni miklu; var þat fólk hart ok menn hinir vápndjörfustu ok lið heldr úspakt; fóru mjök geystir ok rasandi, síðan þeir þóttust hafa styrk mikinn. Þeir höfðu í flokkinum fátt þeirra manna, er rádagerðarmenn væri, eða vanir stjórn lands eða laga, eða her at stýra, en þótt sumir kynni betr, þá vildi þó flokkrinn allr hafa hat, er sjálfum sýndist; þóttust þeir øruggir af liðs-

fjölda sínum ok hreysti. En þat lið, er undan komst, var mart sárt, ok hafði látit vápn ok klæði, en alt félaust; sótti sumt austr á Markir, en mart á Þelamörk, þat flest er þar átti kyn, sumt fór alt austr í Svíaveldi. Allir forðuðu sér, því at lítil ván þótti griða af Magnúsi konungi eða Erlingi jarli.

Frá Magnúsi konungi Erlingssyni.

44. Magnús konungr fór síðan út aptr til Túnsbergs, ok varð hann allfrægr af sigri þessum, því at þat var allra manna mál, at Erlingr jarl væri brjóst ok forusta fyrir þeim feðgum, en eptir þat er Magnús konungr hafði fengit sigr á svá styrkum flokki ok fjölmennum, ok hafði haft minna lið, þótti þá svá öllum mönnum, sem hann mundi yfir alla ganga, ok at hann mundi þá vera því meiri hermaðr en jarl, sem hann var yngri.

